

T.C.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI

MANZUM KISAS (İNCELEME-METİN)

Yüksek Lisans Tezi

Abdulkadir ÖZÜLKÜ

Danışman

Doç. Dr. Özkan DAŞDEMİR

Erzincan 2017

TEZ BİLDİRİMİ

“Manzum Kısas (İnceleme-Metin)” isimli “**Yüksek Lisans**” tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim. **28/06/2017**

Abdulkadir ÖZÜLKÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu alışma, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalının Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman/ Jüri :

Doç. Dr. Özkan DAŞDEMİR

Jüri :

Yrd. Doç. Dr. Bülent ŐIĐVA

Jüri :

Yrd. Doç. Dr. Adem BALKAYA

MANZUM KISAS (İNCELEME-METİN)

Abdulkadir ÖZÜLKÜ

Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi, Haziran 2017

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Özkan DAŞDEMİR

ÖZET

Bu çalışmada 15. yüzyıl şairlerinden Muhammed'in *Sîretü'n Nebî* adlı eserinin baştan ve sondan eksik bir nüshası incelenmiştir. Elimizdeki yazma, Diyarbakır Ziya Gökalp Yazma Eser Kütüphanesi'nde 21 Hk 1578/2 arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Yazmanın müstensihî, ne zaman ve nerede yazıldığı belli değildir. 3161 beyitten oluşan yazma, mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır.

Çalışmada önce siyer türü tanıtılıp siyerin Türk Edebiyatı'ndaki gelişimi anlatılmıştır. Ardından yazmanın şekil ve muhteva yapısı incelenmiştir. Son olarak yazmadaki bölümler özetlenip yazma, yeni harflere aktarılmıştır.

Anahtar kelimeler: Siyer, Hz. Muhammed, Manzum Kısas.

POETRY STORIES (RESEARCH-TEXT)

Abdulkadir ÖZÜLKÜ

**Erzincan University, Institute of Social Sciences
Department of Turkish Language and Literature
M.A. Thesis, June 2017**

Thesis Supervisor: Assist. Prof. Dr. Özkan DAŞDEMİR

ABSTRACT

In this study, a missing copy from the beginning and the end of the work of Muhammad of the 15th century poet Sîretü'n Nebî was examined. Our writing is registered in the Diyarbakır Ziya Gökalp Writings Library at 21 Hk 1578/2. It is unclear when the manuscript was written, when and where it was written. The writing, which consists of 3161 couplets, was written in the form of a mesnevi verse.

In work first introduced the genre of siyer and explained the development of the siyer in Turkish Literature. Then the shape and content structure of the writing was examined. Finally, the chapters in the writing are summarized and the writing transferred to the new letters.

Key Words: Siyer, Hz. Muhammed, Poetry Stories.

ÖNSÖZ

Bu tezde, Diyarbakır Ziya Gökalp Yazma Eser Kütüphanesi'nde 21 Hk 1578/2 arşiv numarasıyla ve *Manzum Kısas* adıyla kayıtlı bir yazma üzerinde çalıştık. Yazma 123 varaktan ve 3161 beyitten oluşmaktadır. 2016 Mayıs ayında başladığımız bu çalışmada, yazmanın başının eksik olduğunu, ne zaman ve nerede, kim tarafından yazıldığı veya istinsah edildiğinin belirsiz olduğunu tespit ettik.

Tezimizin metnini bitirip incelemesine başladığımız 2017 Nisan ayında Bayram Özfırat'ın 2016 yılında tamamladığı *15. yüzyıl şairlerinden Muhammed'in Sîretü'n Nebî'si* adlı doktora tezinden haberdar olduk. Teze ulaşıp incelediğimizde elimizdeki yazmanın Özfırat'ın çalıştığı Muhammed'in *Sîretü'n Nebî* adlı eserinin bir nüshası olduğunu tespit ettik. Nüshada dağınıklıklar ve eksiklikler olsa da yazmanın tamamının Muhammed'in *Sîretü'n Nebî*'sinde yer aldığından dolayı elimizdeki yazmaya kaynaklık ettiğini gördük. Yazmada olup da Muhammed'in *Sîretü'n Nebî*'sinde bulunmayan herhangi bir kısma da rastlamadık.

Muhammed'in *Sîretü'n Nebî'si* 15.633, üzerinde çalıştığımız yazma eser ise 3161 beyitten oluşmaktadır. İki eseri karşılaştığımızda elimizdeki yazmanın sadece baştan eksik olmadığını, bölüm içerisinde ve bölümler arasında da oldukça eksiklikler ve kopukluklar olduğunu tespit ettik. Muhammed'in *Sîretü'n Nebî'si* 32 hikâyeden oluşurken elimizdeki yazmada bunun 13 tanesi mevcuttur.

Muhammed'in *Sîretü'n Nebî'sinin* yurt içi ve yurt dışında tespit etmiş olduğu toplam 43 nüshasından bahseden Bayram Özfırat, doktora tezinde üzerinde çalıştığımız yazmadan söz etmemektedir. Bunun sebebi de bizdeki nüshanın kütüphane kayıtlarında bir siyer olarak değil, *Manzum Kısas* adıyla kayıtlı olmasıdır. Bu çalışmayla her ne kadar eksik ve kusurlu olsa da Muhammed'in *Sîretü'n Nebî'sinin* keşfedilmemiş 44. nüshasını gün yüzüne çıkarmış olduk.

Bu çalışmada yazmadaki tüm eksiklikler ve kopukluklar giderilip sağlam bir okuma ve inceleme yapabilmek için Muhammed'in *Sîretü'n Nebî'sinden* eş metin olarak istifade edilmiştir. Yazmada karşılaşılan vezin bozukluklarının düzeltilmesinde de söz konusu bu çalışma bize kaynaklık etmiştir. Ayrıca yazmadaki

bölümlerin özetlenmesi aşamasında da yazmada yer almayan kısımlar, anlam bütünlüğünü sağlama adına Özfırat'ın yaptığı özetlerden tarafımızca kısaca özetlenerek dipnotla asıl kaynağa yönlendirilmiştir.

Metinde transkripsiyon olarak sadece uzun vokaller gösterilmiştir. Vezin ve anlam gereği metnimizde olması gereken harf, hece ya da kelimeler köşeli parantez [...] içerisinde, yazmada fazla olup çıkarılması gerekenler de <...> sembolü içerisinde verilmiştir. Yazmada okunamayan, yanlış yazılan ya da vezin gereği farklı yazılan yerler eş metine göre değiştirilip dipnotta belirtilmiştir. Metni tamir etme noktasında bazı vezin bozuklukları giderilmeye çalışılmış, vezni tamamen bozuk olanlar dipnotla belirtilmiştir. Silinmiş ya da tahrif olmuş yerlere dipnot verilmiştir.

Çalışma inceleme ve metin olarak iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde siyer türü tanıtılıp siyerin Türk Edebiyatı'ndaki gelişimi anlatılmıştır. İnceleme kısmında; yazmanın şekil ve muhteva yapısı incelenmiştir. Yazmada geçen şahıs isimleri (peygamberler, dört halife, sahabeler ve diğer kişiler) ve yer isimleri verilmiştir. Ardından yazmada yer alan bölümler özetlenmiş ve son olarak da metin bölümünde yazma yeni harflere aktarılmıştır. Sonuç ve kaynakçanın ardından yazma eserin ilk ve son varağının resmi ekler kısmında verilerek metnin görülmesi amaçlanmıştır. Son olarak da metnin daha iyi anlaşılması adına Arapça, Farsça ve bazı Türkçe arkaik kelimelerinin anlamlarının verildiği sözlük eklenmiştir.

Bu çalışmamın her aşamasında yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen çok değerli danışman hocam **Doç. Dr. Özkan DAŞDEMİR**'e, çalışmama önemli katkılar sunan **Yrd. Doç. Dr. Bülent ŞİĞVA**'ya ve **Yrd. Doç. Dr. Adem BALKAYA**'ya, çalışmam esnasında zaman zaman görüşlerinden istifade ettiğim **Prof. Dr. Turgut KARABEY**'e, **Prof. Dr. Selçuk ÇIKLA**'ya ve **Doç. Dr. Faysal Okan ATASOY**'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Abdulkadir ÖZÜLKÜ

Erzincan 2017

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	I
TEZ KABUL TUTANAĞI	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR	X
GİRİŞ	1
1. Siyerin Tanımı.....	1
2. Siyerin Tarihi Gelişimi ve Türk Edebiyatı'nda Siyer	2
I. BÖLÜM: İNCELEME.....	7
1. Şekil Yapısı	7
2. Muhteva Yapısı.....	8
2. 1. Eserin Kaynağı.....	8
2. 2. Şahıs İsimleri.....	9
2. 2. 1. Peygamberler	9
2. 2. 1. 1. Hz. Âdem	9
2. 2. 1. 2. Hz. Dâvûd.....	10
2. 2. 1. 3. Hz. Eyyûb.....	10
2. 2. 1. 4. Hz. İbrâhim.....	11
2. 2. 1. 5. Hz. İdrîs	12
2. 2. 1. 6. Hz. İsâ.....	12
2. 2. 1. 7. Hz. İsmâil.....	13
2. 2. 1. 8. Hz. Muhammed (sav).....	14
2. 2. 1. 9. Hz. Mûsâ.....	15
2. 2. 1. 10. Hz. Nûh.....	16
2. 2. 1. 11. Hz. Süleymân	17
2. 2. 1. 12. Hz. Yahyâ.....	17

2. 2. 1. 13. Hz. Yûsuf.....	18
2. 2. 2. Dört Halife	19
2. 2. 2. 1. Hz. Ebû Bekir	19
2. 2. 2. 2. Hz. Ömer	19
2. 2. 2. 3. Hz. Osman	20
2. 2. 2. 4. Hz. Ali	21
2. 2. 3. Sahabeler.....	22
2. 2. 3. 1. Hz. Hatice	22
2. 2. 3. 2. Hz. Ayşe	23
2. 2. 3. 3. Hz. Saftiyye	23
2. 2. 3. 4. Hz. Hamza	24
2. 2. 3. 5. Hz. Abbas.....	25
2. 2. 3. 6. Hz. Cafer	26
2. 2. 3. 7. Hz. Vahşi	26
2. 2. 4. Diğer Dini-Tarihi-Efsanevi Kişiler.....	27
2. 2. 4. 1. Ebu Talib	27
2. 2. 4. 2. Varaka	28
2. 2. 4. 3. Huveyle.....	28
2. 2. 4. 4. Ebu Cehil.....	29
2. 2. 4. 5. Ebu Leheb.....	30
2. 2. 4. 6. Hindû	30
2. 3. Yer İsimleri	31
2. 3. 1. Mekke	31
2. 3. 2. Ka'be.....	32
2. 3. 3. Medine (Yesrib).....	32
2. 3. 4. Yemen.....	33
2. 3. 5. Taif.....	33
2. 3. 6. Kudüs.....	33
2. 3. 7. Şam	33
2. 3. 8. Irak.....	34
3. Eserin Bölümleri	35

3. 1. Kıssa-yı Ticāret-i Mustafā ŐAleyhü's-Selām Berā-yı Hadīcetü'l-Kübrā.....	35
3. 2. Zıkr-i Kıssa-i Mevlid-i Emirü'l Mü'minîn 'Alî radiyallāhu 'anh	38
3. 3. Kıssa-i Āmeden Vahy-i Peygāmbere 'a.m.....	40
3. 4. Kıssa-i Müsülmān Şoden Ebū Bekr ü 'Osman bin 'Affān	42
3. 5. Kıssa-yı Mi'rāc-ı Resūlullāh Salla'llāhu 'Aleyhi ve Sellem	46
3. 6. Kıssa-yı İnşikāku'l-Kamer	50
3. 7. Kıssa-i 'Arza Kerden Resūl Hod Berāber Kabā'i-l-i 'Arab	52
3. 8. Kıssa-i Yehūdān ü Nasrāniyān Yā Resūlallāh Sallallāhu 'Aleyhi ve Sellem ..	55
3. 9. Kıssa-i 'Arza Kerden Resūl Hod Berāber Kabā'i-l-i 'Arab	58
3. 10. Kıssa-yı Hicret-i Peygāmbere Salla'llāhu 'Aleyhi ve Sellem.....	60
3. 11. Zıkr-i Kıssa-i Mikdād İbn-i Esved Radiyallāhu ŐAnh	61
3. 12. Zıkr-i Kıssa-yı Gazā-yı Bedr Küffār Helāk Şoden Ebū Cehl-i La'ın.....	66
3. 13. Kıssa-i Müsülmān Şoden Ebū Bekr ü 'Osman bin 'Affān	68
3. 14. Kıssa-i Zıkr-i İslām-ı 'Ömer Radiyallāhu 'Anhu Mine's-Sahābeti's-Sāni ...	69
3. 15. Kıssa-yı Gazā-yı Uhud ve Şehid Şoden Hazret-i Hamza Pehlevān Radiya'llāhu 'Anhu	70
II. BÖLÜM: METİN	73
SONUÇ	382
KAYNAKLAR.....	384
EKLER	386
SÖZLÜK.....	388

KISALTMALAR

- Bk.** : Bakınız
C. : Cilt
H.z. : Hazret-i
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
sav : Salla'l-lâhu 'Aleyhi ve Sellem
s. : Sayfa
TDK : Türk Dil Kurumu
TDV : Türkiye Diyanet Vakfı
TDVİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
vrk. : Varak
vb. : ve benzeri
Yay. : Yayını, yayınları

GİRİŞ

1. Siyerin Tanımı

İslam peygamberi Hz. Muhammed'in hayatı bütün Müslümanlar için büyük bir önem arz etmektedir. O'nun örnek hayatı nesiller boyunca dikkatle takip edilmiştir.

“Âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Peygamber, yaşadığı devirde yozlaşan insan ahlâkının yeniden neşv ü nema bulmasını sağlamış, “Ben güzel ahlâkı tamamlamak üzere gönderildim.” sözüyle gönderiliş amacını ortaya koymuş ve bu amacını da en güzel şekilde gerçekleştirerek insanlığın zirve noktasına yükselmiş örnek bir insandır. Hz. Peygamber'in hayatını tam olarak anlamadan İslâm'ı da Kur'ân-ı Kerîm'i de tam manasıyla anlamak mümkün değildir. Bu nedenle ilk Müslümanlar Hz. Peygamber'in hayatına ayrı bir önem vermiş, her davranışını taklit etmeye çalışmış, her sözünü ve hareketini kayıt altına almıştır. Böylece Hz. Peygamber'in davranışlarını ve örnek ahlâkını anlatan ilk yazılı ve sözlü kaynaklar oluşmaya başlamıştır. Derleme mahiyetindeki bu ilk çalışmalar zamanla sîre, sîret, siyer ya da megâzî adını alarak yaygınlaşmıştır.”¹

“Sözlükte “hal, durum, davranış, idare, yol, hareket, yürüme” gibi anlamlara gelen siyer, sîret kelimesinin çoğuludur.”² Siyer, çeşitli kaynaklarda; “Mevzuu Hz. Muhammed'in hayatı olan kitap.”³ “Efendimizin mübarek tercüme-i hali ve bundan bahseden kitap ve ilm.”⁴ şeklinde tanımlanmaktadır.

Siyer; “Hz. Peygamber'in hayatını ve şahsiyetini, tebliğ faaliyetlerini, siyasî ve askerî mücadelelerini konu alan bilim dalıdır. Sîret ve siyer Hz. Peygamber'in hayatı, onun hayatını konu edinen bilim dalı ve bu dalda yazılan eserler için terim olarak kullanılmıştır. “Savaş yeri, savaş ve savaş hikâyeleri” anlamındaki mağzât kelimesinin çoğulu olan megâzî ise Resûl-i Ekrem'in gazve ve seriyyelerinin tarihine

¹ Bayram Özfırat, *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, basılmamış doktora tezi, İstanbul 2016, s. 1.

² Ahmet Yaman, “Siyer”, *TDVİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2009, c. 37, s. 316.

³ Ferit Devellioğlu, “Siyer”, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi, Ankara, 2012, s. 1119.

⁴ Şemseddin Sami, “Siyer”, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2010, s. 755.

ve bu konuda yazılan kitaplara isim olmuş, siyer kelimesinin eş anlamlısı halinde hem kendi başına hem siyerle birlikte kullanılmıştır.”⁵

“Siret veya siret’ün nebi, Hz. Muhammed’in doğumundan vefatına kadar ahlakını, faziletlerini, mucizelerini, gazalarına ait hayatını, bütünüyle veya bir kısmıyla ele alan eserlerdir.”⁶

“Hz. Muhammed’in doğumundan ölümüne kadar hayatını menkıbevî bir biyografi şeklinde anlatan bu eserler zamanla Arap Edebiyatında siret yahut bunun çoğulu olan siyer adı verilen bu türün doğmasına neden olmuştur.”⁷

2. Siyerin Tarihi Gelişimi ve Türk Edebiyatı’nda Siyer

İslam peygamberi Hz. Muhammed (sav)’in örnek hayatı, tüm İslam toplumlarında olduğu gibi 8. yüzyılın ortasından itibaren İslamiyet’in etkisi altına girmeye başlayan Türklerde de büyük bir öneme sahip olmuştur. Sahabeler ve ardından gelen diğer araçlar vasıtasıyla tüm boyutlarıyla kaleme alınan Hz. Peygamber’in hayatı Müslümanlar için olmazsa olmaz bir rol-model kaynağı olmuştur. Tüm İslam coğrafyalarında büyük bir noktaya ulaşmış olan bu peygamber sevgisi sadece İslam tarihi ve dini ilimlerin alanına hapsolmayıp zamanla edebiyatımızı da derinden etkilemiştir.

Arap ve Fars Edebiyatlarının etkisiyle Türk Edebiyatı’nda peygamber hayatı başta tercüme yoluyla sonra da telif manzum-mensur eserlerle yüzyıllar boyunca büyük bir ivme kazanarak kendini göstermiştir.

Türk Edebiyatı’nda; başta siyer olmak üzere; na’t, gevhername, dolapname, siret’ü’n-nebi, mucizat-ı nebi, hicretname (hicretü’n- nebi), miracname (miraciye), mevlid, hilye, esma-i nebi, şefaatname, şemail-i şerif, regaibiye, gazavat-ı nebi, kırk hadis, yüz hadis ve bin hadis gibi ortaya konulan pek çok türle bu peygamber sevgisi dile getirilmiştir.

⁵ Mustafa Fayda, “Siyer ve Megâzi”, *TDVİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2009, c. 37, s. 319.

⁶ Abdurrahman Güzel, *Dini-Tasavvufî Türk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2006, s. 648.

⁷ Erman Artun, *Dini-Tasavvufî Halk Edebiyatı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2010, s. 105-106.

Türk Edebiyatı'nda önce tercüme sonra da telif olarak gelişen siyer türünü kronolojik olarak şu şekilde sıralayabiliriz:

A. Tercüme Siyerler

“1. Darîr, Tercüme-i Siyer-i Nebî. 790'da (1388) Kahire'de tamamlanan bu manzum-mensur eser Türk edebiyatında en eski siyer kitabıdır (bk. SÎRETÜ'n-NEBÎ).

2. Lâmiî Çelebi, Tercüme-i Şevâhidü'n-nübüvve li-takviyeti yakîni ehli'l-fütüvve. Abdurrahman-ı Câmî'nin 885'te (1480) Farsça telif ettiği Şevâhidü'n-nübüvve adlı siyerin çevirisidir (İstanbul 1293; yeni harflerle nşr. Muzaffer Ozak, İstanbul 1958).

3. Ahîzâde Abdülhalim Efendi (Halîmî), Tercüme-i Şevâhidü'n-nübüvve (Nevâhidü'l-fütüvve fî tercemeti Şevâhidi'n-nübüvve). Yine Abdurrahman-ı Câmî'ye ait eserin tercümesi olup birçok yazmasından müellif hattı olanı Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (Fâtih, nr. 4275).

4. Celâlîzâde Mustafa Çelebi, Delâil-i Nübüvvet-i Muhammedî ve Şemâil-i Fütüvvet-i Ahmedî. Molla Miskîn lakabıyla tanınan Muîn el-Miskîn'in Farsça siyerinin 959'da (1552) yapılan çevirisidir. Eserin Süleymaniye (Fâtih, nr. 4289), Millet (Ali Emîrî Efendi, nr. 1131) ve Topkapı Sarayı Müzesi (Hazine, nr. 1229) kütüphanelerinde nüshaları bulunmaktadır.

5. Altıparmak Mehmed Efendi, Tercüme-i Meâricü'n-nübüvve fî medârici'l-fütüvve. Yine Muîn el-Miskîn'e ait Meâricü'n-nübüvve adlı siyerin tercümesi olup mütercim lakabı olan Altıparmak adıyla tanınmıştır (İstanbul 1257, 1290, 1306; Bulak 1271). Eser ayrıca Turgut Ulusoy tarafından sadeleştirilerek yayımlanmıştır (İstanbul 1984).

6. Aydınî Eyyûb b. Halîl, Sîretü'n-nebî Tercümesi. İbn Hişâm'ın es-Sîretü'n-nebeviyye'sinin çevirisi olan eserin mütercim hatıyla bilinen tek nüshası üzerinde (İÜ Ktp., TY, nr. 2414) Mes'ad Süveylim Ali eş-Şâmân doktora tezi hazırlamıştır (bk. bibl.).

7. Veysîzâde Ahmed İznikî, Tercüme-i Siyer-i Kâzerûnî (Sahâyifü'l-iber ve letâyifü's-siyer). Muhammed b. Mes'ûd el-Kâzerûnî'nin el-Muntekâ min siyeri'n-nebî el-Mustafâ adlı eserinin tercümesidir (TSMK, Emanet Hazinesi, nr. 1173).

8. Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi, Tercüme-i Siyer-i Kâzerûnî. IV. Murad'a ithaf edilen eserin çeşitli nüshaları günümüze ulaşmıştır (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 3242; Hacı Mahmud Efendi, nr. 4368).

9. Bâkî, Meâlimü'l-yakîn fî sîreti seyyidi'l-mürselîn. Ahmed b. Muhammed el-Kastallânî'nin el-Mevâhibü'l-ledünniyye bi'l-minahi'l-Muhammediyye adlı eserinin çevirisidir (İstanbul 1261, 1313, 1316, 1322-1326). Eser Necip Fazıl Kısakürek (Gönül Nimetleri, İstanbul 1967) ve İhsan Uzungüngör (Mevâhib-i Ledünniyye, İstanbul 1972) tarafından sadeleştirilerek yayımlanmıştır.

10. Benlizâde Mahmud Mağnisavî, Tercüme-i Mevâhibü'l-ledünniyye (Konya Mevlânâ Müzesi Ktp., nr. 1170; TSMK, Revan Köşkü, nr. 319).

11. Tercüme-i Ravzatü'l-ahbâb fî siyeri'n-nebî ve'l-âl ve'l-ashâb. Cemâl Hüseyinî-i Şîrâzî'nin Farsça kaleme aldığı eserin tercümesidir (I-III, İstanbul 1268; I-IV, İstanbul 1288).

12. Mütercim Âsım Efendi, Tercüme-i Siyer-i Halebî (Şerhu Manzûmeti'l-Halebiyye). İbrâhim b. Mustafa el-Mudarî el-Halebî'nin şerhettiği altmış üç beyitlik manzumesinin (Süleymaniye Ktp., Giresun, nr. 52; Esad Efendi, nr. 2477) açıklamalı tercümesidir (Kahire 1248).

13. Mirzazâde Ahmed Neylî, el-Evfâ fî tercemeti'l-Vefâ (fî fezâilî'l-Mustafâ). Ebü'l-Ferec İbnü'l-Cevzî'ye ait el-Vefâ bi-ahvâli'l-Mustafâ adlı eserin tercümesi olup birçok nüshasından 1154 (1741) yılına ait yazması Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ndedir (Bayezid, nr. 5266).

B. Telif Siyerler

1. Veysî, Dürretü't-tâc fî sîreti sâhibi'l-mi'râc. Siyer-i Veysî adıyla da bilinmektedir (I-II, Bulak 1245; İstanbul 1286). Çok sanatkârane bir nesirle yazılmasından dolayı devri için bile ağır bulunan diline rağmen Türkçe siyerler içinde en çok beğenileni olduğu anlaşılan ve Nev'îzâde Atâî, Nâbî, Nazmîzâde Murtaza ve Tıflî Ahmed Çelebi tarafından zeyilleri yazılan eser üzerinde Nuran Öztürk'ün hazırladığı doktora tezinde (bk. bibl.) çeşitli kütüphanelerde 150 kadar nüshası bulunduğu belirtilmektedir (bk. DÜRRETÜ'T-TÂC).

2. Molla Velî, Manzum Siyer-i Nebî. Amasya Beyazıt İl Halk Kütüphanesi'nde nüshası bulunan (nr. 1460) XV. yüzyıla ait bu eser yaklaşık 10.000 beyittir.

3. Amasyalı Münîrî İbrâhim Çelebi, Siyer-i Nebî. Manzum olarak kaleme alınmıştır (TSMK, Koşuşlar, nr. 994, 995).

4. Siyerü'n-nebî. Tahminen XVI. yüzyıla ait yaklaşık 3000 beyitlik bu eserin Mehmed adlı yazarı hakkında bilgi bulunmamaktadır (Süleymaniye Ktp., Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 1544). 5. Abdurrahman, Siyerü'n-nebî. 10.000 beyti aşmaktadır (Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 3916).

6. İbrâhim Hanîf b. Mehmed Kâzım, Manzum Siyer-i Nebî (TSMK, I. cilt, Emanet Hazinesi, nr. 1156; II. cilt, Hazine, nr. 1244).

7. Abdullah Zâhidî, Manzum Siyer-i Nebî (Köprülü Ktp., Ahmed Paşa, nr. 234).

8. Abdürrahîm b. Hüseyin, Manzum Siyer (TSMK, Revan Köşkü, nr. 1576).

9. Manzum Siyer-i Nebî. Müellifi belli değildir (TSMK, Koşuşlar, nr. 994).

10. Şeyhülişlâm Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi, el-Fevâyihu'n-nebeviyye fî siyeri'l-Mustafaviyye. Hz. Peygamber'e vahiy gelmesiyle başlayıp Hayber Savaşı'na kadar olan dönemi içine alır. Eserin Siyer-i Kâzerûnî tercümesi olduğu ileri sürülmüşse de (DİA, XXIV, 382) dîbâcesindeki bilgilere ve diğer bazı kaynaklara dayanılarak telif olduğu belirtilmektedir (TCYK, s. 240-241).

11. Abdülbâki Ârif Efendi, Sîretü'n-nebî. Müellifin vefatı dolayısıyla bitirilemeyen eseri müellifin damadı Fâiz Efendi tamamlamıştır. Fâiz Efendi'nin kaleminden çıkmış olan bir nüsha Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (Hüsrev Paşa, nr. 414). Vak'anüvis Râşid Efendi manzum bir mukaddimeyle başlayan siyerin devrinde çok beğenildiğini söylemektedir.

12. Hakîm er-Rûmî (Mehmed b. Halîl), Acâibü'l-ahbâr fî ahbâri seyyidi'l-ahyâr (İÜ Ktp., TY, nr. 2478; TSMK, Emanet Hazinesi, nr. 1175, Revan Köşkü, nr. 1477).

13. Eyüp Sabri Paşa, Mahmûdü's-siyer (İstanbul 1287). Halk için sade bir dille yazılan eser güvenilir bilgiler içermektedir.

14. Hâfız Mehmed Zühdü Efendi, Nazmü's-siyer (Trabzon 1324).

15. Düzceli Yûsuf Suad (Neğuç), Akvemü's-siyer (İstanbul 1327). Tek ciltlik ilk bölümü 500 sayfaya yakın olan eserin II. cildinin basılıp basılmadığı bilinmemektedir. Kılıçzâde Hakkı, Akvemü's-siyer Münasebetiyle Yûsuf Suad Efendi'ye Tahsîsen, Softa Efendilere Tâmîmen Son Cevab adıyla bir risâle (İstanbul 1331), müellif ise Akvemü's-siyer ismiyle bir cevap (İstanbul 1331) yazdığına göre eser üzerinde bir tartışmanın yapıldığı anlaşılmaktadır.

16. Lutfullah Ahmed, Hayat-ı Hazret-i Muhammed (I-III, İstanbul 1332; I-IV, 1341).

17. Abdullah Âtîf, Siyerü'n-nebî (İstanbul 1338). Oldukça hacimli bir eserdir. Bunların dışında çoğu küçük hacimde Kemal, Bıçakçıoğlu Hakkı, İhtifalci Mehmed Ziyâ (İstanbul 1340), Hüseyin b. Tevfik el-Konevî gibi müelliflerin eserleri zikredilebilir. Ahmed Refik'in (Altınay) Gazavât-ı Celîle-i Peygamberî adlı eseri (İstanbul 1324) bir yönüyle gazavatnâmeler arasında sayılabileceği gibi siyer içinde belli bir alana yoğunlaşarak kaleme alınmış eserlere örnek gösterilebilir. Ahmet Midhat Efendi'nin Beşâir-i Sıdk-ı Nübüvvet-i Muhammediyye'si de bu kısımdaki eserler arasında zikredilmektedir.”⁸

⁸ Mustafa Uzun, “Türkçe Siyer Kitapları”, *TDVİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2009, c. 37, s. 324-325.

I. BÖLÜM: İNCELEME

1. Şekil Yapısı

Müstensihi, ne zaman ve nerede yazıldığı belli olmayan yazma; baştan ve sondan eksiktir. Eserin içinde de pek çok eksiklikler ve kopukluklar mevcuttur. 123 varaktan oluşan yazmanın ilk ve son varağına ekler kısmında yer verdik. Yazma, mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. Her beyti kendi içerisinde kafiyeli olan 3161 beyitlik yazmada mesnevi nazım şekli dışında var olan 7 beyitlik gazel şöyledir:

1. Ey yigitler serveri rûh-ı revānum kandasın
Gel ki yoluña revān oldı revānum kandasın
2. Kametüññ hasretinden bu tenüm oldı hayāl
Süretüññ firkatinden yandı cānum kandasın
3. Ey hayāl-i münisi bu kaygusı çok göñlümün
Ey visāli cān elinden armağanum kandasın
4. Gice gündüz yol gözedür gözlerüm gözler seni
Gel ki kaldı yollar[un]da dide-bānum kandasın
5. Bülbül-i zārum firākuñdan yaşum oldı revān
Ey boyı selvi yañağı gülsitānum kandasın
6. Sen esirgedüñ beni görseñ ki sensüz nicesi
Gice gündüz göklere çıkdı figānum kandasın
7. Çok cefā kıldı belālu göñlime ayrılıguñ
Kanı ‘ahdüñ ey vefālu mihrübānum kandasın

Kandasın redifli bu gazelde xx, ax, bx, cx... şeklinde kafiyelenmiştir. Bu gazel 11. bölümde Mikdad ile Miyase'nin hikâyesinde 103a'da 2608-2613. beyitleri kapsamaktadır. Gazel'de sevdiğinden ayrı düşen Miyase, büyük bir hasretle Mikdad'a seslenmektedir.

Bu gazel, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün kalıbıyla yazılmıştır. Geri kalan 3154 beyit, mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. Yazmada remel bahrinin fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün ve hezec bahrinin mefâ'îlün mefâ'îlün fa'ülün kalıpları karışık olarak kullanılmıştır.

Yazmada zengin kafiyenin yanı sıra tam ve yarım kafiye de yoğun olarak kullanılmıştır. Ayrıca ahenk için de sık sık redife başvurulmuştur.

2. Muhteva Yapısı

2. 1. Eserin Kaynağı

Yazmanın müstensihi belli olmayıp baştan ve sondan eksiktir. Ancak çalışmamız devam ederken Bayram Özfırat tarafından tamamlanan doktora teziyle, yazmanın 15. yüzyıl şairlerinden Muhammed'in *Sîretü'n Nebî* adlı eserinin bir nüshası olduğunu tespit etmiş bulunmaktayız. Söz konusu eser 15.633 beyit olup üzerinde çalıştığımız yazma eser ise 3161 beyitten oluşmaktadır. Yazmada baştan ve sondan oldukça eksiklikler, bölüm içerisinde ve bölümler arasında kopukluklar mevcuttur. Ancak dağınık ve eksiklikler olsa da yazmanın tamamı Muhammed'in *Sîretü'n Nebî*'sinde yer almaktadır. Bu yönüyle söz konusu eser elimizdeki yazmanın kaynağını teşkil etmektedir.

Elimizdeki yazma klasik siyer kitaplarından farklı olarak tertib edilmiştir. Hz. Muhammed'in hayatı kronolojik olarak verilmemiş; Hz. Hatice ile evliliği, ilk vahyin verilmesi, miraç vb. çeşitli olaylar dağınık olarak işlenmiştir. Yazmadaki hikâyelerin eş metinleri yurt içi ve yurt dışındaki pek çok kütüphanede müstakil olarak ya da çeşitli mecmuaların içinde mevcuttur.

Çalışmanın son aşamasında, Bayram Özfırat tarafından tamamlanan *15. yüzyıl şairlerinden Muhammed'in Sîretü'n Nebî'si* adlı doktora tezinden eş metin olarak

istifade edilmiştir. Bu yönüyle gerek elimizdeki yazmanın kronolojik olmayışı gerek metindeki tüm eksiklik ve kopukluklar eş metin vasıtasıyla giderilip sağlam bir okuma ve inceleme yoluna gidilmiştir. Yazmada karşılaştığımız vezin bozukluklarının düzeltilmesinde de söz konusu bu çalışma bize kaynaklık etmiştir.

2. 2. Şahıs İsimleri

Yazmada geçen peygamber, halife, sahabe ve diğer tarihi-efsanevi-dini kişiler bu başlık altında incelenmiştir.

2. 2. 1. Peygamberler

2. 2. 1. 1. Hz. Âdem

“Semavî kitaplara göre ilk insan ve ilk peygamberdir. İslâmî kaynaklarda insanlığın atası olması sebebiyle ‘ebü’l-beşer’. Kur’ân-ı Kerîm’de (bk. *Âl-i İmrân* 3/33) Allah’ın seçkin kıldığı kişiler arasında sayılmış olduğundan ‘safiyullah’ unvanlarıyla da anılmaktadır.”⁹

Yazmada, Hz. Âdem’in cennetten sürülmesine ve meleklerin ona secde edip şeytanın secde etmemesine telmih yapılmıştır. Ayrıca Hz. Muhammed’in Miraç’ta Hz. Âdem’le görüştüğüne değiniliyor.

Rāvîler eydür buyurdı Mustafâ

Âdem’ün alnından ol nūr mutlakâ (281)

Hak beni uçmag içinden ırmasun

Âdem’i sürdügü gibi sürmesün (884)

Âdem uçmakdan sürilelden hemîn

Korkudan ben bir dem olmazam emîn (885)

İletdiler beni *Âdem* katına

Selâm virdüm karıcak hazretine (947)

⁹ Süleyman Hayri Bolay, “Hz. Âdem”, *TDVİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1988, C. 1, s. 358

Âdem'e ger secde kıldıysa melek
Ayağın altında kaldı nüh felek (1262)

2. 2. 1. 2. Hz. Dâvûd

İsrâiloğulları'na gönderilen ve kendisine Zebur adlı kitap verilen peygamberdir.

Kur'ân-ı Kerîm'de Câlût'u öldürmesi anlatılır. Câlût'u öldürmesinden sonra Hz. Dâvûd'a hem hükümdarlık hem de hikmet (nübüvvet) verildiği bildirilir. (el-Bakara 2/250-251). İsrâiloğulları'nın tarihinde peygamberlikle hükümdarlık ilk defa Hz. Dâvûd'un şahsında bir araya gelmiştir. Ayrıca demiri işleyip zırh yapmıştır.

Hz. Dâvûd'un sesi hem çok gür hem de çok güzeldir. Hz. Dâvûd o gür ve güzel sesiyle Zebur'u okumaya başladığında kurt, kuş durup onu dinler, sesinden dağlar yankılanır. Onlar da onunla birlikte Allah'ı tesbih ederlerdi.¹⁰

Yazmada Hz. Davud ismine Miraç'ta rastlıyoruz. Ayrıca başka bir beyitte demiri eritmesine telmih vardır.

Dâvud'ı gördüm Süleymân'ı dahı
Gördüm ol gökdedurur anı dahı (1017)

Dâvud'a demür mum olmuşdı 'ayân
Ölüyi 'İsâ diriltdi bî-gümân (1300)

2. 2. 1. 3. Hz. Eyyûb

Kur'an-ı Kerim'de adı geçen bir peygamber olan Hz. Eyyûb diğer ilâhi dinlerde olduğu gibi İslâm dininde de sabır ve tahammül timsali olup manzum eserlerde daha çok bu özelliğiyle ele alınmıştır.

Hz. Eyyûb Rabbine “Bu dert bana dokundu, sen merhametlilerin en merhametlisisin” diye niyaz etmiş bunun üzerine Allah da onun duasını kabul ederek başına gelen felaketi kaldırmış, kendi tarafından bir rahmet ve ibadet edenler için bir

¹⁰ Ömer Faruk Harman, “Hz. Dâvûd”, *TDVİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, C. 9, s. 21.

ibret olmak üzere ona ailesini ve onlarla beraber bir mislini vermiştir. (el enbiya 21/83-84)¹¹

Yazmada onun sabrına işaret edilmektedir. Sadece ismi bir yerde geçmektedir.

Yūsuf'un ta'birini **Eyyūb**'un belā

Hem Süleymān'un yüziği Mūsā'nuñ 'asā (1299)

2. 2. 1. 4. Hz. İbrâhim

Yahudilik, Hristiyanlık ve İslâm'ın müştereken kabul ettiği büyük bir peygamberdir.

Hz. İbrâhim'in Tevhid akidesini tesis etmesi yanında oğlu İsmâil ile birlikte Kâ'be'yi kurması da hem Kur'ân'da hem de İslâm kültürlerinde müslümanlardan biri olarak gösterilmesine ve kendisine itibarlı bir yer verilmesine vesile olmuştur. Allah tarafından Beytullah'ın yeri bildirildikten sonra İbrâhim, İsmâil ile beraber Beytullah'ın temellerini yükseltmiş ve bir olan Allah'a adanan ilk ma'bed olarak Kâ'be inşa edilmiş ve Hz İbrâhim'in de insanlar arasında haccı ilan etmesi, Beytullah'ı temiz tutması istenmiş, böylece bu kutsal mekân bütün Müslümanlar için hac yeri ve kible yapılmıştır.¹²

Yazmada ateşin onu yakmamasına telmihde bulunulurken Miraç' ta Hz. Muhammed'le görüştüğüne de değinilir.

Halilullāh-ı **İbrâhim**'i anda

Anı gördüm yidinci āsmānda (1185)

Ger ben **İbrâhim**'e didümse Halil

Sen Habibümsin hakikat şöyle bil (1264)

Nūh nebi Tūfān kopardı Hūd 'akim

Hem **Halil**'i yakmadı nār-ı 'azim (1298)

¹¹ Ömer Faruk Harman, "Hz. Eyyūb", *TDVİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1995, C. 12, s. 16.

¹² Ömer Faruk Harman, "Hz. İbrâhim", *TDVİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2000, C. 21, s. 266-267.

2. 2. 1. 5. Hz. İdrîs

Kur’ân-ı Kerîm’de adı geçen bir peygamber olan Hz. İdrîs’e ilâhî bilgileri ihtiva eden otuz sahîfe indirilmiştir. Remil, hey’et, nücûm, hesap, tıp, nebatların sırları, garip sanatlar, yazı yazmak, dikiş dikmek, terazi kullanmak gibi meslek ve sanatları icat eden odur. Rivayete göre ebedi hayata ermiştir.¹³

Yazmada Hz. Muhammed’le Miraç’ta görüşmesine yer verilir.

Anda gördüm *İdrîs*’i virdüm selâm
Ol cevâb virdi didi kim yâ imâm (1015)

İdrîs’e virdümise ‘âlî mekân
Ben senüñ emründe kıldum kün fekân (1267)

2. 2. 1. 6. Hz. İsâ

“Kur’ân’da adı geçen ve kendisine kutsal kitap İncil verilen peygamberdir.

Hz. İsâ Kuran-ı Kerim’de İsâ, İbn Meryem ve Mesîh şeklinde zikredilen kendisine İncil’in verildiği, Hz. Muhammed’i (sav) müjdelediği bildirilen, “Allah’tan bir ruh ve kelime” olarak tavsif edilen, ancak kul olduğu vurgulanan peygamberdir. Hz. İsâ, gerek Hristiyanlıkta gerek İslâm’da hem İsâ hem de Mesîh olarak adlandırılmaktadır.”¹⁴

Yazmada Hz. İsa’nın ruhunun göğe çıkarılmasına ve ölüyü diriltip, körleri ve diğer hastaları iyileştirmesine telmih vardır. Miraç olayında da ismi geçen Hz. İsa’nın Hz. Muhammed’in geleceğini müjdelemesine yer veriliyor.

Sâhib-*İsâ* durur benüm ol zamân
Gitdi göge inmedi dahı hemân (404)

¹³ Ömer Faruk Harman, “Hz. İdrîs”, *TDVİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2000, C. 21, s. 478-480.

¹⁴ Ömer Faruk Harman, “Hz. İsâ”, *TDVİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2000, C. 22, s. 266-267.

Hem dahı **‘İsā** bize virdi haber
Kim Muhammed hazretinden ol eser **(405)**

Didi biridurur **‘İsā** ibn-i Meryem
Zekeryā oğlu Yahyā’dur biri hem **(969)**

Gözsüzi gözlü cüzāmı kıldı hoş
‘İsā ger ölü diri kıldısa uş **(1272)**

Dāvud’a demür mum olmışdı ‘ayān
Ölüyi **‘İsā** dirildi bi-gümān **(1300)**

2. 2. 1. 7. Hz. İsmâil

Hz. İbrâhim’in oğlu, Kur’ân’da adı geçen bir peygamber olan Hz. İsmail, Hz. Muhammed(s.a.v)’in ceddidir. Kâ’be’nin inşasında Hz. İbrâhim ile birlikte çalışmıştır. Kurban edilme hadisesinde babası karşısında teslimiyet ve itaat göstermiştir. Buna mukabil onun yerine kurban edilmek üzere bir koç gönderilmiştir.¹⁵

Yazmada Miraç olayında ismine yer verilmiştir.

Refî’a adı kapısı bağlu muhkem
Ki **İsmā’il** kapucısı adı hem **(938)**

Çün **İsmā’il** işitdi döndi bakar
Di kimdür gec bu vakt kapu kakar **(940)**

Hemān **İsmā’il**’e virdüm selāmı
Cevāb virdi melâikler tamāmı **(945)**

¹⁵ Ömer Faruk Harman, “Hz. İsmâil”, *TDVİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, C. 23, s. 76.

2. 2. 1. 8. Hz. Muhammed (sav)

“Son peygamberdir. Hz. Muhammed, Hz. İbrâhim’in oğlu İsmâil’e nispetle İsmâilîler diye de anılan ve iki büyük Arap topluluğundan birini teşkil eden Adnânîler’e mensuptur. Soy kütüğünün yirmi birinci göbekten atası olan Adnân’a kadar uzanan kısmı güvenilir bulunarak zikredilmiş, ondan sonrası Hz. Peygamberin de işaretiyle yaygınlık kazanmamıştır. Bizzat kendisi tarafından kabul edilip İslâm kaynaklarınca zikredilen soy kütüğü şöyledir: Muhammed b. Abdullah b. Abdülmuttalib (Şeybe) b. Hâşim b. Abdülmenâf b. Kusayb b. Kilâb b. Mürre b. Kâ’b b. Lüey b. Gâlib b. Fihri (Kureyş) b. Mâlik b. Nadr b. Kinâne b. Huzeyme b. Müdrike b. İlyas b. Mudar b. Nizâr b. Mead b. Adnân.”¹⁶

Çalışmaya esas olan yazma; siyer türünde olup metinde en çok Hz. Muhammed’in adı zikredilmektedir. Eser boyunca Hz. Muhammed şu isim ve sıfatlarla anılmıştır: Habib, Habibullah, Resul, Resulullah, Muhammed Mustafa, Ahmed, Nebi, Habib-i Kibriya, Enbiyanın serveri, Evliyanın rehberi, Hatemü’l Enbiya, Server-i Enbiyâ, Sultân-ı Enbiyâ, İmâm-ı Enbiya, Hatem, Nebiler serveri, enbiyanın hatemi, peygamber-i ahir zaman, şah-ı ahir zaman, şah-ı cihan vb.

Hz. Muhammed’in (sav) ismi eserde bu ve buna benzer şekilde yüzlerce yerde doğrudan ya da dolaylı olarak zikredilmektedir. İsmi geçmediği beyite hemen hemen hiç rastlanmıyor dersek yeridir. Diğer peygamberlerin isimleri ise O’na nispeten çok az bir şekilde geçmekte ve çoğunlukla da yine O’nunla ilişkilendirilerek anlatılmaktadır.

Çünkü dört ay oldu geldi **Mustafâ**

Bakıban beñzine bildi **Mustafâ (272)**

Pes **Resûlullâh** didi bunu siz

Dahı doğmadın baña virdiñiz **(316)**

Kim bilimce **Muhammed Mustafâ**’dur

¹⁶ Mustafa Fayda, “Hz. Muhammed”, *TDVİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2005, C. 30, s. 408.

Habîb-i hak imâm-ı enbiyâdur (942)

Didi hoş geldün ey *şâh-ı risâlet*

Nebîler serveri kân-ı kerâmet (946)

Resûlullâh ki *şâh-ı enbiyâdur*

Habîbullâh Muhammed Mustafâ'dur (978)

Enbiyânuñ hâtemi oldur hemân

Oldurur ***peygâmbere-i âhir zamân (2093)***

Bu kitâb okudı çün işitdiler

Ol ***Resûl***'e cümle tahşin eylediler (2103)

2. 2. 1. 9. Hz. Mûsâ

“İsrâiloğulları’na gönderilen ve kendisine Tevrat indirilen peygamber olan Hz. Musa, Hem Yahudilik ve Hristiyanlık’a hem de İslâm’a göre büyük bir peygamber ve İsrâiloğullarını Firavun’un zulmünden kurtarıp hürriyete kavuşturan bir liderdir.

Kur’ân’ı Kerîm’de Hz. Mûsâ, Hz. Muhammed’i (sav) müjdeleyen bir peygamber olarak gösterilir. İslâmî gelenekte Hz. Mûsâ’ya ‘kelimetullah’ denilmektedir. Çünkü Allah, Hz. Mûsâ ile aracısız konuşmuş ve ona vahyini bildirmiştir.”¹⁷

Yazmada, Hz. Muhammed’den sonra ismi en çok zikredilen peygamberdir. Miraç olayında namazın elliden beş vakte düşürülmesinde Hz. Muhammed’le olan diyaloglarına genişçe yer verilmiştir. Ayrıca Hz. Musa’nın Tur Dağı’nda Allah’la konuşmasına ve Firavun’la olan mücadelesi esnasında asasıyla Kızıldeniz’i ikiye ayırmasına telmihte bulunulmuştur.

Emr olıcak böyle sundum hemîñ

¹⁷ Ömer Faruk Harman, “Hz. Mûsâ”, *TDVİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2006, C. 31, s. 207-212.

Çünkü *Mūsā* katına geldüm yakın (1233)

Bir namāzı Hak bağışladı baña
Döndüm anda *Mūsā*'ya geldüm aña (1237)

Pes bişin dahı bağışladı baña
Geldüm ol dem *Mūsā*'ya andan aña (1241)

Geldükce karşı *Mūsā*'dan didi
Vardugumca Hak bişin bağışladı (1243)

Tā ki kaldı elliden biş vakt namāz
Didi *Mūsā* dön yine var iste az (1244)

Mūsā'yıla Tūr-ı Sinā'da kelām
Söyledümse n'ola ger ben yā imām (1265)

Yūsuf'uñ ta'birini Eyyüb'uñ belā
Hem Süleymān'uñ yüziği *Mūsā*'nuñ 'asā (1299)

2. 2. 1. 10. Hz. Nûh

“Büyük peygamberler arasında sayılan, kendisine inanmayan kavmi tûfan ile helâk edilen bir peygamberdir.

“Ülü'l-azm” olarak isimlendirilen beş büyük peygamberden biridir. Hz Nûh'un Hz. İdrîs'ten sonra gelen ilk peygamber olup marangozluk yaptığı nakledilmiştir. Kur'ân'da yirmi sekiz sûrede hakkında bilgi verilmiş ve kırk üç sûrede ismen zikredilmiştir. Kur'ân'ın yetmiş birinci sûresi de onun adını taşır ve baştan sona doğru tevhid mücadelesini anlatır.”¹⁸

Yazmada Hz. Nuh'un Tufan hadisesine telmihte bulunulmuştur.

¹⁸ Ömer Faruk Harman, “Hz. Nûh”, *TDVİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2007, C. 33, s. 224-226.

Nūh zamânında müsülmân olmışam
Ümmetiñem ehl-i imân olmışam (788)

Ol didi adı bunuñ bahr-i nakam
Nūh'a bundan virdiler tūfânı hem (1003)

Nūh nebi Tūfân kopardı Hūd 'akim
Hem Halil'i yakmadı nār-ı 'azim (1298)

2. 2. 1. 11. Hz. Süleymân

“Hz Dâvûd’un oğlu, İsrâiloğullarına gönderilen hükümdar-peygamberdir.

Kur’ân Hz Süleymân’ın cinlerden, insanlardan ve kuşlardan oluşan ordulara sahip bulunduğunu, bu orduların hep birlikte sefere çıktığını (en-Neml 27/17), emrinde çalışan cinlerin Hz. Süleymân’a yüksek ve görkemli binalardan, heykellerden, havuzlar kadar geniş lengerlerden, sabit kazanlardan ne dilerse yaptıklarını (Sebe’ 34/12-13) bildirmektedir.”¹⁹

Yazmada, Hz. Süleyman’nın yüzüğünden bahsedilmiştir. Ayrıca Miraç’ta Hz. Muhammed’in ziyaret ettiği peygamberlerden biridir.

Dâvud’ı gördüm *Süleymân*’ı dahı
Gördüm ol gökdedurur anı dahı (1017)

Yūsuf’uñ ta’birini Eyyüb’uñ belâ
Hem *Süleymân*’uñ yüzigi Mūsâ’nuñ ‘asâ (1299)

2. 2. 1. 12. Hz. Yahyâ

“İsrâiloğullarına gönderilen bir peygamberdir. Babası, peygamber Zekeriyâ’dır. Tefsirlere göre Hz. Yahyâ’nın Hz. Meryem ile teyze çocukları oluşu mevcûd İncillerde Hz. İsa ile Hz. Yahyâ’nın sıkı temaslarını da izah etmektedir.

¹⁹ Ömer Faruk Harman, “Hz. Süleyman”, *TDVİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2010, C. 38, s. 56-60.

Kur'ân'da beş yerde zikri geçen Hz. Yahyâ hakkında en geniş bilgi Meryem Sûresi'nde yer almaktadır. Buna göre Hz. Yahyâ'nın babası Hz. Zekerriyyâ peygamber, hayli yaşlı bulunduğu sırada yerine geçecek bir yakınının olmamasından endişeye düşer. Hanımının kısır oluşu onun bu endişesini artırır. Bunun üzerine Allah'a gizlice dua ederek, sonunda Yahyâ adında bir oğlu olacağı müjdelenir.”²⁰

Yazmada, kavmi tarafından katledilen Hz. Yahya'nın kanının bulaştığı bir elbisesinden bahsedilmektedir.

Didi biridurur ‘Îsâ ibn-i Meryem
Zekeryâ oğlu **Yahyâ** dur biri hem (969)

Yahyâ peygâmbereñ imiş ol donı
Kim bulaşmış aña **Yahyâ**’nuñ kanı (1734)

2. 2. 1. 13. Hz. Yûsuf

“İsrâiloğullarına gönderilen bir peygamberdir. Ya’kûb Peygamber’in Rahil’den olan oğlu olup, dedeleri sırasıyla İbrâhim, İshâk ve Ya’kûb’tur. Peygamber “Kerim oğlu kerim oğlu kerim oğlu kerim, İbrâhim oğlu İshâk oğlu Ya’kûb oğlu Yûsuf’tur.” derken onun, peygamberlerden müteşekkil bu şeceresini ifade etmekteydi. Yûsuf İbranca (Yosaf)’ın Arapçalaşmış şeklidir. Fakat buna rağmen Arapça olduğu ve hüznün mâ’nasına geldiği söylenmiştir.”²¹

Yazmada, Miraç’ta Hz. Muhammed’in ziyaret ettiği peygamberlerden biridir. Ayrıca, Hz. Yusuf’un rüya yorumlamasından söz edilmiştir.

Gördüm anda **Yûsuf**’ı virdüm selâm
Ol cevâb virdi didi kim yâ imâm (987)

Yûsuf’uñ ta’birini Eyyüb’uñ belâ
Hem Süleymân’uñ yüzigi Mûsâ’nuñ ‘asâ (1299)

²⁰ T.H. , “Hz. Yahyâ”, *MEB İslâm Ansiklopedisi*, MEB Devlet Kitapları Eskişehir Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 1997, C. 13, s. 342.

²¹ Ahmet Suphi Furat, “Hz. Yûsuf” , *MEB İslâm Ansiklopedisi*, MEB Devlet Kitapları Eskişehir Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 1997, C. 13, s. 441.

2. 2. 2. Dört Halife

2. 2. 2. 1. Hz. Ebū Bekir

Hz. Muhammed'in ardından gelen dört halifenin birincisidir. 632'de Hz. Muhammed'in vefatından sonra iki yıl boyunca halifelik yapmıştır. Hz. Muhammed'in en yakınındaki kişidir.

Elimizdeki yazmada sıklıkla adı geçen Hz. Ebu Bekir, Hz. Muhammed'e sadık bir dost ve yoldaş olduğu için *Sıddık* sıfatıyla nam bulmuştur. Ayrıca yazmada Hicret ederken Sevr mağarasında Hz. Muhammed'i bir an olsun yalnız bırakmayan Hz. Ebu Bekir, *yār-ı gār* yani mağara dostu olarak zikredilmektedir.

Pes didi bu meger ***Sıddık*** yā Resūl
Va'odesi hakdur Hakk'ın olma melül (1668)

Pes Resūlullāh didi ey ***Yār-ı Gār***
Şimdi ahşām oldu uş vakt oldu var (1672)

Danışdı ol yārenleri veli'le
Ebū Bekr ü 'Ömer 'Osmān 'Alī'le (1934)

Ebū Bekr ü 'Ömer didi ey ulu
İçün taşuñ kamu nūrıla dolu (1952)

Sıddık aldı bile pes vardılar
Tañrı'nuñ birliğini söylediler (1981)

Pes ***Ebū Bekr*** ol emiñrü'l-mü'min'in
Atdı kâfir taşı bārān eyledi (2001)

2. 2. 2. 2. Hz. Ömer

İkinci halife olan Hz. Ömer, Hz. Ebu Bekir'in vefatıyla göreve gelmiştir. 634-644 yılları arasında on yıl boyunca halifelik yapmıştır. Adaletiyle meşhurdur.

Yazmada 14. bölümde nasıl Müslüman olduğu anlatılmaktadır. Ayrıca iyi bir savaşçı olmasıyla sürekli savaşlarda ve önemli olaylarda Hz. Muhammed'in yanında yer almıştır. Çeşitli bölümlerde ismi sıklıkla zikredilmektedir.

Rāvîler şöyle rivāyet eyledi
Çün **'Ömer** İslām'ın anlar söyledi (3055)

Danışdı ol yârenleri velîle
Ebū Bekr ü **'Ömer** 'Osmān 'Alî'le (1934)

Ebū Bekr ü **'Ömer** didi ey ulu
İçün taşuñ kamu nūrıla dolu (1952)

2. 2. 2. 3. Hz. Osman

Üçüncü halife olan Hz. Osman, Hz. Ömer'in şehit edilmesinden sonra halife olmuştur. 644-656 yılları arasında on ik yıl görev yapmıştır. Hz. Muhammed'in iki kızıyla evlendiği için *Zi'n-nûreyn* sıfatını almıştır. Meleklerin bile ondan hayâ etmesi ve Hz. Muhammed'in onu görünce ayağa kalkmasıyla bilinmektedir.

Yazmada, 4. bölümde nasıl Müslüman olduğu anlatılmaktadır. Hz. Muhammed'in sürekli danıştığı en yakın sahabelerindendir. Halifeler arasında ismi en az geçen kişidir.

Ammā **'Osmān ibn-i 'Affān** ol azîz
Didi bir hālüm var-dı key temiz (602)

Mustafā'ya pes selām virdüm hemîn
Didi yā **'Osmān** işitdün mi yakîn (617)

Döndi Sıddık didi yā **'Osmān** saña
Bir suvālüm var cevāb virgil baña (621)

Doğru söyledüñ didi ‘**Osmān** hemīn
Sundi pdi ol Resllullāh elin (628)

Danışdı ol yārenleri velīle
Eb Bekr  ‘Ömer ‘**Osmān** ‘Alī’le (1934)

2. 2. 2. 4. Hz. Ali

Dördüncü halife Hz. Ali, Hz. Osman’ın şehit edilmesinden sonra görev almıştır. 656-661 yılları arasında beş yıl boyunca halifelik yapmıştır. Aynı zamanda Hz. Muhammed’in amcaoğlu olup Hz. Muhammed’in kızı Fatıma ile evlenmiştir. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’in babası olup Hz. Muhammed’in soyunun devamını (ehl-i beyt) sağlamıştır.

Yazmada *şah-ı imam*, *şah-ı merdan*, *şah-ı merdan-ı cihan*, *Haydar*, *Murtaza*, *Hak aslanı* gibi farklı isim ve sıfatlarla anılarak kuvvetli oluşuna ve kahramanlığına vurgu yapılmaktadır. Farklı bölümlerde adı sıkça geçen Hz. Ali’nin doğumuna ve mevlidine de yer verilmiştir.

Pes duā kıldı hemān-dem Mustafā
Lā-cerem oldu ol oğlan **Murtazā** (278)

n tokkuz ay olıcak hamli tamām
Doğdı dünyā mlkinge **řāh-ı İmām** (279)

Eb Tālib dahı virdi ‘**Alī**’ye
Kim ol virmişidi ol velīye (286)

Rāvī eydür n ‘**Alī**’ doğdı hemān
Geldi peygāMBER irişdi ol zamān (288)

Evvel ağzından içerü ol Velī
Mustafā ağzı suyn yutdı ‘**Alī**’ (290)

Pes adın dahı kodı hemān '*Alī*
Didi kim Allāh buña didi '*Alī* (295)

Hem anası adını *Haydar* didi
Kim düşünde anı arslan gördi (297)

Tañrı arslanı didi hem Mustafā
Hem budur didi '*Aliyyü'l-Murtazā* (298)

Pes mübārek elleriyile Resūl
Kendüsi yudı '*Alī*'yi anda ol (299)

Her ne vakt kim Mustafā gelse '*Alī*
Ger ne deñlü uyurısa ol velī (310)

2. 2. 3. Sahabeler

Çalışmamızda pek çok sahabenin adı geçmektedir. Bunlardan adı sıkça anılan sahabilere yer vereceğiz.

2. 2. 3. 1. Hz. Hatice

Hz. Muhammed'in ilk eşi ve aynı zamanda ilk kadın müslümandır. Mekke'nin zengin tüccarlarından biridir. Hz. Muhammed'i kervanlarının başına getirmiş ve bu sayede onu yakından tanımıştır. Yazmada Hz. Muhammed için babasından istenişi ve ilk vahyin gelişi olaylarında adı sıkça geçmektedir.

Ger mübārek ellerini ol yuya
Lāyık olmaz ol *Hadıce* su koya (5)

Mustafā hergiz yalan söylemedi
Ol *Hadıce* hem nizā'ı eylemedi (11)

Hadıce hātūnuñ evine vardı

Hemān kim gördi hātūn anı durdı (13)

Eydür oldurur *Hadice* hātūnı
Mustafā'ya isterüz senden anı (42)

Pes *Hadice* hātūna vardum didüm
Gördüğümü okıdugum söyledüm (412)

Pes *Hadice* Varka'ya vardı didi
Mustafā her ne didise söyledi (413)

Pes *Hadice* ivine geldi hemān
Cebrā'ıl geldi yine ol zamān (424)

Çünkü bildi Cebrā'ıl'ün geldügin
Ol *Hadice* saçını açdı hemİN (425)

2. 2. 3. 2. Hz. Ayşe

Hz. Ebu Bekir'in kızı olup Hz. Muhammed'in ikinci eşidir. Yazmada, Hz. Ali'nin mevlidinin anlatıldığı bölümde Hz. Ali'yle ilgili iki rivayette ismi geçmektedir. Hz. Muhammed'le olan diyaloglarına yer verilmektedir.

'*Āyşe* eydür ki bir gün Mustafā
Otururdu geldi geçdi Murtazā (303)

Pes didi yā '*Āyşe* bilgil ÓAlı
Seyyid-i cümle ÓArabdur ol Velı (304)

2. 2. 3. 3. Hz. Safiyye

Hz. Muhammed'in halası olup ilk kadın Müslümanlardandır. Yazmada, ilk bölümde Hz. Hatice'nin istendiği anda Hz. Hatice'yle olan arabuluculuğu ve Hz. Muhammed'in amcalarıyla olan işbirliği anlatılmaktadır.

Pes *Safiyye* Mustafā'nuñ Őammesi
Ol didi kim ben sınımaşam seni (10)

Yā *Safiyye* gördüğüm gözümle ben
Görmeyeydüñ ayıblamazduñ beni sen (19)

Pes *Safiyye* didi yā hātūn Őaceb
Olmaya sen anı kıldığuñ taleb (22)

2. 2. 3. 4. Hz. *Hamza*

Hz. Muhammed'in amcasıdır. Güçlü ve iyi bir savaşçı olmasıyla bilinir. Uhud Savaşı'nda Vahşi tarafından şehit edilmiştir. Vahşi, Ebu Süfyān'ın karısı Hind tarafından azmettirilmiştir. Yazmanın son bölümünde bu olay ayrıntılarıyla anlatılmaktadır. Başka bölümlerde de Hz. Muhammed'in koruyuculuğunu ve yardımcılığını yapan yakın isimlerden biri olarak sıklıkla zikredilmektedir.

Hamza and içmiş kim öldüre seni
Ol haberdür kim melül itdi beni (96)

Kim elinden *Hamza*'nuñ alur seni
Ger katı pāre pāre kılur seni (97)

Didi ey kardaş günāhum nedurur
Hamza'ya n'itdüm ki beni öldürür (99)

Hamza'ya karşı öñinden söylesün
Sögsün aña cenge daövet eylesün (3069)

Hamza mağrürdur gāyet özine
Kasd ider kim tuş olursa gözine (3070)

Pes ikisi dahı bile vardılar

Ceng içinde *Hamza*'yı çün gördiler (3078)

Vahşî ardından dolandı *Hamza*'nuñ
Ol Sabā'ı vardı öniñden hem anuñ (3079)

Çekdi hançeri yardı karnını anuñ
Pes çıkardı bağrını ol *Hamza*'nuñ (3090)

2. 2. 3. 5. Hz. Abbas

Hz. Muhammed'in amcasıdır. Yazmada, Hz. Hamza ile birlikte adı zikredilip her daim Hz. Muhammed'in yanında hazır bulunur.

Pes Ebū Tālib gelüb sağ yanına
Sol yaña '*Abbās* oturdılar yine (169)

Hamza '*Abbās*'uñ yanında oturur
Çün Ebū Cehl-i la'Öiñ bunı görür (170)

Geldi '*Abbās* didi kim kaldum taña
Ey Benî Künde ulusı ben saña (2403)

Didi '*Abbās* vallāh Ey Mikdād saña
Ol Öammüñ zulm eylemiş öñdin soña (2410)

Döndi '*Abbās* didi ey Mikdād saña
Bir nasihat ideyüm gūş ur baña (2421)

Sundı Mikdād öpdi '*Abbās*'uñ elin (2425)
Didi tedbîr budur<ur> ey seyyîd hemîñ

2. 2. 3. 6. Hz. Cafer

Hz. Muhammed'in amcasıdır. Yazmada, Hz. Abbas'la birlikte adı zikredilip her daim Hz. Muhammed'in yanında hazır bulunan isimlerden biridir.

Ca'Ŗfer ardındaydı in tiz var didi
Mustafā'nuñ sol yanına dur didi (347)

İndi *Ca'Ŗfer* vardı durdı yanına
Hakk'a tapdı uydı ol sultānına (349)

Mustafā çün kim bakar anı görür
Geldi *Ca'Ŗfer* dahı yanında durur (350)

Göñli şād oldı didi *Ca'Ŗfer* saña
Kıl beşāret cānuña öñdin soña (351)

Didi ben Abbās'am ol *Ca'Ŗfer*'durur
Hamza'durur bu ki şîr-i nerdurur (2398)

Didi *Ca'Ŗfer* biş deve ben dahı hoş
Yükleriyle vireyüm saña uş (2415)

2. 2. 3. 7. Hz. Vahşi

Hz. Hamza'yı şehit eden Vahşi, Ebu Süfyan'in karısı olan Hind'in kölesidir. Daha sonra Müslüman olmuştur. Yazmanın son bölümünde Vahşi'nin Hz. Hamza'yı şehit edişi ayrıntılarıyla anlatılmaktadır.

Vahşi didi imdi baña bir kişi
Yoldaş olsun illā olsun er kişi (3068)

Vahşi ardından dolandı Hamza'nuñ
Ol Sabā'Ŗ vardı öniñden hem anuñ (3079)

Buldı fırsat *Vahşi* ardından hemān
Urdı bir harbıla virmedi emān (3082)

Vahşi döndi geldi yine ol laŖın
Harbesini çekdi aldı ol laŖın (3087)

2. 2. 4. Diğer Dini-Tarihi-Efsanevi Kişiler

2. 2. 4. 1. *Ebu Talib*

Hz. Muhammed'in amcasıdır. Hz. Muhammed, annesini ve dedesini kaybedince onun himayesine girmiştir. Ebu Talib, son nefesine kadar yeğenini azgın müşriklere karşı korumuş ve onu öz evlatlarından ayrı tutmadan yetiştirmiştir. Yazmanın muhtelif bölümlerinde; Hz. Hatice'yi isterken, Hz. Ali'nin doğumundan evvel ve azgın kâfirlere karşı yeğenini savunurken ismi sıkça zikredilmektedir.

Başum üstine didi durdı hemān
Vardı *Ebū Tālib* evine ol zamān (31)

Çün taŖām yindi *Ebū Tālib* söze
Başladı dir geldüğümüz biz size (40)

Pes Huveyle Varka ile durdılar
Ol *Ebū Tālib* evine vardılar (115)

Çün göricek *Ebū Tālib* bunları
Yahşi ikrām eyledi vardı ileri (124)

Perde ardından çığırdılar nihān
Durdı vardı pes *Ebū Tālib* hemān (187)

Bir eyü hilŖat dahı al bile hem
Var *Ebū Tālib*'e ilet işbu dem (238)

2. 2. 4. 2. *Varaka*

Hz. Hatice'nin amcasıdır. Hz. Hatice'nin babasından istenmesi hadisesinde arabulucu rolüyle karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca yine başka bir bölümde, ilk vahiyden sonra Hz. Hatice ondan Hz. Muhammed'in durumundaki hikmeti yorumlamasını isteyince Hz. Muhammed'in peygamberliğini tasdik ettiği görülüyor.

Gözlerine oldu bu dünyā tamu

Vardı *Varaka* katına dir yā Óamū (56)

ÓAvrete tulluk mı yigdür yāhū er

Varaka eydür er diler göñlüñ meger (57)

Varaka didi kim işitdüm bir sözi

Mustafā'yiçün dilemişler sizi (63)

Varaka didi aslı pāk ferÓi tavıl

Lutfi bî-had görklüdür hulkı cemil (65)

Pes Hadice hātūn ol demde revān

Durdı *Varaka* katına vardı hemān (400)

Söyledi gördüğünü didüğünü

Çünkü *Varaka* diñledi bir bir üni (402)

2. 2. 4. 3. *Huveyle*

Hz. Hatice'nin babasıdır. Yazmanın ilk bölümünde kızı Hz. Hatice istenirken Hz. Muhammed'in amcalarıyla olan diyaloglarında sıkça ismi geçer.

Pes *Huveyle* didi varma turalum

Bunlaruñ katına nice varalum (121)

Pes kapuyı kaktılar yol virdiler

Varka ile pes *Huveyle* gördiler (123)

Pes *Huveyle* didi yā seyyid baña
İhtiyār sözidi ol öñdin soña (128)

Böyle dise durdı Hamza pehlevān
Pes *Huveyle* ile görüşdiler hemān (131)

Pes *Huveyle* didi yā sādāt size
Bir sözüm var gūş uruñ bir dem bize (135)

2. 2. 4. 4. *Ebu Cehil*

“Kureyş kabilesinin reislerinden olup İslamiyet’in ve Hz. Muhammed’in en büyük düşmanıdır.”²² Yazmanın farklı bölümlerinde Hz. Muhammed’e olan kini ve düşmanlığıyla ismi sıkça zikredilmektedir. Ebū Cehl-i la’Ūin sıfatıyla sürekli lanetlenmiştir.

Çünki geldi ol *Ebū Cehl-i la’Ūin*
Geçdi ol dem sadra oturdı hemñin (161)

Pes *Ebū Cehl* oradan durdı örü
Vardı oturdı aşığa ol girü (166)

Hamza ŪAbbās’uñ yanında oturur
Çün *Ebū Cehl-i la’Ūin* bunı görür (170)

Ol *Ebū Cehl-i la’Ūin* anda imiş
Pes Hadıce hātūna varmış dimiş (383)

Ebū Cehl-i la’Ūin söyler haberler

²² Turgut Karabey-Bülent Şıgva, *Manzûm Sîret-i Nebî*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2016, s. 75.

Sizi dıvāne oldı düşdi dirler (388)

2. 2. 4. 5. *Ebu Leheb*

Hz. Muhammed'in amcalarından biri olup onun en azılı düşmanlarından biridir. Yazmada, Hz. Muhammed'in amcası olmasına rağmen Ebu Cehil'le birlikte sürekli Hz. Muhammed'e muhaliflik ve türlü düşmanlıklar eder.

İllā Óammūsı *Ebı Leheb* oda

Yandı düşdi cānına bilmez n'ide (34)

Pes Resūl'ün Óammūsı ol *Bū Leheb*

Yā Muhammed didi kim bu ne Óaceb (1594)

Mustafā'nun Óammūsı *Ebū Leheb*

Anda varmışıdı ol cāhil ÓArab (1992)

Döndi aña didi kim ey *bū Leheb*

Ey yavuz bed-baht vay redd-i ÓArab (2016)

2. 2. 4. 6. *Hindū*

Ebu Süfyan'ın karısıdır. Bedir'de Hz. Hamza tarafından kardeşi ve babası öldürülmüştür. Bunun intikamını almak için Uhud Savaşı'nda kölesi Vahşi'yi kullanarak Hz. Hamza'yı şehit ettirmiştir. Yazmanın son bölümünde ismi sıkça geçmektedir.

Pes ardından bir it durdı hemİN

Geldi *Hindū*'nun katına ol laÓın (3073)

Didi *Hindū* ne dilersen vireyim

Ne dilersen dile gel bir göreyim (3075)

Hindū'nun ardında iki māh-rūyı

Karavaşlar dururdu misk-būyı (3076)

Didi virgil şunlaruñ birin baña

Hindū didi ikisin dahı saña (3077)

Hindū geldi gördi Hamza pehlevān

Kim yatur başdan ayağa garka kan (3088)

Eserde bunlar dışında sahabe ya da diğer kişilik olarak ismi geçen şahıslar şunlardır: Fatıma, Zübeyir bin Avvam, Hassan bin Sabit, Ka'b bin Züheyr, Enes bin Malik, Ebu Eyyüb el Ensari, Sa'd bin Ebu Vakkas ve Abdurrahman bin Avf, Abdulmuttalib, Abdullah, Abdurrahman, Ukkaf ibn-i Hamri, Mühr ibn-i Abdullah, Ömer (Ebu Cehl'in amcaoğlu), Mikdad, Miyase, Cabir, Ebu Süfyan, Utbe, Meysere, Habib, Esad, Zelzal, Revah, Nazır, Hanzala ibn-i Huzeyme, Ümmühani, Nâkile, Ebu'l Heytem, Nuşirevan, Talha ibn-i Abdullah, Şeybe, Saba, Malik, Arve, Müshir ibn-i Abher, Amr ibn-i Sa's, Hubeyre, Müsellime-i Kezzap, İbn-i Abbas, İbn-i Mesud.

2. 3. Yer İsimleri

Çalışmamızda yer olarak en çok Mekke ve Kâbe isimleri tekrarlanır. Bunların dışında; Medine (Yesrib), Kudüs, Yemen, Taif, Şam, Irak vb. gibi yerlerin ismi geçer.

2. 3. 1. Mekke

Dört yanından **Mekke**'nüñ her tağları

Ka'be'ye secde kılurlar her biri (263)

Pes yine namāza gideriken nihān

Mekke yazısı içinde nā-gehān (376)

Pes görürem **Mekke**'den doğdı bir ay
Ka'be'den bigi veli ki nūra yay (472)

Ol mu'abbir didi **Mekke**'de ey yār
Bir ulu peygāmbir ola āşikār (480)

Kim kopupdur **Mekke**'de uş bir nebi
Kopmadı bir nik-baht anuñ gibi (494)

2. 3. 2. Ka'be

Ol Muhammed'ile bile kılur namāz
Secde kılur **Ka'be**'ye eyler niyāz (338)

Bu inüb kılmak nicesi işdurur
Ka'be'ye karşı bu ne cünbüşdurur (356)

Pes Resūlullāh elin dutdı hemān
Aldı girdi **Ka'be** içine revān (437)

Pes hemān kalkdı yirinden ol Resūl
Ka'be'den yaña yürüdi gıtdi ol (744)

Ka'be'nüñ içine girdi ol la'in
Pes çıkardı bir kücücek put hemin (749)

2. 3. 3. Medine (Yesrib)

Bir ulu ruhbān Yehūdi varıdı
Ol **Medine**'de Nakile'ydi adı (1692)

Bu **Medine** şehirdār-ı hicreti
Olısar bunda bulısar nusreti (1723)

Bu *Medine* ehli sakınıñ sizi
Duymasun işitmesünler bu sözi (1782)

Ba'de[hü]mā ey ehli *Yesrib* bilesiz
Ehl-i Beyt-i Mukaddes'den uşda biz (1800)

2. 3. 4. Yemen

Ol Emirü'l-mü'minîn Sıddık meger
Kim *Yemen*'den yaña kılmışdı sefer (485)

Hem *Yemen* ilinde iken adı ulu
Şol fülān vādide olduñ bahtulu (573)

Hem *Yemen*'de gördüğün ol pîr saña
Ne vasiyyetler didi ol dut saña (575)

Kim *Yemen*'de ol dahı varmışdı
Ol mübârek pîri ol görmüşidi (598)

2. 3. 5. Taif

Uş *Yemen Ta'if* ilünün begleri
Baña âdem vir<bi>mişidi her biri (58)

2. 3. 6. Kudüs

Şöyle yürüridi yıldan dahı tîz
Bir dem içinde irişdük *Kuds*'e tîz (891)

Kuds ehline yazuñ bir nāme siz
Cübbe hālîn söyleñ ehl-i *Şām*'a siz (1814)

2. 3. 7. Şam

Şām'da kendüyi düşinde ol nihān
Gördi bir deryā içinde nā-gehān (465)

Didi kanı **Şām** ilinde gördüğün
Düşde ol deryā içinde girdüğün (569)

İlçiler salu<ba>n yazıban nāme siz
Hem **Yemen** illerine hem **Şām**'a siz (1785)

2. 3. 8. Irak

Hemān döndi revān oldu '**Irāk**'a
Velî düşdi yolu yavlak irāka (2427)

3. Eserin Bölümleri

Yazmada 15 bölüm bulunmaktadır. Elimizdeki yazmanın bölümleri ve bölümlerin özetleri şu şekildedir:

3. 1. Kıssa-yı Ticāret-i Mustafā ŐAleyhü's-Selām Berā-yı Hadīcetü'l-Kübrā²³

Yazma baştan oldukça eksiktir. Çalışmada 2a-11b sayfaları arasını kapsayan bu bölüm 254 beyitten oluşmaktadır. Bu bölümde Hz. Hatice'nin babasından istenişi anlatılmaktadır.

Yazmada olmayan kısımda Hz. Muhammed'in özelliklerine genişçe yer verilmektedir. Hz. Muhammed'in azılı düşmanları olan Ebu Cehil ve amcası Ebu Leheb'le olan diyalogları anlatılmaktadır. Hz. Muhammed'in diğer amcalarıyla yaşadığı hadiselerle de değinilmektedir.

Ebu Talib, maddi sıkıntı çeken yeğenini Mekke'nin en zengin tüccarı olan Hatice'nin kervanlarının başına getirmek için uğraşır. Hatice, güzel, akıllı, namuslu, doğru sözlü bir kadındır ve kervanlarını emanet edebileceği kendi gibi güvenilir birini aramaktadır. Hz. Muhammed, teklifi kabul edip kervanların başına geçer. Hz. Muhammed, ilerleyen zamanda Hatice'yi amcalarının aracılığıyla istemeye karar verir. Hz. Muhammed'le Hatice'nin babası Huveyle ve amcası Varaka arasında geçen isteme hadisesine bu bölümde genişçe yer verilir. Varaka, Hz. Muhammed'in amcalarıyla Huveyle arasında arabuluculuk yapmaktadır.²⁴

Yazma, buradan başlamaktadır:

Hz. Muhammed, amcalarının sözüne katılmayıp Hz. Hatice'yi istemelerini söyler. Hz. Peygamber'in halası olan Hz. Safiye ise, Hz. Peygamber'in asla yalan konuşmadığını, elbet bir bildiğinin olduğunu bundan dolayı Hz. Hatice'nin yanına varıp evlilik için ağzını arayacağını söyler.

²³ Bu başlık yazmada olmayıp eş metinde vardır.

²⁴ Bk. Bayram Özfırat, *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, basılmamış doktora tezi, İstanbul 2016, s. 120-142.

Hiz. Safiye, Hiz. Hatice'yle konuşur ve meselenin gerçek olup olmadığını öğrenmeye çalışır. Hiz. Hatice, Hiz. Safiye'ye duyduklarının doğru olup Hiz. Peygamber'le isterse evlenebileceğini söyler. Ve hatta Hiz. Hatice, Hiz. Safiye'den bu konuda kendisine yardımcı olmasını diler. Hiz. Safiye bundan çok memnun olup teklifi kabul eder. Bunun zerine vakit kaybetmeden Ebu Talip'in evine gelir ve olanları anlatır. Ebu Talip duyduklarına çok sevinir ve meseleyi görüşmek üzere kardeşlerini toplar. Bunun zerine amcaları sonraki gün Hiz. Peygamber'i de alarak Hiz. Hatice'yi istemeye giderler. Hiz. Hatice, Hiz. Peygamber'i ve amcalarını en iyi şekilde ağırlar.

Yemeğin ardından Ebu Talip, Hiz. Hatice'yi Hiz. Peygamber'e istediklerini söyler. Hiz. Hatice'nin babası kızlarının yetişkin olup ona sözünün geçmeyeceğini, nice uluların, beylerin ve de zenginlerin istemesine rağmen onun hiçbirine varmadığını, şimdi kendisinin de kızını oldukça fakir biriyle evlendirmek istemediğini belirtir. Bu sözleri işiten Hiz. Hamza bu sözlere çok sinirlenir. Huveyle'ye yeğenlerinin fakirliğiyle dalga geçerek kendilerini kk düşürmeye hakkının olmadığını, bu sözlerden sonra aralarında hiçbir dostluk kalmayıp kendini kollamasını söyler. Hiz. Peygamber'in amcaları ise olumsuz bir hadisenin çıkmaması için oradan hemen ayrılırlar.

Hiz. Hatice bu duruma çok üzülüp ağlar. Amcası Varaka'nın yanına gelip sitemli bir şekilde konuşur. Amcası Yemen, Taif ve Mekke illerinden itibarlı beylerin kendisini istediğini, hangisini isterse onunla hemen evlendirebileceğini yeğenine söyler. Hiz. Hatice, Varaka'ya kendisini isteyenlerin hepsinin bir kusurundan dolayı hiçbiriyle evlenmek istemediğini söyler. Varaka, yeğenine Mustafa'nın kendisini istediğini, bunun doğru olup olmadığını sorunca; Hiz. Hatice bunu doğrular ve amcasına Hiz. Muhammed'in bir kusurunun olup olmadığını sorar. Bunun zerine Varaka, Hiz. Peygamber'in her yönüyle uygun olup herhangi bir aybının olmadığını fakat çok fakir biri olduğunu söylemesi zerine; Hiz. Hatice fakirliğin bir kusur olmadığını, yeteri kadar malı olup isterse bunun tamamını onun yoluna feda edebileceğini söyler. Babasının, onu fakirliğini bahane ederek kendisini vermediğini söyleyince; Varaka, yeğenine kendisini Muhammed'le evlendirebileceğini ancak bir

isteğinin olduğunu söyler. Hz. Hatice, bunun için ne kadar mal isterse vereceğini söyleyince; Varaka, dünyalık bir şey istemediğini, hesap günü Hz. Peygamber'in kendisine şefaati için aracı olmasını diler.

Hz. Hatice, amcasına bu isteğini Hz. Peygamberden rica edeceğini söyler. Daha sonra Varaka, kardeşi Huveyle'nin yanına gelir. Huveyle'ye Hz. Peygamber'in amcalarının teklifini kabul etmeyip onları küçük düşürdüğü için iyice içerlenir. Bundan dolayı Hamza'nın kendisine düşman kesilip onu öldürmeye yemin ettiğini söyler. Bu sözler karşısında irkilen Huveyle korkuya kapılıp kendini savunmaya çalışır.

Huveyle, amacının onlarla alay etmek olmadığını, sadece bir fakire kız vermek istemediği için tekliflerini reddettiğini söyler. Varaka ise fakirliğin bir kusur olmadığını, hem soy olarak Muhammet'in kendisinden daha soylu biri olduğunu söyler. Üstelik kızın da bu işe gönlü varken boş yere onlarla düşman olmasını öğütler. Bunun üzerine meseleyi tekrar düşünen Huveyle, kardeşine hak vererek birlikte Ebu Talip'in evine gelirler.

Huveyle ile Varaka, Ebu Talip'in evine gelerek Ebu Talip ve kardeşleriyle evlilik meselesini Varaka'nın aracılığıyla tatlıya bağlar. Meclistekilerden affını isteyen Huveyle, Ebu Talip'e hemen tüm hazırlıkları yaparak bu nikâhı kıyalım der. Bunu duyan Hz. Peygamber'in amcaları bu habere çok sevinir, misafirlerine türlü ikramlarda bulunur. Huveyle, evlilik konusunda kardeşini yerine vekil kıldığını Mekke'deki ahaliye söyler ve hepsini nikâha davet eder.

Varaka'nın verdiği habere çok sevinen Hz. Hatice hemen nikâh hazırlığına başlar, evini düzenler. Ertesi gün misafirler gelmeye başlar. Gelenler evi çok beğenirler. Bir müddet sonra Hz. Peygamber içeri girer. Sağ yanında Ebu Talip, sol yanında da Hz. Abbas ve Hz. Hamza vardır. Hz. Peygamber'i ve amcalarını gören Ebu Cehil hasedinden iyice çıldırır.

Huveyle, Hz. Hatice'nin odasına girip sert sözlerle onca zenginler, beyler istedi de fakir bir yetime vardın ve bizi Mekkelilere rezil ettin diye çıkışır. Bu sözleri işiten Hz. Hamza iyice köpürür. Bunun üzerine Hz. Hatice, Ebu Talip'e babasının gece

gündüz içki içtiği için böyle yanlış konuştuğunu, eğer biraz para verilirse onun yumuşayacağını söyler. Ebu Talip, Huveyle'ye bir kese para verir ve bunun dışında nikâh olması için istediği her şeyi verebileceğini söyler. Huveyle, parayı alınca sakinleşir. Ebu Talip, Huveyle ile birlikte Hz. Hatice'nin evine gelir. Ebu Talip, Hz. Peygamber'in özelliklerini bir bir sayar, onu över, Hz. Hatice'ye talip olduklarını, bu evlilik karşılığında ne isterlerse verebileceğini söyler. Bunun üzerine Varaka da kızıl tüylü, semiz yüz deve, on hizmetçi, dört bin fülör peşin para istediklerini söyler. Ebu Talip bunları kabul ettiklerini, hatta bunların az olduğunu, çok daha fazlasını verebileceğini onlara iletir.

Sonunda düğüne razı gelen Huveyle'nin tüm talepleri Hz. Peygamber'in amcaları tarafından karşılanır. Bu güzel günde melekler nikâha şahit olmak için gelir. Nikâh tamamlanarak büyük bir ziyafet verilir. Nikâha Cebrail ve Mikail de şahit olur. Hz. Hatice'nin evinin duvarı yarılr ve içeriye iki huri girer. Huriler Hz. Peygamber'e saçları saçarak evden ayrılır. Hz. Hamza da bir avuç altını Hz. Peygamber'in üzerine saçar. Bunu gören diğer misafirler de saçları saçar. Melekler de evin her yerine cennet kokuları serper.

Hz. Hatice, Meysere'yi yanına çağırarak dört bin fülör parayı Ebu Talip'e vermesini, onun da parayı babasına götürmesini söyler. Meysere parayı Ebu Talip'e ulaştırır. O da parayı hemen Huveyle'ye teslim eder. Huveyle parayı alınca büyük memnuniyet duyar. Bu arada amcaları Hz. Peygamber'i alarak Hz. Hatice'nin evine gelir. Nikâhlarının hayırlı olmasını temenni ederek çifti baş başa bırakır. Nikâh biter, misafirler mutlu bir şekilde evlerine giderler.

3. 2. Zikr-i Kıssa-i Mevlid-i Emirü'l Mü'minîn 'Alî radiyallâhu 'anh

11b-16a arasında yer alan bölüm 255. beyitten başlayıp 371. beyitte son bulur. Bu kısımda Hz. Ali'nin mevlidine yer verilir.

Bir gece Hz. Ali'nin annesi rüyasında evinin nurla dolup Mekke'nin dört bir yanındaki tüm dağların da Ka'be'ye secde ettiğini görür. Kendisine verilen dört kılıcın dört yana dağıldığını, bunların birinin suya, birinin havaya, diğer birinin yere

düŖerken son kılıcın da bir aslana dönüŖtüđünü söyler. Bu aslan heybetinden herkese korku verirken Hz. Muhammed, o aslanı tutup kendine sadık kılar.

Bu rüyanın ardından rüyayı yorumlayanlar Hz. Ali'nin annesine kurban vermesini söyler. Daha sonra Hz. Muhammed, hamile olduğunu belirtip kendisinden himmet isteyen Hz. Ali'nin annesine çocuğun erkek olup da kendisine bađıŖlaması halinde dua edeceğini söyler. Anne bunu kabul eder. Ardından Ebu Talib de bu teklife rıza gösterir. Bu durum üzerine Hz. Muhammed, doğacak olan Hz. Ali için dua eder.

Bir süre sonra Hz. Ali dünyaya gelir. Haberi alan Hz. Peygamber hemen amcasının evine gidip Hz. Ali'yi kucaklar ve tükürüğünü parmağıyla Hz. Ali'nin ağzına sürer. Böylece Hz. Ali'ye hikmet, kelim, ilim, züht, takva, vera, fazl, kerem gibi üstün özellikler verilir. Hz. Peygamber, çocuğun kulağına tekbir ve tehlil okur, Allah'ın çocuğun adını Ali koyduğunu söyler. Annesi, rüyasında çocuğunu aslan olarak gördüğü için göbek adı olarak da Haydar'ın verilmesini ister. Hz. Ali'yi Hz. Peygamber kendi elleriyle yıkar, baŖındaki imamesiyle sarar, kurular. Böylece Hz. Ali müminlerin baŖ tacı olur.

Hz. AyŖe'nin rivâyetine göre; Hz. Peygamber, Hz. AyŖe'ye Ali'nin tüm Arapların Efendisi olduğunu söylemesiyle Hz. AyŖe, "Arap kavmine, efendi sen değil misin?" diye sorar. Hz. Peygamber de buna cevaben "Ben tüm Türk, Tatar, Hint, Arap ve Acem kavimlerine efendisiyim ama Arap kavminin efendisi odur." der.

Hz. Peygamber sık sık Hz. Ali'nin yanına uğrayıp, beŖiđini sallar. Bazen de onu kucağına alıp gezdirir. Bunun üzerine Hz. Fatıma "Ali'yle bu kadar ilgilenip yorulma! BeŖiđini biz sallayıp, onu gezintiye çıkaralım." dese de Hz. Peygamber buna razı olmaz. "Bu çocuk bana emanettir." deyip ilgilenmeye devam eder.

Bir gün Hz. Peygamber omuzunda Hz. Ali'yle Mescid-i Haram'a gelir. Oradakiler, pehlivanların vasıflarını, yiğitliklerini ve cesaretlerini konuŖurken Hz. Peygamber onlara Hz. Ali'nin anlatılan pehlivanların hepsinden daha güçlü ve yiğit olacağını ve yeryüzüne buna benzer bir yiğitin gelmeyeceğini söyler.

Harem'dekilerin buna inanmayıp alaycı tavır takınması üzerine Hz. Peygamber bu sözlerinin unutulmamasını, gün gelince Hz. Ali'nin elinde Zülfikar'ıyla, cenk meydanında kükreyen bir aslan kesildiğini göreceklerini söyler.

Hz. Ali, üç yaşına gelince Hz. Peygamber'le namaz kılmaya başlar. Ebu Talip de buna şahit olur, fakat ses çıkarmaz. Hz. Fatıma'nın "Ali, namaz kılıp Kâbe'ye secde ediyor, putlarımıza tapmıyor." sözüne karşılık Ebu Talip "Endişelenme, Biz çocuğumuzu Muhammet'e emanet etdik, o da emanetine çok iyi bakacaktır. O'nun en iyi yoldaşı olacaktır." der.

Bir gün Hz. Peygamber, Hz. Ali'yle bir dereye namaz kılarken, Ebu Talip onları görür. Ebu Talip yanındaki Cafer'i yanlarına gönderir. Cafer de onlarla namaz kılar. Hz. Peygamber Cafer'in namaz kılmasına çok sevinir. Daha sonra Ebu Talip de Hz. Peygamber'in yanına gelip niçin Kâbe'ye secde edip eski dinlerini bozmaya çalıştığını sorar.

Hz. Peygamber, ona cevaben her şeyi anlatıp yakın zamanda Allah'ın yeni bir din göndereceğini, kendisinin de insanları bu dine davet edeceğini, putperestliğin batıl bir inanış olduğunu söyler. Yeğenin yeni din davetine; Ebu Talip, dinini değiştirip eski adetlerini terk edemeyeceğini belirtir. Ancak getireceği dine saygı duyacağını, dini yama konusunda mani olmayıp aksine kendisini koruyacağını ve düşmanlarının karşısında duracağını söyler. Hatta malını, mülkünü, evini, barkını terk etse bile kendisini asla terk etmeyeceğini söyleyip tek olarak oradan ayrılıp yoluna devam eder.

3. 3. Kıssa-i Āmeden Vahy-i Peygāber 'a.m.

Bu bölüm 16a-19b'de 372. beyitle 458. beyit arasındadır. Bu bölümde ilk vahyin gelişi anlatılır.

Rivayete göre Hz. Muhammed 40 yaşında iken çok sık Hira Dağı'nda ibadetle meşgul olur. Yine böyle bir gün Hz. Muhammed "Ya Resûlallah, nereye gidiyorsun?" şeklinde bir ses duyar. Bunun üzerine Hz. Peygamber derhal göğe bakar, nurdan bir kürsü üstünde cemal ve kemal sahibi birini görür. Hz. Peygamber

bu olağanüstü manzara karşısında kendinden geçip yere düşer, bir süre sonra kendine gelince bunun tesiriyle hemen evine gider.

Yolda Hz. Muhammed'in bu halini gören Ebu Cehil, Hz. Hatice'ye haber verir. Bunun üzerine Hz. Hatice, ondan durumunu öğrenir. O da olanları eşine anlatır. Hz. Hatice duydukları karşısında şaşırda da Hz. Muhammed'i sakinleştirmeye çalışır. Daha sonra Hz. Hatice bu olayın hikmetini öğrenmek için amcası Varaka'nın yanına gider. Varaka, Hz. Hatice'nin anlattıklarından sonra Hz. Muhammed'in Hz. İsa'nın da müjdelediği son peygamber olacağını söyler. Ertesi gün, Hz. Muhammed mağaraya gider ve orada tekrar Cebrail'i görür. Hz. Muhammed'e korkmamasını söyler ve ona okuması için Allah'ın kelamı olan bir sayfa verir.

Cebrail, Hz. Peygamber'e Alak suresinin ilk iki âyetini verip, okumasını ister. Âyette "Seni yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı 'alakdan yarattı." demektedir. Hz. Peygamber bu âyeti okuyunca Cebrail tekrar göğe yükselir, Hz. Peygamber de evine gelir, olanları Hz. Hatice'ye, Hz. Hatice de gidip amcası Varaka'ya anlatır.

Varaka, Hz. Hatice'ye anlattıklarının sadece bir peygamberin başına gelebileceğini ve dolayısıyla Cebrail'in yalnızca peygamberlere görünüp onlara din getirerek Allah'ın emir ve yasaklarını iletebileceğini açıklar. Cebrail'in melek olup olmadığını anlamak için ise evine geldiğinde saçlarını açarak onu sınavabileceğini söyler. Zira melek saçı gördüğünde kaçarken, şeytan ve cin kaçmaz.

Hz. Hatice evine döner. Bir zaman sonra Cebrail Hz. Peygamber'i görmeye gelince Hz. Hatice saçını açar, Cebrail bir anda kaybolur. Hz. Peygamber, Hz. Hatice'ye saçını örtmesini söyleyince Hz. Hatice, saçını örter. Sonra Cebrail tekrar gelir. Hz. Peygamber eşinden saçını açmamasını ister, aksi halde orada durmayacağını söyler. Böylece Hz. Hatice, Cebrail'in melek olduğundan emin olur.

Cebrail, bir gün Hz. Peygamber'i alarak bir yere getirir. Cebrail, ayağıyla yere vurur, yerden su çıkmaya başlar. Cebrail sudan abdest alacağını, Hz. Peygamber'e de kendisi gibi abdest almasını söyler. Cebrail abdest alır, Hz. Peygamber de onun gösterdiği gibi abdestini alır, böylece Hz. Peygamber abdestin nasıl alınması gerektiğini öğrenir. Sonra Hz. Peygamber'i Kâbe'ye getirir ve sonra Cebrail, orada

namaz kılar, Hz. Peygamber'e de kendisi gibi namaz kılmasını, bu namazın artık kendisine de farz olduğunu söyler.

Hz. Peygamber eve gelir ve tüm olanları eşine anlatır. Birlikte abdest alıp namaz kılmaya başlarlar. O sırada Hz. Ali de eve gelir, Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'yi namaz kılarken görür, Hz. Ali de onlara uyar, namaz kılar. İkinci vakti gelince Cebrail tekrar gelir. Hz. Peygamber'le dört rekât ikinci namazını kılar. Daha sonra Cebrail, üç rekât akşam, dört rekât da yatsı namazı için gelir. Sabah olunca iki rekât da sabah namazı kılarlar. Cebrail bu beş vakit namazın ümmetine farz olduğunu, özenle kılınması gerektiğini, İslâm'ın direği, Allah'ın en sevdiği ibadet olduğunu, kulu Allah'a yaklaştıracığını söyleyip oradan ayrılır.

3. 4. Kıssa-i Müsülmân Şoden Ebū Bekr ü 'Osman bin 'Affān

19b'de 459. beyitle başlayan bölüm 34b'de 852. beyite kadar devam eder. Ancak eserin sonlarına doğru 119a-119b'de 3017. ile 3041. beyitler arasında yer alan bölümün de bu kıssaya ait olduğu eş metin vasıtasıyla tespit edilmiştir. Eş metinde yer alan bazı beyitlerin ise elimizdeki yazma eserde mevcut olmadığı görülmektedir. Bu bölümde, Hz. Ebu Bekir ve Hz. Osman'ın nasıl müslüman oldukları anlatılmaktadır.

Ravilerin rivayetine göre; Hz. Ebu Bekir bir gün şöyle ilginç bir rüya görür: Rüyasında Şam'daki bir denizin ortasında geceleyin kaldığını görür. Denizin dalgalı olduğunu ve dalgaların boyunu da aşacak derecede olduğunu görür. Hz. Ebu Bekir dalgaların yüksekliğinden dolayı çevresini göremediği için bu şekilde bir süre sürüklenir. Bir yere gelince deniz ikiye ayrılır, ayrıldığı yerde nurlu bir sütun yükselir. Gecenin karanlığı dağılıp deniz durulur. Hz. Ebu Bekir, bu sütunun kendisini kurtaracağını düşünerek ona yaklaşıp sarılmaya çalışır. Arkasına bakınca yeryüzünün yine karanlıklar içine gömüldüğünü görür. Bu karanlık içinde Mekke'nin olduğu yerden bir nurun yükseldiğini ve bu nurun da Kâbe ve çevresini nurlarla aydınlattığını görür. Bazıları nurun olduğu yere yaklaşırken bazıları da ne kadar uğraşırsa uğraşsın nura kavuşamayıp karanlığa mahkûm olur.

Bir süre sonra, bu nur dağılıp yok olur. Etraftakiler dağılmaya başlayınca Hz. Ebu Bekir, durmalarını, nurun kaybolmadığını ve bu nurun kendilerini asla terk etmeyeceğini adeta haykırır. Hz. Ebu Bekir'in sesini duyanlar gitmekten vazgeçerler.

Hız. Ebu Bekir, rüyasından birden uyanır. Kan ter içinde kalmıştır. Gördüklerinin etkisinden bir müddet kurtulamaz. Hemen bir rüya yorumcusuna gider. Rüya yorumcusu Hz. Ebu Bekir'e Mekke'den yüce bir zatın çıkacağını ve peygamberliğini ilan edeceğini ve kendisinin de peygamberden sonra halifesi olacağını, rüyasını birilerine söylemenin sakıncalı olabileceğini, rüyayı duyanların kendisine kötülük yapabileceğini söyler.

Bir süre sonra Mekke'ye dönen Hz. Ebu Bekir, halkın yaydığı peygamberlik iddiasını merak edip hemen Hz. Muhammed'in evine gelir. Hz. Ebu Bekir, peygambere Kureyş ile aralarındaki sıkıntının ne olduğunu sorar. Hz. Peygamber de Allah'ın kendisine peygamberlik vazifesi verdiğini, kavimleri dinine davet etmeyi emrettiğini, bu yüzden onları Allah'ın dinine davet edip onlara gerçekleri anlattığını ama çoğunun kendisini dinlemek istemediğini söyler. Peygamber, insanlara hidayet verecek olanın Allah olduğunu, kendisinin vazifesini yerine getirdiğini, gerisini de Allah'a bıraktığını söyler. Allah kime hidayet nasip etmişse elbet nasibini bir gün bulacağını söyler.

Hız. Ebu Bekir, peygambere bu davetin sırrı ne olduğunu, kendisine de anlatmasını ister. Hz. Peygamber kendisinin Allah'ın kulu ve Resûl'ü olduğunu, Allah'ın dinini insanlara anlatmak ve yaymakla görevlendirildiğini söyler. Hz. Ebu Bekir'e kendisinin Allah'ın kulu ve Resûl'ü olduğuna iman etmesini söyler. Hz. Ebu Bekir de Muhammed'e peygamberliğinden şüphesinin olmadığını söyleyip bugüne kadar birçok mu'cizesine şahit olduğunu söyler. Peygamber Hz. Ebu Bekir'in gördüğü rüyayı yorumlar. Hz. Ebu Bekir gözleri fal taşı gibi açılıp şaşkınlık içinde donar kalır. Çünkü rüyasından kimseye söz etmemiştir. Şaşkınlık içinde peygambere bunları kimin söylediğini sorar. Hz. Peygamber, bunları Cebrail'in anlattığını söyler. Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir "Senin dinin haktır. Putları inkâr ettim." deyip şahadet getirerek Müslüman olur.

Hz. Ebu Bekir'in Müslüman olduğu haberi Mekke'nin her tarafında yayılmaya başlar. Kavminin ileri gelenleri Hz. Ebu Bekir'e küçük düşürücü ukalaca sözler sarfeder. Kâfirler bir araya gelip Muhammet'i öldürmezlerse başlarına çok daha büyük iş açılacağını, tez vakitte buna bir çare bulmaları gerektiğini, halkın önde gelenlerinin yavaş yavaş onun dinine girmeye başladığını söyleyerek Hz. Ebu Bekir'in Müslüman olmasından duydukları rahatsızlığı dillendirirler. Hz. Osman, Hz. Ebu Bekir'in müslüman olduğunu duyunca kendisi de müslüman olur. Böylece Hz. Osman İslam'ın beşinci müslümanı olur. Mekke'nin uluları yavaş yavaş Müslüman olmaya başlar.

Diğer taraftan bir grup müşrik Ebu Talip'in evine gelip Ebu Talip'e Muhammed'in atalarımızın dinini inkâr edip halkı inancımızdan soğuttuğunu, puta tapanlara cehennem ehli dediğini, kendi tanrısını överken kendi tanrılarını sövdüğünü sitemkâr bir dille ifade eder. Muhammet'e dilini tutmasını ya da buradan çekip gitmesini, söyler. Ebu Talip, Muhammet gelince onunla konuşacağını, gönüllerini rahat tutmalarını, yeğenin kendisinin sözünden çıkmayacağını söyler. Bunu işiten kâfirler Ebu Talip'in evinden ayrılırlar. Hz. Peygamber, Ebu Talip'in yanına gelir. Ebu Talip, Muhammet'e artık Kureyşlilerle uğraşmamasını yoksa aksi takdirde onların başına bir iş açacağını söyler. Hz. Peygamber de amcasına kendisinin Allah'ın emrini yerine getirdiğini, yaptığı her işin, O'nun emrine uygun olduğunu, Allah'a itaatsizlik edemeyeceğini, iki dünyada saadet bulmak istiyorsa kendisinin de İslâm'ı kabul etmesini söyler.

Ebu Talip "Ben hayatta olduğum müddetçe sana yardım etmekten vazgeçmeyeceğim. Gönlünü ferah tut. Kimseden korkun olmasın." der. Ardından Hz. Hamza yerinden kalkıp Hz. Muhammed'in yanına gelir, Müslüman olacağını söyleyerek şehadet getirir, putları inkâr eder. Kılıcını çekip Muhammed'e, artık canım sana feda olsun diyerek bundan sonra kılıcını düşmanın yolunda kullanacağını söyler. Hz. Muhammed bu sözleri duyunca çok mutlu olur. Hz. Hamza'nın Müslüman olduğu duyulunca İslâm'ı Müslüman olmalar artar. Müslümanların çoğalması müşrikleri iyice çıldırtır. Müslüman olduğunu bildikleri kişilere kötülük etmeye başlarlar.

İlerleyen zamanlarda sayıları hızla artan Müslümanlara karşı Kureyşli azgın kafirler, edepsizlik etmeye başlar, kötü sözler sarfeder. Kimisi de müminlere saldırır. Utbe, Hz. Peygamber'in yüzüne tükürür ama tükürük dönüp kendi yüzüne yapışır. Hz. Ebu Bekir'i döverler, Müslümanlara saldırmayan müşriklere hakaret ederler. Ebu Talip Müslümanlara saldırı haberini duyunca hemen oraya gelir. Ebu Talip'in geldiğini gören kâfirler bir kenara çekilir. İçlerinden biri Muhammed'in kendilerine sıkıntı vermeye başladığını, O'nu Mekke'den sürmesini ya da Muhammed'i öldüreceklerini haykırınca Ebu Talip Mekke'nin kendilerinin olduğunu, buradan gidecek birileri varsa o da kendileri olduğunu söyler. Bir olay olacağını anlayan bilge insanlar; Ebu Talip'in yanına gidip olayı sakinleştirmeye çalışırlar.

Bir müddet sonra Ebu Talip sakinleşir, barış sağlanır. Herkes evine döner. Hz. Ebu Bekir, yaralıdır. Bir süre sonra da rahatsızlanır. Onun bu hâlini gören Hz. Peygamber ona moral vermeye çalışır. Ebu Bekir de cevaben "Sen sağ olduktan sonra benim için ölümün asla bir korkusu olmaz! Anam babam sana feda olsun." der.

Hız. Muhammed, kâfirlerden çok çeker. Hz. Ebu Bekir'in yaralı haline de oldukça üzülür. Hz. Muhammed'in bu üzüntülü hâlini gören arş melekleri Allah'a bu durumdan duydukları rahatsızlığı iletirler. Ardından "İzin ver, peygamberine bu zulümleri edenlerin cezasını verelim." derler. Allah, meleklerle Hz. Muhammed'in yanına gidip onun her dileğini yapmalarını emir buyurur.

Bunun ardından melekler Hz. Muhammed'in yanına gelip Allah'ın emriyle buraya geldiklerini ve onlar hakkında ne isterse yerine getireceklerini belirtirler. Hz. Muhammed, cevaben belki onlar da onların çocukları hidayete ererler diye sabredeceklerini, helak olmalarını istemediğini ifade edince melekler Hz. Muhammed'in bu sabrına ve hikmetine hayran kalırlar.

Melekler gittikten sonra Hz. Muhammed'in yanına Cebrail gelip Allah'ın selamıyla birlikte emrinde olan dört melek gönderdiğini, bunların ne istersen yerine getireceklerini söyler. Bunlardan biri dağlara, biri suya, biri rüzgâra biri de ateşe hükmetmektedir. Her bir görevli melek izin vermesi halinde Hz. Muhammed için hükmettiği şeyi (dağı, suyu, rüzgarı ve ateşi) kafirlere karşı kullanabileceğini söylese

de Hz. Muhammed, dört meleğe de engel olarak kafirlere karşı sabırla bekleyeceklerini ifade eder.

3. 5. Kıssa-yı Mi'râc-ı Resûlü'llâh Salla'llâhu 'Aleyhi ve Sellem²⁵

35a'da 853. beyitle başlayan bu bölüm 51b'de 1292. beyite kadar devam eder. Ancak yine eş metne göre az da olsa baştan eksik olan bu bölüm sondan oldukça eksiktir. Bu bölümde, Miraç hadisesi ayrıntılarıyla anlatılmaktadır.

İbni Abbas, İsrâ sûresinde geçen miraç âyetinin hikmetini Hz. Muhammed'e sorar. Bunun üzerine Hz. Muhammed de miraç olayını anlatır. Hz. Muhammed o gün ahabıyla yatsı namazını kıldıktan sonra mescitten ayrılıp Ümmühanî'nin evine gider. Tam uyumak üzereyken Cebrail'in sesini duyar. Cebrail, Allah'ın selam gönderdiğini, bu gece kendisini huzuruna çağıracağını, seni göklere çıkarıp göklerin şeref bulacağını, meleklerin onu yüzünü görüp dua edeceğini söyler. Bu sözleri işiten Hz. Muhammed, oldukça sevinir.

Bu konuşmadan sonra Hz. Muhammed, Mescid-i Haram'a gider. Mescid-i Haram'da kendisini beklemekte olan Burak'ı görür. Burak'ın siması insanı andırmaktadır. Boyu devenin boyundan çok daha uzun olup boynu at tüyleri gibidir. Tüylerinin kokusu ise misk kokusuna benzemektedir. Cennet içinde benzersiz bir kuştur.

Cebrail, Hz. Muhammed'e gökyüzüne Burak'a binerek gidebileceğini söyler. Burak'ı binlerce yıldır cennette bu iş için bekleyen Burak, bu yolculuk için yaratılmıştır. Burak Hz. Muhammed'i sırtına alır. Rüzgârdan daha hızlı olan Burak'ın her adımı görülebilecek en uzak mesafe kadardır. Burak Hz. Muhammed'le Cebrail'i takip ederek çok kısa bir sürede Kudüs'e varıp Mescid-i Aksa kapısına gelince Cebrail, Hz. Peygamber'e Burak'tan inmesini söyler. Hz. Muhammed Burak'tan iner ve sonra Cebrail'le birlikte Mescid-i Aksa'ya gidip içeri girerler. Mescitte önceki tüm peygamberlerin ruhları toplanıp Hz. Muhammed'i beklemektedir. Hz. Muhammed mescide girence peygamberler kendisini gördükleri

²⁵ Bu başlık yazmada olmayıp eş metinde vardır.

için sevinçlerini dile getirirler. Hz. Muhammed imam olur. Peygamberler de arkasında saf tutarak namaz kılar, Allah'a dua ederler.

Bir süre sonra Hz. Muhammed, Cebrail'le oradan ayrılarak meleklerle dolu bir yere gelir. Bu sırada yerden gökyüzüne uzanan bir merdivenle Hz. Muhammed, gökyüzüne doğru yürümeye başlar. Kapısının adı Refî, kapıcısının adı ise İsmail olan birinci kat göğe ulaşan Hz. Muhammed bu katta ilk olarak Hz. Âdem'i ziyaret eder. Hz. Âdem, Hz. Peygamber'i görünce peygamberi övüp kendisiyle gurur duyduğunu ve kendisinin baş tacı olduğunu söyler.

Hz. Muhammed, Cebrail'le daha sonra ikinci göğe ulaşır. Mahyail adlı melek ve onun yanında dört melek daha vardır. Bunlar, Mikyail, Arakil, Makyail ve Arail'dir. Bu meleklerin her birinin emrinde bin melek olup her biri Allah'ı övüp tesbih getirmektedir.

Cebrail'le üçüncü kat göğe çıkıp orada heybetli bir melek görür. Hz. Muhammed, Cebrail'e bu meleğin kim olduğunu sorunca Cebrail bu meleğin rızık meleği olduğunu, Cenâb-ı Hak onu rızıkla görevlendirdiğini, adının ise Kasımu'r-rezzak olduğunu söyler.

Biraz daha ilerleyince Hz. Yusuf'u görürler. Peygamberle selamlaştıktan sonra yollarına devam ederler. Biraz daha ilerleyince bir melek daha görürler. Meleğin dört bir yanında da oldukça sert ve korkunç yüzlü melekler olup bunlar bir kavme ellerindeki ateşten çubuklarla işkence etmektedir. Hz. Muhammed, Cebrail'e azap edilen kavmin kim olduğunu sorunca Cebrail bunların halklarına zulmeden zalim hükümdarlar olduğunu, bu yüzden kıyamet gününe kadar bu azabı çekeceklerini söyler.

Bir süre sonra Hz. Muhammed oradan ayrılarak Cebrail'le dördüncü kat göğe çıkarlar. Bu katta kızıl altından yaratılmış Salsail adlı bir melek vardır. Hz. Muhammed burada Hz. İdris, Hz. Davut ve Hz. Süleyman'ı görüp onlarla selamlaşır ve sonra da sohbet eder. Sonra heybetli ve celalli bir melek gören Hz. Muhammed, Cebrail'e bunun kim olduğunu ve ne görev yaptığını sorar. Cebrail bu meleğin, bebekleri yetim bırakan, gülmeleri ağlamaya çeviren, herkesin canını alan ölüm

meleği Azrail olduğunu söyler. Ardından cehennem kapısına gelip burada ateşin emrine verildiği, cehennem bekçisi olan Malik'i görürler. Hz. Muhammed, Cebrail'den cehennemi görmek istediğini söyleyince bunu Malik'e iletir. Bunun üzerine Malik de onun için cehennemin yedi kapısını açar ve onları gezdirir.

Cehennem ilk katın adıdır. Burası İslam ümmeti içindir. Malik, Cehennemin ikincisinin adı Laza olduğunu, burada puta, yıldıza ve ateşe tapanlar cezalarını bulacağını, üçüncüsünün adı Hutame olduğunu, bu cehennem katında Yecuc ve Mecuc ile onlara benzer kâfirlerin azap çekeceğini söyleyip dördüncüsünün adının Sair olduğunu burada şeytanların yanacağını, beşincisinin adının Sakar olduğunu, burada namazı terk edenlerin, zekâtı vermeyenlerin ve münafıkların yanacağını, altıncısının adının Cahim olduğunu burada Hristiyanlar, Mecusiler ve inkârcıların yanacağını, yedincisinin adının ise Haviye olduğunu burada da müşriklerin azap göreceğini söyler.

Ardından Hz. Muhammed, Malik'e cehennemin kapısını açmasını ve oradakilerin halini görmek istediğini söyler. Malik kapıyı açar. Hz. Muhammed cehennemde azap çekenlerin hepsinin hâlini görür. Malik'e cehennem kapısını kapatmasını söyler. Malik'le vedalaşarak cehennemden ayrılır, Cebrail'le beşinci kat göğe çıkarlar. Hz. Muhammed beşinci kat gökte de çok ilginç vakalara şahit olur. Oradan da ayrılarak altıncı kat göğe gelir. Hz. Muhammed, burada Hz. Musa'yı görüp bir süre onunla konuşurlar.

Ardından yedinci kat göğe çıkarlar. Hz. Muhammed, orada Hz. İbrahim'i görüp selam verip muhabbet eder. Daha sonra, Hz. Muhammed'le Cebrail, yedinci katdan ayrılarak Sidretü'l-müntehâ'ya varınca Cebrail ile Burak için burası son durak olur. Çünkü onların ileriye geçmelerine izin yoktur. Hz. Muhammed'i Allah'ın huzuruna götürecektir olan yeşil renkli, çok güzel görünümlü Refref adlı bir kuş gelir. Bu yolculukta Hz. Muhammed'e İsrail de refakatçi olur.

Bu yolculukta Hz. Muhammed'e ümmeti için günde elli vakit namaz emredilir. Hz. Muhammed, Allah'ın huzurundan ayrılarak Hz. Musa'nın bulunduğu kata gelince kendine elli vakit namaz emredildiğini söyler. Hz. Musa da Muhammed'e geri dönmesini, ümmetinin günde elli vakit namaza takat getiremeyeceğini, Allah'tan

biraz daha hafifletmesini istemesini söyler. Hz. Muhammed, aracısız tekrardan Allah'ın huzuruna gelir. Ümmetinin bu elli vakti kaldıramayacağını söyleyince Allah da beş vaktini bağışlar. Hz. Muhammed, Hz. Musa'nın yanına gelince, Hz. Musa tekrar dönmesi gerektiğini, geri kalan kırk beş vakti de ümmetinin kaldıramayacağını, daha da hafifletilmesi için Allah'a yalvarmasını söyler.

Hz. Muhammed tekrar Allah'ın huzuruna çıkar, durumu anlatmaya çalışıp Allah'a yalvarır. Allah, beş vakit daha bağışlayınca Hz. Muhammed, Hz. Musa'nın yanına gelip Allah'ın beş vakit daha bağışladığını söyler. Hz. Musa, geri kalanı da ümmetinin kaldıramayacağını söyleyince Hz. Muhammed Allah'ın huzuruna tekrar çıkıp beş vakit daha bağışlanır. Hz. Musa'nın yanına gelince Hz. Musa bunu da ümmetinin kaldıramayacağını söyler. Hz. Muhammed tekrar Allah'ın huzuruna çıkınca Allah on vakit daha bağışlar. Böylece elli vakitten namaz beş vakte düşer. Hz. Musa'nın yanına gelir. Hz. Musa, Hz. Muhammed'e Allah'ın huzuruna tekrar çıkmasını, biraz daha bağışlaması için yalvarmasını, kendisinin daha önce bu halka peygamberlik yaptığını, bunların bunu da kılamayacağını söyleyince Hz. Muhammed artık Allah'ın huzuruna çıkmaya utandığını, beş vakit namazdan memnun olduğunu ifade eder.

Son olarak Hz. Muhammed'in ümmetine beş vakit namaz farz olunmuştur. Beş vakit namaz, elli vakit namazın yerine geçip her vakte on namaz sevabı verilmiştir. Allah, Hz. Muhammed'e hitaben bir süre konuşur. Ardından Allah, Astafail adlı melek aracılığıyla Hz. Muhammed'e cenneti gezdirir. Cennete geldiklerinde cennetin bekçisi Rıdvan cennetin kapılarını açarak Hz. Muhammed'e, cenneti gezdirir.

İlk cennetin ismi Darü'l-celal'dir. İkinci cennetin ismi Darü's-selam'dır. Üçüncü cennetin ismi Cenetü'l-me'vâ'dır. Dördüncü cennetin ismi Cennetü'l-huld'dur. Beşincisinin ismi Darü'n-naîm'dir. Altıncı cennetin ismi Cennetü'n-firdevs'tir. Darü'l-envar ise yedinci cennetin ismidir. Son olarak sekizinci cennetin ismi ise Cennetü'l adn'dır. Sekiz cennetin kapısı da iki kanatlı olup iki kanat arasındaki uzaklık yeryüzüyle gökyüzü arasındaki mesafe genişliğindedir.

Yazmada eksik olan kısımda cennetin özellikleri genişçe anlatılmaya devam edilir. Ardından Hz. Muhammed, Sidretü'n-Münteha'da Allah'la konuşur. Allah,

Miraç'ta gördüğü her şeyi Mekkelilere anlatmasını ister ve Hz. Muhammed de Mekke'ye dönünce başından geçenleri sahabelere anlatır.²⁶

3. 6. Kıssa-yı İnşikaku'l-Kamer²⁷

Eş metne göre başı oldukça eksik olan bölüm 52a'da 1293. beyitle başlayıp 58b'de 1473. beyitle son bulur. Bölümün son 3 beyiti de 75a'da 1885-1887. beyitlerde yer alır. Bu bölümde, Hz. Muhammed'in ayı ikiye yarma mucizesi anlatılmaktadır.

Yazmada bölümün başında eksik olan kısımda, Hz. Muhammed'in tebliğini dinlemeyen Ebu Cehil ve Ebu Leheb'in Habib adındaki ruhbanla olan diyaloglarına genişçe yer verilir. Ebu Cehil ve diğer azılı müşrikler, Habib'in hakemliğinde Hz. Muhammed'in peygamberliğini sorgulamaya onu küçük düşürmeye karar verirler. Yaşlı bir ruhban olan Habib ise, Hz. Muhammed'den peygamberliğini tasdik etmesi için birbirinden zor üç mucizeyi gerçekleştirmesini ister. Hz. Muhammed de Cebrail aracılığı ve Allah'ın yardımıyla bu zor üç mucizeyi yerine getirir.²⁸

Hız. Peygamber meclise gelince Habib yerinden kalkıp Hız. Peygamber'e yerini verir ve sonra da elinden öpüp yanına oturtur. Orada bulunan kalabalık da büyük bir merak ve sessizlik içerisinde onları izlemektedir. Habib Hız. Peygamber'e iddia ettiği davanın hak olup olmadığını öğrenmek için sorular sormaya başlar. Sonrasında da Habib önceki peygamberlerin çeşitli mu'cizeler gösterdiğini, kendisinin de peygamberliğine bir delil sayılabilecek bir mu'cizesinin olup olmadığını sorar.

Hız. Peygamber her şeye gücü yeten Allah'ın izniyle her ne istersen yerine getireceğini söyler. Habib peygamberlik delili olarak üç şey ister. İlki, elleri, ayakları, gözleri olmayan kızını Hız. Peygamber'den iyileştirmesini ister. Hız. Peygamber de kızın olmayan organlarına elini sürünce o organlar bir bir yerine gelir

²⁶ Bk. Bayram Özfirat, *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, basılmamış doktora tezi, İstanbul 2016, s. 202-206.

²⁷ Bu başlık yazmada olmayıp eş metinde vardır.

²⁸ Bk. Bayram Özfirat, *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, basılmamış doktora tezi, İstanbul 2016, s. 206-216.

ve oldukça güzel bir kız hâline gelir.. Bu mu'cizeden sonra Habib'in kızı şahadet getirerek Müslüman olur.

Habib kızının düzelmesine çok sevinir, ancak hala gördüklerine inanmakta zorluk çeker. Bir süre sonra kendini toparlayan Habib birinci peygamberlik delilinden sonra ikinci delili de göstermesini ister. Habib, yanda duran kuru bir hurma kütüğünün canlanıp meyve vermesini ister. Bunun üzerine Hz. Peygamber hurma kütüğünü eliyle sıvazlayınca kütük hemen ağaç olup hurma vermeye başlar. Bu olağanüstü duruma şahit olan müşrikler hemen bunun sihir olduğunu söylemeye başlar. Habib ise onlara hiç aldırmaz.

Hz. Peygamber'e dönen Habib, üçüncü delinin kaldığını söyler. Habib son delil olarak "Bu akşam yeryüzü tamamen karanlığa bürünüp dolunay çıksın. Ay göğün ortasına gelip sonra da oradan Kâbe'ye inerek Kâbe'yi bir kez tavaf etsin, sonra oradan da yanına gelip Allah'a ve sana şahadet etsin. Ardından ay ikiye bölünüp biri doğuya, diğeri batıya gitsin ve sonra da ayrı olarak doğsunlar. Ayın bir parçası sağ, diğeri sol yanından koynuna girip koynunda bütün olsun, yakandan çıksın, önünde dursun, peygamberliğine yine şahadet getirsin. Sonra tekrar göğe yükselsin. İşte bizde o zaman peygamberliğine inanalım" deyip son şartını ileri sürer.

Bunun üzerine Hz. Peygamber "Allah her şeye gücü yetendir. Yer gök ne varsa her şey O'nun emrinde ve hükmündedir. Bu isteğini akşam vakti gelince her şeye kadir olan Allah'ın izniyle yerine getireceğini" söyler. Kureyşli kâfirler bu söylenenlerin gerçekleşmesinin imkânsız olduğunu ve eğer Hz. Peygamber'in sözünü yerine getirmediği takdirde bu gece O'nu ve O'na inanları öldüreceklerini söylerler.

Ashab ve Hz. Peygamber'in amcaları çok endişeliyken o ise gayet rahattır. Hz. Peygamber, Allah'ın yanlarında ve mutlak surette verdiği sözü yerine getirmeye kadir olduğunu belirtir. Tüm işlerin kendi iradesiyle değil Allah'ın emriyle olduğunu ve O bir işi dilerse kesinlikle o işin olacağını, dilemezse de cümle âlem birleşse o işin asla gerçekleşmeyeceğini söyler. Bu sözleri işiten Ebu Talib'in ve ashabın gönlü iyice rahatlar.

Bir süre sonra Cebrail Hz. Peygamber'in yanına gelip Allah'ın yanında olduğunu, ayın ve güneşin emrine verildiğini, ne dilerse yapacaklarını söyler. Hz. Peygamber Allah'tan gelen bu haberi ashabıyla paylaşınca, içleri iyice rahatlar. Akşam olunca Hz. Peygamber ve beraberindeki yedi yüz kişi Kâbe'ye gelir. Hz. Peygamber'in yanında Hz. Hamza, Hz. Ali ve amcaları vardır. Kırk bin kişilik halk da yavaş yavaş Kâbe'deki yerini alır.

Aradan bir müddet daha geçtikten sonra Habib, Hz. Peygamber'e vaktin geldiğini, son delili de gerçekleştirmesini ister. Hz. Peygamber elini göğe kaldırıp Allah'a dua eder. Hz. Peygamber daha duasını bitirmeden Habib'in istemiş olduğu şeyler sırayla bir bir gerçekleşir. Bu olaya şahitlik edenler hayretler içerisinde kalır. Halkın bu hayretinden iyice ürken Ebu Cehil ise hemen "Muhammed sihir yapmıştır, inanmayın. Gördüğünüz ay değil, hayaldir." şeklinde konuşarak halkın mu'cizeye inanmasını engellemeye çalışır.

Habib ise Ebu Cehil'i tersleyerek ona çıkışır ve ardından oradaki kalabalığa dönerek "Ey insanlar, Muhammed hak nebîdir. Ben O'nun peygamberliğini kabul ettim ve iman ettim" deyip şahadet getirerek Müslüman olur. Benî Haşim kabilesi ve Habib'in beyleri de iman edip Hz. Peygamber'e biat eder, Müslüman olurlar.

Ebu Cehil ise "Muhammed'e uymayın! O, büyük bir sihirbazdır." diyerek hemen oradan kaçır. Habib ise üç gün daha Hz. Peygamber'in yanında kalarak İslâm hakkında bilgiler alır. Sonra da kendi şehrine döner. Habib'in sonradan tekrar Mekke'ye gelip, ashaba katıldığı ve birçok savaşta yer alıp sonunda şehit olduğu rivayet olunur.

3. 7. Kıssa-i 'Arza Kerden Resûl Hod Berâber Kabâi'l-i 'Arab

Elimizdeki yazmada bu bölüm tamdır, ancak eş metne göre farklı iki yerde bulunmaktadır. Bu kıssanın başı 75a'da 1888. beyitle başlayıp 81b'de 2064. beyite kadar devam eder. Bölümün geri kalanı ise 59a'da 1474. beyitten 67a'da 1691. beyite kadar sürüp kıssa burada son bulur. Burada yazmanın sıralamasına uyarak önce kıssanın devamını, 9. bölümde ise baş kısmını özetleyeceğiz. Bu bölümde, dinin

açık tebliğ edilmesi ayetinden sonra Hz. Muhammed'in diğer Arap kabilelerini İslam'a davet etmesi anlatılmaktadır.

Hz. Peygamber'in ağızından İslam'ı dinleyen Revah'ın işittiği sözler onda büyük bir tesir uyandırır ve bir süre sonra kavmiyle birlikte Müslüman olur. Hz. Peygamber buna çok sevinir. O esnada Nazır adlı çolak bir kâfir Hz. Peygamber'i işaret ederek ahaliye bu kişinin kim olduğunu sorar.

Zelzal bu zatın dinine iman ettikleri Resûlullah olduğunu söyler. Nazır onun peygamberliğini kendi halkı bile kabul etmezken nasıl ona iman ettiklerini, bu kararlarıyla Arapların düşmanlığını kazanacaklarını, bundan dolayı derhal onun peşini bırakmalarını söyleyerek ahaliyi kışkırtır. Kâfir Nazır'ın bu sözlerini işitenler korkarak yavaş yavaş oradan uzaklaşır. Bunun üzerine Hz. Peygamber halkı doğru yoldan saptırdığı için Nazır'a "Bu dünyada meyve veren bir ağacın kalmasın." diye beddua eder. Zelzal Hz. Peygamber'in gidişine üzüldüğü ağlar. Ancak bir süre sonra Zelzal altmış adamıyla Hz. Peygamber'in yanına gelerek Müslüman olur.

Hz. Peygamber'den aldığı bedduadan sonra Nazır iyice perişan olur. Seksen dönümlük bostanını, bahçesini, elli dönümlük üzüm dolu bağını, yetmiş bin koyununu ve de dört bin devesini bir anda kaybeder. En sonunda bir parça ekmeğe muhtaç hâle gelen Nazır, dilencilik yapmaya başlar ve bir müddet sonra gözlerini de kaybeder.

Hz. Peygamber oradan ayrılıp tekrar panayıra döner. Temimi beylerinin bulunduğu meclise gelip onları İslâm'a davet eder. Kabilenin beyleri bu daveti kabul edip Müslüman olurlar. Hz. Peygamber daha sonra da Talha'nın meclisine gelir. Onları da İslâm'a davet eder. Ancak Talha küstahça Hz. Peygamber'i reddeder. Ardından Hz. Peygamber, Hanzala İbni Huzeyme'nin kabilesine gidip onları İslâm'a davet eder, onlar da bu daveti kabul eder. Müslüman olan kabilenin yiğitleri Hz. Peygamber'e savaşçı dört yüz pehlivanlarıyla Kâbe'deki tüm putları yıkmayı ve kâfirleri öldürmeyi teklif eder.

Bu konuşmaya şahit olan şeytan Mekke'ye gidip Hübel putunun içine girerek yüksek sesle haykırır. Mekkeliler korkuyla evlerinden çıkıp sesin geldiği Hübel'in önünde secdeye kapanırlar.

Ebu Cehil, putun yanına gelip ne olduğunu sorar. Putun içinde yer alan şeytan, Hz. Peygamber'in panayıra gelen çoğu kabileyi kendine inandırıp şimdi de buradaki putları kırmak için kabilelerle ittifak yaptığını ve daha fazla kabileyi etkilemeden derhal panayıra gidip müdahale etmelerini söyler. Ardından puttan çıkan bir ateş ve bunun etkisiyle tüm Mekke'yi kaplayan bir duman görülür. Bu durumdan çok korkan kâfirler telaşlanırlar. Ebu Cehil kendilerine musallat olan bu beladan derhal kurtulmaları gerektiğini belirterek en azılı kâfirleri hiddetlendirip silahlarını kuşatarak birlikte panayıra gelir. Hz. Peygamber, Ebu Cehil'in kötü niyetle geldiğini anlayıp şerrinden Allah'a sığınır. Ebu Cehil, Hz. Peygamber'e karşı kötü sözler söyler. Tam bu anda Ebu Cehil'in dili tutulup yüzü ve gözü şişer. Onun bu hâlini görenler korkarak ondan uzaklaşır.

Ebu Cehil'in yanına gelen Utbe ona ne olduğunu sorar. Ancak Ebu Cehil'in konuşmaya hali olmayıp dili lâl olmuştur. Utbe bunun Hz. Peygamber'in sihri olduğunu söyleyerek halkın ona inanmasını engellemeye çalışır. Bir süre sonra Ebu Cehil Hz. Peygamber'in olduğu yere gelir. Ardından panayırdaki ahali de gelip Ebu Cehil'in bu ibretlik hâline tanıklık eder.

Ebu Lehep, Hz. Peygamber'e Ebu Cehil'e ne olduğunu sorar. Hz. Peygamber ise bunda kendisinin bir dahli olmadığını söyleyince Ebu Lehep, Hz. Peygamber'den Ebu Cehil'i bağışlamasını ve buna bir çözüm bulmasını ister. Hz. Peygamber ise kendisinin yapabileceği bir şey olmadığını, çok çirkin laflar ettiği için Allah'ın ona bu musibeti musallat ettiğini söyler. Bunları duyan Ebu Cehil'in başını kaldıracak hali yoktur. Panayırdaki tüm kabile beyleri de orada bu manzarayı hayretle seyretmektedir. Ebu Cehil panayırdakilere iyice rezil olmuş bir vaziyette dilini çözmesi için Hz. Peygamber'e yalvarırken bir taraftan da inleyerek ağlar. Ebu Cehil'in bu aciz halini öğrenen Mekkeliler panayıra gelir. Bazıları ağlayıp bundan ibret alırken bazıları bunun bir sihir olduğunu savunur.

Ebu Cehil'in kabilesinin ileri gelenleri Ebu Talip'e Ebu Cehil'i bu durumdan kurtarması için aracı olmasını diler. Bunu kabul eden Ebu Talip, Hz. Peygamber'in yanına gelip Hz. Peygamber'den Ebu Cehil'in dilinin açılması için dua etmesini diler. Hz. Peygamber amcasını kırmayarak Ebu Cehil'in şifası için Allah'a dua eder. Ardından ayağını yere vurup yerden çok tatlı bir su çıkar. Hz. Peygamber, bir avuç suyu Ebu Cehil'in yüzüne saçınca dili açılır. Kendine gelen Ebu Cehil, Hz. Peygamber'e kendisini iyileştiren büyük bir sihirbaz olduğunu belirterek minnetini ifade eder. Daha sonra suyu içmek için elini uzatır ancak su o anda hemen kurur.

Hz. Peygamber'in bu mu'cizesini gören Hubeyre adlı biri Müslüman olur. Ardından diğer kabilelere hitaben "Bu açık mucizenin ardından hala Müslüman olmayacak mısınız?" diye sorunca Ebu Cehil müdahale ederek "Eğer Muhammet doğru söyleseydi O'na ilk inanan biz olurduk. Onun sadece büyük bir sihirbaz olduğunu düşünüyoruz. Tatlı sözleriyle sizi de aldatmasın, dininizden döndürmesin" şeklinde konuşur. Bu sözlerin tesirine kapılan halk "Boş yere başımıza bela alıp da düşman kazanmayalım." diye korkarak dağılır. Hz. Peygamber de bu duruma oldukça üzülür ve bir süre sonra da oradan ayrılır.

Hz. Peygamber panayırda bulunan bir kabileyi daha İslâm'a davet eder. Müslime Kezzap adındaki azılı bir kâfir yalan sözlerle kabilenin Müslüman olmasına mani olur. Hz. Peygamber oradan da ayrılıp üç gün boyunca oradaki tüm kabileleri gezip onları hak yola davet eder. Kimileri daveti kabul ederken kimisi şiddetle reddedip hakaret eder. Hz. Peygamber panayırdaki üçüncü günü ikindi namazının ardından ellerini açıp Allah'a dua eder. Emrini yerine getirip tüm kabileleri hak dine davet ettiğini söyler.

3. 8. Kıssa-i Yehūdān ü Nasrāniyān Yā Resūlallāh Sallallāhu 'Aleyhi ve Sellem

67b'de 1692. beyitle başlayan bu bölüm 74b'de 1884. beyite kadar devam eder. Ancak eş metne göre sondan eksiktir. Bu bölümde, Nakile adındaki büyük Yahudi

bilginin diğer bilginlere Hz. Muhammed'in gelecek olan peygamber oluşunu belirtmesi ve buna karşı komşusu Ebu'l-Heytem'in tutumu genişçe anlatılmaktadır.

Medine'de Nakile adında oldukça bilgili olan Yahudi bir ruhban vardır. Yahudilerin önde gelenleri toplanıp Nakile'ye giderek Hz. Peygamber'i anlatır. Nakile başka bir günde sözleşerek onları gönderir. Nakile bu sürede Hz. Peygamber ile ilgili bilgi toplamaya çalışır. Daha sonra beyler Nakile'yle sözleştikleri yer ve zamanda bir araya gelir.

Nakile'nin Hazrec kabilesinden Ebu'l-Heytem adında hoş sohbet bir komşusu vardır. Nakile misafiri gelince onu da mutlaka evine davet edip muhabbet eder. Ancak Nakile beyleri evinde ağırladığı gün Ebu'l-Heytem'i davet etmez. Ebu'l-Heytem buna şaşırıp niçin davet edilmediğini merak eder. Bu durum üzerine Nakile'nin kendisinden bir şeyler gizlediğini ya da Yahudi beyleriyle gizli bir iş çevirdiğini düşünür. İyice meraklanan Ebu'l-Heytem kadın elbiseleri giyip başına da bir örtü alarak evinin damına çıkar. Nakile'nin evine bakan uygun yerde onların Hz. Peygamber ile ilgili konuşmalarına kulak misafiri olur.

Nakile peygamberliğini ilan eden Hz. Peygamber'le ilgili görüşlerini soran Yahudi beylerine Nakile söyleceklerinin kesinlikle aralarında sır olarak kalmasını tembihleyip Tevrat'ta yazılana göre Mekke'den bir peygamberin çıkacağını, her geçen gün dininin büyüyeceğini söyler. Tevrat'ta Muhammed anlamına gelen Tabtab adının geçtiğini ve O geldiğinde önceki dinlerin hükmünün kalmayacağını ve daha pek çok bilgiyi onlara aktararak sonra da Tevrat'ta bunların yer aldığı yerleri misafirlerine gösterir.

Ardından Nakile getirmiş olduğu kilitli ve mühürlü büyükçe bir sandığı açar. Sandık içinde altından yapılmış olan küçük bir sandık daha çıkar. Nakile altın sandığı da açınca odaya misk kokusu yayılır. Sandıktan bir cübbe ve sarı renkte yünlü bir elbise çıkar. Beyler bunu görünce kendinden geçip, ağlarlar. Zira bu giysiler Hz. Yahya peygambere aittir ve hatta kanı da hala bunların üzerinde durmaktadır.

Bu giysiler üzerinde hala var olan kan Hz. Yahya şehit edildiğinde bulaşmıştır. Bunu görüp iyice hayrete düşen beyler Nakile'ye bunun sırrını sorarlar. Nakile

hüzünlenererek cübbeyi yıllardır emanet olarak muhafaza ettiğini, inananların atadan gelen dinlerini terk edebilme endişesiyle bundan kimseye bahsetmediğini söyler. Çünkü cübbenin üzerinde “Lā İlähe İllallāh Muḥammedü’r-Resūlullāh” yazısı yazmaktadır.

Muhammed adını işiten Ebu’l-Heytem oldukça heyecanlanır. Yahudi misafirler yazıyı görünce ağlamaya başlar. Suyla cübbenin üzerindeki yazıyı silmeye ne kadar çalışsalar da yazı bir türlü silinmez. Makas ile yazının olduğu yeri kesmeye karar verirler. Ancak bu sefer de yazı cübbenin başka bir yerinde ortaya çıkar. Nakile, bu yazının Allah’ın emriyle orda durduğunu o dilemedikçe de cübbeden asla çıkamayacağını söyler.

Nakile Hz. Peygamber’in Mekke’de ortaya çıkıp tüm insanlığın efendisi olacağını söyleyince beyler feryat edip ağlaşırlar. Sonrasında ise yazıyı silmekte başarısız olunca en azından kestikleri yerleri dikmeye karar verirler. Ancak o anda bir de bakarlar ki cübbe tek parça halinde hiç kesilmemiş gibi önlerinde sapsağlam durmaktadır.

Bu durum karşısında ne yapacaklarını iyice şaşırın beyler Nakile’den çıkış yolu isteyince Nakile bir yıla kadar söylediklerini unutup sabretmelerini, bu sürede Hz. Peygamber’e bir kitap aracılığıyla bir çok soru soracağını, sorularına cevap veremediği takdirde bütün iddialarını çürüteceğini, cevap vermesi halinde ise ne yapılacağı konusunda tavsiyelerini belirteceğini söyler. Bu durumun sır olarak kalıp hiç kimseye kesinlikle ulaşmamasını ister. Yemen ve Şam’a elçilerle mektup göndererek tüm Yahudi beylerini uyarmaları gerektiğini iletir.

Olanlara şahit olan Ebu’l-Heytem damdan gönlü huzurlu bir şekilde iner. Yahudilerin Hz. Peygamber’i kıskanıp O’na kin tuttıklarını anlar. Hemen Hz. Peygamber’in yanına varıp olanları O’na anlatmak için yola çıkmaya karar verir ve gerekli hazırlıklara başlar.

Ebu’l-Heytem gördüğü kişilere Hz. Peygamber’i sorar ve bilenlerden bilgi almaya çalışır. Onu gören ve onun hakkında çok bilgisi olan birini görüp onunla

muhabbet eder. Ebu'l-Heytem adamı evine davet edip Hz. Peygamber hakkında tüm bildiklerini anlatmasını ister. Adam bildiklerini ona anlatmaya başlar.

Ebu'l-Heytem'in misafiri olan adam şehrin soylu ve varlıklı bir ailesine mensup tüccar Esad'dır. Esad ticaret için Mekke'ye gitmesi gerekmektedir ve bu yolculukta yalnız kalmamak için Ebu'l-Heytem'e yoldaşlık teklif eder. Buna çok sevinen Ebu'l-Heytem memnuniyetle bunu kabul eder.

Hazırlıklarını bir an evvel tamamlayarak yanlarına Enes bin Malik'i de alıp Mekke'ye doğru yol alırlar. Günler sonra Mekke'ye ulaşırlar. Ebu'l-Heytem doğruca Hz. Peygamber'in evinin olduğu yere gelir. Ebu'l-Heytem izin isteyerek Hz. Peygamber'in evine girer.

Yazmada olmayan kısımda, Hz. Muhammed'in evine gidip onunla konuşan Ebu'l-Heytem, Nakile ile olanları anlatmadan Hz. Muhammed, her şeyi tek tek olduğu gibi anlatınca buna iyice şaşırın Ebu'l-Heytem oracıkta hemen Müslüman olur. Hz. Muhammed, tüm olanların Allah'ın izniyle kendisine bildirildiğini söyler.²⁹

3. 9. Kıssa-i 'Arza Kerden Resül Hod Berāber Kabāi'l-i 'Arab

Bu bölüm 7. bölümdeki Kıssa-i 'Arza Kerden Resül Hod Berāber Kabāi'l-i 'Arab'ın baş kısmını oluşturmaktadır. 75a-82a varaklarını kapsar. Beyit aralığı 1888-2064'tür. Bu bölümde, dinin açık tebliğ edilmesi ayetinden sonra Hz. Muhammed'in diğer Arap kabilelerini İslam'a davet etmesi anlatılmaktadır.

O sene önce Hz. Peygamber'in eşi Hz. Hatice, sonra da Hz. Peygamber'in amcası, Hz. Ali'nin babası Ebu Talip vefât eder. Kureyşliler Ebu Talip'in vefat ettiğini öğrenince Hz. Peygamber güya sahipsiz kalmış gibi ona meydan okumaya kalkarlar.

Hz. Peygamber bazı sahabeleri yanına çağırır. Cebrail'den gelen açıktan tebliğ âyetini paylaşarak halkı doğru yola çağırma zamanının geldiğini ifade eder. Buna nereden başlayacaklarını soran sahabeye Hz. Peygamber yakında kurulacak olan

²⁹ Bk. Bayram Özfırat, *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, basılmamış doktora tezi, İstanbul 2016, s. 245-248.

Ukaz panayırını işaret eder. Hak dinini panayıra farklı kabilelerden gelen yüzlerce insana anlatıp onların hidayeti için gayret edeceklerini söyler.

Hız. Peygamber panayıra gitmek için hazırlanırken Hız. Ebu Bekir de gelmek için ondan izin ister. Hız. Ebu Bekir, gelecek olan kabilelerin çoğunu tanıyıp büyük kısmıyla da önceden ticaret yaptığını belirtince Hız. Peygamber onun gelmesine izin verir. Bu konuşmaları işiten Hız. Ali de gelmek için izin isteyince Hız. Peygamber sıkıntılı durumda sabredemeyip kan dökebileceği endişesiyle izin vermez.

Bir süre sonra Hız. Peygamber, Hız. Ebu Bekir ile panayıra gelir. Kabile beylerinin kim olduğunu öğrenip onlara İslâm'ı anlatır. Bazıları hiçbir şey anlamazken bazıları Hız. Peygamber'i sert bir şekilde kovar, bazıları kendi halkın bile sana inanmadı, biz niye sana inanalım." beklinde konuşurken, bir kısmı da inanıp Müslüman olur.

Panayırdaki İbni Dinar kabilesinin beylerini Ebu Leheb, kıskırtır. Beylere, Hız. Peygamber'e musallat olan cinlerden dolayı onun putları inkâr edip kendisini peygamber ilan ettiğini, bu iddia ile yanlarına gelirse onlara karşı sert olmalarını ısrarla tembihler. Hız. Peygamber kabilenin beylerinin yanına gelip onlara İslâm'ı anlatınca kabiledelikler Hız. Peygamber'e inanmaz, ona taş atıp kötü sözler sarf eder. Hız. Ebu Bekir, Hız. Peygamber'e taş gelmemesi için kendini taşlara siper etse de bir müddet sonra panayırın en azılı kâfirleri de onlara eşlik edince Hız. Peygamber'den kan akmaya başlar.

Daha sonra Mekke'ye Hız. Peygamber ve Hız. Ebu Bekir öldüğü ya da yaralandığı ile ilgili bir haber gelir. Bunu işiten Hız. Ali'nin kardeşi Talip, kılıcını kuşanıp atıyla hızlıca panayıra gelir. Hız. Ebu Bekir'in ağır yaralı olduğunu ve Hız. Peygamber'in de hafif bir şekilde yaralandığını gören Talip hışımla kâfirlerin üstüne yürüyünce kâfirler kendilerini kıskırtanın Ebu Leheb olduğunu söyler. Bunu işiten Talip, sinirle amcası Ebu Leheb'in yanına gidip onunla tartışır. Daha sonra Talip, Hız. Peygamber ve Hız. Ebu Bekir'le birlikte Mekke'ye döner.

3. 10. Kıssa-yı Hicret-i Peygamber Salla'llahu 'Aleyhi ve Sellem³⁰

Elimizdeki yazmada devam eden konu birden kesilerek yeni bir konuya geçilmiştir. Eş metne göre bu konu Hicret konusunun son kısımlarını oluşturmaktadır. 82a-83a varaklarını kapsayan bu bölüm 2065. beyitle başlayıp 2107. beyitle son bulur. Bu bölümde, Hicret anlatılmaktadır.

Yazmada bölümün başında eksik olan bu kısımda, rüyasında hicret ettiğini gören Hz. Muhammed'in bunu ashabıyla paylaşması, ardından Allah'ın izniyle Hicret etmesi anlatılır. Bu esnada Mekke'nin ileri gelen müşrikleri de Hz. Muhammed'in bu hızlı yükselişini durdurmak için onu öldürmeye karar verirler. Kafirler, Hz. Muhammed'in evine gelip onu öldürecekleri esnada yatakta Hz. Ali'yi görürler. Allah'ın izni ve Cebrail'in aracılığıyla Hz. Muhammed, Hz. Ebu Bekir'le birlikte önce Sevr Mağarası'nda gizlenirler, ardından da Medine'ye başarılı bir şekilde Hicret ederler.³¹

Kitabın devamında şunlar yer alır: O, bizi şefaatten mahrum etmesin, bizi unutmasın. Bu şehre gelmemizin sebebi sadece budur. Bizim oldukça zengin ve soylu bir beyimiz vardır. Beyimizin askerleri çoktur. Farklı alanlarda dört yüz büyük âlimi vardır. Bilginlerin büyüğü benim ve bunlar benim emrimdedir. Günlerden bir gün şahımız Mekke'yi ziyaret eder. Mekkeliler şahımızı gerekli izzet ve ikramı göstermeyince büyüğümüz onlara kin bağlar. Şah Mekke'den ayrılınca birden hastalanır ve gittikçe hastalığı artar. Tabipler derdine çare bulmakta zorlanırlar. Beyimizi ziyaret edip bu belanın kendisine Allah tarafından verilip bunun bir hikmetinin olacağını, Allah katında affedilmeyecek bir günah işlemiş olabileceğini söyledim. Bunu duyan şahımız bana hak vererek Mekkelilerin kendisini iyi ağırlamadığı için onlara kin tuttuğunu, askerlerini Mekke'ye gönderip Kâbe'yi yıkmalarını, Kâbe'nin taşlarını Yemen'e getirmelerini, bu taşlarla bir kilise yapmalarını isteyeceğini, dolayısıyla da bu günahın bu düşünce yüzünden olabileceğini söyler.

³⁰ Bu başlık yazmada olmayıp eş metinde vardır.

³¹ Bk. Bayram Özfırat, *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, basılmamış doktora tezi, İstanbul 2016, s. 257-274.

Beyimiz şayet derdinden kurtulursa Kâbe'nin üstüne ipekten bir örtü örteceğini, Mekke'nin fakirlerine mallar vereceğini söyleyince beyimizin hastalığı geçti ve verdiği sözleri tuttu. Ben de beyimize izin verirse gelecek olan son peygamberi yakalamak için Mekke'de kalmak istediğimi söyledim, Bunun üzerine beyimiz de gelecek olan bu peygambere uyacağını belirtti. Ona öğrettiğim şهادetle Müslüman oldu. Hz. Peygamber'i görmem halinde selamını iletmemi istedi. Şahımız Mekke'den ayrılırken ben bir müddet daha burada kaldım. Sonra da Hz. Peygamber'e yetişemeyeceğimi anlayınca bu kitabı yazıp çukura gizledim. Bizden gelecek olan bu Peygamber'e binlerce selam olsun. Onun ümmetiyiz bundan dolayı bizi şefaatten mahrum etmesin." diye yazılıdır. Daha sonra Hz. Peygamber, kitabı yazan bu kişinin Ebu Eyyubi Ensarî'nin dedeleri olduğunu, dolayısıyla onun Müslüman bir soydan gelip soyunun da Müslüman olacağını, bu sebeple Allah tarafından onun evine yönlendirildiğini ifade eder.

3. 11. Zikr-i Kıssa-i Mikdād İbn-i Esved Radiyallāhu ŐAnh

Tezimizde uzunca bir yer tutan bu bölüm 83b-114a varakları arasında geçer. 2108. beyitle başlayan kıssa 2895. beyitle son bulur. Yazmanın yaklaşık üçte birini oluşturan bu bölümde, Mikdad ile Miyase'nin aşk hikâyesi ve bu uğurda başlarına gelen maceralar anlatılmaktadır.

Bu bölüm eksik değildir ancak eş metne göre hikâyenin sonlarında yer alması gereken 101a-103a aralığı daha önceki bir yerde görülmektedir. Konu bütünlüğü açısından eş metindeki hikâye kronolojisine uygun olarak tarafımızdan özetlenmiştir.

Medine'de yaşanan büyük bir kıtlıktan dolayı açlıktan kırılıp dayanamaz hale gelen sahabe Hz. Peygamber'in yanına gider. Hz. Peygamber, dua eder ve sonra Kureyş'e ait yüz atmış deve yüklü kervanın Medine'ye yaklaştığını, bu malların kendileri için helâl olduğunu ifade eder. Bunun üzerine Hz. Hamza ile Zübeyr İbn-i Avam hemen ayağa kalkar. Diğer sahabeler de harekete geçer. Bu sahâbeler Hz. Peygamber'in de izniyle, kervana üç gün sonra bir dere kenarında yetişirler.

Kureyş kervanında yetmiş kişi vardır ve kervanın başında Ebu Cehil'in amcaoğlu Ömer vardır. Bir süre savaşırılar ancak Hz. Hamza'yı gören Kureyşliler korkup kaçar. Hz. Hamza'nın karşısında tek kalan Ömer'i Hz. Hamza öldürünce Kureyşliler kervanı tamamen bırakıp kaçarlar. Müslümanlar kervandaki malları alıp Hz. Peygamber'in yanına gelir. Bu sırada Müşriklerden biri de Mekke'ye ulaşmış olanları anlatır.

Haberini işiten Ebu Cehil bu duruma çok sinirlenir. Müşriklerin akıl hocası Ebu Süfyan, düşmanlarını yenebilmek adına, Kayser ve Kisra'ya gönderilecek elçiyle, onlardan bir ordu kuracak kadar asker istemeyi teklif eder. Şeybe ise, bunun çok zaman alacağını zira düşmanlarının yakınlarında olduğunu belirtir. Bu konuda kendisinin daha iyi bir fikrinin olduğunu söyler. Beni Künde ilinde emrinde dört bin yiğit savaşçı olan Cabir adında güçlü bir bey ve bu beyin dillere destan oldukça güzel bir kızı olduğunu belirtir. Bu kızın savaş ve güreş işinde usta olup nice pehlivandan güçlü olduğunu, epeydir nice uluların onu isteyip ona mal mülk vaat etmesine rağmen kızın hiçbirini kabul etmeyip ancak güreş meydanında kendini yenecek erkekle evleneceğini söylediğini Kureyşli müşriklere anlatır. Ebu Süfyan, Cabir'e gidip kızına talip olarak Cabir'in desteğini kazanabileceklerini ve bu yolla düşmanları Hz. Muhammed'le baş edebileceklerini ifade eder. Ebu Cehil ve diğer Mekkeliler bu teklifi kabul eder. Cabir'in yanına gitmek için hazırlıklara başlarlar. Ebu Cehil beraberinde iki bin silahlı askerle Cabir'in bulunduğu şehre doğru yol alırlar. Cabir konuklarını üç gün boyunca en iyi şekilde misafir eder.

Ebu Cehil, Cabir'e kendilerinin hem ondan yardım istemek hem de kızı Miyase'yi istemek için geldiklerini söyler. Cabir ise buna cevaben bu konuda söz hakkının ona ait olduğunu, şu ana kadar kimseyi kabul etmediğini ancak yine de kızına bunu iletceğini söyler. Miyase, babasının iletmiş olduğu tekliften sonra, kim olursa olsun kendisini savaşta yenebilecek kişiyle evleneceğini ifade eder.

Bunun üzerine her tarafa haber salınarak Miyase'yle evlenmek isteyip onunla savaşacak pehlivanlar Cabir'in iline davet edilir. Haberini alan dört bin kadar er, meydana toplanır. Miyase, tüm güzelliğiyle meydana gelip pehlivanların aklını başından alır. Miyase, meydana gelip kendisine gönlünü kaptıran pehlivanların

hepsini yener. Sadece Mikdad adında genç ve güçlü bir pehlivan kalır. Ulu bir bey olan babası ölünce küçük yaşta yetim kalan ve bir zaman sonra da babasından kalan bütün malları tükenip fakir kalan yiğit delikanlı buna rağmen çobanlık yaparak hayata tutunmaya çalışır.

Mikdad, Miyase'nin kendisini yenecek kişi ile evlenebileceğini öğrenince anasına "Er meydanına gitmek istediğini, orada ya Miyase'yi alacağını ya da başımı vereceğini" söyler. Mikdad'ın kararlı olduğunu gören anası ağlamaya başlar ve boş hayallere kapılmamasını kendisinin fakir, kızın ise zengin biri olduğunu, bu işten vazgeçmesi gerektiğini söyler. Mikdad'ın anasının kadın bir komşusu vardır. Kadın olayı anasından duyunca, kocasından zırh, mızrak, miğfer ve güzel bir at kaldığını, Mikdad'ın bunları alıp savaş meydanına çıkabileceğini söyler.

Bunu duyan Mikdad çok sevinir. Hemen kadının evine gidip silahları kuşanır ve sonra da er meydanına gider. Mikdad meydanda savaşır. Herkesi yener. Miyase Mikdad'ın savaşına hayran kalır. Miyase, meydanda hiçbir yiğidin Mikdad'ı yenemeyeceğini anlayınca kendisi savaşır. Kaç defa alt etmeye çalışsa da bir türlü başaramaz. Mikdad bir darbeye Miyase'yi atından düşürüp yener. Ardından Mikdad, kalbini Miyase'ye açıp ona yıllardır duyduğu aşkını ifade eder.

Miyase: "Şükürler olsun ki beni bir yabancı yenmedi. Sen amcamın oğluymuşsun." diyerek Mikdad'ı kabul eder. Miyase'nin babası Cabir Miyase'ye, "Seni anlayamıyorum. Bugün seni sıradan biri yıktı. Buradaki ulu beylerden utanmalısın." diye sitemde bulunur. Miyase ise malda mülkte gözü olmadığını, malının ikisine de yeteceğini, bu cihanda kendisine layık olacak tek yiğidin o olduğunu söyler.

Kızının kararlı olduğunu gören Cabir, oradan ayrılıp Kureyşlilerin yanına gelir. Kureyşliler Cabir'e kızını yenen kişinin kim olduğunu sorar. Cabir, gencin Esved adında bir köylünün fakir ve yetim oğlu olduğunu, çobanlıkla geçindiğini söyler. Ebu Cehil, bu gencin fakirliğiyle alay etmemesini, zira bu gencin babasının eskiden çok zengin olduğunu, eski bir pehlivan olduğunu, eğer onu istemiyorsan kendilerine vermesini söyler. Cabir Mikdad'ı huzuruna çağırır ve Mikdad'a kızını karşılığında kendisine ne verebileceğini sorar. Mikdad ise hiç parasının olmadığını ama mühlet

verilirse istediğini getirebileceğini söyler. Cabir, kumaş ve kaftan dolu kızıl tüylü yüz deve ile bin adet kızıl altın ve gümüşü üç ay içinde hazırlamasını, bunları zamanında tamamlarsa kızını alabileceğini, söyler. Mikdad mecburen bunu kabul eder. Cabir'in yanından ayrılıp üzgün bir halde Miyase'nin yanına gider. Babasının isteklerini anlatır, malların temini için gideceğini, kendisini sabırla beklemesini söyler. Mikdad, Miyase'yle hüznle vedalaşır. Miyase "Sana haksızlık etmişler. Ben asla senden umudumu kesmeyeceğim, sen de sakın benden umudunu kesme" der.

Kureyşliler, Mikdad'ın ayrıldığını duyunca Mekke'ye geri döner. Mikdad hüzn dolu gözlerle evine gelir. Kara kara onca malı nasıl bulacağını düşünmeye başlar. Bir süre sonra tek yolunun haramilik olduğunu düşünen Mikdad silahlanıp yola çıkar. Yolda deve yüklü kervanın başında atlı ve silahlı üç adamla karşılaşır. Onlara meydan okuyan Mikdad, bir süre sonra onların Hamza, Abbas ve Cafer olduklarını öğrenince onlardan özür dileyerek meramını anlatır. Mikdad'a acıyan yiğitler bu kadar haramilikle bulamayacağını söyler. Her biri üç beş yüklü deve bağışlar. Abbas, Mikdad'a cömertliği ve adaletiyle nam salmış Nuşirevan'ın yanına gitmesini tavsiye eder. Bunun üzerine Mikdad, Nuşirevan'ın yanına giderek ona başından geçen her şeyi anlatır. Ayrıca Mikdad padişaha cengâverliğini de göstererek padişahın bin askeriyle savaşır. Mikdad'ın kahramanca savaştığını gören padişah, ondan etkilenerek Mikdad'a yanında kalmasını teklif eder. Böylece Mikdad'ın padişahın yanında değeri iyice artar ve Mikdad istediği tüm malları elde eder. Ama gönlü, kalbi hala Miyase'dedir. Mikdad altı ay padişahın yanında kaldığı için Miyase, Mikdad'dan bir türlü haber alamaz. Mikdad'ın öldüğü haberi yayılır. Miyase bu kara haberden dolayı günlerce gözyaşı döker. Bir süre sonra iyice kendini kaybeden Miyase için ailesi, iyi çarenin onu evlendirmek olduğunu, bu sayede Mikdad'ı unutabileceğini söylerler.

Civar beylerden Malik adında zengin ve oldukça da güçlü biri vardır. Mikdad'ın öldüğünü duyan Malik, hemen Miyase'yi babasından ister. Babası Malik'in ihtişamından dolayı Miyase'yi ona verir. Kısa bir süre sonra Miyase'yle Malik'in düğünü yapılır. Düğünün ardından Malik'in kardeşiyle silahlı dört yüz kişi,

Miyase'yi Malik'in memleketine götürmek üzere yol alırlar. Miyase ise çok üzgündür ve sürekli ağlamaktadır.

O esnada Mikdad'ın da gönlü Miyase'nin aşkıyla yanıp tutuşmaktadır. Padişahın huzuruna çıkıp gözü yaşlı şekilde derdini içtenlikle padişaha arz eder. Bunun üzerine padişah Mikdad'a acır ve istediği kadar mal alıp gidebileceğini söyler. Mikdad padişaha teşekkür eder. Padişahın verdiği malları da alarak yola koyulur.

Mikdad dörtnala yol alırken bir kervanla karşılaşır. Bir süre sonra kervandakilerin Miyase ve onu evlendiği Malik'e götüren adamlar olduğunu anlayınca iyice çılgına döner. Malik'in kervanının yolunu keserek gelini kendisine vermelerini ister. Malik'in adamları gelini vermek istemez. Mikdad dört yüz kişiyle kahramanca savaşır onları darmadağan eder.

Mikdad'ı yenemeyeceklerini anlayan adamlar savaştan vazgeçer. Mikdad sevdiğine kavuştuğu için çok mutlu olur. Miyase'yi alıp adamlarının olduğu yere doğru gider. Yolda yüklü iki devenin kendilerine doğru geldiğini görürler. Mikdad devedeki malları almak ister. Atını adamlara doğru sürer, karşısına silahlı bir süvari çıkar. Mikdad süvariye canını kurtarmak istiyorsa mallarını teslim etmesini söyler. Adam da mallarını vermeyeceğini, yanlış kişiye çattığını söyler. Mikdad iyice zorlanır. Bir süre sonra Mikdad'ın bu halini gören Miyase hüzünlü bir sesle, adamdan kendilerine acıyıp canlarını bağışlamasını diler. Adam Miyase'nin sözlerinden etkilenir, Mikdad'ı bağışlar. Mikdad'a Allah'ın bir, Muhammet'in O'nun Resûl'ü olduğunu söylemesini, ancak gerçek kurtuluşa böyle ulaşabileceğini söyler. Mikdad, adama kim olduğunu sorup kendisini bundan sonra canından biri tutacağını söyler. Adam kendisinin Mustafa'nın amcası oğlu Ali olduğunu söyler.

Mikdad Müslüman olur. Mikdad'ın Müslüman olduğunu gören Miyase de Müslümanlığı kabul eder. Hz. Ali, Mikdad'a başının belaya düştüğü zaman dua etmesini, kendisinin hemen geleceğini söyler. Mikdad, Hz. Ali'ye çok teşekkür eder. Hz. Ali, iki aşığa ihsanlarda bulunup yoluna devam eder. Mikdad'la Miyase de kendi memleketlerine doğru giderler.

Diğer taraftan Malik olanlardan haberdar olur. Miyase'nin kaçırılışına ve kardeşinin öldürülmesine çok öfkelenir. Hemen Cabir'e haber gönderip mallarını geri ister. Cabir bu duruma çok üzülür. Beyleriyle gelecek olan Mikdad'a bir oyun kurarlar. Mikdad, Miyase'yi alarak babasının iline gelir. Beyler onu karşılar. Bir süre sonra da düğünlerini yaparlar. Gerdek gecesi Mikdad'a sert şaptan içirirler. Mikdad şarabın etkisiyle kendini kaybeder. Karanlık çökünce Malik gelir. Mikdad'ı bağlar. Mikdad, Malik'i görünce ağlamaya başlar, Malik'in adamları da demir çubuklarla Mikdad'ı döver. Malik de Miyase'nin yanına gider. Mikdad, çok sıkı bağlandığı için çaresizlik içinde bir süre kıvrır. O sırada Hz. Ali'nin öğrettiği duayı hatırlar. Mikdad duayı okur. Duanın ardından "Ya Ali, feryadımı işit. Zorluktayım, imdadıma yetiş." deyince Hz. Ali çadırı yarar, içeri girer ve hemen Mikdad'ı çözer. Hz. Ali kendi kılıçlarından birini Mikdad'a verip bir süre sonra Miyase'nin çadırına ulaşırlar. Mikdad hemen çadırın içine girip Malik'in boynunu vurur, başını gövdesinden ayırır. Mikdad, Miyase'yi alarak çadırdan uzaklaşır.

Mikdad ile Miyase, Medine'ye doğru yola çıkarlar. Hz. Peygamber'in huzurunda şehadet getirirler. Hz. Peygamber Mikdad ile Miyase'nin nikâhını kıyıp onlara güzel bir düğün yapar. İki âşık böylece mutlu mesut bir şekilde muradına ererler.

3. 12. Zikr-i Kıssa-yı Gazâ-yı Bedr Küffâr Helâk Şoden Ebû Cehl-i La'în

114a'da 2896. beyitle başlayan bu bölüm 118b'de 3016. beyitle son bulur. Ancak metin eksiktir; zira eş metinde konu devam etmektedir. Bu bölümde, Bedir Savaşı anlatılmaktadır.

Hz. Peygamber bir gün mescitte otururken içeriye giren biri Kureyş'ten bir kervanın yaklaştığını, eğer izin verilirse kervanın yolunu kesip Kureyşlilerin tüm mallarını alabileceklerini söyler. Kervanda yüklü on bin deve, kırk ulu kişi, iki yüz de silahlı adam vardır. Hz. Peygamber ise cevaben Allah'tan izin gelinceye kadar bekleyeceklerini, izin gelirse savaşıacaklarını söyler. Bu sırada Cebrail gelir. Hz. Peygamber'e okuduğu ayetle Allah tarafından kendilerine destur verildiğini söyler.

Hız. Peygamber de ashabına bunu müjdeleyerek Kureyş tarafından zulme maruz kalanların Allah yolunda bu zalimlerle savaşabileceklerini söyler.

Bunu duyan Muhacirler Hız. Peygamber'e intikamlarını almak için bu kervanla savaşmak istediklerini bildirir. Bunun üzerine Ensar'ın önde gelenlerinden Ubade de Allah'ın rızası için bu savaşta yer almak istediklerini söyler. Hız. Peygamber da bu ısrarlı teklife onay vererek ashabıyla birlikte savaş hazırlıklarına başlar. Muhacir ve Ensar hazırlıklarını tamamlayıp yola koyulur. Hız. Peygamber, Hız. Ali'ye Muhacirleri, Hız. Sa'd'a da Ensarı bir araya toplamasını söyler.

Medine'den bir saldırıyla karşılaşacaklarını anlayan Kureyşliler hemen Mekke'ye haber salıp kervana yetişmelerini aksi takdirde mallarını kaybedeceklerini iletir. Kervandakiler yollarını değiştirirler. Bir süre sonra kervanın haberi Mekke'ye ulaşır, Mekkeliler buna çok öfkelenir. Mekkeliler çok zaman kaybetmeden silahlanıp yola koyulur. Kafirler birkaç gün yol aldıktan sonra mallarının Mekke'ye eksiksiz bir şekilde ulaştığını haber alırlar Bu haberdan sonra kafirlerin bazıları dinlenmeye çekilirken bazıları da geri dönmeye karar verir. Ancak Ebu Cehil, asla geri dönmeyeceğini, artık Bedir'e yakın oldukları için bir süre orada vakit geçirmek istediğini söyler. Ebu Cehil kendisine uyan 1400 kişiyle Bedir'e doğru yol almaya devam eder.

Diğer yandan Hız. Peygamber ashabıyla Bedir'e yakın bir yere ulaşır. Müslümanlar susuzluktan bunalmış haldeyken Hız. Peygamber, su için dua eder. Daha dua bitmeden gökyüzünde kara bulutlar oluşur ve bir süre sonra da yağmur yağar ama ne onların üstüne ne de eşyalarına tek bir damla dahi düşmez. Sahabe bu işe çok şaşırır ve sevinir. Sahabe sudan içer ve hayvanlarına da içirir.

Diğer yandan kâfirlerin üzerine ise tam tersi kara bulutlar toplanıp gök gürlür, şimşekler çakar. Bir süre sonra da şiddetlice yağmur yağar. Onlar bu yağmurdan çok zarar görürler. Bu esnada Hız. Peygamber ise sahabeleriyle birlikte Bedir kuyularına ulaşır. Hız. Peygamber burada konaklamalarını ve hemen kuyudan su çekmelerini söyler. Orada savaş hazırlıklarına başlayan Hız. Peygamber, ordunun sağına Hız. Hamza'yı, soluna Hız. Zübeyr'i, merkeze de Hız. Ali'yi kumandan olarak görevlendirir.

Bir süre sonra havada ansızın beliren bir toz bulutunun ardından müşriklerin sancakları ve mızrakları görülür. Hz. Peygamber Allah'a dua eder. Ardından Cebrail gelerek kafirlerin kervanının Mekke'ye ulaştığını, bu gelenlerin ise mallarını kurtarmaya gelen Kureyşliler olduğunu, Allah'ın Müslümanlara yardım edeceğini söyler. Hz. Peygamber bu müjdeli haberi ashabıyla paylaşır.

Kâfirler Müslümanların sayısının kendilerinden hayli az üç yüz kişi kadar olduklarını görünce Ebu Cehil'e gelerek "Müslümanların çoğunun atı bulunmazken kimisinde ise silah yerine tahta sopalar var. Müslümanlar sayıca az ancak hepsi de ölmeyi ganimet bilecek kadar güçlü ve cesur savaşçılardır. Biz ölümden korkarken onlar ölümü gülererek karşılar" şeklinde konuşarak Müslümanlarla barışıp Mekke'ye dönmeyi teklif eder.

Yazmada olmayan kısımda, Müslümanların kâfirlere karşı Bedir Savaşı'nı büyük bir üstünlükle kazanmaları ve en azılı müşrik olan Ebu Cehil'in öldürülmesi geniş bir şekilde anlatılır.³²

3. 13. Kıssa-i Müsülmân Şoden Ebü Bekr ü 'Osman bin 'Affân

119a-119b'de 3017-3041. beyitler arasında yer alan bu bölüm eş metne göre 4. bölümdeki Kıssa-i Müsülmân Şoden Ebü Bekr ü 'Osman bin 'Affân'ın devamı olduğu tespit edilmiştir. Bu bölümde, Hz. Ebu Bekir ve Hz. Osman'ın Müslüman oluşları anlatılmaktadır.

Yazmada olmayan kısımda, İslam'ın ilk yıllarında ashabıyla Mekkelilerden çok büyük sıkıntılar çeken Hz. Muhammed'in, Allah tarafından gönderilen meleklerin müşrikleri helak etme teklifini reddetmesi anlatılmaktadır.³³

Oda (ateş) hükmeden görevli melek Hz. Peygamber'e eğer izin verirsen bunların hepsini yakayım deyince Hz. Peygamber buna karşı çıkar. "Allah, halimdir. Onların ateş ehli olup olmayacağı Allah'ın takdirindedir. Öyle ki, O'nun azabından

³² Bk. Bayram Özfırat, *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, basılmamış doktora tezi, İstanbul 2016, s. 297-306.

³³ Bk. Bayram Özfırat, *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, basılmamış doktora tezi, İstanbul 2016, s. 173-174.

daha büyük lütfü vardır. Bunlar bilmiyorlar. Eğer beni bilselerdi, bunları elbette yapmazlardı. Eğer bunlara Allah zaman tanırsa bunlar da Müslüman olabilir.” şeklinde konuşur.

Daha sonra suya hükmeden görevli melek de Hz. Peygamber’den inanmayanların hepsini suda boğayım deyince Hz. Peygamber ona da karşı çıkar.

En son rüzgâra hükmeden görevli melek de “Hz. Peygamber’den “Ad kavmi gibi azgınlaşan bu azgınları rüzgâr ile yok edeyim.” diye izin isteyince Hz. Peygamber, Allah’ın kendisini âlemlere rahmet olarak gönderdiğini ve meleklere geri dönmelerini, Allah’ın kendisini koruyacağını söyler. Melekler bu durum karşısında Hz. Peygamber’in sabrına ve anlayışına hayran kalarak ona özgüler dizerler. Önceki peygamberlere hiç benzemediğini belirtip dualar ederek geldikleri yere dönerler.

3. 14. Kıssa-i Zikr-i İslâm-ı ‘Ömer Radiyallâhu ‘Anhu Mine’s-Sahâbeti’s-Sāni

Hz. Ömer’in Müslüman olmasını anlatan hikâye yazmada 120a-120b sayfalarını kapsamaktadır. Hikâyenin sonu eksiktir. 3042. ile 3067. beyitler arasında yer alır. Bu bölümde, Hz. Ömer’in Müslüman oluşu anlatılmaktadır.

Ravilerin Hz. Ömer’in Müslüman oluşunu rivayet ettiği bölümdür. Ebu Cehil, Harem’de bir gün otururken Mekkelilere Hz. Peygamber’den dem vurur. Artık hiç kimsede gayret kalmadığını, Ebu Talip’in yetiminin kendilerini perişan edip âleme rezil ettiğini söyler. Eskiden en fakirken şimdi Mekke’nin en büyüğü olduğunu, getirdiği yeni dine insanların akın ettiğini, bu da yetmezmiş gibi eski dinlerini yok sayıp tanrılarını hor gördüğünü belirterek serzenişte bulunur.

Yazmada eksik olan bu kısımda, Hz. Muhammed’i öldürmek kastıyla yola çıkan Hz. Ömer’in Müslüman olması ayrıntılarıyla anlatılmaktadır.³⁴

³⁴ Bk. Bayram Özfirat, *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, basılmamış doktora tezi, İstanbul 2016, s. 176-180.

3. 15. Kıssa-yı Gazā-yı Uhud ve Şehid Şoden Hazret-i Hamza Pehlevān Radiya'llāhu 'Anhu³⁵

Yazmanın son bölümü Uhud Savaşı'nda şehit edilen Hz. Hamza'yı konu edinmektedir. 121a-124b'de 3068-3161. beyit aralığında olup bu bölümle elimizdeki yazma biter. Ancak eş metne göre bu bölümün başı eksiktir.

Yazmada bölümün başında eksik olan kısımda, Bedir Savaşı'nın intikamını almak isteyen Mekkeli müşriklerin Ebu Süfyan ve karısı Hint'in kışkırtmasıyla yaptıkları Uhud Savaşı geniş bir şekilde anlatılmaktadır. Müslümanlar galip geldikleri esnada tepede olan okçuların yerlerini terk etmesiyle müşrik ordusu geri dönüp arkadan saldırarak Müslümanlara ağır kayıplar veririr. Müslümanlar kazandıkları bir savaşı böylelikle kaybetmiş oluyorlardı. O esnada bu durumdan istifade etmek isteyen Ebu Süfyan'ın karısı Hint, Bedir'de öldürülen yakınlarının intikamını almak için kölesi Vahşi'yi azat etme karşılığında kullanarak Hz. Hamza'yı öldürmeyi planlar.³⁶

Bu bölüm Vahşi'nin Hz. Hamza'yı şehit etmezden evvel Hint ile olan anlaşmasıyla başlar. Hint'in teklifini kabul eden Vahşi, kendisine yardım etmek üzere yiğit bir yoldaş ister. “Bu kişi ona sövüp onu savaşa sürükleyip oyalasın ki ben de o arada onu arkadan mızraklayayım” şeklinde konuşur.

Saba adında bir kâfir Hint'in yanına gelip Vahşi'nin yardım için istediği kişi olabileceğini ve bunun karşılığında Hint'in iki güzel kölesini ister. Hint bunu kabul eder. Saba Vahşi'nin istediği gibi Hamza'yı görünce onun duyacağı şekilde laf etmeye başlar. Bunun üzerine Hz. Hamza Saba'yı hemen orada öldürür. Bu sırada Vahşi, fırsattan istifade Hz. Hamza'ya mızrağını atar. Mızrak Hz. Hamza'nın iki kürek kemiği arasına girip göğsünü parçalayıp çıkar. Vahşi, hemen oradan kaçıp Hint'e bunu haber eder.

Daha sonra Vahşi, tekrar cenk meydanına gelip mızrağını Hz. Hamza'nın vücudundan çıkarır. Hint de Hz. Hamza'nın kanlar içinde yatan cansız bedenini

³⁵ Bu başlık yazmada olmayıp eş metinde vardır.

³⁶ Bk. Bayram Özfirat, *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, basılmamış doktora tezi, İstanbul 2016, s. 306-325.

görmek için oraya gelir. Hint hançeriyle Hz. Hamza'nın göğsünü yararak yüreğini çıkarır, bir parçasını kesip ağzına koyar. Et parçası taşa dönüşünce, onu ağızından çıkarır. Hint, büyük bir kinle Hz. Hamza'nın kanını içip ellerine yüzüne sürer. Bununla da yetinmeyip Hz. Hamza'nın kulağını ve burnunu keser. Kardeşini ve babasını öldüren Hz. Hamza'dan bu şekilde intikamını almış olur. Kâfir kadınlar da meydana gelip şehitlerin burnunu ve kulaklarını keserek boyunlarına asar. Bu şekilde Müslümanlara olan öfkelerini dindirmeye çalışır.

Bir süre sonra Hz. Peygamber sahabelerine, amcasını sorar. İki sahabe Hz. Hamza'yı meydanda aramaya başlar. Çok geçmeden Hz. Hamza'nın cansız bedenini bulurlar ancak gidip de bunu Hz. Peygamber'e haber veremezler. Savaş meydanına gidenler gelmeyince Hz. Peygamber, Hz. Ali'yi de oraya gönderir. O da meydanda Hz. Hamza'nın yerde cansız yatan vücudunu görür ve büyük bir hüznle ağlar. İntikamını alacağını söyler ancak o sırada bunu Hz. Peygamber'e nasıl söyleyeceğini düşünür. Sahabelerden Hassan bin Sabit'i bulup, onu meydana getirmesini ister. Bunun üzerine sahabeler Hassan bin Sabit ve Ka'b bin Zühayr'i bulup Hz. Ali'nin yanına getirirler. İki şâir de Hz. Hamza'nın bedenini yerde görüp ağlaşırlar.

Hz. Ali, iki şaire Hz. Peygamber'in yanına gidince onu öven şiirler söyleyip şiir içinde de bu durumu anlatmalarını ister. Bunun üzerine iki şair, Hz. Peygamber'e birer kaside söyler. Hz. Peygamber kasideyi dinleyince amcasının şehit olduğunu anlayıp gözyaşlarına boğulur. Hemen meydana gelen Hz. Peygamber, amcasının o halini görünce ağlamaya başlar. Onu gören gören sahabe de ağlar. Hz. Peygamber, hüküm verenin Allah olduğunu söyler. Hz. Hamza'yı kucakladıktan sonra kâfirlere karşı gönlünde büyük bir kin oluşup kanını yerde bırakmayacağını söyler.

Hz. Peygamber, amcasının cenaze namazını kıldırır. Daha sonra da meydandaki diğer yetmiş şehidin namazını tek tek kıldırır. Şehitlere, şehit oldukları yerde mezar kazılıp yıkanmadan, kanlı elbiseleriyle mezarlara konular. Bu esnada Cebrail gelip Hz. Peygamber'e hüznlenmemesini, Hz. Hamza'nın adının yedi kat göklere Hak aslanı olarak yazıldığını söyler.

Cenaze namazından sonra Hz. Peygamber, sahabeleriyle birlikte Medine'ye doğru yol alır. Onlar Medine'ye ulaşmadan şeytan, şehre Hz. Peygamber'in öldüğü

haberini yayar. Bunu işitenler feryat figan ağlamaya başlar. Ancak bir süre sonra Hz. Peygamber'in şehre girdiğini gören Medineliler çok şaşırıp mutlu olurlar.

II. BÖLÜM: METİN

[2a]

1. Hem güzeldür hüsn içinde bî-nazır
Buña beñzer var mıdur dünyā[da] bir
2. Yiryüzinüñ fahrı budur serveri
Enbiyānuñ evliyānuñ rehberi
3. Şer' anuñdur Burāk u tāk anuñ
Cümle 'ālem lutfına muhtāc anuñ
4. Evvelinden āhir olınca zamān
Gelmedi gelmeyiser aña beñzer cüvān
5. Ger mübārek ellerini ol yuya
Lāyık olmaz ol Hadıce su koya
6. Kamu işde yigdür andan bî-gümān
Mālı çokdurur anuñ ancak hemān
7. Māl dilerse vireyim ben varımı
Nakdımı koyun deve kullarımı
8. Mustafā didi 'Ŗammūlar bilüñüz
Siz didüğüñüz degüldür bu söz
9. Siz varuñ anı dileñ ancak hemān
Olacakdur olur ol tutmañ hemān
10. Pes Safiyye Mustafā'nuñ 'Ŗammesi

Ol didi kim ben sınımışam seni

11. Mustafā hergiz yalan söylemedi
Ol Hadice hem nizā'ı eylemedi

12. Ben varayım bileyüm dahı yigin
Kalkdı geydi donlarını ol hemİN

13. Hadice hātūnuñ evine vardı
Hemān kim gördi hātūn anı durdı

[2b]

14. Karşu geldi gördi Özzet eyledi
Sordı hālin bildi hürmet eyledi

15. Kim didi ehlen ve sehlen yā Öaziz
Var midur hācet buyuruñ anı siz

16. Ol didi bir söz işitdüm doğru mı
Geldüm añı bilmege yā ekrimİ

17. Didi ol söz doğrudur sanmañ yalan
Siz gerek açuñ gerek idüñ nihān

18. Mustafā'yı sevmişem ben cānıla
Varlığum virdüm aña cānum bile

19. Yā Safiyye gördüğüm gözümle ben
Görmeyeydüñ 'ayıblamazduñ beni sen

20. Gökyüzindeki melekler çākeri
Yiryüzinde ins ü cinnüñ serveri

21. Cān u dilden tālib olmuşam aña
Ol dahı rāgıbdurur hem bil baña
22. Pes Safiyye didi yā hātūn Őaceb
Olmaya sen anı kıldığuñ taleb
23. Kim gök altında yir üstinde hemān
Birdürür ol yok aña beñzer cüvān
24. Andadur hüsn-i şemāil hem cemāl
Hem bahā vü hem zarāfet hem kemāl
25. Hem melāhat hem belāgat kānıdur
Hem fasāhat dürrinüñ Őummānıdur
26. Pāk-dāmen doğru sözlü pehlevān
Hem diyānet hem sahāsı bı-girān
- [3a]
27. MuŐcizātı hōd muŐayyen āşikār
Hem Őadūdan saklar anı Kird-gār
28. Rāzı olduğı anuñ vallāh saña
Hoş saŐādet tahtudur öñdin soña
29. Dürdi hātūn tız hemān donlarını
Altun incü başda yüzde varını
30. Cümlesin bahşış idüb didi aña
Yardım itgil işbu işde sen baña
31. Başum üstine didi durdı hemān

Vardı Bū Tālib evine ol zamān

32. Eydür ey kardaş oturmañ tez duruñ
İş ho bitmişdür hemān ancak duruñ

33. Gördüğünü işitdiğünü bildi³⁷
Cümlesini şād u hurrem eyledi

34. İllā Óammūsı Ebı Leheb oda
Yandı düşdi cānına bilmez n'ide

35. Durdılar pes cümle a'mām-ı nebı
Mustafā ortalarında ay gibi

36. Ol Huveyl'üñ menziline vardılar
Destür oldı çün içerü girdiler

37. Ol oturmuşdı içerdi şarāb
Karşusunda çalınur çeng ü rebāb

38. Bunları çün gördi Óizzet eyledi
Durdı karşı vardı hürmet eyledi

39. Tiz döşekler saldılar oturdılar
Hem buyurdi ki taÓām getürdiler

[3b]

40. Çün taÓām yindi Ebū Tālib söze
Başladı dir geldüğümüz biz size

41. Hācetümüz vardurur kılğıl kabül

³⁷ Bu mısranın vezni bozuktur.

Didi buyuruñ ne hācetdurur ol

42. Eydür oldurur Hadıce hātūnı
Mustafā'ya isterüz senden anı
43. Ol didi kim bāliğadurur kızum
Hem uludurur aña geçmez sözüm
44. Çok ulular istediler varmadı
Kimseye hergiz rızā ol virmedi
45. Didi bunlar bize rāzıdurur ol
Andan açılmışdurur bize bu yol
46. Ol didi bay kişilere varmadı
Begleri kendüye lāyık görmedi
47. Şimdi bu dervişe anı virmezem
Ben bu işi hiç lāyık görmezem
48. Kim ÓArab içinde Óār olur baña
İsteyenler serzeniş kılur baña
49. Hamza pes kalkdı didi kim ey hasıs
ÓAyb mı bulduñ Mustafā'ya sen i pis
50. ÓĀr idersin yaÓñı dervişdür dedüñ
Hem bizüm sözümüzi dahı sıduñ
51. Pes kalanı dahı kalkdılar hemān
Korkdılar kim fitne kopa nā-gehān

52. Çün Hadıce hātūna irdi haber
Göñli oldı kaygudan zır ü zeber

[4a]

53. Dimāğa çıkdı sevdānuñ buhārı
Acıdı dökdi kan gözi buñarı

54. Derdile hod ol yanardı nihān
İşbu sözi kim işitdi nā-gehān

55. Cānı oldı kaygulu göñli melūl
Oturımadı yirinden durdu ol

56. Gözlerine oldı bu dünyā tamu
Vardı Varka katına dir yā Óamū

57. ÓAvrete tulluk mı yigdür yāhū er
Varka eydür er diler göñlüñ meger

58. Uş Yemen Ta'if ilünüñ begleri
Baña ādem vir<bi>mişidi her biri

59. Kangısın sen dilersin di baña
Kim kamusı müşterıdurur saña

60. İşbu avcu gözleri terk itmesem
Ol didi bundan dilerem gitmesem

61. Eydür imdi Mekke'nüñ uluları
Müşterıdür sen bilürsin bunları

62. Ol eydür Óammū bularuñ her biri

Ululardur illā vardur Óaybları

63. Varka didi kim işitdüm bir sözi
Mustafā'yiçün dilemişler sizi

64. Ol didi Óammū dilermiş ol beni
Varısa digil sen anuñ Óaybını

65. Varka didi aslı pāk ferÓi tavıl
Lutfi bî-had görklüdür hulki cemil

[4b]

66. Hulki hūb fazlı Óazim cūd u Óalim
Göñli gāyet arıdur nefsi kerim

67. Didi hātūn varısa aybı degül
Gizleme benden anı sen söylegil

68. Didi ol güneş yüzi alnı kamer
Gözleri cāzū sözi şehd ü şeker

69. Bakıcak bedr aya beñzer süreti
Cānlara cānlar bağışlar sohbeti

70. Didi vallāh kamu Óaybdandır arı
Cümle noxsāndan oldurur beri

71. İllā evlād-ı zinā Óayıblar anı
YaÓnı dervişdür degül dirler ganı

72. Didi hātūn derviş ise Óayb hemān
Bende çokdur māl u milk ü hānumān

73. Varka didi kim kızum varur mısun
Hātūn eydür maslahat görür misün
74. Didi var kim oldurur sâhib-kırân
Oldurur peygâmbéri âhir zamân
75. Yiryüzine cümle hükmi geçiser
Hakkı bātıldan cihānda seçiser
76. Tā kıyāmet kalduğınca rūzigār
Kalısar dillerde aduñ yādigār
77. Hak katında menzilüñ olur ulu
Her dü Óālemde olursun bahtulu
78. Didi istemişler atam virmemiş
ÓAklı hod yok gözi dahı görmemiş

[5a]

79. Didi şükrāne ne virürsün baña
Kim nikāh idem bugün seni aña
80. Didi yā Óammū ne kim gönlüñ diler
Kul karavaş māl u milk ü sım ü zer
81. Varlığum yā Óammū yoluña fidā
Dek beni ol nūrdan itmegil cüdā
82. Varka eydür māl gerekmez yā kızum
Bir temennā iderem tutgıl sözüm
83. Olıcağaz ol kıyāmet günleri

Sürseler tamuya azgunları

84. Ayruğuñdur māl u milk ü hānmān
Bir kefenle girilür bundan hemān

85. Nefsī nefsi didügi vakt enbiyā
Baş kaygusına düşecek evliyā

86. Baña ol günde şefā'at eylesün
İstesün hak baña rahmet eylesün

87. Kim anuñ Allāh katında menzili
Kamu halkdan yücedür mahfili

88. Kim şefi'ü'l-müznibin oldur hemin
Oldurur mahbüb-ı Rabbü'l'Öālemın

89. Didi yā Öammū zamān³⁸ oldum aña
Kim şefā'at eyleye yarın saña

90. Varka pes ol dem yirinden durdu dir
Sürdi kardaşı evine vardı dir

91. Ol şarāb içerdı virdi içmedi
Key melül oturdı göñlin açmadı

[5b]

92. Didi kardaş niçün içmezsın şarāb
Ya neden göñlüñ durur böyle harāb

93. Varka didi bir kişi kim kardaşın

³⁸ Zamān: Kefil olma, kefillik.

Öldürürler ol işidür mi dişin

94. Didi kardaş ki beni kim öldürür
Öldürüben ya nesnem aldurur

95. Didi ÓAbdulguttalib oğlanları
Saña düřmān eylemişsin anları

96. Hamza and içmiş kim öldüre seni
Ol haberdür kim melül itdi beni

97. Kim elinden Hamza'nuñ alur seni
Ger katı pāre pāre kılur seni

98. Çün kim işitdi Huveyle bu sözi
Mestligi eyledi açıldı gözi

99. Didi ey kardaş günāhum nedurur
Hamza'ya n'itdüm ki beni öldürür

100. Didi bir söz söylemişsin ki katı
ÓAyıblu dimişsin Muhammed hazreti

101. Ger dedünse işbu sözi sen yakın
Vācib olmiş saña ölmeklik hemün

102. Kim yaradılaldan işbu kā'ināt
Kopmadı bir aña beñzer pāk-zāt

103. Sevmeyen kişi anı olur le'ım
Düşmān olan aña kelb ü recım

104. Didi kardaş Óayblu³⁹ dimedim aña
Kızumı isteyü geldiler baña

[6a]

105. Ben didüm dervişdurur varmaz kızum
Serzeniş iderler utanur yüzüm

106. Didi derviş ise n'ola ey delü
Ol nesebde aslıla senden ulu

107. Mālı yoğısa nesebedür Óaziz
Aslı arı fiÓli pāk kendü temiz

108. Zāhir ider günde nice muÓcizāt
Hal olur katında cümle müşkilāt

109. Rāzi olmışdur kızuñ dahı aña
Başuña kasd eyleme direm saña

110. Sen Beni Hāşim'le düşmen olmagıl
Tākatuñ yokdur bu işi kılmagıl

111. Korkaram ki bu gice Hamza seni
Öldüre nālān ide kardaş beni

112. Sen bilürsin ol yavuz arslundurur
Kılıcından yiri kana kaldurur

113. Sözüm işidürseñ dur varalum
Virelüm anı seni kurtaralum

³⁹ Yazmada: 'ayıblu.

114. Hem Hadice hātūna andan yig er
Yokdurur dünyāyı gezeñ ser-te-ser

115. Pes Huveyle Varka ile durdılar
Ol Ebū Tālib evine vardılar

116. Kazara⁴⁰ kamu kardaşlardı anda
Dirilmişdi kamu ol vatanda

117. Bu sözi söyleşürleridi anlar
Durup diñlediler kapuda buñlar

[6b]

118. Hamza eydür yā Muhammed sen melül
Olmagıl bugün diridür ancak ol

119. Keserem bu gice anuñ başını
Şöyle başsuz koyaram lāşını

120. Didi kardaş nice sen gördüñ mi iş
Sözümü bildüñ mi gerçekmiş

121. Pes Huveyle didi varma duralum
Bunlaruñ katına nice varalum

122. Didi ben anları rāzı kılurem
Kim kerem ehliür anlar bilürem

123. Pes kapuyı kaktılar yol virdiler
Varka ile pes Huveyle gördiler

⁴⁰ Eş metne göre düzeltilmiştir.

124. Çün göricek Ebū Tālib bunları

Yahşi ikrām eyledi vardı ileri

125. Hamza kalkmadı didi lā merhabā

Sen kapuñdan bizi sürdüñ yā gedā

126. Düşmenümüz bize güldürdüñ he mi

YaŖñi düşmānlığı bildürdüñ he mi

127. Sen Muhammed hazretini Ŗaybladun

YaŖñi baydur kızum ol derviş didüñ

128. Pes Huveyle didi yā seyyid baña

İhtiyār sözidi ol öñdin soña

129. Kendü kendümde degüldüm bilmedüm

Hem işi böyle tasavvur kılmadum

130. Çünki bildüm Ŗözre geldüm ben hemān

ŖAfv u lutf eylegil yā pehlevān

[7a]

131. Böyle dise durdı Hamza pehlevān

Pes Huveyle ile görüşdiler hemān

132. Varka didi baba bağışla bizi

Siz kavim kılunñ severüz biz sizi

133. Sağlığıla turıcak yarın sabāh

Hāzır olunñ kılalum Ŗakd-ı nikāh

134. Durdılar pes cümle ikrām kıldılar

Bunlara çok dürlü inŌām kıldılar

135. Pes Huveyle didi yā sādāt size
Bir sözüm var gūş uruñ bir dem bize

136. Kardaşımı ben vekīl itdüm yakīn
Ol Hadīce hakkına tahkik hemīn

137. Her kime virürse ol vire anı
Kimse dahı istemesünler beni

138. Varka eydür dilerem bunı hemīn
KaŌbe’de sādāt önünde diyesin

139. Vardılar sādāt önünde söyledi
Ol Huveyle yā kavim bilüñ didi

140. Kardaşımı ben vekīl itdüm bilüñ
Ol Hadīce hakkına tanuk oluñ

141. Her kime kim vürürse virsün ol
Kime lāyık görürise görsün ol

142. Varka kaldırdı başını söyledi
Yā Beni Zühre Kureyş Mahzüm didi

143. Bu ululardan Hadīce birin ol
Kendüye lāyık görüb kıldı kabül

[7b]

144. Līkin adını dimezem şimdi ben
Cümleñüz hāzır oluñuz şimdiden

145. Tañla siz bir yire cemŎ oluñ kamu
Ol Hadıce evine geluñ kamu
146. Tā nikāh eyleyevüz anda aña
Dimek olmaz adını bunda saña
147. Didi bunı oradan döndi yine
Geldi girdi ol Hadıce evine
148. Muştladı hāli aña söyledi
Key yarağ eylegil imdi sen didi
149. Perdeler asdur evüñe saldur firāş
Kim bişürsünler buyur çok dürlü aş
150. Kim ulular tañla bunda dolısar
Şol işi kim isteridüñ olısar
151. Pes Hadıce hātün ol dem oldı şād
Göñli gāyet hurrem oldı geldi şād
152. Tiz buyurdı kullarına siz duruñ
Çok yarağ idüñ koyunlar öldürüñ
153. Rāvıler rivāyet kıldı ol gice
Kim Hadıce hātün ivinde nice
154. Kulluk itdi yüz dahı altmış kişi
Her birisi tutdı bir dürlü işi
155. Cümlesi kulı karavaşı anuñ

Yoğıdı ivinde yād kişi anuñ

156. Dürlü dürlü çok döşekler saldılar
Ol serāyı hoş müzeyyen kıldılar

[8a]

157. Çün sabāh oldı muŖarrif yürüdi
Gezdi cümle halka bir bir gel didi

158. Kuşluğ olınca halāyık geldiler
Ol Hadıce'nüñ ivine doldılar

159. Yoğıdı ol şehirde⁴¹ andan ulu ev
Oldı ulularıla dopdolu ev

160. Anda oldı bir ulu dirnek tamām
Kim anuñ söylerdi soñra hāss ü Ŗām

161. Çünki geldi ol Ebū Cehl-i laŖın
Geçdi ol dem sadra oturdı hemİN

162. Ol sanurđı kendüçündür bu işi
Kim katı hod-bİnidi ol ahmak kişi

163. Mālı milki kulları key çoğıdı
Kendü fikrinde andan ulu yoğıdı

164. Meysere geldi ilerü dur didi
Ol degüldür yirüñe otur didi

165. Sadr-ı meclisdür Benİ Hāşim yeri

⁴¹ Yazmada: şehirde.

Kim olardur Mekke'nün uluları

166. Pes Ebū Cehl oradan durdı örü
Vardı oturdı aşğa ol girü

167. Geldi pes ol dem Muhammed hazreti
Düşdi ol halka nübüvvet heybeti

168. Geçdi ol sadra oturdı Mustafā
Yüzi beñzer aya göñli hoş safā

169. Pes Ebū Tālib gelüb sağ yanına
Sol yaña ÓAbbās oturdılar yine

[8b]

170. Hamza ÓAbbās'ın yanında oturur
Çün Ebū Cehl-i laÓın bunı görür

171. Kim oturmuş sadra geçmiş Mustafā
Sağlu sollu Óammūları hoş safā

172. Tutdı kuluncı hasedden öldürür
Kendüyi san pāre pāre kıldurur

173. Bilmez neyleyesin nidesini
Unutdı durasını gidesini

174. Kendüsi kendüye eydürdi nihān
Ol Hadıce hātün imdi nā-gehān

175. İşbu Óizzetile Muhammed hazretin
Ger görürse hürmetin heybetin

176. Korkaram kim ol kabül kıla anı
Pes kabül kılmaya kendüye beni

177. Rāvî eydür oldı çün meclis tamām
Yirlerinde otururdu hāss ü Óām

178. Pes Huveyle girdi kapudan hemān
Sürdi yirde ardına vardı revān

179. Ol Hadıce hātūna hışm eyledi
Bu ne Óakl u re'y-i tedbırdür didi

180. Bunca begler istediler varmaduñ
Kimseyi hiç gözünü göstermeduñ

181. Bir yetıme rāzı olduñ şimdi uş
Gitdi başuñdan meger kim Óakl u hūş

182. İl bilürler kim devecündür senüñ
Mālı dahi bārı yok vire anuñ

[9a]

183. Halk içinde olduk uş bir şerm-sār
Kanı nāmūs gitdi gayret kanı Óār

184. Başumuzu aşığa kıldıñ yakın
Didi bunu çıkdı gitdi ol hemın

185. Hamza didi ey ulular siz dahi
Duruñ imdi gidelüm hem biz dahi

186. N'eylemek gerek anuñla ben bilem

Hem bulacak yirde anı ben bulam

187. Perde ardından ıgırdılar nihān
Durdı vardı pes Ebū Tālib hemān

188. Pes Hadıce didi yā seyyid seni
Bizemişdür Őakl u fazlıla ol Ganı

189. Sen bilürsin kim bu atamdur delü
Gice gündüz hamrıla içi dolu

190. Uşda algıl biñ fūlori ver aña
Virgil kim rişvet olsun bu saña

191. Māl dilerseñ vireyim di ol kadar
Kim senüñ göñlüñ hoş ola şim ü zer

192. Her ne dirse didügin virüñ aña
Ben vireyüm şimdi didügin saña

193. Aldı sokdı altını ol yiñine
Döndi andan yirine geldi yine

194. Pes didi kim yā ulular siz turuñ
Ben gelince lutf eyleñ oturuñ

195. Ol Huveyle katına dek varayum
Sözni⁴² bir dahı nicedür göreyüm

[9b]

196. Çıkdı pes gitti Huveyle'den yaña

⁴² Yazmada: *sözünü*.

İvine varmışıdı yitdi aña

197. Didi bir dur ahi iken gitmegil
Bir utangıl yüzüni berk itmegil

198. Pes eline yapuşur bigi nihān
Kise[y]i sokdı yiñine nā-gehān

199. Biñ fūlori didi uş rişvet saña
Her ne dirseñ vireyim ben kızuña

200. Pes Huveyle bir tebessüm eyledi
Taşiken altun anı mum eyledi

201. Her kim altun gördiyise baş indirür
Ger teni bakır vu yā āhen⁴³durur

202. Döndiler meclise geldiler yine
Her biri geçdi oturdı yirine

203. Ol Ebū Cehl-i laŖin bilmişidi
Bu işi pes taŖne eylemişidi

204. İlerü erler virirdi kalını
Şimdi hātūnlar virürler mālını

205. Didi ŖAbbās epsem ey ahmak kişi
Saña beñzer erler işler ol işi

206. Kim vire altun dahı çok yalvara

⁴³ Yazmada: *ahin*.

Tā kim bir kem Óavrat ol ere vara

207. Bu Muhammed saña beñzer er midür
Dünyāda bir buña beñzer var midur

208. Dünyānuñ hātūnları rişvet virür
Tā ki bir kez bunuñ yüzini görür

[10a]

209. Hüclesine her kimüñ bassa kadem
Nūr olur içi dışı tā kadem

210. Şimdi derviş oldısa n'ola hemİN
Katlanuñ uş göresiz kıldı yakİN

211. Kim Necāşî Kisrî'den ol⁴⁴ ala bāc
Kayser u Rüm'dan aña gele harāc

212. ÓĀlem içinde ola hükmi revān
Buyruğını dutalar pİR ü cüvān

213. İşbu sözler anlara ilhāmıdı
Her birisi bu sözi geñsüz didi

214. Pes Ebū Tālib işāret eyledi
Hāmūş oldılar kamu ol söyledi

215. Bir belİğ medh okudı key şerİf
Medh itdi Mustafā'yı hoş latİf

216. Pes didi kim Mustafā tālibdurur

⁴⁴ Eş metne göre düzeltilmiştir.

Ol Hadice hātūna rāgıbdurur

217. Siz ne dirsiz buyuruñ görelüm
Her ne kim istersiz virelüm

218. Varka dahı kalkdı hutbe okudı
Hutbesini çün tamām itdi didi

219. Döndü didi yüz deve vir ey Óazız
Şöyle kim kızıl tülü olsun semiz

220. On karavaş dahı vir on kul dahı
Nakd vir dört biñ fülöri ey ahi

221. Pes Ebū Tālib didi kim virelüm
Ol nedurur dahı çok arturalum

[10b]

222. Ol Huveyle dahı hem kıldı kabül
Her ne maksüdü varısa oldı kabül

223. Ol gün ol vakt ahsen-i evkātı
Hem mübārek eşref-i sāÓātıdı

224. Geldi hūriler melekler düğüne
Pes nikāh eylediler eyü güne

225. Çün nikāh işi dahı oldı tamām
Pes buyurdılar ki dökdiler taÓām

226. Yiriken geldi hevādan bir avāz
Oldı korhudan o halkuñ beñzi saz

227. Tāhireyi tāhire virdiler
Sādıkı sādıka lāyık gördiler
228. Tanuk oldılar Mikā'ıl Cebrā'ıl
ÓArşı götüren melekler dahı bil
229. Dıvār yarıldı geldi iki hūrı
Ki tutdı ev için yüzleri nūrı
230. Mustafā'ya saçu saçub nā-gehān
Oldılar ol dem yine andan nihān
231. Bir avuc altını Hamza pehlevān
Mustafā'nuñ üstine saçdı hemān
232. Pes kalanı dahı saçu saçarlar
İllā düşmenler hasedden geçerler⁴⁵
233. Hūriler cennet kohuların nihān
Halkuñ üstine saçarlardı hemān
234. Şöyle kim cümle muÓattar oldılar
Çün kim kalkıb ivlerine geldiler
- [11a]
235. Dirleridi bu kohu kandandurur
Tenden olmaz bu meger <bir> cāndandurur
236. Ol düğüne her ki vardı hāss ü Óām
Bir zamān kaldı kohu anda müdām

⁴⁵ Bu beytin vezni bozuktur.

237. Meysere'ye pes Hadice gel didi
Say yuri dört biñ fülör al didi
238. Bir eyü hil'at dahı al bile hem
Var Ebü Tālib'e ilet işbu dem
239. Ol atama bunları dahı virsün⁴⁶
Hem kalanın dahı virelüm disün
240. Meysere iletđi anı ol Öaziz
Pes Huveyl'ün katına gönderdi tiz
241. Ol Huveyle dahı pes anı alur
Turur andan kızı katına gelür
242. Didi uşda virmişler kalını⁴⁷
Yokdurur dirlerdi anuñ mālını
243. Bir eyü hil'at dahı uş baña hem
Virmişler eylemişler hoş kerem⁴⁸
244. Pes Hadice didi anlardur kerim
Kim aña düşmān olan oldur le'im
245. Pes Hadice dahı ol fülörüyü hemān
Meysere'ye virdi didi ol revān
246. Mustafā'ya harclık olsun vir aña
Di ki varlıgum fidādur yoluña

⁴⁶ Bu mısranın vezni bozuktur.

⁴⁷ Bu mısranın vezni bozuktur.

⁴⁸ Bu mısranın vezni bozuktur.

247. Mustafā'yı Óammūları aldılar
Pes Hadice'nün evine geldiler

[11b]

248. Revh ü reyhān oldu o nūr-ı safā
Maksūda irdi Muhammed Mustafā

249. Bir döşege giriser hūrī melek
Hāsıl oldu her ne kim varsa dilek

250. Ol ikinūñ hürmetiçün yā kerīm
Rahmet eyle kıl rahīm⁴⁹ kaldum le'īm

251. Ol mübārek gice hakkıçün yine
Lutfuñla kıl nazar bu miskiñe

252. Mü'min kardaşlara hem mü'mināt
Müslimīñ yoldaşlara hem müslimāt

253. Nasīb itgil Resūl itsün şefā'at
Du'ām hürmetiçün kıl icābet

254. Hakdan olsun cānına yüz biñ selām
Bunda bu zikr-kıssa hem olsun tamām

**Zikr-i Kıssa-i Mevlid⁵⁰-i Emirü'l Mü'minīñ
ÓAlī radiyallāhu Óanh**

255. Söyle ey bülbül oturmağıl melūl
Dünyāya aldanmağıl kılma kabūl

⁴⁹ Yazmada: *rahīm kıl*.

⁵⁰ Yazmada: *mevlüd*.

256. Sen hümāsın zāga yoldaş olmagıl

Būmıla vıřānlarda kalmagıl

257. Şāh-bāzsın çün işitdūñ tabl u bāz

İrciŖi yā nefsi diyü geldi avāz

258. Himmetile yūce pervāz eylegil

Nefsüñi Ŗaklıla hem-rāz eylegil

259. Çek elüñi dünyā-yı gaddārdan

Geç bu fāñi bı-vefā murdārdan

[12a]

260. Variben bir kūşe kılğıl ihtiyār

Kūşede oldı olanlar bahtiyār

261. Ger huzūr kılub saña hāsıl ola

Cān ezel mahbūbuna vāsıl ola

262. Bir gice düşde ŖAlı'nūñ anası

Gördi kim pūr-nūr olurdı hānesi

263. Dört yanından Mekke'nūñ her tağları

KaŖbe'ye secde kılurlar her biri

264. Hem virürler dört kılıc dahı aña

İllā düşer dağılurlar dört yaña

265. Biri suya düşer biri hevāya

Uçar gider hevādan tā semāya

266. Biri düşdi elinden sındı ol dem

Elinde birisi arslan olur hem

267. Kaçar tağlara düşer heybetinden
Kaçar çevre halâyıklar katından

268. Kaçar hem dünyānuñ ādemleridir
Varımaz katına hergiz yiridir

269. Pes geliben Mustafā anı dutar
Ki mutiŖ olur ol arslanı dutar

270. Mustafā'nuñ ayağına yüz urur
Dem-be-dem yüzün yire sürer durur

271. Pes muŖabbirler buluben söyledi
Her birisi var kurbān it didi

272. Çünki dört ay oldı geldi Mustafā
Bakıben beñzine bildi Mustafā

[12b]

273. Didi ey ana digil beñzün nedür
Bir tagayyür var yüzünde nitedür

274. Didi oğul vardurur hamlüm benüm
Himmet itgil ki doğa oğlum benüm

275. Didi ana er olurısa baña
Ger bağışlarsañ duŖā idem saña

276. Didi vallāh ey oğul bu olanı
Saña nezr itdüm ben işbu oğlanı

277. Hem Ebū Tālib dahı kıldı kabūl
Ol dahı didi senūñ olsun ođul

278. Pes duŐā kıldı hemān-dem Mustafā
Lā-cerem oldu ol oğlan Murtazā

279. Çūn tokuz⁵¹ ay olıcak hamli tamām
Dođdı dūnyā mūlkine Őāh-ı İmām

280. Alınıñ nūrı direk gibi hemān
Yiryüzinden Őarşı dek çekdi Őinān

281. Rāvīler eydür buyurđı Mustafā
Ādemūñ alınından ol nūr mutlakā

282. Sulbe sulbden başa başdan vardı ol
Çūnki ŐAbdalmuttalib'e irdi ol

283. Pes iki bölüñdi nūr anda hemān
Biri ŐAbdullah'a vardı hoş Őayān

284. Pes Ebū Tālib'e vardı hem biri
İllā zāhir itmedi Hak ol nūrı

285. Uş anam alınındağı geldi baña
Bu benümdurur rüşen ol öñdin soña

[13a]

286. Ebū Tālib dahı virdi ŐAlī'ye
Kim ol virmişidi ol veliye

⁵¹ Yazmada: *tokkuz*.

287. İllā mahfî ol benüm uş âşikâr
Hem nübüvvet baña virdi Kird-gār
288. Rāvî eydür çün ÓAlî doğdı hemân
Geldi peygāber irişdi ol zamān
289. Pes mübārek barmağıyla yarını
Aldı kodı oğlan ağzına anı
290. Evvel ağzından içerü ol Velî
Mustafā ağzı suyn yutdı ÓAlî
291. Lā-cerem kim müceb oldı hikmete
Hem kemāle Óilme fazla kudrete
292. SaÓādetle kerāmet kânı oldı
Zafer hem nusretüñ sultān[1] oldı
293. Zühd ü takvā vü veraÓ fazl u kerem
Cümle evsāf-ı hamîde hulkı hem
294. Pes kulağına Resûlullāh hemân
Tekbîr ü tehlîl itdi ol zamān
295. Pes adın dahı kodı hemân ÓAlî
Didi kim Allāh buña didi ÓAlî
296. Müştāk itdi kendü adından hemân
Hak TeÓālā vü takaddes bî-gümān
297. Hem anası adını Haydar didi

Kim düşünde anı arslan gördi

298. Tañrı arslanı didi hem Mustafā
Hem budur didi ÓAliyyü'l-Murtazā

[13b]

299. Pes mübārek elleriyile⁵² Resül
Kendözi yudı ÓAlı'yi⁵³ anda ol

300. Óİmāmesin alur yırtar başından
Sarar başına siler hem yaşından

301. Lā-cerem ki tāc-ı ser oldı ÓAlı
Cümle mü'minler başına ol Velı

302. Cümle ashābdan birine yā Habıb
Bu saÓādet olmamışdurur nasıb

303. ÓĀyişe eydür ki bir gün Mustafā
Otururdu geldi geçdi Murtazā

304. Pes didi yā ÓĀyişe bilgil ÓAlı
Seyyid-i cümle ÓArabdur ol Velı

305. Ben didüm ki sen misin güzel kamu
Bu ÓArab kavmine seyyid yā ulu

306. Didi benven seyyid-i cümle ümem
Türk ü Tat Hind ü ÓArab cümle ÓAcem

⁵² Eş metne göre düzeltilmiştir. Yazmada: *ellerine*.

⁵³ Eş metne göre düzeltilmiştir. Yazmada: *'Alı*.

307. Bu ÓArab kavminüñ oldur seyyidi
Bu sözi anda Resülullāh didi

308. Rāvi eydür dā'imā görüridi
Ol ÓAlî bişigini o görüridi

309. Bişiginden çıkarur götürürdi
İletür gezdürür getirürdi

310. Her ne vakt kim Mustafā gelse ÓAlî
Ger ne deñlü uyurisa ol velî

311. Çıkarurdu bişiginden kolların
Bağların kırar çıkarur ellerin

[14a]

312. Mustafā'nuñ üstine düşerdi ol
Tiz alur bağrına basardı Resül

313. Gitmezidi dāyimā tururıdı
Götürür bişigin o görürüdi

314. Fātıma eydür ÓAlî'niñ anası
Ben didüm kim ey cihān yik-dānesi

315. Ko bunı biz ügriyüb götürelüm
Kim bizümdurur bu iş bitürelüm

316. Pes Resülullāh didi bunı siz
Dahı doğmadın baña virdiñiz

317. Bu benümdür siz karışman siz buña

Evvel āhir tā-ebed öñdin soña

318. Rāvı eydür geldi bir gün Mustafā
Ol Harem 'de omuzında Murtazā

319. Halk oturur pehlevānlar söylenür
Her birinüñ erliği vasf eylenür

320. Birisi eydür fülān key erdurur
Cenk güninde şöyle şır-i nerdurur

321. Birisi eydür fülāndurur dilır
Her bir pehlevān vasfını dir

322. Pes dönüb anlara didi Mustafā
Bu omuzumdağı oğlan mutlakā

323. Kamusından pehlevān bu olısar
Dünyāda sāhib-kırān bu olısar

324. Yiryüzinde buña beñzer bir dilır
Olmadı olmayısar bir nerre-şır

[14b]

325. Sayduğunuz erleri öldüriser
Defterini çoğınüñ bu düriser

326. Dünyā halkı ger gelürse bir yaña
Bu yalañuzca kalursa bir yaña

327. Cenk olursa bu olusar yigin
Hak TeŖālā bunu kılısar yigin

328. Buña beñzer bir dahı çábük-süvār
Görmedi görmeyiser bu rüzgār

329. Çün kılıcın sala bürrān ide bu
Cenk ide kim günde biñ kan ide bu

330. Ey Muhammed didiler olduñ delü
Biz sanurduk kim olasan sen ulu

331. Bu ne sözdür Óakluñ aldurduñ yine
Delüligüñ halka bildürdüñ yine

332. Bu çağa oğlan n'ide dirsın saña
Kim bu resme güvenürsın sen aña

333. Mustafā didi unutmañ siz anı
Bir niçe yıldan göresiz oğlanı

334. Zü'l-fikārı elde bürrān olıcak
Ceng içinde şır-i gurrān olıcak

335. Rāvı eydür üç yaşar oldu ÓAlı
Mustafā'yıla gazā kıldı ÓAlı

336. Çün Ebū Tālib dahı gördi anı
Mustafā ile namazda oğlanı

337. Dınmadı illā anası söyledi
Görme misin bu ÓAlı'yi sen didi

[15a]

338. Ol Muhammed'ile bil kılur namāz

Secde kılır Ka'be'ye eyler niyāz

339. Secde kılmaz putlarumuza bizüm
Tapmaz ol ma'büdlarumuza bizüm

340. Pes Ebū Tālib didi kim biz anı
Mustafā'ya virmişüz ol oğlanı

341. Her nebî kim ol kılır ulu savāb
Hak'dan ol ma'sūmdurur *min külli bāb*

342. Biz ÓAlî'yi virmişüz çün kim aña
Ol anuñdur tā-ebed öñdin soña

343. Her [ne] dінде olurısa Mustafā
Bile yoldaş olsun aña Murtazā

344. Rāvîler eydür kim bir gün Mustafā
Bir derede bilesince Murtazā

345. Varmışdı anda kılurdı namāz
Sağ yanında hem ÓAlî kılır niyāz

346. Atıla uğrar Ebū Tālib görür
Mustafā bile ÓAlî'yile durur

347. Ca'fer ardındaydı in tiz var didi
Mustafā'nuñ sol yanına dur didi

348. Anlaruñıla bile kılğıl namāz
Sāhib-i devlet olasin ehl-i rāz

349. İndi Ca'Øfer vardı durdı yanına
Hakk'a tapdı uydı ol sultānına

350. Mustafā çün kim bakar anı görür
Geldi Ca'Øfer dahı yanında durur

[15b]

351. Göñli şād oldı didi Ca'Øfer saña
Kıl beşāret cānuña öñdin soña

352. Hak iki kanat vire kim uçasın
Yiryüzinden tā behište geçesin

353. Menzilün cennet refıkuñ hūr-ı Öñ
Konşuñ ola belki Rabbü'l-Öālemñ

354. Pes Ebū Tālib didi yā ibn ahı
Bu nedür didi bileyim bir ben dahı

355. Bir yiñi dñn mi getürdüñ Öāleme
Bir yeñi tertıb mi düzdüñ ādeme

356. Bu inüb kılmak nicesi işdurur
Ka'Øbe'ye karşı bu ne cünbüşdurur

357. Lāt öñünde bir keret baş komaduñ
Ol Hübel a'Ölāya Tañrı dimedüñ

358. Bu kadımñ dñnleri sen bozasın
Sen dahı bir yiñi dñn düzesin

359. Müşkil işdür ey oğul fikr eylegil

Cān u baş gider bu yolda şöyle bil

360. Mustafā didi buyurdılar baña
Bunu böyle itmege öñdin soña

361. Uş yakın kaldı kim daŖvet eyleyem
MuŖciz ü bürhān u hüccet eyleyem

362. Tā ki kimse dahı Hak'dan gayrıya
Olmaya kim dahı secde eyleye

363. Büt-perestlik terk idüñ bātıldurur
Kim puta tapsa katı cāhıldurur

[16a]

364. Sen dahı gel kıl bu dīni ihtiyār
Her dü-Ŗālemde olasın bahtiyār

365. Kim bu dīn hakdur senüñ bātıldurur
Bātıl işden döñ ki bī-hāsıldurur

366. Ol didi kim ey oğul ben dīnümi
Terk idemezem kadimī āyīnemi

367. Sen bilürsin dīnü ey oğul⁵⁴
Ben dimezem saña dīnüñ hak degül

368. İtmezem red saña māniŖ olmazam
Seni koyub yada yardım kılmazam

369. Düşmenüñi cehd idem defŖ eyleyem

⁵⁴ Bu mısranın vezni bozuktur.

Kalduram rāyātuñi ref'Ö eyleyem

370. Māl u mülki hān-mānum terk idem
Cehd idem kalduram işüñ berk idem

371. Bunu didi gitdi geldügi yola
Kaldı Ca'Öfer'le ÖAlı anda bile

Kıssa-i Āmeden Vahy-i Peygamber Öa.m.

372. Söyle ey bülbül gülistān devridür
Olma hāmüş bāğ u bostān devridür

373. Ol şāh-ı āhir zamāndan vir haber
Bu kuru gövdeye cāndan vir haber

374. Rāvı eydür kırk yaşına Mustafā
Çün kim irdi artdı nūrıla safā

375. Hirā dağında namāza varurdu
Öİbādet kıluben anda tururdu

[16b]

376. Pes yine namāza giderken nihān
Mekke yazısı içinde nā-gehān

377. Bir ün işitdi kimesne⁵⁵ görmedi
Yā Muhammed yā Resülallāh didi

378. Kanda gidersin berü döngil berü
Mustafā döndi bakdı yukaru

⁵⁵ Yazmada: *kimsene*.

379. Çünkü bakdum yukarıya ben hemân
Nürdan bir kürsî gördüm dir Óayân
380. Bir kişi üstinde key sâhib-cemâl
Oturur hûn içre key sâhib-kemâl
381. Şöyle sâhib-cemâl gördüm anı
Yavı kılmışam hemân-dem ben beni
382. Anda bathâda dişiben kalmışam
Vâlihe bî-Óakl u bî-hüş olmuşam
383. Ol Ebû Cehl-i laÓın anda imiş
Pes Hadîce hâtûna varmış dimiş
384. Kim uçuk dutmuş erüñi uş yetür
Var bir iki kişi al götür getir
385. Bir zamândan geldi peygâmbere⁵⁶ hemân
Yüzi tâbân gönli hurrem ü şâd-mân
386. Alnınuñ bayağından envârı çok
Çehresinde şâhlık âsarı çok
387. Hadîce gördi didi yâ habîbi
Ne hâldur bu ki şâd itdüñ rakîbi
388. Ebû Cehl-i laÓın söyler haberler
Sizi dîvâne oldu düşdi dirler

⁵⁶ Yazmada *peygâmbere* kelimesi *pegamber* şeklinde yazılmıştır. Bu kelime, eser boyunca *peygâmbere* olarak okunmuştur.

[17a]

389. Didi hāşā ol yalan söyler sözi
Şöyle yatur gördi nebî gör gözi
390. Bir ün işitdi yukarudan hemān
Yā Resūlallāh berü dön dir revān
391. Çünkü bakdum gördüm bir taht-ı zer
Çevresi yākūt cevher incüler
392. Bir kişi üstinde var başında tāc
Kim olaydı yidi iklîme harāc
393. Şöyle kim hüsn ü cemāl pür-kemāl
Aña beñzer olmaya sāhib-cemāl
394. Bakdı baña yā Nebiyyallāh didi
Hoş selām virdi Resūlullāh didi
395. Çün işitdüm ününi gördüm yüzün
Añladum her ne didüğün sözün
396. Pes orada deng ü hayrān olmuşam
Şöyle vālih düşüb anda kalmışam
397. Korkaram ben olmasun kim dîv ola
Beni kāhinler gibi azgun kıla
398. Pes Hadîce didi hāşā ve kellā
Kim senüñ tek pāk ola ne dîv gele

399. Pāk-bāzsın pāk-dāmen pāk-rū
Saña dıvūñ nisbeti yok ey ulu

400. Pes Hadıce hātūn ol demde revān
Durdı Varka katına vardı hemān

401. Didi yā Óammū Muhammed bir haber
Söyledi görmiş bugün bir taht-ı zer

[17b]

402. Söyledi gördüğünü didüğünü
Çünkü Varka diñledi bir bir üni

403. Döndi didi yā Hadıce didüğün
Nāmūs-ı aÓzamdurur söyledüğün

404. Sāhib-i Īsā durur hem ol zamān
Gitdi göge inmedi dahı hemān

405. Hem dahı Īsā bize virdi haber
Kim Muhammed hazretinden ol eser

406. Oldur⁵⁷ ol vardı digil şād olsun ol
Kaygulardan külli āzād olsun ol

407. Pes yarındası yine durdı Resūl
Tā kim ol magāra gideydi yine ol

408. Geldi Cebrā'ıl görindi nā-gehān
Gördi peygāmbere anı korkdı hemān

⁵⁷ Yazmada: *oldurur*.

409. Pes kanadı birle dutdı anı tiz
Didi korkma kardeşüñem ey Óaziz

410. Bir sahife virdi didi al okı
Bu kelāmullāhdurur sen gel okı

Kavlihi

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ⁵⁸

411. Çün okıdum dir göge kaldı hemān
Ben dahı döndüm eve oldum revān

412. Pes Hadice hātūna vardum didüm
Gördüğümü okıdugumı söyledüm

413. Pes Hadice Varka'ya vardı didi
Mustafā her ne didise söyledi

[18a]

414. Didi gördüm bir büyük kuş hūb-rū
Nūra beñzer sūreti hem misk-bū

415. Kanadın açmış oturur havāda
Sanasın oturur bir kuş yuvada

416. Bir sahife çıkarub sundı baña
Didi al okı getürmişem saña

417. Varka didi yā Hadice bu nişān

⁵⁸ Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı "alak"dan yarattı. Alak 96/1-2.

Kim virürsin oldurur sâhib-zamân

418. Cebrâ'îl'dür peyk-i hazretdür emîn
Kim gelür mürsellere ancak hemîn

419. Oldurur dîn-i şerî'at getüren
Emr ü nehyi ve hem tarîkat getüren

420. İllâ bil kim ki doğdı adı var
Bile bir didi anuñ hem-zâdı var

421. Sen sinagıl gör melek midür anı
Diy olub aldamasun sakın seni

422. Çün göresin saçuña geldüğini
Sen saçuñı tiz aç a görgil hemîn

423. Ger ferîşteyse kaçır saçdan yakîn
Diy-ise kaçmazdurur andan sakın

424. Pes Hadîce ivine geldi hemân
Cebrâ'îl geldi yine hem ol zamân

425. Çünki bildi Cebrâ'îl'ün geldüğün
Ol Hadîce saçını açdı hemîn

426. Gâ'ib oldı Cebrâ'îl gitdi yine
Pes Resûlullâh kakıdı ehline

[18b]

427. Ört başuñı didi aña ol Resûl
Cebrâ'îl geldi yine çün örtdi ol

428. Çünkü geldi Cebrā'îl açdı yine
Saçını açdı Cebrā'îl kaçdı yine
429. Pes Resûlullâh kakıdı söyledi
Saçuñ açmagıl Cebrā'îl kaçar didi
430. Örtü saçı geldi Cebrā'îl hemîn
Çünkü bildi açmadı oldu emîn
431. Pes didi yarındaşı gün Mustafâ
Kim imzagandum dirdi ol safâ
432. Bir kişi beni uyardı tiz hemîn
Görürem ki geldi Cebrā'îl-i emîn
433. Aldı beni yazıya çıkdı hemân
Depdi yiri çıkdı su oldu revân
434. Pes didi kim yâ Muhammed dur örü
Tâze kıl âbdest bu suda gel berü
435. Şöyle kim ben kılduğum gibi tamâm
Tâze kıl âbdest sen de yâ imâm
436. Cebrā'îl pes kâmil âb-dest aldı ol
Gördi anı eyle kıldı hem Resûl
437. Pes Resûlullâh elin dutdı hemân
Aldı girdi Ka'be içine revân
438. Pes Hacer-i esved yanında durdı ol

Didi uygıl baña gelgil yā Resūl

439. Bu namāzı gel benümle bile kıl
Kim saña bu farz olısar şöyle bil

[19a]

440. Öyle vācib olan tertībile
Kıldı anda Cebrā'ıl ile bile

441. Pes Hadıce ivine geldi Resūl
Didi dir dem durdı ābdest aldı ol

442. Bu namāzı ol benümle bile
Başladuk kim ol dahı bile kıla

443. Kanda ise geldi irişdi ÓAlı
Çün bizi gördi namāzda ol velı

444. Ol dahı uydı baña kılduk namāz
Pādişāha şükr idüb kılduk niyāz

445. Pes irişdüñ çün ikindü vaktine
Cebrā'ıl geldi irişdi pes yine

446. Kılduk anda dahı dört rekÓat namāz
Uydum aña Allāh'a kıldum niyāz

447. Üç dahı ahşām dört yatsuyı ol
Geldi kıldı aña uydum dir Resūl

448. Pes sabāh olıncağaz geldi yine
Hem iki rekÓat dahı kıldı yine

449. Pes didi ki yā Resūl bu biş namāz
Ümmetüñe farz olur uş kaldı az

450. Yokdurur bilgil namāzdan yig bir iş
Var namāzı iş idin sen yaz u kış

451. Dīn-i İslām diregidurur namāz
Hep Őameller siler gidür namāz

452. Kulına Hak'dan hidāyetdür namāz
Tañrıdan bize Őināyetdür namāz

[19b]

453. Enbiyālar pişesidurur namāz
Evliyālar endişesidurur namāz

454. Kulı Hakk'a yār idicidür namāz
Hakk'ı kula yār idicidür namāz

455. Ey Hüdāvendī kerīm-i bī-niyāz
Bize kılmağa rüzı virgil namāz

456. Bizüm az kulluğumuzı çoğa say
Çok günāhlar eylemişüz yoğa say

457. Ol Resūl'ün hürmetiçün yā rahīm
Fazluñıla kıl keremler yā kerīm

458. Hak'dan olsun biñ tahiyyāt u selām
Mustafā'nuñ rühına her subh u şām

Kıssa-i Müsülmān Şoden

Ebū Bekr ü ÓOsman bin ÓAffān

459. Söylegil ey bülbül-i dil-haste sen
Durmagıl lāyık degül dem-beste sen

460. Gitmedin gül-zār içinden söylegil
Kim bu bāğı terk idersin şöyle bil

461. Hıç gelenden bunda kimse kaldı mı
Ya gidenlerden birisi geldi mi

462. Ağuludur gülleri gül-zārunuñ
Ayrulukdur assısı bāzārunuñ

463. Gözlerüm bu derdiledür cūy-bār
Hātrım bu gussadandur dil-figār

464. Rāvıler viridi bize böyle haber
Ol Emışü'l-mü'minın Sıddık meger

[20a]

465. Şām'da kendüyi düşinde ol nihān
Gördi bir deryā içinde nā-gehān

466. Bahr-i mevvāc kim görünmez dört yanı
Dalkalar kopar alur gider anı

467. Bilmezem dir kanda giderem hemān
Bir derin deryā içinde nā-gehān

468. Zāhir oldu bir ulu nūrdan hemān
Gitdi zulmet rüşen oldu bu cihān

469. Ol diregi ben varub kucakladum
Kurtarur bu beni didüm sakladum

470. Pes dönüb arduma bakdum hemîn
Zulmetile dopdolu kalmış zemîn

471. Karañuluk içinde cümle Óālem
Ki gark olmuş kamusı cümle ādem

472. Pes görürem Mekke'den doğdı bir ay
KaÓbe'den bigi velî ki nūra yay

473. Dört yanı yulduz dolu kiçi ulu
Bu yidi bedr oldu ay oldu dolu

474. Rüşen oldu yiryüzin halk geldiler
İllā baÓzı karañuda kaldılar

475. Çün bunuñ üstine geçdi az zamān
Batdı ol ay nā-bedîd oldu hemān

476. CemÓ olanlar ol nūra pes kaldılar
Pes dağılmağa yine kasd kıldılar

477. Ben didüm dağılmañ ol nūr gitmedi
Ol bilüñ kim hiç sizi terk itmedi

[20b]

478. Gitmedi ol halk kamu uydı baña
Bir bölük olduk dirüldük bir yaña

479. Pes uyandum bir muÓabbir istedüm

Düşümi vardum aña bir bir söyledüm

480. Ol mu'abbir didi Mekke'de ey yār
Bir ulu peygāmbere ola āşikār

481. Pes halīfesi veziri olasın
Kendüden soñra yirinde kalasın

482. Saklagıl düşüni dime kimseye
Olmasun kimse saña mekr eyleye

483. Geçdi bunuñ üstine çün bir zamān
İllā umar düşüni kılmaz gümān

484. Ol zamānda kim risālet Cebrā'ıl
Kim Resülullāh'a indürdi o bil

485. Ol Emīrū'l-mü'minīn Sıddık meger
Kim Yemen'den yaña kılmışdı sefer

486. İrdi bir köye meger kim anda dir
Bir ulu ruhbān varımış merd-i pīr

487. Ol mübārek pīr-i Őiş hem eh-i rāz
Őilmile görmüş besi Őömri dırāz

488. Adı ŐUkkāf ibn-i Hamrī ol keşiş
Merd-i dāniş-mend imiş çok görmüş iş

489. Çünki gördi ol Ebū Bekr'i hemān
Didi gelgil katuma sen yā cüvān

490. Mekke'den misin Kureyş ehli misin
Kim Temimî kavmi misin di nesin

[21a]

491. Ol belî didi didi ruhbân hemân
Ey Temimî sende gördüm çok nişân

492. Karnıñı aç göreyüm yâ ibn-i ahi
Bir nişân kim var mıdurur ol dahı

493. Ben kitâbda okumuşam bulmuşam
Yok gümânım kim hakikat bilmişem

494. Kim kopupdur Mekke'de uş bir nebî
Kopmadı bir nîk-baht anuñ gibi

495. Bihterîdür mevcûdatuñ bî-gümân
Mahlûkâtuñ serveri oldur hemân

496. Evliyâ u enbiyâ u hem asfiyâ
Cümlesi aña idiser iktidâ

497. Yiryüzinde oldurur sâhib-kırân
Oldurur peygâmbere-i âhir zamân

498. Kim aña uyarısa nîk-baht olur
Kim ki uymazısa key bed-baht olur

499. Hem olırdur aña iki vezîr
Pehlevân yigit birisi biri pîr

500. Ol yigidüñ adı üç harf olısar

Kılıcından kanıla yir dolısar

501. Ol kühül sensin gümānum var saña
Gel kerem kıl karnıñı göster baña

502. Pes Ebū Bekr ol Emīrū'l-mū'minīn
Ol mübārek karnını açdı hemīn

503. Göbegi üstinde bir hāl-ı siyāh
Görđi ol pīr eyledi bir dertlü ah

[21b]

504. Tekbīr itdi didi kim sensin hemān
Ka'Ŗbe'nüñ tañrısı hakkı bī-gümān

505. Dön girü benden vasiyyetdür saña
Hem benüm dahı selāmum vir aña

506. Ben anuñ dīnini kılmışam kabül
Tañrı birdür oldurur ulu Resül

507. Ümmetiyem ol beni terk itmesün
Rüz-ı mahşerde beni unutmasun

508. Ben anuñ dīnine ikrār itmişem
Andan artuk dinden inkār itmişem

509. Ger degülmişse bu resme ten za'Ŗif
Şimdi anda oluridüm ben za'Ŗif

510. Yüri git kim şimdi ol kıldı zuhūr
Tā cihānı eyledi dopdolu nūr

511. Başladı vasfin Resül'ün söyledi
ÓAklu irdügince takrîr eyledi

512. Kamusın yüzün ayağın ellerin
Fehm idebildükce didi her birin

513. Mustafâ'dan her kişi kim söyledi
Fehm idebildüğünü şerh eyledi

514. Yoğsa kim bilür kemâlini anuñ
Gözüm görür yâ cemâlini anuñ

515. Hem Muhammed ibn-i Abdullâh adı
Ceddi Abdulmuttalib ileyh didi

516. Günde nice dürlü andan muÓcizât
Zâhir olur hal ider çok müşkilât

[22a]

517. Çün işitdi ol keşşiden bu sözi
Ah kıldı yaşıla doldı gözi

518. Didi ağlayu ağlayu n'olaydı
Benüm varmağa bir çârem olaydı

519. Mübârek yüzünü bir kez göreydüm
Gözüme hâk-pâyini süreydüm

520. İllâ bir kasîdem şimdi var saña
Vireyim medhidurur ilet aña

521. ÓĀşıkıyam bendesiyem ol beni

Ve ümmetiyem kılsun ol makbül beni

522. Yüz çevürdüm cümleden uydum aña
Evvel āhir tā ebed öñdin soña

523. Ben aña irmege çārem yokdurur
Ol beni añsun ki lutfi çokdurur

524. Yatma bunda devletüñ oynadı dur
Tā ebed nürdan çırağuş yandı dur

525. Yüri iriş daŖvete başladı ol
Varduşuñ dem daŖvetini kıl kabül

526. Ümmeti ol kıl dīnini ihtiyār
Her dü Ŗālemdede olasın bahtiyār

527. Sen vezīri yār-ı gārı olasın
Cān u dilden doğrı yārı olasın

528. Tā kıyāmet durdığınca rūzgār
Hutbelerde aduş ola yādigār

529. Yidi göklerde aduş Sıddık ola
Hak saña rıdvānını rüzj kıla

[22b]

530. Ol gidicek sen yirinde kalasın
Halka yirinde halife olasın

531. Yüri andan yigrek işüş yokdurur
Belki Ŗāşıkları anuş çokdurur

532. Pes Ebū Bekr oradan döndi hemān
Dahı ayruk durmadı oldu revān
533. Çünki geldi Mekke şehrine yakıñ
ØUtbe'ye uğradı evvel ol hemıñ
534. Ol Ebū Bekr'i göricek söyledi
N'oldı yāruña bilür misin didi
535. DaØvet kılur dir ki ben peygāberem
Cümle Øālem halkına ben serverem
536. Ol yüce Tañrı felekden göndürür
CebrāØıl her dem baña dahı indürür
537. Çün işitdi döndi ol Sıddık aña
Didi yā ØUtbe ne direm gör saña
538. Hıç küçücekden Muhammed'den yalan
Var mıdur işitdüñ di sen hemān
539. Didi hergiz biz işitmedük yalan
Andan aña kılmaduk hıç biz gümān
540. İllā şimdi söyledügi söz bize
Katı düşvār geldi direm uş size
541. Kim inanub tasdik iderse aña
Biz yalancıdur dirüz direm saña
542. Kim yalancıdur dirse bı-şek dirüz

Ol yalancıdur senüñ gircek dirüz

[23a]

543. Var ögütle Óaklını düşürsün ol
Yoğsa kılmaz işbu halk anı kabül

544. Yoğsa gitsün ol aramızdan ırāk
Ne kılursa kıl sun ol bizden ırāk

545. Yoğsa fitne koparur kim şer düşer
Ceng olur cānlar gider başlar düşer

546. Kendünüñ başcuğazı dahı gider
Başı gidicegez bu daÓvāyı n'ider

547. Çün işitdi tınmadı Sıddık hemān
Geçdi getdi illā oldı şād-mān

548. Vardı ive çün diler yüklerin
Sürdi peygāber katına dek hemİN

549. Vardı gördi yalañuzca Mustafā
ÓUzlet itmiş şöyle tenhā hoş safā

550. İvine girmiş oturur hoş emİN
Ol Hadıce ile ÓAlı bile hemİN

551. Pes didi kim yā Habıbi ne sebeb
Kim Kureyş kavmini terk itdüñ Óaceb

552. Yüz çevürmiş siz kavümlerden dahı
Sizden olar hem siz anlardan dahı

553. Kavmlerile terk idüben sohbetin
İhtiyār itdüh niçün bu Óuzletin

554. Resülullāh didi ey yār-ı muvāfik
Ki doğrı kardeş ey dost-ı mutābık

555. Hak TeÓālā kavm-i Arasāt'dan beni
Mahsūs eyledi nübüvvetle ol ganı

[23b]

556. Hem buyurđı daÓvet itdüm bunları
Tevhıde yol gösterem azgunları

557. Bunlara her dem nasıhat eyleyem
Hak TeÓālā birliğinden söyleyem

558. İmdi ben bunları daÓvet kılurem
Hakk'a okuram nasıhat kılurem

559. Kim hidāyet Tañrı'nuñdur ol virür
Her kime kılsa Óināyet ol kılur

560. Ben didüm atam anam kurbān saña
Dimedüh bu daÓvetüh digil baña

561. Didi evvel kim tanukluk viresin
Tañrı her yirde hāzır göresin

562. Tañrı birdür dahı Tañrı yokdurur
Zātı birdurur sıfātı çokdurur

563. Hem tanukluk vire siz kim ben kulı

Viribdi kim halka gösterem yolu

564. Hem kulıyam hem Resül'ı ben anuñ
Didi şimdi nicedür fikrũñ senũñ

565. Ben didüm kim yā Muhamed şek degül
MuŖcizātı var kimũñ ki oldı Resül

566. Hak TeŖālā nicesi muŖciz hem saña
Kıldıyısa arzānı göstergil baña

567. Pes Resülullāh didi ey doğrı yār
Ol delāletler senũñ katıñda var

568. Hem dahı hüccetdür ol bilgil saña
Ben didüm kim ol nedür digil baña

[24a]

569. Didi kanı Ŗām ilinde gördüğüñ
Düşde ol deryā içinde girdüğüñ

570. Ŗol karañuluk gördüñ bu cihān
Dopdoluyıdı nermiñ tā asımān

571. Hak TeŖālā anı zā'ıl eyledi
Saña rāhib taŖbiriñi söyledi

572. Didi peygāmbere kopısar bir ulu
Aña uyasın olasıñ bahtulu

573. Hem Yemen ilinde iken adı ulu
Ŗol fülān vādide olduñ bahtulu

574. Nā-gehān bir ün gelib kulaġuġa
Hātif uyardı ki didi ol saġa

575. Hem Yemen'de gördüġüñ ol pır saġa
Ne vasiyyetler didi ol dut saġa

576. Kanı saġa ol kaşide virdüġi
Ol ulu ruhbān bu dıne girdüġi

577. Kanı anuñ bize virdüġi selām
Hem getür ol medhi okuġıl tamām

578. Kanı ol pır aġladuġı zār u zār
Gözlerinüñ yaşın olub cūy-bār

579. Ger zaŖıflık māniŖ olmasa aġa
Senden öñdin gelmişidi ol baġa

580. Ben didüm kim yā Resūlallāh saġa
Kim didi bu sözleri öñdin soġa

581. Dimemişem kimseye hiç ben bunı
Kimden işitdüñ baġa di sen bunı

[24b]

582. Pes Resūl didi ki didi CebrāŖıl
İşbu sözleri baġa sen şöyle bil

583. Kim geçen mürsellere gelmişdür ol
İmdi gel sen bu daŖveti <sen> kıl kabūl

584. Çün Ebū Bekr işidür beni hemān

Hak nebîsin didi dahı yok gümân

585. Hakdurur dîñüñ didi ikrâr eyledi
Put dîñinden döndi inkâr eyledi

586. Hem şahâdet sözlerini söyledi
Dutdı elin öpdı bîÖat eyledi

587. Didi mâlı başı cānı terk idem
Bozmayam ayruk bu dîni berk idem

588. Öpdı kocdı pes Resûlullâh anı
Didi baña Hak vezîr itdi seni

589. Pes duÖâ kıldı elin aldı Resûl
Ol Ebû Tâlib evine geldi ol

590. Tîz buyurdı ol ÖAlî'ye çekdi su
Pes Ebâ Bekr'e didi gusl itdi o

591. Aldı âbdest kıldılar bile namâz
Oldı Sıddık'a hemân-dem keşf u râz

592. Hurrem oldı Mustafâ key şād-mân
Bu haber küffâra çün oldı Öayân

593. Hem Ebû Bekr'ün kavümleri dahı
Kim işitdiler bu sözi ey ahi

594. Katı geldi cümlesi hışm eyledi
Her biri bir dürlü herze söyledi

[25a]

595. Didiler öldürmeyince siz bunu
Dahı işile basamazsınız bunu

596. Başladı bir bir belürdür işini
Hā çekelü[m] mi bunuñ teşvişini

597. ÓAbburrahman geldi ardınca yine
Ol dahı ihlāsıla girdi bu dıne

598. Kim Yemen'de ol dahı varmışıdı
Ol mübārek piri ol görmüşıdı

599. Dimişıdı Mustafā vasfin aña
Ol saÓādet bula senden öñdin soña

600. Oldurur peygāber-i āhir zamān
Nıķ-bahtdur aña uyan yok gümān

601. Kim ki uymaz olısar bahtı kāne
Düşiben hasretile yane yane

602. Ammā ÓOsmān ibn-i ÓAffān ol azız
Didi bir hālüm var-dı key temiz

603. Ol kehānet Óilmini bilürıdı
Dahı Óilmüñ daÓvisin kılurıdı

604. Birgün anı görmege vardum aña
Bir kasıde söylemiş sındı baña

605. Mustafā'yı anda hoş medh eylemiş
Hem anuñ mürsellerini söylemiş

606. Hem ben anuñ iki kızın alduğum
Hem güyegüsi veziri olduğum

607. Bu ne söz didüm didi ki durmagıl
Var Muhammed katına oturmağıl

[25b]

608. DaŖvetini kıl kabül algıl elin
Emriñe olgıl mutiŖ vargıl yolın

609. Kim Muhammed doğru sözlüdür yakın
Hakdurur hak bil ki getürdigi dın

610. İŖi günden güne yücelür müdām
Kim Habıbullāhdur ol hayrü'l-enām

611. Benden işit var dınine gir anuñ
Mertebeñ Ŗālī olırsardur senüñ

612. Hem aduñ afāk içinde olur yakın
Yidi iklimde emiŗü'l-müŖminin

613. Hem halıfesi olırsarsın anuñ
Hutbelerde okuna aduñ senüñ

614. Göñlüme bu söz benüm kār eyledi
Put dıninden döndi inkār eyledi

615. Kalmadı göñlümde dahı hiç gümān

Durdum andan pes hemān oldum revān

616. Mustafā'ya uğradum Sıddık'ıla
Kim gelürmiş baña ikisi bile

617. Mustafā'ya pes selām virdüm hemİN
Didi yā ÓOsmān işitdüh mi yakİN

618. Kim saña hālen nasİhat eyledi
Gör ki nice doğru sözler söyledİ

619. OlmagİL imdi muhālif sen aña
Hem Hakk'a olma muhālif hem baña

620. Olacakdur saña hep didügi ol
Gel bu İslām dİnini imdi kıl kabül

[26a]

621. Döndi Sıddık didi yā ÓOsmān saña
Bir suvālüm var cevāb virgİL baña

622. İşbu dİni kim getürdüh bu Resül
DaÓvet itdi ben anı kıldum kabül

623. Var mıdur şükrüh buña bātıl mıdur
Fikr kıl bu haklığa kābil midür

624. Dahı şol dİn duta geldüh anı
YaÓnİ kim şol ata dede dİni

625. Bir pere taşdurur ne görür ne işidür
Nice tañrıdur ki ādem işidür

626. Küll-i âdem düzer anuñ heybetin
Ellerin ayakların hem sūretin
627. Var mıdur bunda kemālün ey ulu
Kim bu bātıl herzedurur kaygulu
628. Doğru söyledüñ didi ÓOsman hemin
Sundi öpdı ol Resūllullāh elin
629. BiÓat itdi hoş müsülmān oldu ol
Sıddık ihlāsıla imān buldı ol
630. Pes Resūllullāh öpüp kocdı anı
Hurrem oldu doldı nūr cānı teni
631. Pes buyurdı gusl idüb kıldı namāz
Döndi bātıldan hakka kıldı niyāz
632. Hemen imān nūrıla göñli doldı
Müsülmānlar bişincisi ol oldu
633. Ammā Talha ibn-i Abdullāh dahı
Kim Ebū Bekr'e olur ibn-i ahi
- [26b]
634. Çün Ebū Bekr'ün müslümān olduğın
Ol işitdi put dīnin terk kıldığın
635. Katı geldi didi şimdi varayum
Gircekise anı iki yarayum
636. Pes kılıcın kuşanub oldu revān

Çün Ebā Bekr evine vardı hemān

637. Kakıyub hışmıla didi ki aña
N'oldı saña gitdüñ Óakluñ di baña

638. Kim varub bir cāzūya aldanasın
Sen anuñ sihrini girçek sanasın

639. Bu ebā ecdā dīnini koyasın
Pes varasın bir yetīme uyasın

640. Ol didi kim bu ebā ecdād dīni
Di baña kimüñdurur dīni anı

641. Talha didi Lāt u ÓUzzā'nuñ dīni
Kim duta geldük ebā ecdād anı

642. Ol didi kim Lāt u ÓUzzā kimdurur
Dünyada anlar yine hākimdurur

643. Talha didi tañrınuñdur kızları
Didi Sıddık kim doğrı di bunları

644. Talha eydür Óāciz oldı bir cevāb
Bulmazam kim virem oldum harāb

645. Biz bu sözi söyleşürken ÓAlı
Geldi Sıddık didi aña yā velı

646. Talha eydür Lāt u ÓUzzā Tañrı'nuñ
Kızları dir fikrini görgil bunuñ

[27a]

647. Şāh-ı merdān didi hāşā söz degül
Hakkı bilgil kim mutarrahdurur ol

648. Bu zālimler bu müfsidler sözinden
Ne bilsün hakkı bilmez kendüzinden

649. Avret oğlandan münezzehdür ilāh
Yok şerīki birdurur ol pādişāh

650. Bunlaruñ kimdür ednāsı [di] baña
Tañrı'nuñ kızları dirsın çün aña

651. Talha eydür ben katı oldum hacıl
Söz bulamazam diyem oldum zelil

652. Pes Ebū Bekr'e didüm yā ibn-i ahi
Bil müslümān oldum uşda ben dahı

653. Kim Muhammed dīni dīn hakdurur
Kalmadı şübhem dahı mutlakdurur

654. Pes ÓAlī'yile bile olduk revān
Mustafā katına çün varduk hemān

655. Resūlullāh bakub yüzüme güldi
O gülmekden içüm nūrıla doldı

656. Pes ÓAlī didi ki Talha yā Resūl
Geldi Kur'ān diñlemege sizden ol

657. Başladı Kur'an'a peygamber hemān
Okudı bir nice āyet ol zamān

658. Hak Te'ālā birliĝin ululıĝın
Yirde gögde dā'imā dolulıĝın

659. Çün işitdi aĝladı Talha hemān
Didi ayruk kalmadı dahı gümān

[27b]

660. Barmaĝın kaldurdı ikrār eyledi
Hoş Őehādet sözlerini söyledi

661. Pes gelüb aldı Resūlullāh elin
Öpdi bı'at itdi Sıddık'la yakın

662. Dönmeye ayruk giderse cān u baş
Avret oĝlan māl u milk hırāk kumāř

663. Düşmānıla cenk ide oldukca cān
Tā teninde bir nefes kaldukca cān

664. Pes Resūlullāh buyurdı gusl ide
Hem donın yuya necāsetler gide

665. Talha'nun çün kim müslümān olduĝın
Bildi kāfir put dīnin terk kıldıĝın

666. Rāvı eydür çün Kureyş uluları
Gördiler oldı müsülmān oları

667. Ol Resūlullāh'a key hıřm itdiler

Her bir gönlinden bir kın tutdılar

668. Her birisi ol puta tapanlara
Serzenişler ider oldı anlara

669. Ki dirler bir taşa niçün taparsız
Eli tutmaz ayağını öpersiz

670. Gözi görmez öñinde yüzi gözi
Sürersiz yire yüzünüz gözi

671. Ne assı idebilür ne ziyānı
Nicesi Tañrı idinürsiz anı

672. Nice ādemseñüz taşa taparsız
Utanmadın taş ayağın öpersiz

[28a]

673. Meger kim bir bölük hayvānsañız siz
Yāhud yok Óakluñuz nādansañız siz

674. İttifāk eyledi kāfir durdılar
Ol Ebū Tālib katına vardılar

675. Didiler aña Muhammed ey ulu
Gör ki nice kıldı bizi kaygulu

676. Başladı bu halkı bir bir azdurur
Kasd kıldı dñnümüzü bozdurur

677. Kendüye uymayanı nādan sayar
Kim sözün dutmazısa hayvān sayar

678. Hic durur dir tapduğumuz putları
Dir put ehliğür cehennem itleri

679. Kendünüň tañrısını durmaz öger
Bu bizüm tañrılarumuza söger

680. Sen ulumuzsın bizüm aña digil
Kim dilini tutsun aña söylegil

681. Yāhū çıksun gitsün aramızdan ol
Çünki olmaz olmadı hiç bizden ol

682. Ya kerem kılsın anuñla ko bizi
Kim katı incidür oldı ol bizi

683. Hürmet itmeseydiler bu halk saña
Şimdi anı kılmışıduk bir yaña

684. Ey ulu lāyık görür misin bunı
Kim düşe bātl ola Lāt’uñ dñi

685. Hem Hubel-i AÓlā vü san nāmile
Bātl olub şöyle varsun mı bile

[28b]

686. Üç yüz altmış tañrı olsun mu yalān
Kendünüň tañrısı mı kalsun hemān

687. Pes Ebū Tālib didi olmañ melül
Ol ne dirse sözümi kılur kabül

688. Gelsün aña uş kişi göndüreyim

İşbu işden ben anı döndüreyim

689. Pes duruben gitdiler ol halk hemān
Mustafā girdi kapudan ol zamān

690. Pes Ebū Tālib didi yā cān-ı Őamm
Ne yükdür bu çekersin ya ne gam

691. Ko Kureş kavmin añma bunları
Başuña üşürme bu azgunları

692. Anlaruñ tañrılarını añma sen
Kim saña bir iş iderlerse ben

693. Katlanamazam kopar fitne hemİN
Gel buları terk eyle ol emİN

694. Ol ulular şimdi baña geldiler
Cümlesi senden şikāyet kıldılar

695. Didiler biz hürmet iderüz saña
Yoğsa anı kıldığdı bir yaña

696. Öldürürler seni oğul itmegil
Gel kerem kıl beni kogıl itmegil

697. Didi peygāber ki yā Őammū düni
Kimse bugün kıla mı dünki günü

698. Güneşi ay ya ayı gün ide mi
Yāhū kimse gündüzi dün ide mi

[29a]

699. Ben nice Perverd-gār'ıñ emrini
Dutmayam ben dahı direm ben beni

700. Baña fesdaŦ diyü emr olmışdurur
Hak Çalap'dan Cebrā'ıl gelmişdurur

Kavluhū TeŦālā

فَأَصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ
الْمُشْرِكِ ۚ إِنَّ

59

701. Ben nicesi tutmayam bu emri ben
Ger saŦādet isteriseñ Ŧammū sen

702. Sen dahı bu dıñe nusret eylegil
Küfri kogıl hakka gayret eylegil

703. İtmeziseñ beni viriben baña
Yardım ider ben sığınmışam aña

704. Pes Ebū Tālib didi cāndan baña
Sevgilüsen hem cihāndan da baña

705. Ya tenümde olduğınca bākı cān
Yardım idem saña ey cān-ı cihān

706. Göñliñi hoş dut diri oldıkca ben
Sen kayurma korkmagıl hiç kimseden

707. Komayam üstüñe bir yaprak senüñ

⁵⁹ Şimdi sen, sana emrolunanı açıkça ortaya koy ve Allah'a ortak koşanlara aldırış etme. Hicr 15/94.

- Düşmenüñ gözüne toprak senüñ
- 708.** Pes dönüb kardeşlerine söyledi
Ey ulular bir garîb gelse didi
- 709.** Ol sığinsa size istese meded
Lâyık olmaz kim kılasız anı red
- 710.** Pes red ola mı ki bir oğlumızı
Kim gözümüz nürıdur doğru sözi
- [29b]**
- 711.** Hak Te'âlâ'nıñ katından geldi ol
Viribdi yiryüzün kıldı kabül
- 712.** Koyasız aña ezâlar ideler
Bî-günâh cevr ü cefâlar ideler
- 713.** Didi anlar hâşâ-lillâh biz anı
Kor mıyuz kim el uzada düşmeni
- 714.** Tâ ki tende zerre deñlü cân ola
Düşmen el urmak buña kandan ola
- 715.** Dürüşelüm işini kalduralum
Ölelüm yolında hem öldürelüm
- 716.** İşbu devlet fâhırımızdur hübımız
Tâ kıyâmet Öizzümüz mergübımız
- 717.** Pes ki bundan kalmadı Hamza pehlevân
Hoş müsülmân oldı geldi ol hemân

718. Bî'at itdi cāndan ikrār eyledi
Put dīninden döndi inkār eyledi

719. Na'ra urdı çekdi kılıcın hemān
Didi uşda kılıc uşda baş cān

720. Düşmenüñile öñünde kār u zār
Kılayım kim tañla kılsun rüzgār

721. Yā Resūlallāh melūl olma katı
Göresin olıcağız cenk nevbeti

722. Kim kılıcımdan yiri pür kān idem
Cān-ı şırını yolıña kurbān idem

723. Hurrem oldı güldi peygāber hemīn
Didi yā 'Oammū hezārān aferīn

[30a]

724. Hoşnūd oldı senden Allāh yā 'Oamū
Hem harām oldı saña bilgil tamu

725. Başladı bir bir müslümān olmağa
Ehl-i küfrān ehl-i imān olmağa

726. İllā kāfirler sögerler her biri
Bulıcak halvet dögerler her biri

727. 'OAdāvet bağlandı āşikāre
Dahı hiç kalmadı ayruk müdāre

728. O kāfirler zālimler bî-vefālar

- Kılurlardı Resül'e çok cefâlar
729. Resülullâh kavümleri elinden
Cefâlar çekdüğini her yirinden
730. Uzanur söz yazarsam bu kitâba
Ki gelmez çekdüğü cevr hesâba
731. Velî diñle diyeyim bir hikâyet
Ki oldu ibn-i ÓAbbâs'dan rivâyet
732. Ki ashâbdan birisi geldi bir gün
Gözünden yaş dökilür gönli mahzûn
733. Çok selâm virdi oturdu ağladı
Pes Resülullâh ne ağlarsın didi
734. Ol didi kim yâ Resülallâh müdâm
Bu Kureyş kâfirleri hep hâss ü Óâm
735. Bize her kanda uğrarısa sögerler
Yaluñuzca bulıcağuz dögerler
736. Velî oda yakarlar cānımızızı
Sögerler çünkü sen sultānımızızı
- [30b]
737. Pes Resülullâh didi olmañ melül
Bizden öñdin geldi didi çok resül
738. Her birine çok ezâlar itdiler
Dürlü dürlü çok cezâlar itdiler

739. Ba'Ŗzısını pāre pāre kıldılar
Ba'Ŗzısını dutub oda saldılar

740. Ba'Ŗzısını dırnağıla ditdiler
Ba'Ŗzınuñ başı kesiben atdılar

741. Anlaruñ hiçbiri yoldan dönmedi
Söyledi tevhiği hiç incitmedi

742. Gam yimek ölmek melül uş kaldı az
Kim olasız siz cihānda ser-firāz

743. Hak Te'Ŗālā size nusret viriser
Şarka garba kılıcuñuz iriser

744. Pes hemān kalkdı yirinden ol Resül
Ka'Ŗbe'den yaña yürüdi gitdi ol

745. Şu mü'minler uydı[lar] Mustafā'ya
İrişdiler çün ol bāb-ı safāya

746. Andayıdı ol Ebū Cehl-i la'Ŗin
Hem Kureyş kāfirleri bile hemin

747. Gördi çün bunları peygāber hemān
Didi yā kavüm siz idüñ bı-gümān

Lā İlähe İllallāh Muhammedün Resülullāh

748. Cümlesi hişm itdiler anlar hemin
Durdı yirinden Ebū Cehl-i la'Ŗin

[31a]

749. Ka'be'nün içine girdi ol la'îin
Pes çıkardı bir kücücek put hemîn
750. Altunıla suvamışlardı yüzün
Hem zümrüdden düzetmişler gözün
751. Öpdi yüzün gözün yire kodı
Döndi bu kez yâ Muhammed sen didi
752. Dâ'imâ dirsın benüm tañrım baña
Kamu nesneden yakın öñdin soña
753. Yırde gökde her ne varısa bilür
Her ne kim olsa kamusın ol kılur
754. Sûretini nicedür bilür misin
Gicede gündüzde hiç görür misin
755. Pes Resûlullâh didi kim ey ulu
Her uludan Hak Te'âlâdur ulu
756. Kamuyı görür sözünü işidür
Anı görmek âdemüñ ne işidür
757. Kimse görebilmez anı şöyle kim
Manzar-ı a'âlâdadurur ol kerîm
758. Münezzehdür mukaddesdür cihetden
Ki hadd-i sâde sûret-i sıfatdan

759. Pes nicesi göriser ādem anı
Ey delū hayvān kiři Óakluñ kanı

760. Ol laÓın didi hele biz her dem uş
Kim görürüz tañrılarımıza hoş

761. Secde kıldı pes yire urdı yüzün
Ol putun ayağına sürdi yüzün

[31b]

762. Yalvaruben çok tazarruÓ eyledi
Ey ilāh hem dilerem senden didi

763. Bu Muhammed hakkına hiç eylegil
Kim senüñ tañrılıđuñ söylegil

764. Hāzır imiş anda bir dıv-i laÓın
Geldi ol put içinde girdi hemın

765. Ol putı depretdi bir ün eyledi
Bir iki beyhüde herze söyledi

766. Pes Kureyş kāfirleri řād oldılar
Her biri řādān u handān oldılar

767. Çün bu azgunluğu peygāber görür
Hışm dutar döner yüzini döndürür

768. Ol laÓınler derdi hep ün eyledi
Her biri bir dürlü herze söyledi

769. İbn-i MesÓūd didi ben eydem yakın

- Ol Resülullāh' uñ ardunda hemİN
770. Pes red ridāsına yapuşdum söyledüm
Bu ne hāldür yā Resülallāh didüm
771. Döndi baña hışm iderek söyledi
Mü'min iken kāfir olduñ mı didi
772. Ben didüm vallāh yok illā baña
Ki Óaceb geldi buña kaldum taña
773. İşbu taşñ yok dili görmez gözi
Bir cemāddür bunca söylemez sözi
774. Döndi ey miskİN didi baña Resül
Dİvdurur kim put içine girdi ol
- [32a]
775. Hak TeÓālā kılısar anı helāk
Eyleyiserler cigergāhın çāk
776. Kim zİrā her dİv ki yāhūd gayrı dİv
Düşmen oldu bir Resül'e kaldı dİv
777. Hak TeÓālā tİzcek öldürdi anı
Tamunuñ odına saldurdı anı
778. Menziline vardı peygāmber hemİN
Pes oturdı çıkmadı üç gün yakİN
779. Ol Kureyş kāfirleri şād oldılar
Her birisi bir temāşā kıldılar

780. Dahı artuk oldı azgunlıkları
Çün mukadder oldı magbūnlıkları

781. Geçdi üç gün çün tamām oldı hemİN
Ol Resūlullāh katında mü'minİN

782. Dirilüb oturmuşduk kim hemān
Bir kişi girdi kapudan nā-gehān

783. Başı büyük boyu uzun bir ÓArab
Bir kara dülbend sarınmış key Óaceb

784. Hem elinde bir yalın kanlu kılıc
Görmedük bir aña beñzer kimse hiç

785. Pes selām virdi yire çökdi dizin
Öpdi peygāMBER elin sürdi yüzİN

786. Didi peygāMBER ki gök ehli misin
Yāhū[d] yir ehli misin digil nesin

787. Yā Resūlallāh didi pes ol hemİN
Ben yir ehliyem velİ dİvem yakİN

[32b]

788. Nūh zamānında müsūlmān olmışam
Ümmetiñem ehl-i İmān olmışam

789. Hak nebİsin ben inanmışam saña
Şimdi dİvler bir haber virdi baña

790. Musfiran⁶⁰ dıv bı-edeblik eylemiş
Put içinden nice herze söylemiş
791. Şimdi üç gün oldu anı isterem
Kim aña küstâhlığını gösterem
792. Şark u garbı berr ü bahri ben tamām
Gezdüm uşda şimdi buldum yā imām
793. İşbu kılıcıla öldürdüm anı
Uş kılıcumdan akar bağıri kanı
794. Uş Merve Safā'da düşmiş yatur
Gövdesi it gibi şişmiş yatur
795. Baña destür vir ki gidem o yite
Doğrı sözler söyleyem ben ol ite
796. Uş Resülullāh didi var eylegil
İllā ki aduñ nedür şimdi digil
797. Didi Mühr ibni Abdullāh'dur adum
Didi peygāamber ki Abdullāh kodum
798. Destür aldı gitdi ol dıv yolına
Biz Resülullāh'ıla durduk yine
799. Vardı peygāamber Safā vü Merve'ye
Kim Kureş kavmin daÖvet eyleye

⁶⁰ Eş metne göre düzeltilmiştir.

800. Gördük oturmuş Kureyş uluları
Çünkü peygamber göricek oları

[33a]

801. Dönderüb yüzün olara söyledi
Yā kavm siz tañrı birdür diñ didi

802. Ben kulıyam hem resūli mutlakā
Siz dahı ikrār idüñ dönüñ Hakk'a

803. Ol kavm kamu hışm-nāk oldılar
Kimisi sögdi kimisi güldiler

804. Pes Ebū Cehl-i la'Ūin durdı hemān
Vardı getürdi putını ol revān

805. Kodı yire aña secde eyledi
And virdi yine hecv eyle didi

806. Ol müsülmān dıv puta girdi hemān
Ol pūtı depretdi ırgandı hemān

807. Put içinden şöyle rüşen söyledi
Ey Yahūdiler Nasāriler didi

808. Hak nebıdür hak nebıdür Mustafā
Hak dıñ anuñ dıñidür mutlakā

809. Yirde gökde Tañrı birdür hemān
İşbu putlar herzedür küllü yalan

810. Kim ki tañrıdur dirise putları

Olısarlar cehennem itleri

811. Ey delüler siz gelüñ uyuñ Hakk'a
Din Muhammed dinidurur mutlakā

812. Şark u garbı dutıardurur bu din
Haşre degin yiyiserdurur bu din

813. Siz dahı dutuñ Hakk'a kırılmadıñ
Defteriñüz kahrıla dürilmedin

[33b]

814. Tekbir itdiler müsülmānlar hemin
Durdı yirinden Ebū Cehl-i laŖin

815. Ol putı kalduruben urdı yire
Depdi yüzün gözün sürdi yire

816. Didi aldanduñ Muhammed sihrine
Yardım idersin sen anuñ dinine

817. Lāt hakkı dahı tapmazam saña
Tañrılığun dahı gerekmez baña

818. Didi ol [kim] kāfir aña ey ulu
Bu senüñ tañrıñ meger oldı delü

819. Dün Muhammed hakkına hecv eyledi
Gör ki bugün nice sözler söyledi

820. Ol laŖin didi kim ol cāzūdurur
Tañrımızı dahı yoldan azdurur

821. Durdılar pes ol Kureyş cāhilleri
Bî-edeblik eylediler her biri
822. Her birisi dürlü dürlü sögdiler
Uşdılar mü'minleri çok dögdiler
823. ÖUtbe mel'Öün, Mustafā'nuñ yüzine
Tükürür pes tükrügi döndi yine
824. Kendünüñ yüzine düşdi ol hemİN
Pis oldı yüzi kendüsi la'ÖİN
825. Dört yañadan taş ağac üşürler
Seçmediler kimseyi hā urdılar
826. Ol Ebū Bekr'i igen çok dögdiler
Dögmeyene kakıdılar sögdiler
- [34a]
827. Pes Ebū Tālib'e irişdi haber
Geldi yitdi çağırur bir ün ider
828. Çün Ebū Tālīb irişdi gördiler
Pes çekilüb bir yaña durdılar
829. Sögdü anlara kakıdı söyledi
Her birine bir hücūmat eyledi
830. Pes didi anlar Muhammed'den bize
Çok cefālar irdi uş diriz size
831. Ya sürüñ bu Mekke'den gitsün anı

Yāhū[d] kendü boynına kendü kanı

832. Ol didi Mekke bizümdür siz gidüñ
Dahı durmañ işbu yurtdan tız gidüñ

833. Fitne kopdı el kılıca urdılar
Çünki Óākıllar bu işi gördiler

834. Ol Ebū Tālib katına vardılar
Pes elin öpüp aña yalvardılar

835. Birbiri ile yine sulh itdiler
Döndiler evlü evine gitdiler

836. Pes Ebū Tālib Resūlullāh elin
Dutdı aldı ivine vardı hemİN

837. Pes yarındaşı yine Sıddık hemİN
Geldi peygāber katına ol emİN

838. Yaralu hasta döğülmiş sarılmış
Eli aÓzāları başı yarılmış

839. Pes Resūlullāh didi ey yār-ı gār
Nicesin gönlüñi dutma teng-tār

[34b]

840. Ol didi sen sağ olıcak yā Resūl
Ben ölürsem yoliña hiç gam degül

841. Atam anam yoliña olsun fidā
Gam yimegil sağ esenem ben gedā

842. Pes Reslullāh didi Şükr eylegil
Hak saña rıdvān-ı ekber virdi bil
843. Ol didi rıdvān-ı ekber yā Resl
Nice nesnedür baña bildrgil ol
844. Reslullāh didi yarın kıyāmet
Olıcak kopıcak bu halk temāmet
845. Evvel āhir didiler halk tamām
Hak tecellı idiserdr halk u Őām
846. Bir tecellı hās idiserdr saña
MahŐer ehli kala nruñdan taña
847. Şükr idüben secde kıldı ol hemın
Hep unutdı derdini göñli gamın
848. Rāvı eydür n bu cevri Mustafā
Gördi dŐmenden bu resme çok cefā
849. Hem Eb Bekr'i yaralu gördi ol
Ol mübārek hātırı oldu mell
850. ŐArŐ u kürsi<i>le yidi kat asumān
CnbiŐe geldi melā'ı̇kler hemān
851. ŐArŐ melekleri figān eylediler
Gayret idüb Allāh'a söylediler
852. Didiler Ey Mālike'l-mülki'l-kadım

Sen görürsin hem bilürsin yā ŐAlım

[35a]

Kavluhū TeŐālā

سُدُّدِحَانِ الذِّقِّقِ اسْرُ'ى بِعَبْدِهِ □ لَيْلًا مِنْ

الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ⁶¹

El-āyet

853. Resūlullāh'a taŐbīrini sordum

Nedür maŐnisini te'vīlini sordum

854. Resūlullāh didi yā ibn-i ŐAbbās

İşit göñlüñ yüzinde komasun baş

855. RebjŐü'l-evvel ayı kutlu ayda

Düşenbe gicesi devletlü ayda

856. Yatsuyı sahābile kıldum kodum

Vitri kim dünle duram kılam didüm

857. Gelüben Őmmehāñi'nüñ evinde

Karār oldum anuñ ben döşeginde

858. Yaturken Cebrā'ıl avāzı geldi

Kanadınuñ üni pervāzı geldi

859. Pes hemān durdum aña virdüm selām

Hās tahiyyatdur dahı dur kıl kıyām

⁶¹ [Kendisine āyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye] kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan [çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya] götüreren Allah'ın şanı yücedir. İsrâ 17/1.

860. Pes buyurdı kim dilerem didi hem
Ki bir gice göglere basgıl kadem

861. Müşerref ola tā kim bu felekler
Yüzüñ görsün duŌā kılsun melekler

862. Teferrüc eylegil bu kār-gāhı
Temāşā eylegil bu bār-gāhı

863. ŌAcāyib melegümüze hem nazar kıl
Bu gice Ōarşa gel yirden sefer kıl

864. ...giçün⁶² düzilmişdür bu düzgün
Eger Ay'dur ve ger Yulduz ve ger Gün

[35b]

865. Sevindüm ben işidicek bu sözi
Görürem Cebrā'il'üñ dahı yüzi

866. Güzeldür şöyle kim dünyāda hergiz
Aña beñzer vücūda gelmez irmez

867. Harır donlarla donatmış mülevven
MurassaŌ dürlü yākütla müzeyyen

868. Hemān-dem Ümmehānı'nüñ evinden
Çıkub varduk Harem içine andan

869. Burāk gelmiş görürem anda durmuş
Degüldür aña beñzer kimse görmüş

⁶² Bu ifadenin baş kısmı yazmada silinmiştir.

870. Yüzi âdem yüzine beñzer anuñ
Yücedür boyı boyından devenüñ

871. Hemān boynı dahı hem ata beñzer
Tenidurur ve-lıkin misk ü ezfer

872. Teni cevher kızıl altun ayağı
Gözi incü zümrüdden kulağı

873. Deve bigi ayağı kuyruğı var
Sığır kuyruğı gibi illā Őanber

874. ŐAkıkdēn kırmuzı renkler üzengü
Düzilmiş dürlü pıruze ak incü

875. Tüyi rengi kimi kara kimi ak
Yaratmadın dahı bu âdemi Hak

876. Yaratmışıdı anı uçmağ içinde
Gezerdi mürg-i dār bāğ içinde

877. Pes işāret kıldı Cebrā'ıl baña
Biñ Burāk'a didüğü geldi saña

[36a]

878. Kim nice biñ yıldurur kim intizār
İşbu giceye olupdur ol ey yār

879. Pes elüm sındum ki binem durmadı
Bükildi boynına el urdurmadı

880. Yaradaldan berü hem Allāh aña

- Binmemiřdi kimse gelince buña
- 881.** Cebrā'ıl haykırdı didi sākin ol
Binsün üstüne yavaş ve emin ol
- 882.** Kim bunuñ-çün yaratdı Hak seni
Hem yiri gögi dü Óālem halkını
- 883.** Ol didi kim hācetüm vardur aña
Kim şefāÓat eylesün bugün baña
- 884.** Hak beni uçmağ içinden ırmasun
Ādem'i sürdüğü gibi sürmesün
- 885.** Ādem uçmaktan sürilelden hemin
Korkudan ben bir dem olmazam emin
- 886.** Hem dahı yarın kıyāmet gün baña
Binsün ol tā ben mutiÓ olam aña
- 887.** Ben didüm gönliñi hoş dut yā Burāk
Kim saña Cennetden olmaya firāk
- 888.** Hazar tā varıncağaz ben söyleyem
Anda ben saña şefāÓat eyleyem
- 889.** Pes mutiÓ oldu süvār oldum hemān
Cebrā'ıl öñümce yürüdi revān
- 890.** Ol Burāk altumda şöyle yürüdi
Her adımını göz irince yürüdi

[36b]

891. Şöyle yürüridi yıldan dahı tız
Bir dem içinde irişdük Kuds'e tız
892. Çün Harem kapusına varduk hemîn
În didi pes baña Cebrâ'îl emîn
893. İndüm anda ol Burāk durdı hemân
Pes Harem içine girdük tız revân
894. Enbiyâ ervâhı gelmişler tamâm
Karşu geldi virdiler baña selâm
895. Pes geçüp mihrâba oldum ben imâm
Enbiyâ ervâhı uydılar tamâm
896. Ben imâmlık eyledüm kılduk namâz
ÔArza kıldum malükü'l-mülke niyâz
897. Yâ Muhammed didi Cebrâ'îl baña
Kim çağırsa iltifât itme aña
898. Sağ yanumdan geldi pes didi ol
Yâ Muhammed yâ Muhammed baña dön
899. İltifât eylemedüm hiç dınmadum
İrmadum gözüm öñümden dönmedüm
900. Sol yanumdan dahı geldi pes bir ün
Yâ Muhammed yâ Muhammed dir bugün
901. Diñle sözümi berü dön sen baña

Kim nasihat direm işitiben saña
902. Dönmedüm hiç iltifât eylemedüm
Yüzine hiç bakmadum söylemedüm

903. Cebrâ'îl didi ki Tersâdur biri
Hem Yahûdîdür biri oddur yiri

[37a]

904. Sen bulara iltifât ger eyleseñ
Ya cevâb virseñ birine söyleseñ

905. Ümmetüñ soñra olurlardı Yahûd
Kimi Tersâ olurıdı kim Cühûd

906. Geldi bir avrat bu kez AÖzâzile
Ağzı yine boyı raŖnâ sâzıla

907. Zîneti zîbâ katı sâhib-cemâl
Zülfî yüzinde zahm-ı dânında hâl

908. Yâ Muhammed yâ Muhammed dir baña
Bir nazar kıl hâcetüm vardur saña

909. Hergiz aña iltifât eylemedüm
Yüzine hiç bakmadum söylemedüm

910. Cebrâ'îl didi ki tahşin yâ Resûl
Kim anı hiç kılmaduñ saña kabûl

911. Dünyâdur bu halkı meftûn kılıcı
Aldayıban soñra magbûn koyıcı

912. Mihr ider evvel kılur soñra cefā
İşi budur kimseye kılmaz vefā

913. Cümlesi bu dünyāya tapardı
Zühd ü takvayı kapusın yapardı

914. İltifāt itsen buña sen ey ulu
Aldaradı ümmetüñi soñra bu

915. Allāh'a şükr eyledüm kıldum senā
Kim baña tevfiķ bağısladı yine

916. Oradan sahraya Cebrā'ıl ile
Varduk anda çok feriştehlerile

[37b]

917. Geldi bir oğlan hem anda mäh-rū
Serv-kadduğınca leb hem misk bu

918. ÓArşa çekmiş yüzünñ nürü Óayān
Rüşen olmuş nūrla heft asumān

919. Geldi sundı dutdı öpdü ol elüm
Hem salındı boynuma kuçdı belüm

920. Didi kim yā Resūlallāh beşāret
Saña ümmetüñe hayr u kerāmet

921. Didüm hayretle kim kimdurur bu
Mübārek talÓatı hem böyle mäh-rū

922. Benüm gönlüm buña meyl itdi gāyet

Bu gönlümde benüm yir dutdı gāyet

923. Didi kim budurur ol dīn-i İslām
Hak TeŖālā'nuñ rızāsıdur müdām

924. Ümmetüñüñ dest-gır budurur
Anları uçmağa işbu irgürür

925. Kıldum anda Allāh'a hamd u senā
Ümmetüm-içün dahı kıldım duŖā

926. Pes getürdiler hemān bir nerdübān
Dikdiler yirden anı tā asımān

927. Bir ucu yirde göge yitdi biri
Nūrınuñ aydınlığı tutdı yiri

928. Direginüñ biri gümişidi anuñ
Kızıl altun biri ol nerdübānuñ

929. Ayakları kimi laŖl u kimi incü
Kızıl yāküt kimisi kimi saru

[38a]

930. Kimi gök yākütıdı kimisi zer
Kızıl yaşıl saru ak dürlü cevher

931. Cebrā'ıl didi ki yüri ey ulu
Ey nebīlerden Hakk'a sen sevgülü

932. Hak adın zıkr idüben nerdübāne
Kadem basdum göge oldum revāne

933. Giderken bir deñize uğradum ben
Latîf u sâkî gâyet tatlu rûşen

934. MuŖallak Ŗöyle durmuşdur havada
Havadan dahı rûşendür safâda

935. Didüm Cebrâ'îl'e bu ne deñizdür
Didi bundan yağar yirlere yağmur

936. Çalap kullarına bārān-ı rahmet
Bu deryādan virür ey kān-ı rahmet

937. Geçüp andan yine olduk revāne
İrişdük tā ki ol heft asımān[e]

938. RefiŖā adı kapusı bağlu muhkem
Ki İsmā'îl kapucusı adı hem

939. Hemān çün Cebrā'îl kapuya bakdı
Görür kim bağlamışdur kapu kakdı

940. Çün İsmā'îl işitdi döndi bakar
Di kimdür gec bu vakt kapu kakar?

941. Didi Cebrā'îl'em açuñ kapuyı
Gelüñ Ŗādān oluñ kılıñ tapuyı

942. Kim bilimce Muhammed Mustafā'dur
Habîb-i hak imām-ı enbiyādur

[38b]

943. Didi ol viribidi Allāh anı

- Ki şirk-i çirketden arıda cihānı
- 944.** Didi geldi hemān açıldı kapu
Melekler karşı geldi kıldı tapu
- 945.** Hemān İsmā'îl'e virdüm selāmı
Cevāb virdi melāikler tamāmı
- 946.** Didi hoş geldüñ ey şāh-ı risālet
Nebîler serveri kân-ı kerāmet
- 947.** İletdiler beni Âdem katına
Selām virdüm karıcak hazretine
- 948.** Didi hoş geldüñ ey sūretde oğlum
Velî şiretde fahrüm tacum ulum
- 949.** Görürem sağ yanında durmuş anuñ
Kamu mü'min cinnî hem evliyānuñ
- 950.** Dururlar sol yanında cān-ı bed-baht
Şular mı kıldılar Allāh'a bed-baht
- 951.** Sağına baksa şād olub güler ol
Sola baksa ağlayub olur melül
- 952.** Gördüm anda çok feriştehler durur
Sağışın anlaruñ ancak Hak bilür
- 953.** Saf tutuben cümlesi kılmış kıyām
Hep oturmuş tesbîh okurlar müdām

954. Bir melek gördüm durur biñ başı var
Her başında biñ yüzi var āşikār

955. Her yüzinde biñ dehānı var anuñ
Her dehende biñ zübānı var anuñ

[39a]

956. Her dilile biñ lügat söyler tamām
Her lügatle tesbîh eyler ol müdām

957. Geçüp andan dahı olduk revāne
İrişdük pes ikinci asumāne

958. Cebrā'îl çağırdı kim kapu açuñ
Ey melāikler gelüñ saçu saçuñ

959. Didiler kimdurur kapuda duran
Gelüben böyle gic vakt kapu uran

960. Didi benem bileyimce Mustafā'dur
Habîbullāh o şāh-ı enbiyādur

961. Didiler merhabā kapu açıldı
Selām virdi melekler karşu geldi

962. Bir melek var anda Mihyā'îl adı
Merhabā gel yā kerim seyyid didi

963. Selām virdüm cevāb aldı temāmet
Melāikler beni kıldı ziyāret

964. Görürem anda Mihyā'îl'e karşu

- Dururlar dört firişte gāyet ulu
965. Biri MiŖyā'ıl adlu biri ŖArāfıl
Biri MiŖzā'ıl ve biri ŖAvā'ıl
966. Her biri hükminde var biñ saf melek
Tebñh okurlar ki dolar ol felek
967. Gördüm anda hem iki yigit durur
Yüzlerinden nūrları hoş berk urur
968. Didüm Cebra'ıl'e kimlerdurur bu
Latıfdür her birisi şöyle meh-rū
- [39b]
969. Didi biridurur Ŗİsā ibn-i Meryem
Zekeryā oğlı Yahyā'dur biri hem
970. Selām virdüm hemān-dem aldı anlar
Görüñdiler benümle geldi anlar
971. Merhabā didiler ey sālih nebı
Ey Ŗaziz kardaşlarım nāsıh nebı
972. Ulu kıldı seni Hak enbiyādan
CemiŖ-i asfiyādan evliyādan
973. Ümmetüñ hem kamu ümmetden dahı
Hak katında sevgülüdür ey ahı
974. Ol makāmda ben tahiyatü'l makām
Kıldum anlar bile kıldılar tamām

975. Vedā' itdük yine olduk revāne
İrişdük çün üçünci asumāne

976. Cebrā'îl vardı hemān kapu urur
İçerüden didiler kim kimdurur

977. Didi Cebrā'îl'em bilemce yārum
'Azizüm kardaşumdur sāz-kārum

978. Resūlullāh ki şāh-ı enbiyādur
Habībullāh Muhammed Mustafā'dur

979. Açdılar kapuyı girdik içerü
Gördüm anda bir firişte var ulu

980. Kim tamām yitmiş biñ anuñ başı var
Her başında yüzi var heftād-hezār

981. Ki var her yüzde yitmiş biñ dehānı
Her ağzında ki yitmiş biñ zubānı

[40a]

982. Her dilile bir lügat söyler tamām
Her lügatle tesbîh okur ol müdām

983. Pes didüm Cebrā'îl'e bu kimdurur
Didi bu rızk üstine hākimdurur

984. Kāsımü'r-rızkdurur adı bunuñ
Kısmet ider rızkını bu kamunuñ

985. Geçdüm andan bir deñiz gördüm yine

- Beñzemez hergiz bu dünyā bahrine
986. Ol deñizlerden ki gördüm bu ulu
Hem yeşil rengi meleklerle dolu
987. Gördüm anda Yūsuf'ı virdüm selām
Ol cevāb virdi didi kim yā imām
988. Merhabā ey ulu peygāamber kerīm
Ey Óaziz kardaş Resūlullāh hakīm
989. Geldi görüşdi benümle ol hemān
Kaldı anda ben yine oldum revān
990. Gördüm anda çok melekler bî-şümār
Sağışın bile meger Perverdigār
991. Cümlesinüñ secdededür yüzleri
Birbirisine yakın omuzları
992. Şöyle kim sığmaz aralarına kıl
Tebhîh okurlar dururlar ay u yıl
993. Geçdüm andan bir melek gördüm yine
Kim oturmuşıdı kürsî üstine
994. Biñ başı var dahı yitmiş biñ tamām
Var kanatları oturmuşdur müdām
- [40b]
995. Melekler dört yanında çok sehm-nāk
Kamusu tanduru şöyle hışm-nāk

996. Ki bir kavme Óazāb idüb ururlar
Oları od çomağıla ururlar
997. Dögerler yüzlerini başlarını
Olar ağılar dögerler başlarını
998. Kılurlar her biri feryād u zārı
Didüm Cebrā'ıl'e kimdür buları
999. Bulardur didi zālīm pādişāhlar
Ki zulm eylerdi dāyim sālumeler
1000. Kopunca tā kıyāmet bu Óazābı
Kılurlar bunlara işbu Óitābı
1001. Gördüm anda bir deñiz var su dolu
Ol deñizlerden ki gördüm bu ulu
1002. Pes didüm Cebrā'ıl'e kim bu deñiz
Ne deñizdür adını bunuñ diñiz
1003. Ol didi adı bunuñ bahr-i nakam
Nūh'a bundan virdiler tūfānı hem
1004. Durmaduk andan dahı olduğ revān
Çünkü dördünci göge irdük hemān
1005. Pes öñümce vardı Cebrā'ıl emİN
Kapuyı kaktı açuñ didi hemİN
1006. Pes cevāb geldi didi kim kimdurur

Böyle gic vakt bu kapuda kimdurur
1007. Didi Cebrā'îl'em bilemce hem-rāh
Muhammed'dür risālet milkine şāh

[41a]

1008. Didiler merhabā kapu hem açıldı
Kapu dahı melekler karşu geldi

1009. Biñ kızıl altundanıdı ol felek
Anda var Salsā'îl adlu bir melek

1010. Karşu geldi ol selām virdi baña
Yā Muhammed muştılık didi saña

1011. Hak katında sen key sevgülüsün
Cemî'î enbiyādan sen ulusın

1012. Hem senüñdurur şefā'at yā Habîb
Ümmetüñi bahtlu ki oldı nasîb

1013. Çok melekler safi gördüm bi-şümār
Cümle hükminde anuñ kılmış karār

1014. Cümlesi tesbîh okur durmaz biri
Gice gündüz usanub azmaz biri

1015. Anda gördüm İdrîs'i virdüm selām
Ol cevāb virdi didi kim yā imām

1016. Merhabā hoş geldüñ ey sādık nebî
Ey ulu kardaş Öaziz lāyık nebî

1017. Dāvud'ı gördüm Süleymān'ı dahı
Gördüm ol gökdedurur anı dahı

1018. Karşu geldiler beni çün gördiler
Ben selām kıldum cevābın virdiler

1019. Gördüm anda gevde üzre bir melek
Oturur kim nūrıla dolmuş felek

1020. Kimse bakamaz yüzine şöyle kim
Katı heybetlü celāletlü Óazım

[41b]

1021. Başı tā Óarşa degin varmış yakın
Hem ayakları dahı zır ü zemın

1022. Cümle yir önünde bir tabak gibi
Bir kişi önünde bir çanak gibi

1023. Hem önünde bir ulu levh vardurur
Dā'ımā ol levhe bakar göz urur

1024. Karşusunda bir ağac var key ulu
Hep yeşil yapraklar dalları dolu

1025. Hem önünde iki harbe asılı
Ak birisi biri kara korkulu

1026. Şöyle meşgöl bir yaña hiç bakmaz o
Munkabız gāyet sehim-nāk tanduru

1027. Çünkü gördüm anı ben korkdı cānum

Gönlüm ürkdî ditredi gördüm benüm
1028. Pes didüm Cebrā'îl'e bu kimdurur
Böyle heybetlü neye hâkimdurur

1029. Didi Cebrā'îl baña bu öldürür
Kim atalardan oğullar aldurur

1030. Ol yetim iden budur oğlanları
Ağladandur bayıla yohsulları

1031. Budurur ol dağıdan dırnakları
Budurur ol ağladan gülmekleri

1032. Budurur ol ÓAz[r]ā'îl cānlar<ı> alan
Cümle cānlar işini bî-cān iden

1033. Pes varuben ben aña virdüm selām
Duymadı şöyle ki meşgüldür müdām

[42a]

1034. Cebrā'îl çağırdı ey kardeş berü
Bir bak āhir olma igen tünd-rü

1035. Budurur āhir zamān peygāmbéri
Ol Habîbullāh mürseller serveri

1036. Başımı kaldurdı pes virdi selām
Didi maÓzür kıl beni sen yā imām

1037. Ol zamāndan kim bu işe durmuşam
Sanma kim bir dem başum kaldurmuşam

1038. Ben didüm bildür baña bu levh nedür

Bu ağac bu harbeler yā nişedür

1039. Ol didi kim yā Muhammed bu ağac

Öldürür dünyāda cānlu var<ı>sa kac

1040. Her birinüñ bunda vardur yaprağı

Gerçi kim yirden alındı toprağı

1041. Adları dahı yazılmışdur kamu

Her birinüñ yaprağında ey ulu

1042. Hem yazılmışdur bu levhde yirleri

Yiryüzinde kanda olur her biri

1043. Çün olur Óömri tamām bir kişinüñ

Yaprağı kurur düşer ol dem anuñ

1044. Hem bu levhden süzilür adı gider

Pes yıkılır Óömri bünyādı gider

1045. Ben aluram ol dem anuñ cānını

Kimse hergiz bulamaz dermānını

1046. Bir nefes añlamazam fevt itmezem

Kimsenüñ yalvarduğını işitmezem

[42b]

1047. Eger nik-baht olurısa o cānı

Bu ak harbeyile ururam ben anı

1048. Eger bed-baht olurısa ben anı

- Kara harbeyile ururam o cānı
1049. Eger mü'min olurısa o cānı
Çıkaruram göge nūrıla anı
1050. Ve ger kāfir olursa mihnetile
Bırağuram tamuya zulmetile
1051. Geçdük andan dahı pes olduk revān
Bir yüce kasra irişdük biz hemān
1052. Ki göz irmez yüceligine anuñ
Ki fehm irişmez niceligine anuñ
1053. Beñzemez bir yapuya hiç yapısı
Hep murassaŖ kızıl altun kapısı
1054. Açdılar kapusını girdüm hemān
Ol Hutame⁶³ kapusıyımış Ŗayān
1055. Gördüm anda kürsü üzre bir melek
Heybetinden göge boyanmış felek
1056. Oturur tünd-rū şöyle hıřm-nāk
ŖAbūs-ı kamtarır yüzi sehm-nāk
1057. Tesbıh okur bakdum ağızından aña
Şöyle kim odlar saçılır dört yaña
1058. Ben didüm yā Cebrā'ıl bu kim olur
Kim bu resme hışmıla heybet kılır

⁶³ Yazmada: *Hütāmü*.

1059. Didi ol bu mālīk-i ateşdurur
Böyle tünd-rū⁶⁴ dā'īmā serkeşdurur

[43a]

1060. Hak yaradaldan berü gülmiş degül
Bir nefes hışmı emīn olmuş degül

1061. Ben didüm buña vireyim mi selām
Didi vir seni bilür ol yā imām

1062. Yirde gökde bir firişte var degül
Kim seni bilmez ola ol yā Resül

1063. Cümlesi bilür seni öñdin soña
Hem salāvat hem selām virür saña

1064. Ben yakın vardum aña virdüm selām
Ol cevāb virdi didi kim yā imām

1065. Merhabā kim Hak Çalap rızvānını
Çok kerāmetler saña virdi anı

1066. Pes didüm yā Cebrā'ıl sen söylegil
Tamunuñ kapusını açsun digil

1067. Cebrā'ıl didi ki yā mālīk Resül
Hak katında sevgülü kuldur kabül

1068. Ekremü'l halkdur Habībullāhdurur
Hem tabībü'l kalb Resülullāhdurur

⁶⁴ Yazmada: *tend u rū*.

1069. İltimās ider bugün sizden kim ol
Göre tamuyı açasın kıl kabül

1070. Tā Őacāyib kudretin Hakk'ıñ göre
Yiryüzinde kullarına bildüre

1071. Mālik aldı bir kilid-i āteşin
Özüni maşrıktan var garba degin

1072. Ağızını ol dem kilide urdı ol
Çün kilidi açdı yire kodı ol

[43b]

1073. Heybetinden düşüben bî-hoş olub
Cebrā'ıl dahı düşer medhüş olub

1074. Cebrā'ıl didi ki yā Mālik egül
Kim latıfı'ıl zātdurur gāyet Resül

1075. Tünd olma bir sāŐat lutf eylegil
Dostdurur bu düşmene Őunf eylegil

1076. Gerçi maŐzürsın bu işde kim seni
Kim kahırdan yaradubdur ol Ganı

1077. Döndi Mālik didi eyvallāh baña
Emr olubdur lutfila bakam aña

1078. Ümmetine dahı hem lutf ideyim
Buña inkār idene Őunf eyleyem

1079. İllā ŧimdi kilidini tamunuñ
Açmıŧam yidi kapusunu anuñ

1080. Bir kapudan bir kapusına degin
Belki doksān biñ yıl yoldurur yakıñ

1081. Her kapuda dahı yitmiŧ biñ dere
Vardur oddan vāy aña anda vara

1082. Her derede dahı yitmiŧ biñ tamām
Vardurur oddan evi durmaz müdām

1083. Her bir evde dahı yitmiŧ biñ yakıñ
Hücre vardur cümlesi oddan hemıñ

1084. Her birinde hücrenüñ itdüm hisāb
Vardurur yitmiŧ biñ dürlü Óazāb

1085. Yidi tamudur Óazābıla dolu
Adları budur tamunuñ ey ulu

[44a]

1086. Evveli Cehennem adıdur anuñ
Ümmetüñiçündurur bilgil senüñ

1087. Her kim olardan ulu suçlar kılur
Bu cehennemde gelüben yakılur

1088. Hem ikincisi adıdurur Lazā
Ol puta tapanlara kılur cezā

1089. Yılduza dahı oda tapanlara

Ol Óazāb itmegiçündür anlara
1090. Hem Hutame⁶⁵'dür üçüncisi adı
Hak anı Ye'cüce Mecüce eyledi

1091. Anlara beñzer dahı küffārıla
Kim mukarreb olalar ol nārıla

1092. Oldı hem adı dördinci SaÓır
Anda şeytānlar yanar oda erir

1093. Hem beşinci<si> tamunuñ adı Sakar
Ol namāzı terk idenleri yakar

1094. Hem zekātın virmeyenleri dahı
Hem münāfikları yakar ey ahi

1095. Hem altıncısınıñ adı Cehim
Anda Tersā yir zakkūm içer hamim

1096. Hem Mecūsiler yiridür hem Cühüd
Anlara kılur Óazābı anda od

1097. Hem yidincisünüñ adı Hāviye
Olısar müşriklere ol zāviye

1098. Şirk getürenler Hakk'a anda olur
Çıkmaz ayruk tā ebed anda kalur

[44b]

1099. Pes didüm yā Mālik açgıl birini
Tā ki görem her kişinüñ yirini

⁶⁵ Yazmada: Hutme.

1100. Açdı gördüm bir bölük Óavratları
Bağludur ol zencirlerle her biri

1101. Eline yüzine kara yılanlar
Asılmış pür figān iderler anlar

1102. Didüm kimlerdurur bunlar ne kıldı
O dünyād[a] ki bunlar böyle oldı

1103. Didi bunlardur<ur> ol kim yüzlerini
Bizerdi dünyede kendözlerini

1104. Girü yüzlerdi yāda yüzi açık
Kılurlardı yaramaz iş<ler> azacuk

1105. Bir bölüği dahı katrān donları
Gördüm od üzre komışlar bunları

1106. Su içürürler olara kan gibi
Dütünü yanar çıkar dumān gibi

1107. Ben didüm bunlar dahı n'itmişdurur
Dünyede kim bu işi bunda görür

1108. Didi bunlar savucu avratdurur
Ağlar ölülerde yüzlerin urur

1109. Bir cemāÓat dahı gördüm kim kamu
Odıla olmuş karınları dolu

1110. At deve ağızı bigi tutakları
Sarkmış aşığa salınmış her biri

1111. Pes melekler oduncılar aldurur
Bunlaruñ boğazlarına doldurur

[45a]

1112. Oduncıları bulara yidirür
Her birini od çomağıla urur

1113. Didüm bunlardurur bunlar da didi
O dünyāda yetim mālını yidi

1114. Gördüm anda bir bölük Óavratları
Kim emceginden asılmış her biri

1115. Ser-nigün bağılu kamunuñ elleri
Pes sokarlar fercine od milleri

1116. Çıkar düünleri için yakarlar
Çıkarırlar yine ol dem sokarlar

1117. Didüm kimlerdurur bu didi anlar
Olardur ol zinā idici cānlar

1118. Zinādan oğlana kalurlardı
Düşürürler telef iderler idi

1119. Yine bir tāyife gördüm dururlar
Derisinden etlerin<i> çıkarurlar

1120. Yine kendülerine yidürürler

Didüm bunlar dahı kimlerdururlar
1121. Didi bunlar digücilerdururlar
Dahı gaybet kılıcılardururlar

1122. Yine bir tāyife gördüm dururlar
Eli bağlu çomağıla ururlar

1123. Dağa dönmiş karınları ki Ői[Ő]miş
Kimi yüzi kimi yan üzre düşmiş

1124. Birinün durmağa hiç mecāli yok
ÓAzāb ider anlara katı çok

[45b]

1125. Didüm kimlerdurur bunlar didiler
Olardur kim ribā mālın<ı> yidiler

Fasl

1126. Görürem bir bölük dahı dururlar
Tutağın dirnağıla koparurlar

1127. Keserler dillerin ağzına kanı
Gider kılur bular zār u figānı

1128. Didüm ben Mālik'e kimlerdür anlar
Didüm bunlardurur ol vaÓz idenler

1129. Didügin kendüler dutmazlar idi
Yaramaz fiÓli terk itmezler idi

1130. Yalan tanıklığı virenler idi

Ki hakkuñ rişvetin alurlar idi
1131. Yine gördüm dururlar bir cemā'at
Yüzler[i] elleri bağlu temāmet

1132. Boyunlarına kibriş taşlarını
Asa komışlar egmiş başlarını

1133. Yakar taşlar od olmiş yüzlerini
Kamu a'zālarını gözlerini

1134. Didüm kimlerdurur bunlar didiler
Olardur kim zekātı virmediler

1135. Yine bir halk gördüm [ki] yüzleri hep
Kararmış gömğök olmiş gözleri hep

1136. Ki od donlar geyürmişler ururlar
Od üstine yüzi üzre sürirler

[46a]

1137. Olar ağlar sığır-nāk bağırurlar
Eşekler gibi şöyle ağırurlar

1138. Bular kim<ler>dür didüm řā'ir didiler
Kime hicv⁶⁶ kime medh eylediler

1139. Boyunlarından asılmış<lar> sürürler
Kararmış yüzi odıla ururlar

1140. Didüm kimlerdurur bu didi anlar
Çalıcıldurur idici onlar

⁶⁶ Yazmada: *hecv*.

1141. Yine bir t yife gördüm durur çok
G zi g ky zi kara ağzı açuk

1142. Dudakları ayaklarına düşmiş
Ağzları içine kurtlar  şmiş

1143. Akar kanlar irinler zişt kokular
Gelür tutaklarından kanlu sular

1144. Tamu ehli ki od anları yakar
İrinler kanlu sular çay-n k akar

1145. Zeb niler bulara yid r rler
Ururlar  omağıla hem dögerler

1146. Didüm kimdür bulara didi bu<lar>dur
Ki d ny da s ci i icilerd r

1147. Yine bir t yife gördüm deh nı
Açılmış taşra asılmış z b nı

1148. Toņuza beņzemiř yüzin sürürler
D gerler od çomağıla ururlar

1149. Didüm kimlerdurur bunlar didiler
Tanuklığı bil ben gizlediler

[46b]

1150. Yine bir kavm gördüm kim dururlar
Keserler başlarını öldürürler

1151. Kimüñ bögrin kimüñ karnın yararlar

Kimini öldürüb kana katarlar

1152. Dirilürler yine pes öldürürler

Yanar oddan çomağıla ururlar

1153. Didüm kimlerdurur bu didi anlar

Olardur ol nā-hak kan idenler

1154. Yine bir kavm gördüm [ki] kara yüzlü

Hem od zencirlerle boynı bağılu

1155. Didüm kimlerdurur bu didi bunlar

Ata ana sözini red idenler

1156. Ata ana sözünü dutmayanlar

Olar didüklerini itmeyenler

1157. Yine gördüm iki ulu melekler

Durur bir t̄ayife üstine bekler

1158. Her birinüñ oddan elinde gürz var

Sürme olur yidi ursa küh-sār

1159. Onları raŌd-ı bahārijden katı

Haykırurlar gösterürler heybeti

1160. O kavmi od çomağıla ururlar

Düşürür yuzi üzre sürürler

1161. Sorarlar kaldurub anlara diñiz

Ki kimdür tañrıñuz peygāberiñüz

1162. Olar dir bilmezüz yine ururlar

Didüm bunlar dahı kimlerdururlar

[47a]

1163. Didi bunlardurur şek eyleyenler

Kıyāmet tamu uçmak yok diyenler

1164. Temāmet çünki gördüm bu kamusın

Didüm yā Mālik imdi ört kapusın

1165. Vedā' itdük hemān olduk revāne

İrişdük çün beşinci āsmāne

1166. Kapuya vardı Cebrā'ıl çağırdı

Didi kapu açuñ kim Ahmed irdi

1167. Didiler merhabā kapu açıldı

Selām virdi melekler karşu geldi

1168. Didiler yā Muhammed kıl beşāret

Ki virmişdür saña çok çok kerāmet

1169. ÓAcā'ıbler igen çok gördüm anda

Melekler var ulu ol āsmānda

1170. Yüridük pes oradan dahı gitdük

Ol altıncı göge bir demde yitdük

1171. Hemān-dem Cebrā'ıl kapuyı urdı

Ki açuñ kapuyı didi kığırdı

1172. Didiler kim kimüniçün didi ol
Muhammed hazreti için açuñ yol

1173. Didiler viribildi mi ol Muhammed
Ol fahr-ı Óālem ol řāh-ı mü'eyyed

1174. Belı didi hemān kapu açıldı
Selām virdi melekler karşu geldi

1175. Melā'ıkler igen çok gördüm anda
Ki görmedümdi dahı āsmānda

[47b]

1176. Görürem bir firişte gāyet ulu
Oturur kürşü üzre yüz yüzlü

1177. Oturur hem dahı Musā yanında
Selām virdi göricek anı anda

1178. Didi kim merhabā elhamdulillāh
Ki bu şerıfi virdi saña Allāh

1179. Yine andan dahı olduk revāne
Hemān yitdük yidinci āsmāne

1180. Kapuda durdı Cebrā'ıl kığırdı
Gelün açuñ didi kapuyı urdı

1181. Didiler sen misin ya yoldařuñ var
Bu gic vakt bu kapuda ne iřüñ var

1182. Didi ol fahr-ı Óālem yoldaşumdur

Muhammed hazretidür kardaşumdur

1183. Didiler bize diye mi āsmānı
Ki rahmet birle doldura cihānı

1184. Belî didi hemān açıldı kapu
Selām virdi melekler geldi karşu

1185. Halîlullāh-ı İbrāhîm’i anda
Anı gördüm yidinci āsmānda

1186. Oturmuş Beyt-i Ma’ûmûr’a dayanmış
Ki başdan ayağa nûra boyanmış

1187. Selām virdüm didi kim merhabā gel
Ey sâlih oğlum ey bahr-ı vefâ gel

1188. Ey oğlum lutf eylegil kerem kıl
Beni hazretde varıncagaz aňıl

[48a]

1189. Görürem anda Beytû’l Ma’ûmûr var
İki kapusı açuk şöyle hem var

1190. Günde yitmiş biñ ferîştehler varur
Bir kapudan evüñ içine girür

1191. Bir kapusından dahı çıkar gider
Ol evi ol gün tavâf anlar ider

1192. Bir ferîşte gördüm anda kim eger
Bu deñizler bu sular kim bunda var

1193. Cümlesin koyarlarısa ağzına
Varmaya bir katresi boğazına

1194. Bir deñiz var anda adı Bahr-ı nūr
Günde yidi yüz kez ol anda girür

1195. Çün çıkar silker kanatların anuñ
Yüklerinden dökülen her katrenüñ

1196. Her birisi bir melek olur yakın
Tebh ü tehliñ ider haşre degin

1197. Dahı Beytü'l Ma'ómür'ı ider tavāf
Meşgöl olur kullıga kılmaz hilāf

1198. Üç ferişte gördüm anda hem durur
Biri sūretde sığır bigidurur

1199. Birisi arslān gibidurur yakın
Birisi kerkes bigidurur hemñ

1200. Ol ki arslān bigidür tesbh ider
Yırtıcı hayvānlaruñ rızkın diler

1201. Ol ki kerkes bigidurur kuşlaruñ
Ol dahı rızkın diler hem anlaruñ

[48b]

1202. Ol sığır sūretlü hem hayvānlaruñ
Ol dahı rızkın diler hem anlaruñ

1203. Gördüm İsrāfīl'i hem anda durur

- Dört kanadlu nūr t̄bān balk urur
- 1204.** Başı Óarşın altına varmış yakın
Hem ayakları dahı zır ü zemīn
- 1205.** Durur levh karşısına şöyle kā'īm
Kalem yazar Hakk'ıñ emrini dā'īm
- 1206.** Gıtdük andan dahı varduk Sidre'ye
Müntehādur vasfın anuñ kim diye
- 1207.** Ger fasihler cemÓ olursa Sidre'nün
ÓĀciz ola vasfı sözinde anuñ
- 1208.** Kaldı anda Cebrā'ıl'ile Burāk
Didi bu menzildurur baña durak
- 1209.** Bir yeşil kuş hoş getürdiler baña
Refref adlu ben hemān bindüm aña
- 1210.** Yoldaş oldu bu kez İsrāfıl hemān
Yürüdük andan hemān olduk revān
- 1211.** Tā ki geçdük anda yitmiş biñ hicāb
Çok Óacā'ıb gördüm anda bı-hisāb
- 1212.** Her hicāb geçdükde bir Refref baña
Getürürlerdi binerdüm ben aña
- 1213.** Ben anda gördüğüm dürlü Óacā'ıb
Dilile söylenemez ol garā'ıb

1214. Tā ki irişdüm hicāb-ı kudrete
Heybetinden düşdüm anda hayrete

[49a]

1215. Gitdi Óaklum gitdi hūřum pes hemİN
Kendüzümden bİ-haber oldum yakİN

1216. Benligümden kalmadı hergiz eser
Bilmedüm ben kandayım n'edim haber

1217. Ben beni gördüm niteliksiz hemİN
Geldi Óaklum başuma yine hemİN

1218. ÓArşı gördüm vasfına irmez zübān
Rengi nicedür bilinmez pes hemān

1219. Başladı Óaklum yine gider hemİN
Altuma bir kürsİ kodılar yakİN

1220. Pes Ebū Bekr üni bigi bir avāz
Geldi oturdı ey derya-yı rāz

1221. Çün işİtdüm ben Ebū Bekr ünini
Gayret itdüm işİdicegez anı

1222. Eyle sandum benden öñdin gelmiş ol
Bunda benden öñdin olmuş aña yol

1223. Bir nidā geldi didi olma melūl
Bir melekdür ol Ebū Bekr degül

1224. Korkmasun diyü saña mūnis olur

Bunda senden gayrı kimse mi gelür
1225. Pes nidā geldi yine kim gel berü
Yā Habîbüm perdeden gir içerü

1226. Pes iletdiler beni igen yakın
Hak Te'âlā kibriyāsı perdesin

1227. Pes getürdiler deñedüm bî-gümān
Kendü kendümi yitürmişem hemān

[49b]

1228. Gitdi Óaklum bilmezem kim neyleyem
Vālih oldum bilmezem ne söyleyem

1229. Lutf deryāsından ağzuma yakın
Tamdı bir katre dil açıldı hemîn

1230. Pes selām virdüm hemān geldi cevāb
Kıldı lutfıla yine baña hitāb

1231. Söylenildi anda doksan biñ kelām
Pes didi kim sırrı sakla yā imām

1232. Ümmetüme vācib itdi ol bî-niyāz
Gice gündüz kılalar elli namāz

1233. Emr olıcak böyle sundum hemîn
Çünkü Mūsā katına geldüm yakın

1234. ÓArza kıldum bu namāzı çün aña
Yā Muhammed dön girü didi baña

1235. Ümmetüñ tākāt getürmezler aña
Tahfif iste var bağışlar Hak saña

1236. Vasitasuz pes yine döndüm hemin
Yalvaruban tahfif istedüm yakın

1237. Bir namāzı Hak bağışladı baña
Döndüm anda Mūsā'ya geldüm aña

1238. ÓArza kıldum ol didi döngil girü
Tahfif iste var Çalap'dan yalvaru

1239. Senden öñdin halkı ben çok sınadum
Kılmaz anlar anı ben saña didüm

1240. Döndüm andan hazrete vardum yine
ÓArza kıldum hāli yalvardum yine

[50a]

1241. Pes bişin dahı bağışladı baña
Geldüm ol dem Mūsā'ya andan aña

1242. Dön didi döndüm yine vardum yakın
Pes bişin dahı bağışladı hemin

1243. Geldükce karşı Mūsā'dan didi
Vardugumca Hak bişin bağışladı

1244. Tā ki kaldı elliden biş vakt namāz
Didi Mūsā dön yine var iste az

1245. Senden öñdin ben bu halkı görmişem

- Ben risālet bunlara ırgürmişem
1246. Odlu olursın kılamaz emr-i Hakk'ın
Ben didüm utanuram ancak hemİN
1247. Dahı oldum ben bu işe o yakİN
Çün kabül kıldum nidā geldi hemİN
1248. Yā Muhammed ümmetüñe biş <vakt> namāz
Farz oldı gice gündüz kış u yaz
1249. İşbu biş durdı ol elli yirine
On namāz ecri virilür yirine
1250. Hak Te'Öālā kudretinden ol kadar
Kim Öacā'İb anda gördüm ben eger
1251. Her dü Öālem halkı ger vasf eyleye
Mümkin olmaz biñde birin söyleye
1252. Hak Te'Öālā pes baña ısmarladı
Yā Muhammed yā Habİbüm biñ didi
1253. Her kişi kim ol şerİk vardur baña
Tā ebed uçmak harām oldı aña
- [50b]
1254. Cāvidānı tamuda kalısar ol
Yokdur andan çıkmağa hiç anda yol
1255. Ya Muhammed halklara rahm eylegil
Öksüze babasını sen söylegil

1256. Dul hātūn kişilere er gibi ol
Hem garıblere bürāder gibi ol
1257. Kanda olsañ gözedürem ben seni
Senden ayru bilmegil hiç sen beni
1258. Yā Muhammed senden öñdin enbiyā
Girmeyiser uçmağa hiç evliyā
1259. Girmeyince ümmetüñ hem yā imām
Dahı ümmetlere uçmakdur harām
1260. Ben makām u mahmūdı virdüm saña
Sevgülüsün kamu halkdan sen baña
1261. Óİlm-i esmāyı ki virdüm ādeme
İsm-i AÓzam virmişem sen hāteme
1262. Ādem'e ger secde kıldıysa melek
Ayağūñ altında kaldı nüh felek
1263. Ay u gün eflāk u encüm her biri
Hükmüñ altında mutıÓ oldu varı
1264. Ger ben İbrāhım'e didümse Halıl
Sen Habıbümsin hakıkat şöyle bil
1265. Mūsa'yıla Tūr-ı Sınā'da kelām
Söyledümse n'ola ger ben yā imām
1266. Uş bisāti nūr-ı bālāda saña

ÓArşum üzre söyledüm söz ger saña

[51a]

1267. İdris'e virdümise Óālî mekân
Ben senüñ emründe kıldum kün fekân

1268. Kābe kavseyñ ev ednā⁶⁷ya makām
Virmişem ben saña uş gör yā imām

1269. Dahılara Tevrāt İncil ü Zebūr
Virdümise maÓnisi hep sendedür

1270. Cümlenüñ cāmiÓ Kur'ān virmişim
Saña anı ulu bürhān virmişim

1271. Fātiha virdüm saña ben yā Resül
Ayetü'l Kürsî [vü] Amene'l-resül

1272. Gözsüzi gözlü cüzāmı kıldı hoş
Óİsā ger ölü diri kıldısa uş

1273. Sen Cühüd gözsüzinüñ açduñ gözin
Gördüm bildi kimdurur tā kendözin

1274. Küfr ölüsin zinde kıldıñ tā ebed
Şirk cüzāmına irişdüñ sen meded

1275. Aduñı ademile maÓrūf eyledüm
Bu nice biñ sır sözlerini söyledüm

⁶⁷ *Fe-kāne kābe kavseyñi ev ednā*: Onunla aralarındaki mesafe iki yay arası kadar yahut da daha az kaldı. (Necm, 53\9)

1276. Pes buyurdum bir ferişte ol kerîm
İstafâ'îl olur nūr-ı key Őazîm

1277. Al Habîbüm ilet⁶⁸ uçmakları
Ümmetinüñ nicedür görsün yiri

1278. İstifâ'îl'e geldi uçmak kapusın
Kakdı Rıdvân duydı didi kimsin

1279. İstafâ'yam didi benümile bile
Hem Muhammed Mustafâ'durur bile

[51b]

1280. Bu Habîbullāhdur emr oldı saña
Uçmağuş kapuların açgıl buña

1281. Tā teferrüc eyleye uçmakları
Hür u gılmān u naŐîm ırmakları

1282. Didi Rıdvân merhabā hoş geldüñüz
Baña dahı emr oldur ey azîz

1283. Bu Habîbullāhdan öñdin bir kapu
Açmayam ben kimseye gelse kamu

1284. Açdı Rıdvân cennetüñ kapuların
Ben temāşā kıldum anuñ her birin

1285. Evvelinüñ adıdur Dārü'l celāl
Düzmiş anı incüden ol Zül-celāl

⁶⁸ Eş metne göre düzeltilmiştir.

1286. Hem ikinci adıdur Dārū'l selām

Ol kızıl yakutdı gördüm ...⁶⁹

1287. Hem üçüncü Cennetü'l māevā'durur

Ol zebercedden yeşil kim ...⁷⁰

1288. Cennetü'l huld adıdur dördüncinüñ

Saru mercān kapusı girdüm anuñ

1289. Hem beşincisinüñ adı Dārū'l naŖīm

Ak gümüşden eylemiş anı hakım

1290. Cennetü'l Firdevs'dür altıncı adı

Gördüm anı ol kızıl altunıdı

1291. Yidinci adıdur Dārū'l envār

Misk-i ezferdendür kamu dıvār

1292. Cennet-i ŖAdn oldı sekizinci adı

Hak TeŖālā anı dürden eyledi

[52a]

1293. İşbu söz kim didiler gircek midür

Ya bu daŖvā kim kılursın hak mıdur

1294. Pes Resül didi ki hakdur yā Habīb

Dut sözimi kim benven girçek tabīb

1295. Hak TeŖālā halka beni viribdi

Baņa doğru dıne gelsünler didi

⁶⁹ Bu kısım yazmada eksiktir.

⁷⁰ Bu kısım yazmada eksiktir.

1296. Gerek nā-hoş gele size gerek hoş
Bu işi işlerem terk itmezem uş

1297. Pes Habîb didi nebîler geldiler
Herbiri bir dürlü muŖciz kıldılar

1298. Nūh nebî Tūfān kopardı Hūd Ŗakîm
Hem Halîl'i yakmadı nār-ı Ŗazîm

1299. Yūsuf' uñ taŖbîrini Eyyüb' uñ belā
Hem Süleymān' uñ yüzigi Mūsā' nuñ Ŗasā

1300. Dāvud'a demür mum olmışdı Ŗayān
Ŗlüyi Ŗİsā diriltdi bî-gümān

1301. Sende var mıdur bulardan bir nişān
Ya kuru daŖvā mı kılursın hemān

1302. Güldi peygāمبر didi kim ey Habîb
Baña Allāh kamusın kıldı nasîb

1303. Anlaruñ her biri birin işledi
Hak TeŖālā anlara bağışladı

1304. Uş kamusın göstereyim ben saña
Her ne maksūduñ varısa sor baña

1305. Sencileyin bir kişiyem ben dahı
Pādişāh oldur kulam ben sen dahı

[52b]

1306. Kudret anundur didi kim kâdirem
Anlara her ne dilersem virem

1307. Ger bunlar gine Óāsi olalar
Olmayalar yine tuğyān kılalalar

1308. Ben helāk idersem anları yakīn
Anlaruñ Óözrini kılmazam hemīn

1309. Hāzır olgıl imdi gāfil olmagıl
İstedüğüñ görüb inkār kılmagıl

1310. Tā ki ol münkirlere olan Óitāb
Gelmesün saña dahı sakın Óazāb

1311. Pes Habīb didi ki doğru söyledüñ
Sen bu sözde gāyet insāf eyledüñ

1312. İmdi senden dilerem ben üç nişān
Biri ol kim bir kızum var uş Óayān

1313. Yokdur elleri hem ayağı gözleri
Bir pāre etdür hemān üsti deri

1314. Ley ki kızdur senden anı dilerem
Sūreti kāmīl kılasın tā görem

1315. Didi kandadur kızınıu görelüm
Didi çadırdadur uşda girelüm

1316. Durdılar çadır içine girdiler

Açdılar ol tuhfe kızı gördiler
1317. Urdı peygāber elin aña sığar
Başladı aŖzāları bir bir doğar

1318. Bitdi aŖzāları kamusı ber-kemāl
Bir güzel kız oldı ki sāhib-cemāl

[53a]

1319. Başımı kaldurdı ol dem söyledi
Tañrı birdür sen Resūlsın hak didi

1320. Başladı gözlerini ovar Habīb
Didi kim cān derdine bildüm tabīb

1321. Döndi didi gitdi mi yā Rab ögüm
Uyumazam düş midurur gördüğüm

1322. Didi peygāber ki n'olduñ yā Habīb
Hak TeŖālā'dan degüldür Ŗacıb

1323. Nutfeden sūret kılur olam cemāl
Bir avuç toprağa virür ol kemāl

1324. Bu ölenleri yine dirgüriser
Hayr u şerden n'itdüğünü sorısar

1325. İşbu çürimiş süñükler bitiser
Ādem olısar yine et dutısar

1326. Buyrugım dutanlara virür naŖİM
Dutmayana tamuda kılur mukİM

1327. Pes Habîb didi kim oldı bir nişân
Gel ikincisini dahı göster Óayân

1328. Şol kurı hurmā kütügi kim yitür
Ol kütügi yaş eyle hurmā bitür

1329. Dal budak virsün yeşersün rutab
Virsün andan yıyalum tuhfe Óaceb

1330. Durdılar kütük katına vardılar
Kurımış bir yirde yatur gördiler

1331. Urdı peygāber elini sığadı
Ya ağac bit Tañrı emriyle didi

[53b]

1332. Rāvî eydür bitdi ol ağac hemān
Dal budak yaprak ağac oldı Óayân

1333. Bitdi hurmā sı irişdi yidiler
Gördi kāfirler sihirdür didiler

1334. Aldı ol hurmāyı yidi çün Habîb
Geldi hakkuñ bātılı sıdı Habîb

1335. Şek degüldurur bu kişi hakdurur
Buña cāzūdur diyen ahmakdurur

1336. Döndi didi kaldı bir dahı nişân
İşbu gice ay bigidür Óayân

1337. Ahşamın key karanu olsun cihān

- Şöyle olsun yiryüzi gözden nihān
- 1338.** Soñra doğsun ay bedr olmuş gibi
Şöyle on dört gicesi dolmuş gibi
- 1339.** Pes gögüñ ortasına gelsün yakīn
Dönsün andan KaŖbe'ye insün hemīn
- 1340.** KaŖbe'yi bir kez tavāf itsün Ŗayān
Dönsün andan katuña gelsün hemān
- 1341.** Hoş fasiħ açuk dilile söylesün
Tañrı birdür sen Resülsın hak disün
- 1342.** Pes yine iki bölösün Ay'ı hemān
Şarka garba her biri varsun Ŗayān
- 1343.** Doğsun anda şöyle dursunlar Ŗayān
Pes ikisi dahı insünler revān
- 1344.** Bir pāresi sağ yanuñdan koynuña
Sol yanuñdan yarusı varsun aña
- [54a]**
- 1345.** Koynuñ içinde bitün olsun hemān
Pes teniñden çıksun olsun ol Ŗayān
- 1346.** Dursun öñüñde yine ol söylesün
Haklıđuña ol şahādet eylesün
- 1347.** Kalksun andan pes göge gitsün hemīn
Anda saña biz inanalum yakīn

1348. Didi peygāber ki Hak kādirdurur

Kulına her ne dilerse virür

1349. Yir gök ehli kamusı hükmindedür

Hep kulıdur cümlesi emrindedür

1350. Kün fekān emrinde Óaczi yok anuñ

Ahşama kaldı çü bu vaÓdeñ senüñ

1351. Vakt gelicek anı gösterem saña

Göriccek anı inanasın baña

1352. Bunı didi kalkdı peygāber hemān

Yüridi ashābıla oldı revān

1353. Pes Kureyş ehli gırıv eylediler

Uş basıldı ol Muhammed didiler

1354. Ol Ebū Cehl-i laÓın kullarına

Hem Kureyş kāfırları birbirine

1355. Didiler kim karalar rengin düzüñ

Anı hikmetler içinde tız ezüñ

1356. Şek degül kim ol Muhammed bu gice

Basılısar maÓlüm oldı hāl nice

1357. Ol Benı Hāşım ayruk Óizzeti

Kalmayısar düşiserdür devleti

[54b]

1358. Bu gice anlar gelürse her biri

- Karalañ siz donların dülbendlerin
1359. Kankısı söyler<i>se kesüñ başını
Ne Muhammed koñ ne hod yoldaşını
- 1360.** Hep giyem geyüñ kılıclar kuşanuñ
Bu gice işin bitirelüm anuñ
- 1361.** İttifāk eylediler küffār laŖin
Bağladılar her biri gönlinde kın
- 1362.** Bu yañadan geldi ive Mustafā
Şād u hurrem gönli rüşen pür safā
- 1363.** ŖAmmūları hep katına geldiler
Cümle mü'minler dahı cemŖ oldılar
- 1364.** Hamza didi müşkil oldu mes'ele
Gör nicesi düşdi bu iş müşkile
- 1365.** Ger buyurursañ bu gice varayum
Ben Habıb'i ahşamın öldüreyim
- 1366.** Bu gice ben bir ulu cenk ideyüm
Giñ cihānı anlara şeñ ideyim
- 1367.** Didi peygāMBER melül olma ŖAmmū
Sen bu teşviş bahrına dalma ŖAmmū
- 1368.** Kim benüm Tañrım kādirdür bilür
ŖAkl irişmez nesneleri ol kılur

1369. Pes Ebū Tālib didi yā ibn ahī
Böyle teşviş çekdümidi ben dahı

1370. Olmasun kim olayuz biz şerm-sār
Halka rüsvāy olayuz kalmaya Őār

[55a]

1371. Mustafā didi ki ya Őammū saña
Nice didüm Hak buyurmışdur baña

1372. VaŐde kıldı her ne dirsem ol ola
Her neyi kim ben dilersem ol kıla

1373. Hem kulıyam hem resül itdi beni
Ben nice dutmayam anuñ emrini

1374. Hak katında bilürem āsāndur ol
Ben anuñcün sözlerin kıldum kabül

1375. Sen küçicekden <çok> sınımışsın beni
Şerm-sār⁷¹ itdi mi bir yirde seni

1376. Sen benüm sağlığuma hergiz iŐtikād
Eylemedüñ sende yokdur iŐtikād

1377. Kendüzümden söz dimezem ben yakıñ
Hak ne dirse ben anı direm hemjñ

1378. Ben kuluyam ihtiyārum yokdurur
Emr anuñdur her ne dilerse kılur

⁷¹ Yazmada: şermesār.

1379. BaŐzı halk kim hakdan ol mahbūb olur

Ol sanur kim her işi kendü kılır

1380. Kendüsi itdüğine mağrūr olur

Eyle sanur kişi hakdandır olur

1381. Bir işi kim tańrı anı dilemez

Cümle Őālem dirülürse kılamaz

1382. Bozduğını her dü Őālem düzemez

Düzdügin ins ü melā'ık bozamaz

1383. Her kiři kim Tańrı'ya inanmaya

Emr anuńdur iş anuńdur sanmaya

[55b]

1384. Gösterürler ańa hüccetler Őayān

Ol yine anı kabul itmez hemān

1385. Cehd ider nefsi-i murādın itmege

Hakkı koyub bātil işi itmege

1386. Dirliğinden mürğ ider mağrūr ider

Sevdügi bunda kalur kendü gider

1387. Nā-murād olur kalur zulmetde ol

Od içinde derdile mihnetde ol

1388. Çağırıp feryād iderse bi-Őaded

Bir kiři kılmaz ańa hergiz meded

1389. Dirler ańa ey yalancı nā-bekār

- Sen benümdür dirdüñ işi ihtiyār
1390. Söz benüm dünyā benüm dirdüñ hemān
Hak sözi işidicek dirdüñ yalan
1391. İşüñ issi kimimiş gördüñ mi sen
VaŖdeler kim didiler irdüñ mi sen
1392. Göñli şādān oldı ashābuñ yine
Meşgöl oldı her biri evrādına
1393. Durdı peygāamber münācāt eyledi
Şol sāŖat Cebrā'ıl irişdi didi
1394. Hak TeŖālā viribdi saña selām
Göñlüñi kılma melül sen yā imām
1395. Hem buyurdı göñlüñi hoş eylesen
Ben senüñleyem ne kaygu kimseden
1396. Ay u gün hükmüñde olsunlar senüñ
Gel didüğüñ yire gelsünler senüñ
- [56a]
1397. Kün fekān emrini virdüm ben saña
Kamulardan sevgülüsün sen baña
1398. Her ne dilersen olur olma melül
Yā Habībüm göñliñi kılma melül
1399. Durdı peygāamber Hakk'a şükr eyledi
Döndi ashāba bu vahyi söyledi

1400. Cümlesi şādān-ı handān oldılar
Allāh'a çok çok şükür eylediler

1401. Çünkü ahşam oldu gün indi yine
Geldi mü'minler Resül'ün yanına

1402. Óammūları dahı cümle geldiler
Beni Hāşim kamu cemÓ oldılar

1403. Cümlesi geymiş silāh itmiş yarak
Şāh önünde cengiçün kılmış yarak

1404. Yidi yüz kişi dirildiler tamām
Yüridi pes KaÓbe'den yaña imām

1405. Yüridi önce Hamza pehlevān
Sağ yanında şāh-ı merdān-ı cihān

1406. Óammūları çevre yanın aldılar
Yürüyüb KaÓbe içine geldiler

1407. Durdı kıldı anda peygāber namāz
ÓArza kıldı yüz urub hāk-ı niyāz

1408. Rāvı eydür halk kamu dirildiler
ÓAvrat oğlan er kamusı geldiler

1409. Doldı damlar üsti dıvārlar başı
Ulu kici varıdı kırk biñ kişi

[56b]

1410. Çünkü ahşam oldu yıl çıkdı katı

- Şöyle kim korkıtdı halkı heybeti
- 1411.** Başladı hem karañu oldı cihān
Yukarudan irdi bir ün nā-gehān
- 1412.** Yā Muhammed kandasın gel didiler
Yil elinden sen bizi al didiler
- 1413.** KaŖbe' den çıkdı yürüdi Mustafā
Bu Kubeys üstine vardı hoş safā
- 1414.** Pes Ebū Tālib bir avāz eyledi
Yā Benī Hāşim dirilüñ siz didi
- 1415.** Mustafā' nuñ çevre yanın aluñuz
Düşmān içre komañ anı yaluñuz
- 1416.** Kılıcıñuz yalın eyleñ kalduruñ
Kim girürse ortañuza öldürüñ
- 1417.** Düşmān içidür karañudur cihān
Bir gözden irmeye aña nā-gehān
- 1418.** Pes çağıra kim Habīb yā Mustafā
Vakt irişdi vaŖdeye kılğıl vefā
- 1419.** Mustafā gökden yaña dutdı yüz[in]
Açdı elin hazrete dutdı yüz[in]
- 1420.** Hoş duŖā kıldı münācāt eyledi
VaŖdeñi yā Rabbenā virgil didi

1421. Rāvîler eydür münâcâtı tamâm
İtmemişdi dahı ol hayrû'l-enâm

1422. Ol melek kim adı Derdâ'îl'idi
Kim karañuya mü'ekkel ol idi

[57a]

1423. Hak buyurdi igne yurdusı kadar
Ol karañu saldı anda ol kadar

1424. Bir karañu oldı anda nâ-gehân
Kim belürmez oldı nicedür cihân

1425. Mekke'nün dağı deresi yirleri
Nâ-bedîd oldı görünmez hiç biri

1426. Ol halâyık korkdılar ditreşdiler
Heybetinden cümle yire düşdiler

1427. Pes didiler yâ Muhammed el amân
Tâkatumuz kalmadı ancak hemân

1428. Hüb avâzıla Resûlullâh nidâ
Kıldı doldı dağ [u] sahrâlar sadâ

1429. Çün kim ol halk ol üni iştdiler
Cümle hayrân oldı tahsin kıldılar

1430. Didi kim ey yaradılmış mutî'ey
Kim senünle ululardur sen bil ey

1431. Seni bir tañrıdurur dâyr kılan

- Gökde menziller virüb säyir kılan
- 1432.** Ol karañu cirmüne nür virdi ol
Gāh ekser nūruñı gāh arturur ol
- 1433.** Hak kim ol vaŦde kılubdurur baña
Kim dutsın her neyi disem saña
- 1434.** Kim benüm uş enbiyānuñ hātemi
Hak benümçün yaratdı Ŧālemi
- 1435.** Cümle halkuñ Resūlullāh'ı benem
Maksūd-ı Ŧālem Habıbullāh benem
- [57b]**
- 1436.** Cümle halkuñ yigregiyem hem başı
Hem Sirāc'em Hādı'yem dahi ...⁷²
- 1437.** Hem Ebū'l Kāsım Muhammed hem benem
Mustafā vü Mahmūd'dur Ahmed ü hem
- 1438.** Rāvı eydür söyleyince Mustafā
Dönmedi ay oldu rüşen ...⁷³
- 1439.** Kāmil oldu gördi rüşen hāss u Ŧām
Sankim on dördincisi ...⁷⁴
- 1440.** Barmağı ucıyla peygāmber hemān
Gel didi geldi yire indi ...⁷⁵

⁷² Bu kısım yazmada eksiktir.

⁷³ Bu kısım yazmada eksiktir.

⁷⁴ Bu kısım yazmada eksiktir.

⁷⁵ Bu kısım yazmada eksiktir.

1441. Şol olukdan su iner gibi hemān
İndi yire gördi ol halk ...⁷⁶

1442. Ka'be'ye vardı tavāf itdi hemīn
Pes Resūl'ün katına geldi ...⁷⁷

1443. Durdı pes hoş diler kıldı nidā
Hem işitdi hāss u Őām ...⁷⁸

1444. Yā Habīballāh didi olsun selām
Hak Çalap'dan üstüne gelsün ...⁷⁹

1445. Hak yaratmadı senün bigi Öaziz
Saña beñzer sevgülü şāh-ı temiz

1446. Sen Habībsin hem Resūlsın Mustafā
Hem ulu sevgülü kulsun sen ...⁸⁰

1447. Bahtulu kim saña ümmet oldılar
Saña uymağıla hakkı bildiler

1448. Ben tanukluk virürem birdür ilāh
Evvel āhir yirde gökde pādişāh

[58a]

1449. Hem tanukluk virürem kim bī-gümān
Sensin ol peygāber-i āhir zamān

1450. Pes iki bölindi gitdi ay göge

⁷⁶ Bu kısım yazmada eksiktir.

⁷⁷ Bu kısım yazmada eksiktir.

⁷⁸ Bu kısım yazmada eksiktir.

⁷⁹ Bu kısım yazmada eksiktir.

⁸⁰ Bu kısım yazmada eksiktir.

Şarkda garbda her biri yidi göge

1451. Her birisi bir yiñinden koynuna
Giriben anda bitün oldı yine

1452. Çıkdı koynından yine hoş söyledi
Tañrı birdür sen Resülsın hak didi

1453. Kalkdı anda yine göge gitdi ay
Gördiler ulu kici yohsul bay

1454. Ol Ebū Cehl-i laŖın didi ey ŖArab
Ay mıdur yāhūd bu bir sūret Ŗaceb

1455. Sihr işidür siz aña aldanmañuz
Bu hayāldür siz bunı ay sanmañuz

1456. Pes Habıb didi [ki] gözün körimiş
Gönlünün hem nūrı gitmiş körimiş

1457. Söylemekden saña assı yokdurur
Gözlerün görmez nūrı donukdurur

1458. ...⁸¹ nidā kıldı avāzıla Habıb
Şöyle kim işitdiler yirlü garıb

1459. ...⁸² yā ŖArab bu sözleri
Hep yakın ırāk kulak dutuñ beri

⁸¹ Bu kısım yazmada eksiktir.

⁸² Bu kısım yazmada eksiktir.

1460. ...⁸³ urur kerim

Uydum aña ümmet oldum ben la'im

1461. ...⁸⁴ sözümü

Dahı dınlerden çevürdüm yüzümü

[58b]

1462. Pes şahadet sözlerin hoş söyledi

Sıdk-ı ihlās birle bi'at eyledi

1463. Pes Beni Hāşim çü şādān oldılar

Cümle imān ehli handān oldılar

1464. Pes Habib'ün uluları geldiler

Bi'at itdiler müsülmān oldılar

1465. Dört yüz yitmiş dahı ulu yakın

Hep müsülmān oldılar ol gör hemin

1466. Çün Ebū Cehl-i la'ün gördi buni

Kaçdı oradan çevürdi yüzini

1467. Didi uymañ cāzūlukdur yā ŐArab

Bu Muhammed cāzūdurur key Őaceb

1468. Anda bunun gibi işler çokdurur

Cāzūlukda hiç naziri yokdu[rur]

1469. Cebrā'il indürdi işbu süreyi

Kim beyān eyler Hak anda bu sū[reyi]

⁸³ Bu kısım yazmada eksiktir.

⁸⁴ Bu kısım yazmada eksiktir.

Kavluhū TeŔālā

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَالنَّشَقُ الْقَمَرُ⁸⁵

Āyeti

1470. Bu Kubbey'sden döndi geldi Mustafā

Cümle ashābıla hoş oldu ...⁸⁶

1471. Hem Kureş'den yidi kişi geldiler

BîŔat itdiler ...⁸⁷

1472. Hem Beni Hāşim'den on bir er dahı

Geldiler ...⁸⁸

1473. Ol Habīb üç gün Resūl'ün sohbetin

Gice ...⁸⁹

[59a]

1474. Karşumuza örü durmak hoca kul

Kamumuzda ol bizüm cā'iz degül

1475. Kim dilerse karşısına halk dura

Kendüsi rahat oluban otura

1476. Ol tekebbür ehli olur Hak aña

Hışm ider lāyık degül ol baña

1477. Ey ulular cümle agā[h] oluñuz

Allāh'ın ben Habībi'yem biliñüz

⁸⁵ Kıyamet yaklaştı ve ay yarıldı. Kamer 54/1.

⁸⁶ Bu kısım yazmada eksiktir.

⁸⁷ Bu kısım yazmada eksiktir.

⁸⁸ Bu kısım yazmada eksiktir.

⁸⁹ Bu kısım yazmada eksiktir.

1478. Viribdi kim kulları daŖvet kılam
Tevhîd'e İslâm dînini bildürem

1479. Didiler Tevhîd nedür didi ilâh
Diyesiz birdür hem olasız güvâh

1480. Dahı beñzeri yokdur ol birdür hemîñ
Hem kulıyam hem Resûl'ı ben yakîñ

1481. Didiler İslâm dînini söylegil
Nicedür erkânını şerh eylegil

1482. Didi evvel Tañrı'ya tapmakdurur
Put dîninüñ kapusın yıkmakdurur

1483. Hem namâz kılmak zekât virmekdurur
Güci yitse KaŖbe'ye varmakdurur

1484. Yılda bir ay hem orucdur ey ahî
Emr maŖrûf nehy münkerdür dahı

1485. Halka şefkatıla rahm eylemek
Hem sözini dahı doğru söylemek

1486. Hem zinâ terk eylemek hem uğruluk
Cümle işde hem olasın doğruluk

[59b]

1487. Kimseye hem zulm ve hem cevr itmemek
Konşusın dahı hem incitmemek

1488. Kimseye bühtân u gıybet kılmamak

Hem döğücü dahı kovcı⁹⁰ olmamak

1489. Hak yolında hem gazādur cānıla
Ehl-i şirk küfrile tuğyānıla

1490. Çün Revāh işitdi işbu sözleri
Göñli kopdı dola geldi gözleri

1491. Didi bed-bahtdur ol ki saña uymaya
Cān kulağına sözüñi konmaya

1492. DİN budur kim sen didüñ uş ey ulu
Saña yalandur diyen olur delü

1493. Pes yüzün halkına dutdı söyledi
Siz nidersiz söyleñüz yā kavm didi

1494. Didiler biz dutaruz ne diyesin
Uyaruz her kime kim sen uyasın

1495. Pes didiler yā Resūlallāh saña
TābiŖ olduk uyduk uş öñden soña

1496. BiŖat idelüm senüñle cānıla
Māl u mülk ü avrat oğlanıla

1497. Oldı peygāamber bu işde şād-mān
Bir half kāfir irişdi nā-gehān

1498. Nāzır'ıdı ol lŖaın kāfir adı

⁹⁰ Yazmada: *kavcı*.

Bildi peygāber bu kimdurur didi

1499. Didi Zelzal seyyidü's-sādātdurur
Fahr-ı Őālem Őāh-ı mahlūkātdurur

[60a]

1500. Bu Muhammed'dur Resūlullāh yakīn
Kim getürdi halka Hak'dan doğru dīn

1501. Buña uyduk biz kabūl itdük dīnin
Dostına dost dūŐmānına dūŐmenin

1502. Didi anlara o Tañrı dūŐmeni
Bu tohum kim siz eker siz uş anı

1503. Hiç bilür misiz ki andan ne biter
Belki benden baş u cān u māl biter

1504. Bu kişiye kendü halkın sordılar
DūŐmenin oldılar iŐin gördiler

1505. Bir kişi kavmi yalandur diye
ŐAklı olan ol kişiye uymaya

1506. Vākıf olmadın bunuñ hiç fiŐline
Aldanur mısız hemān siz kavline

1507. Siz diler misiz ŐArab hamle size
Kim ata bir yaydan⁹¹ ok üstüñüze

1508. Tākatüñüz var mı dūnyā halkına

⁹¹ EŞ metne göre düzeltilmiştir.

Düşmān olmak girmek ayruk sözüne

1509. Bu ne Őakl olur dönüñ bu maŐniden
Terk idesüz māl u cānı gözümden

1510. Koñ bunuñ kim özge oda ısına
Hācetüñüz yok girmek bu dīne

1511. Ol laŐinüñ çün sözün işitdiler
Ol iki beg durub andan gitdiler

1512. Pes kalanı didi gidüñ siz dahı
Kalmadı bizümle işiñüz dahı

[60b]

1513. İllā ol vakt kim zuhūruñ duyayuz
Varayuz biz dahı saña uyayuz

1514. Ol Resūlullāh gördi çün bunu
Döndi aña didi ey Hak düşmeni

1515. Halkı doğru yoldan azduruñ hemñ
Bu ne şeytānlıkdur itdüñ ey laŐin

1516. Sābit olmasun ağacuñ kalmasun
Adı olmasun yemişüñ gelmesün

1517. Rāvı eydür Mustafā’nuñ nefriñi
Mağbūn itdi mahrūm itdi ol bī-dīn

1518. Varıdı seksān pāre bostānı dir
Ol laŐinüñ cümle nahl-sitānı dir

1519. Dahı elli pāre bağı varıdı
Cümle üzümidi dolu narıdı

1520. Dahi yitmiş biñ koyın dört biñ deve
Varıdı kim dolmışıdı bir ova

1521. Kurıdı hep vardı cümle bağları
Helāk oldı kamu māl davarları

1522. Kendüsi hor olub oldı mübtelā
Yohsul oldı geldi başına belā

1523. Şöyle kim bir yol yanında [ol] durur
Otururđ ol yol yanında genc uyur

1524. Dilenürdi her kimi görüridi
Kim söger kim nesnecük virüridi

1525. Ahiretde gözleri hem oldı kör
N'eyledi ol nefrın aña n'itdi gör

[61a]

1526. Rāvı eydür kalkdı peygāber hemān
Kodı gitdi onları oldı revān

1527. Bakdı Zelzal hasretile ağladı
Şöyle kim yaşı yüzinde sakladı

1528. Didi gitdi devletüm vā-hasretā
Fevt oldı fursatum vā-hasretā

1529. Rāvı dir kim soñra Zelzal geldi dir

Altmış adamıla müsülmān oldı dir

1530. Pes Temimî ordusına vardılar
Beglerinüñ meclisine girdiler

1531. DaŖvet itdi anları dahı Resül
Didi anlar söziñi kıldık kabül

1532. Çün zuhūr eyleyesin biz varayuz
BiŖat ideyüz dīñüñi girevüz

1533. Kodılar anları dahı gitdiler
Talhā'nuñ pes meclisine yitdiler

1534. DaŖvet itdi anları dahı Resül
Kakdı döndi Resül'e didi ol

1535. Korkaram kim dutalar kavmüñ beni
Yoğsa şimdi öldürürdüm ben seni

1536. Kurtarurdum halkı şerrüñden senüñ
Yüri bozma dīnini sen kimsenüñ

1537. Bu edebsüzligi çün kim itdi ol
Okudı bu ayeti anda Resül

Kavluhü TeŖālā

وَأَن كَذَّبَ بُوكَ فَقُلْ لِيَ عَمَلًا يَ وَ لَكُمْ عَمَلًا
أَنْتُمْ بِرِ يَ ن⁹²

[61b]

1538. Kodılar anları dahı durdılar
Hanzala ibn Huzeym'e vardılar

1539. Da'vet itdi anları dahı Resül
Da'vetini kıldılar anlar kabül

1540. Hem Tebârek sūresin [ol] okudı
Bu kelāmullāhdurur diñleñ didi

1541. Ağladılar cümle giryān oldılar
Kamusı ol halk müsülmān oldılar

1542. Yā Resülallāh didiler duralum
Kuşanub bāzār içine varalum

1543. Kim sözüñi dutmazısa kıralum
Düşmānuñ başına kılıc uralum

1544. Varalum hem Mekke şehrine duruñ
Uşadalum butları siz buyuruñ

1545. Her ki māni'ola ol öldürelüm
Cehd idelüm bu butı kalduralum

1546. Pes Resülullāh didi kac kişisiz

⁹² Eğer onlar seni yalanlarsa, de ki: “Benim işim bana aittir; sizin işiniz de size. Siz benim yaptığımdan uzaksınız; [ben de sizin yapmakta olduğunuz şeylerden uzağım (sorumlu değilim).]”
Yûnus 10/41.

Didiler dört yüz kişiyüz şimdi biz

1547. İllā kamu pehlevān kār-güzār

Kim işimüzdür hemişe kār-zār

1548. Bunda bunlar işbu sözdeyken hemİN

Vardı Mekke şehrine şeytān-ı lŖaİN

1549. Ol put kim Hubel'durur adı

İçine girdi katı ün eyledi

1550. Şöyle kim şehrüñ içi doldı ol ün

Korkdı kāfir bilmediler kim niçün

[62a]

1551. Cümlesi evden çıkup bögrİşdiler

Ulu kici ol puta irİşdiler

1552. Secde kıldılar yire yüz urdılar

Yüzlerin put ayağına sürdiler

1553. Geldi irİşdi Ebū Cehl-i laŖİN

Ol putuñ sildi yİñile yüzİN

1554. Alubeni öpdİ secde eyledi

Ey benüm tañrım nedür bu hāl didi

1555. Rāvİ eydür ol put ırgandı hemān

İblİş içİnden anuñ kıldı figān

1556. Ya āl-i Gātıb gāfil olduñuz didi

Ol Ebū Tālib yetİmi neyledi

1557. Sizünçün düzdi ol dürlü belā
Kim kıla sizi belāya mübtelā

1558. Durdı bāzār içine ol kendüzin
Halka Óarz itdi inandurur sözün

1559. Çok ÓArablar uydılar aldandılar
Sözlerini doğrudurur sandılar

1560. İttifāk eylediler şimdi olar
Kim geleler butları uşadalar

1561. Öldürüb put ehlini zār ideler
Bu kamu uluları hor ideler

1562. Siz varuñ anda o bunda gelmedin
Tiz kayuruñ işini yüceltmedin

1563. Bunı didi çıkdı bir od nā-gehān
Put içinden Mekke'ye dutdı duhān

[62b]

1564. Korkdılar kāfir kamusı sındılar
Dahı kimse söylemedin diñdiler

1565. Pes Ebū Cehl-i laÓın durdı hemün
Söyledi ol halka didi ol laÓın

1566. Didi nice söylemişem ben size
Kim belālar iriser andan bize

1567. Siz işitmeñ sözümi epsem duruñ

Ne belā geldi başumuza görüñ

1568. Durdılar kāfirlerüñ şe<hi>rlüleri

Cümlesi girdi silāha her biri

1569. İllā kim uluları Őākileri

Olmadılar bunlara fāzılları

1570. Pes Ebū Cehl-i laŐin oldu süvār

Uydu şe<hi>rlü kāfir aña ne ki var

1571. Vardılar bāzār içine girdiler

Ol Resūlullāh'ı anda gördiler

1572. Çün Ebū Cehl'i bakub gördi Resūl

Bildi kim bir şerriçün gelmişdür ol

1573. Didi yā Allāh sığındum ben saña

Bu laŐin şerrinden uş öñdin soña

1574. Mustafā'yiçün Ebū Cehl-i laŐin

Bakdı gördi ağzını açdı hemin

1575. Bir iki beyhüde sözler söyledi

Kendüye lāyık kelecı eyledi

1576. Çün kim ol eyle edebsiz söz didi

Şol sāŐat ağzında dili kurudı

[63a]

1577. Dili dutuldu hemān şişdi yüzi

Kapkara oldu gögerdi hem gözi

1578. Şol uçuk tutmuş gibi harhar ider
Kim görürse yüzini korkar gider

1579. ÓUtbe didi n'oldı yā Seyyid saña
Yok mecāli kim cevāb vire aña

1580. Didi bu ho[d] ker degüldür ıssıya⁹³
Böyle nazük ıssıya nice döye

1581. Su getirüñ tã yüzine saçalum
Yuyalum yüzün gözi[ni] açalum

1582. Ol işāret eyledi ol derd degül
Bu benüm derdüme dermān su degül

1583. Pes didiler n'oldı hālūñ nedürür
Şışdı yüzüñ söylemezsın nedürür

1584. Hiç cevāb virmez zırā bed-hālidi
Yüzi kara dili hod u lālidi

1585. ÓUtbe didi gör Muhammed n'eyledi
Seyyidümüze nice sihr eyledi

1586. Hāzır oluñ hem size sihr itmesün
Sizi yoldan çıkarub azıtmasun

1587. Pes segirdi ol Ebū Cehl-i laÓın
Mustafā'nuñ katına vardı hemİN

⁹³ Eş metne göre düzeltilmiştir.

1588. YaŖni kim göğsinde öpmek eyledi
Ol Resūlullāh anı menŖ eyledi

1589. Ne dilersiz ey Ŗadūvullāh didi
Kendi çekindi anı menŖ eyledi

[63b]

1590. Ol Kureyş ehli kamu oldı hacıl
Şermesār oldı kamu oldı zelil

1591. Cümle bāzār ehli uşdı geldiler
Ol Ebū Cehl'i temāşā kıldılar

1592. Ol Ebū Cehil oldı çün hor hacıl
Ol Resūl ayağına düşdi zelil

1593. Yalvarur yüzün ayağına sürer
Zārī kılur derdine dermān diler

1594. Pes Resūl'ün Ŗammūsu ol Bū Leheb
Yā Muhammed didi kim bu ne Ŗaceb

1595. Bu ne rahmetsüzlik olur kim buña
Sen idersin bu işe kaldum taña

1596. Kim hemişe sen fütüvvet ehli<yi>dün
Hem kerem kānı mürüvvet ehli<yi>dün

1597. Ol Resūl didi muraduñ nicedür
Ya benüm bunda günāhum di nedür

1598. Didi ben bunuñ dilin açgıl yine

Suçını afv it kerem kıl gel yine

1599. Didi ben bağlamadum bunuñ dilin

Tā ki ben açam anı bilgil yakın

1600. Hak Te'Ōālā buña kıldı bu işi

Kim yaramaz söz didi di bu kişi

1601. İşbu sözleri Ebū Cehl işidür

Söylemez başı asılmışdurur

1602. Geldi bāzār ehli cümle hāss u Ōām

Ol Ebū Cehl dögerlerdi tamām

[64a]

1603. Ol hacıl olub begāyet şermesār

Olur it gibi şöyle hor u zār

1604. Göge uzadur elini ser-nigün

YaŌñi kim Perverdigār' uñ hakkıçün

1605. Aç dilümi dir Resül'e yalvarur

Dem-be-dem düşer yire yüzün urur

1606. Pes Resülullāh didi var tañruña

Tā dilüñ açā meded kıla saña

1607. Ol başını aşaga asmışdurur

Ağlayuben zāri kılur yalvarur

1608. Rāzı oldı yir yuda anı hemān

Rāvı eydür ŌUtbe kaçdı oldı revān

1609. Korkdı kim kendü dahı biter ola
Fitneyi içün ol koparmışdı bile

1610. Mustafâ'nuñ dostları şād oldılar
Gamgîn oldı düşmān anı gördiler

1611. Didiler niçe didük biz buña sen
Kim bu seyyide düşmen olma sen

1612. Kabül itmez buna külüg niçerür
Hiç uslanmaz ne deñlü iş ki görür

1613. Haber irişdi Mekke şehrine hem
Bölük bölük yığıldı geldi ādem

1614. Ebū Cehl'i bu hālile görürler
Kimi ağlar kimi Őibret alurlar

1615. Ebū Cehl'ün kavümleri dirildi
Varub Tālib'e cümle zārî kıldı

[64b]

1616. Şu deñlü kim aña yalvardılar bol
Esirgedi durub geldi hemān ol

1617. Resūlullāh'a hoş bir medh okudı
Ebū Cehl'e biraz sögdi kakıdı

1618. Pes Resūlullāh'dan istedi anı
Ki sağ ola hem açıla zübānı

1619. Didi yā ibn-i Őammı hoş ola ben

Senüñ gönliñiçün uş ma'Öbūdumdan

1620. Resülullāh tebessüm kıldı ol dem

Ki dendānı cihānı kıldı hurrem

1621. Dileyem kim açılsun hem zübānı

Dileyü çünki geldüñ benden anı

1622. Mübārek ayağını yire kakdı

Yarıldı yir hemān bir çeşme çıkdı

1623. Bir ak su çıkdı kim beñzer zilāle

Görenler kaldı hayrān işbu hāle

1624. Didiler āferin ey fahr-ı Óālem

Ulular ulusı ey şāh-ı ādem

1625. Sa'Óādet menba'Óı rahmet cihānı

Nebiler pişuvāsı hilm kānı

1626. Pes ol sudan bir avuç aldı saçdı

Ebū Cehl'ün yüzine dilin açdı

1627. Sağaldı cümle gitdi rencü derdi

O bed-baht kendüyi sağınca gördi

1628. Didi iden bu işi bil ki sensin

ÓAcāyib cāzūsın sihrüñe tahşin

[65a]

1629. Diledi içe suya el uzatdı

Belürsüz oldu ol su yire batdı

1630. Ol halk içinde bir kişi vardı

Ulu yüz Hibeyre idi hem adı

1631. O çün bu mu'cizāti böyle gördi

Müsülmān oldu tiz imān getürdi

1632. Döniben didi ey halk ne durursız

Çün rüşen mu'cizāt böyle görürsüz

1633. Kamuñuz tiz müsülmān oluñuz ne

Sa'ādet Hak rızāsın buluñuz ne

1634. Ebū Cehl-i la'ün çün gördi anı

Çığırdı söyledi kıldı figānı

1635. Tā didi kim yā 'Arab böyle ki Muhammed

Eger hakmıssa biz kılmazuz red

1636. Biz olayduk anı itmege tasdik

Zırā bizdendurur ol bellü tahkik

1637. Velî dānālar u ruhbān u ahbār

Bize bundan didiler anlar ahyār

1638. Ki bu cāzūdurur ulu begāyet

Bunuñ sihrine yokdurur nihāyet

1639. Dilile halk aldar sihr kılur

Gözin bağlar hem 'aklını alur

1640. Biz andan korkaruz kim anuñ işi

Yücele bile uya bunca kişi

1641. Pes andan soñra ma'Ölüm ola kim bu
Yalancıdur begāyet ulu cāzū

[65b]

1642. Bize Óār ola ol kim söyleyeler
Ki cāzū kopdı Mekke'den diyeler

1643. Bu halkı aldadı dönderdi hālin
Çıkardı dinlerinden yidi mālın

1644. İştidiler bu sözi çünki anlar
Biri birine bakışdı çün anlar

1645. Didiler kim bu halk kavm ü kabîle
Bunuñla büyürdiler cümle bile

1646. Bunuñ hakkında bunlar böyle dirler
Ki cāzūdur muhakkak şöyle dirler

1647. Bunuñ tahkik işini bilmedin siz
Başa bu ne belādur kim ider siz

1648. Bunuñ kavmile düşmān ola siz
Getüre siz başuñuza belā siz

1649. Hemān ol halk dagıldı dur gitdi
Ebū Cehl-i la'Öin gör ki n'itdi

1650. Resülullāh melül oldu kakıdı
Dir işbu āyeti anda okudı

Kavluhū TeŖālā

انّ اللّٰهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتّٰى يُغَيِّرُوْا مَا

بِاَنۡفُسِهِمۡ ۙ 94

Ayeti

1651. Hemān-dem durdı peygāمبر yüridi
Ki Hakk'uhn dilegi böyleyidi didi

1652. Bir kabīleye dahı vardı Resūl
DaŖvet itdi anları kılmadı kabūl

1653. K'andayıldı Müslime Kezzāb yakīn
Komadı azdurdı halk ol laŖīn

[66a]

1654. Bir iki beyhūde anda söz söyledi
Azduruban halkı gūmrāh eyledi

1655. Kıssa çokdur bārī üç gün gezdiler
Kimi ańdılar kimi dahı azdılar

1656. Kimisi ehl-i saŖādet oldılar
Kimisi ayn-u Ŗakāvet oldılar

1657. Kimisi zuhūr eyleyicek biz
Varayuz uyayuz anda size biz

⁹⁴ İnsanı önünden ve ardından takip eden melekler vardır. Allah'ın emriyle onu korurlar.] Şüphesiz ki, bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmmez. [Allah, bir kavme kötülük diledi mi, artık o geri çevrilemez. Onlar için Allah'tan başka hiçbir yardımcı da yoktur.] Ra'd 13/11.

1658. Kimisi korkuyla şöyle pinhân
Kabül itdi sözi oldı müsülmân

1659. Kimisinde dahı artdı dalâlet
ÔAdâvet bagladı kıldı cehâlet

1660. Kimisi muÔcizât istedi gördi
İşitmedi yine yüzün çevürdi

1661. Üçünci gün ki çün oldı ikindü
Resûlullâh namâz kıldı kendü

1662. El götürdi hazrete kıldı duÔâ
Didi dutdum emrüni uş ey Hudâ

1663. İrişdürdüm bu halka ben risâlet
Senüñ tevfiküñile uş tamâmet

1664. Görürsin kılmadı kimse icâbet
Kimisinde dahı artdı dalâlet

1665. Baña sen vaÔde kıldıñıdı ey Hak
Bilürem doğrudur vaÔdeñ muhakkak

1666. Senüñdür emr ü hükm ü kul senüñdür
Ne dilersen bulara kıl senüñdür

[66b]

1667. Ki Ôafv u magfiretdür saña lâyıq
Kuluñuzuz biz kamu bil bellü bayık

1668. Pes didi bu meger Sıddık yâ Resûl

Va'idesi hakdur Hakk'ın olma melûl

1669. Çünkü saña va'ide kıldı ol İlâh
Kim saña nusret vire ol Pâdişâh

1670. Her ne kim saña dirise kılasın
Ol didüğün işi kamu olasın

1671. Çok kabîle var ki dahı varmaduk
Şâyed anlar dimeyeler saña yok

1672. Pes Resûlullâh didi ey Yâr-ı Gâr
Şimdi ahşâm oldu uş vakt oldu var

1673. Tañla göcdür <her> kişi kendü işine
Meşgûl olmuşdur göcün teşvişine

1674. Gitdi bu yıl varalum oturalum
Tañlacak yıl nice olur görelüm

1675. Böyle diyüb döndiler andan yine
Sağ selâmet geldi Mekke şehrine

1676. Kavümleri sevindiler tamâmet
Resûl'i gördiler çünkü selâmet

1677. Sordı 'Abbâs n'oldı hâl dir yâ Resûl
Didi dahı da'vetün vakti degül

1678. Didi sabr it 'âkıbet hayr olısar
Dünyâ içine bu dîvân olısar

1679. Hastayıdı Hamza vardılar aña
Mācerāyı söyledi öñdin soña

[67a]

1680. Hamza didi gam yime sen yā imām
Dilegüñ gibi olısar iş tamām

1681. Tañla göc vaktidür ashāb durdılar
BaÓzısı bāzār içine vardılar

1682. Görelüm diyü Resül'ün hakkına
Kim ne söylerler ÓArablar bu dıñe

1683. Diñledük cümle halkı ulu kici
Hep Resül'ün sözidurur bāzār ici

1684. MuÓcizātın kıssasın söyler kamu
Yad biliş irāk yakın kiçi ulu

1685. BaÓzısı taÓzım ider tasdik ider
Hak Resül'dür diyüben tahkik ider

1686. BaÓzısı dirler ki cāzūdur ulu
Sözi bāzār içine olmuş dolu

1687. Güft ü gūsı dolmuş ol bāzār ici
Hep anı söyler kamu ulu kici

1688. Mekke ehli şöyle kıldı kim taña
Cümle kāfirler hased kıldı aña

1689. Didiler yüceliser bunuñ işi

Giriserdür dñnine anca kişi

1690. ÓĀleme çün kim yayıldı bu haber

Oldı kâfir göñli hep zır ü zeber

1691. Mustafâ sözini dirlerdi kamu

Defóine tedbır iderlerdi kamu

Kıssa-i Yehūdān ü Nasrāniyān
Yā Resūlallāh Sallallāhu ÓAleyhi ve Sellem

[67b]

1692. Bir ulu ruhbān Yehūdī varıdı

Ol Medīne’de Nakīle’ydi⁹⁵ adı

1693. Ki ulu ruhbānıdı andan ulu

Ol Yehūdīlerde yoğıdı kamu

1694. Cümlesi anuñ katına geldiler

Mustafâ sözün aña Óarz itdiler

1695. Ol didi varuñ fülān günde geluñ

Cümleñüz bir ev içine cemó oluñ

1696. Tā anuñ hakkında bir rāy ideyim

Bildügümi hem size ben ideyim

1697. Ol didügi gün kamusı geldiler

Ol Nakīli’nüñ evine doldılar

⁹⁵ Eş metne göre düzeltilmiştir.

1698. Rāvī eydür ol kişinüñ konş[us]ı
Var<ı>dı Ebū'l Heytem adlu bir kişi

1699. Ol kabîle ki uş Hurūc'durur adı
Ol Ebū'l Heytem dahı anda idi

1700. Böyle idi ol kişinüñ Óādeti
Her ne vakt kim olayıdı sohbeti

1701. Yāhū[d] gelseydi evine bir konuk
Anı dahı okurıdı azucuk

1702. Ol gün anı añmadı okumadı
Çün Ebū'l Heytem anı gördi didi

1703. Bu Nakîle'ye bugün n'oldı Óaceb
Böyle cemÓ oldı beni kılmaz taleb

1704. Şöyle beñzer bunlaruñ bir işi var
Kim baña kılmak dilemez aşikār

[68a]

1705. Olmasun bir yaramaz fikr ideler
Bu Yehūdiler bize mekr ideler

1706. Pes Ebū'l Heytem didi durdum hemān
Başuma bir çādır örtüm ol zamān

1707. Şöyle Óavretler bigi tam üstine
Çık dum anları deñemek kasdına

1708. Bir delücek varıdı vardum hemjñ

Ol deñecekde siñip urdum hemin

1709. Gördüm anları sözini diñledüm
Sözleri peygamber işi añladum

1710. Pes Nakile açdı ağzın söyledi
Siz ne dirsiz yā'bnî İsrā'îl didi

1711. Ol Yehūdiler didiler pes aña
Şol Muhammed adlu kişi çün saña

1712. Gelmişüz kim ide siz nicedür ol
Kim kılur daŴvāyı benem hak Resül

1713. Pes Nakile didi diyem ben size
Küllî yirde meşgûl olmak ol söze

1714. Her ne kim benden işidürsiz Ŵayān
Kimseye dimeñ anı saklañ nihān

1715. Tā ŴArablar bu sözi işitmesün
Korkub andan kimsene havf itmesün

1716. İmdi bilüñ ey ulular siz hemin
Tevriť İncil'de okudum ben yakın

1717. Mekke ehlinden kopısar bir kişi
Yücele günden güne her dem işi

[68b]

1718. Ol kişinüñ adı Tābtāb olısar
Ol kamu eryānı mensüh kılısar

1719. Gālibā Tābtāb dimek maŖni[si] ol
Kim Muhammed dimek <olısar> olur yaŖni ol
1720. Bozısar ol cümle dınler varını
Hem düriserdür ŖArablar tumanı
1721. Pehlevānlar olısar çok leŖkeri
Korkmayısar hiç ölümden her biri
1722. Ol Yehūdī leŖkerini kırsar
Hem ŖArab ulularını öldüriser
1723. Bu Medīne Ŗehirdār-ı hicreti
Olısar bunda bulısar nusreti
1724. İŖbu veŖile Hazrec kim uŖ kamu
DüŖmānumuzdur bizüm kici ulu
1725. Uyısarlar cümlesi bu halk aña
Yardım ideler kamu öñdin soña
1726. Pes getürdi Tevrıt'ı açdı hemİN
Anlara gösterdi ol bu sözleri yakİN
1727. Hem getürdi bir ulu sanduk yine
Kim kilİdlü mühür urulmuş üstine
1728. Pes çıkardı anuñ içinden dahı
Bir kücücek sanduk altun ey ahi
1729. Müsk kokusu doldı ol evüñ ici

Ağladılar cümle ol ulu kici

1730. Hemān-dem durdı örü ol Nakîle
Pes Yehūdîler kamu durdı bile

[69a]

1731. Açdı ol sanducayı dahı yine
Çıkdı bir saru don illā pes yine

1732. Çıkdı bir peşmîne cübbe pes hemān
Ol don içinde kamu kıldı figān

1733. Ol Cühūdlar cümlesi ağlaşdılar
Tañrı diyüb cümle yire düşdiler

1734. Yahyā peygāberüñ imiş ol donı
Kim bulaşmış aña Yahyā'nuñ kanı

1735. Anuñ içinde şehîd olmışımıñ
Kanı anda bulaşub kalmışımıñ

1736. Gördiler kan yiri ağarmış Óayān
Kalmamış kandan dahı hergiz nişān

1737. Pes didiler yā Ebā'l-Feyz bu nedür
N'oldı bunuñ kanı bu ne sır verür

1738. Pes hemān saldı Nakîle başını
Āh idüb dökdi gözinüñ yaşını

1739. Haylî müddet ol didi bu zamān
Kim akardı cübbede kalmadı kan

1740. Sakladum korkdum anı kim duyasız

Siz ebā ecdād adın terk kılıyuz

1741. Cübbenüñ gögsinde gördiler hemān

Kime yazılmış nūrıla bu hat Óayān

Lā İlāhe İllallāh Muhammedün Resūlullāh

1742. Ol Ebū'l Heytem Muhammed adını

Çün işitdüm dir unuttum ben beni

[69b]

1743. Lezzetinden gitdi kanum şöyle kim

Tamdan uca yazdum oldu baña bım

1744. Ol Cühūdlar cümlesi ağladılar

Su getirüñ yuyalum tız didiler

1745. Yudılar ive ive gitmedi o

Pes didiler kim getirüñ ıssı su

1746. Yudılar kaynar suyıla gitmedi

Hıç yumaklık aña fayda itmedi

1747. Kesdiler sındular pes durdılar

Ol yazuyı arkasında gördiler

1748. Pes didiler yā Ebā'l-Feyz bu yazu

Arkasında dahı varmış bu yazu

1749. Ol didi kim yok degüldür illā bu

Hak TeÓālā dilegidür bu yazu

1750. Siz gerek dileñ dilemeñ bu olur
Her neye kim dilerise [ol] olur

1751. Ol Cuhūdlar didiler anı dahı
Biz keserüz cūbbeden bunı dahı

1752. Ol didi diler misiz siz bunı
Pāre pāre eyleyiser bu donı

1753. Zīrā bir yirden kesicek bu yazu
Olısar bir yirde dahı yazulu

1754. Didi anlar dilemezüz ey ulu
Ola bu cūbbede bu ad yazılı

1755. Üstümüze hüccet olmasun diyü
Dilemezüz bunda ola bu yazu

[70a]

1756. Ol didi didüm size ben hakkını
Siz gerek dutuñ gerek dutmañ bunı

1757. Kesdiler andan dahı hem ol yazu
Gördiler yiñinde olmış yazılı

1758. Dahı artmış ol yazudan kim hemān
Zāhir olmış meger ol zamān

1759. Ol Muhammed cümle halkuñ yigregi
Kopmadı kopmayısar anuñ bigi

1760. Gördiler çün bunı feryād itdiler

Deli olub kendülerden gıtdiler

1761. Ellerini dutdılar ağladılar
Bu ne hâldür ne musîbet didiler

1762. Biz dilerdük gide bundan bu yazu
Dahı artdı varduğınca bunda bu

1763. Diyelüm bārî yine kesdügümüz
Giderimedük çü bundan bunı biz

1764. Gördiler cübbe dürüst yine yakîn
Hiç kesmemiş bigi andan hemîn

1765. Pes Nakîle didi ey halk bileser
Kılamaz siz dahı buña hîle şer

1766. Siz diler misiz ki günü dutasız
Balcığıla gün nürını dutasız

1767. Eger siz bunı biñ päre kılasız
Yine şöyle bitün cübbe bulasız

1768. Hâlık-ı arz u semâvatıla siz
Ey kavüm nice berâber olasız

[70b]

1769. Hak Te'âlâ dileyicek bir işi
ÔAksin anuñ kılabilemez kişî

1770. Bu ne cehl olur ki gâlibdir size
Karañu yol gösterürsüz gözsüze

1771. Didiler bu ne muşbet ne belā

Kim Beni İsrā'ıl oldu mübtelā

1772. Kimsene bilmezdir bunu gāfil kamu

Siz ne dirsiz ne kılalum ey ulu

1773. Pes Nakîle didi varuñ sabr iduñ

Tā gelecek yıl bu sözi unuduñ

1774. Çünkü mevsim olıcağaz bir kitāb

Yazam aña çok su'āl nice cevāb

1775. ÓĀciz olursa su'ālünden kişi

Bātıl olur bozılır cümle işi

1776. Ger cevāb virürise ol bu söze

Ben diyem n'itmek gerek anda size

1777. Pes didiler sen niçün kendüzüñ

Varıb aña söylemezsin her sözüñ

1778. Tā su'ālünden meger ÓĀciz olsa

Şermesār ola ki tā halk kurtıla

1779. Pes Nakîle didi varmak ben aña

Maslahat olmaz bu işi bilüñ baña

1780. Kim zıřā ger ben basılırsam yakıñ

Basılırsız cümleñüz siz hemıñ

1781. Saklañuz bu sözi pinhān idiñüz

Herbirüñüz yurduñuza gidüñüz

[71a]

1782. Bu Medîne ehli sakınuñ sizi
Duymasun işitmesünler bu sözi

1783. Bu kabîle ger bu sözi duyalar
Korkaram kim ol kişiye uyalar

1784. Bunlaruñ içine gele ol kişi
Yücele Óâlemde vardukca işi

1785. İlçiler salu<ba>n yazıban nâme siz
Hem Yemen illerine hem Şâm'a siz

1786. Bildürüñ cümle Yehūdîler varına
Her ilüñ ulusına ecsādına

1787. Egledük kim kopdı anda uş bir er
Kim Resül'em diyü daÓviler ider

1788. Bu Yehūdî dînini bozmağ diler
Dünyâda bir yiñi dîñ düzmek diler

1789. Hâzır oluñ gâfil olmañ söyle kim
Düşdi bize bu ulu teşviş Óazım

1790. Ki ulu düşmândurur hazır oluñ
Ejdehâyı heft-serdurur bilüñ

1791. Çäre kılıñ bunı defÓ ide görüñ
Hem haberden bize dahı bildürüñ

1792. Ki kühistān içinde kılmışız uş
Geçer bu Óömrümüz ger hoş ger nā-hoş

1793. Bilmezüz cihānda ne olısar
Yine bu çarh-i gaddār ne kılısar

1794. Bular bu sözi söylerken hemān-dem
İrişdi kapuya geldi bir ādem

[71b]

1795. Didi Beytü'l-mukaddes'den gelürem
Beni İsrā'ıl ehlinden oluram

1796. Geldi çün kim içerü girdi ol
Çün Nakile'nün yüzini gördi ol

1797. Pes çıkardı virdi bir nāme aña
Didi kim gönderdiler bunu saña

1798. Nāmeyi pes saldı aldı açdı o
Okudı her ne varısa yazılı

1799. Yazılı bismi'l melik deyyān Óazım
Rabb-i Mūsā ibn-i Óİmrānū'l-kelīm

1800. BaÓde[hü]mā ey ehli Yesrib bilesiz
Ehl-i Beyt-i Mukaddes'den uşda biz

1801. Katumuzdan bir nişān oldu Óazım
Vehme varduÓ cümle andan şöyle kim

1802. Şenbe günü hāsıl-ı deryāya biz

Varduğ anda ululardan nice biz

1803. Kim Őibādet ideydük bir zamān
Bulduğ anda bir yeşil tahtına hemān

1804. Ne demürdür ne gümüş ne zer dahı
Ne ağacdur ol ne mermer dahı

1805. Ne bakıra beñzer ol taş bigi
Şöyle rüşen balk urur güneş gibi

1806. Hem yeşil hattıla anda yazılı
İşbu söz nūr bigi balk urur ulu

Lā İlähe İllallāh

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ
عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ⁹⁶

[72a]

1807. Her ne deñlü cehd itdügise biz
Gitmedi ol yazu andan bilesiz

1808. Tahtayı sımak diledük sınmadı
Deñize atduk dibine inmedi

1809. Gezdi ol sunuñ yüzinde bir zamān
Talka yine sāhile atdı hemān

1810. Biz bu işde katı hayrān olduğ uş

⁹⁶ Muhammed, Allah'ın Resülüdür. Onunla beraber olanlar, inkârculara karşı çetin, birbirlerine karşı da merhametlidirler. Fetih 48/29.

Gönlümüz yıkıldı virān olduğ uş

1811. Size dahı oldu yine bir nişān
İşbu maŖniden kılūñ bize beyān

1812. Çün Cühūdlar diñledi bu sözleri
Ağzı kurudı sarardı yüzleri

1813. Pes Nakīle'ye didiler ey ulu
Sen didüğüñ işdür kim oldu bu

1814. Kuds ehline yazuñ bir nāme siz
Cübbe hālin söyleñ ehl-i Şām'a siz

1815. Pes Nakīle yazdı bir nāme hemān
Didi bunda dahı oldu bir nişān

1816. VākıŖ oldu bize hem bir iş didi
Cübbe hālin nāmede şerh eyledi

1817. Yazdı pes bāzāra varanlar didi
Bir haber virdi bu yıl anlar didi

1818. Bir kişi kopmuş kim anuñ sūreti
Şöyle kim Tevrīt' de vardur<ur> heybeti

1819. Hem Muhammed dirlerimiş adına
DaŖvet itmiş halkı bir yiñi dine

[72b]

1820. Mekke'den kopmuş Beni Hāşimden ol
Dirmiş kim Tañrı birdurur ben Resūl

1821. Dilerüz biz anda bu yıl varayuz
Cehd ideyüz tã anı def'Ö ideyüz

1822. Siz dahı bu ma'Öninde endiş idüñ
Anı def'Ö itmekligine iş idüñ

1823. İttifāk idüñ bu işde siz tamām
Tã kazādan ne irişür ve's-selām

1824. Pes Nakîle nāmeyi dürdi hemān
Ol kişiye vir didi ol revān

1825. Gice gündüz dimegil sen yüri tız
Yine gel kim muntazıruz saña biz

1826. Tã olaruñ tedbîrini bilevüz
Kim her işde bularıla bilevüz

1827. Tamdan indüm dir Ebü'l Heytem hemān
Kalmadı göñlümüzde dahı hiç gümān

1828. Ol Yehūdîler hased itdügini
Kim Resül'e nice dutdılar kîni

1829. Kendüzümde anda içüp didüm baña
Benden öñdin kimse varmasun aña

1830. Pes varurdum yollara dururıdum
Anı sorardum kimi görüridüm

1831. Şevküm artdı sordugımca ben anı

Cān içinde mahkūm itdüm Őaşkını

1832. Vardumıdı yola yir gök ben revān
Gördüm irdi şehre birçok kārübān

[73a]

1833. Sordum anlara bu yıl hiç kimseñüz
Mekke bāzārına vardu mı diyüñüz

1834. Bir kişi didi ki vardum anda ben
Ne sorarsın Mekke'den di baña sen

1835. Ben didüm bir kişi soraram saña
Kim Muhammed dirler adıla aña

1836. Ditredi baña kişi tiz deñedi
Görmemişsin sen meger anı didi

1837. Görmedüm didüm didi ben gördüm ol
MuŐcizāti hakdurur kendü Resül

1838. Cānum oldur cümle halkuñ serveri
Oldurur āhir zamān peygāmbəri

1839. Yalvaruban iltimās itdüm aña
Kim bu gice konuk olasın baña

1840. Eve iletdüm konuklık eyledüm
Pes haber virgil Muhammed'den didüm

1841. Ol kişi didi Muhammed hakkıçün
Söylemezem ben anı saña bu dün

1842. Tā ki tahkik dimeyince sen baña
Dost mısın sen yāhūd düşmānsın baña

1843. Ben didüm Tañrı hakkıçün ey veli
Baña cāndan dahı ulu sevgülü

1844. Ol didi hak bahtulu kılmış seni
Vāy aña kim ola anuñ düşmeni

1845. Bil ki cāndan sevgülüdür ol baña
Hem dahı imān getürmişem aña

[73b]

1846. Hak nebîdür dînine girdüm anuñ
Mu'cizātı şöyle kim gördüm anun

1847. Barmağınuñ arasından çıkdı su
Şöyle kim yirde revān akdı o su

1848. Çok kişiler içdiler aldurdılar
Hem dahı çok kırbalar doldurdılar

1849. Fātiha'yla dahı İhlās sūresin
Hem Mu'avvizeyn dahı ol yakın

1850. Okudı [hem] dahı öğretti baña
Anda öğrenmişlerimiş kim aña

1851. Gitdi ol ben bî-karār oldum katı
Cān u dilden intizār oldum katı

1852. Gitdi Őaklum bilmezem kim n'idem

Kasd kıldum kim hemān Rūm'a gidem

1853. Komadı ehlüm beni menŎ eyledi
Yaluñuzsın nice gidersin didi

1854. Korkulu yol yoldaşuñ yokdur bile
Sabr kılğıl tā ki nice kāfile

1855. Kalmadı sabr u karārum n'ideyüm
Gitdi göñlüm sabrı nice ideyüm

1856. ŐAmmū oğlıla bile mālumuz
Bir arada varıdı hoş hālümüz

1857. Tāciridük ortagıduk biz bile
Bir kez ol varur bir kez ben yola

1858. Mekke'ye didüm bu yol ben gideyüm
Sen oturgıl ben ticāret ideyüm

[74a]

1859. Ol didi kim saña ne oldı Őaceb
Kim sefer kılmazıduñ hergiz taleb

1860. Anda senüñ bir işüñ vardur meger
Kim anuñçün itmek istersin sefer

1861. Yok didüm didi ki doğru söylegil
Vardurur sırruñ baña şerh eylegil

1862. Gāyet ilhāh eyledi pes söyledüm
Göñlümüñ sırrın aña şerh eyledüm

1863. Didi vallāh yahşi bu işüñ senüñ
Çok işitdüm muŖcizātı ben anuñ

1864. Bu kabîle kim Hazrec'dür adı
Kim bu şehrüñ ulularıdur didi

1865. Baña dirler Mekke'ye varmak gerek
Anlara bizden selām virmek gerek

1866. Dahı sevgend-nāme ilet kim bular
ŖAhd idüb bizümile bir olalar

1867. Ben kabül itmezdüm uş eyleyüm
Seni dahı bile alub gideyüm

1868. Saña şol küllî aramızdaki māl
Pes Ebü'l Heytem didi olsun helāl

1869. Tek kabül it sözlerini yüri var
Hem beni dahı bile algıl ey yār

1870. Hoş [ola] didi hemān-dem durdı ol
Ol ulularuñ katına vardı ol

1871. Çünkü gördiler anı söylediler
Mekke'ye varsañ gerekdür didiler

[74b]

1872. Ol didi kim varayum illā bile
Bir kişi dahı gerek yoldaş ola

1873. Didiler kim yahşi yoldaş varsun ol

Kimse andan yig saña yoldaş degül

1874. Didi Óammüm oğlı uş gelsün bile
Didiler kimi dilersin sen dile

1875. Pes yarağ idüb gönildiler yola
Hem Enes bin Mālik aldılar bile

1876. Gice gündüz dimediler gitdiler
Tā ki Mekke şehrine dek yitdiler

1877. Geldiler ebtahda anda indiler
Hem oda gösterdiler vü kondılar

1878. Pes Ebū'l Heytem didi vardum hemān
Bir işüm vardur didüm ol dem revān

1879. Pes Resūl'ün meclisin sordum hemin
Çün Resūl'ün evine vardum yakın

1880. Karşu geldi bir yalın yüzlü cüvān
Pes selām virdüm beni gördi hemān

1881. Didi sen misin Ebū'l Heytem baña
Ben didüm kim ki didi adum saña

1882. Didi ol didi ki geldün sen aña
Ol beni gönderdi kim geldüm saña

1883. Çün Ebū'l Heytem işitdi bu sözi
Hayrete düşdi dola geldi gözi

1884. Şādılıkdan şöyle oldum dir hemān
Bilmezem yir mi yirüm yā āsumān

[75a]

1885. Maksūdı çün hāsıl oldu giçdi ol
Getdi kendünün iline dutdı yol

1886. BaŖzı rāvı soñra geldi dir Habîb
Cümle-i ashābdan oldu dir Habîb

1887. Burada bu kıssa oldu uş tamām
Mustafā vasfını ki kıldı tamām

Kıssa-i ŖArza Kerden Resūl Hod Berāber Kabāi’li
ŖArab

1888. Söylegil ey bülbül olmagıl melūl
Kim bu devrān umduguñ gibi degül

1889. Hoş ol sen buyısa komaz zamāne
Ne senden nām ve ne benden nişāne

1890. Aç gözini şāhid-i cān āşikār
Var kadehde cürŖa olma hüşyār

1891. Āferīniş çün nisāruñdur senün
Cümle mahlūk gam-güsāruñdur senün

1892. Çarh-icrām çakerüñdür cümle pes
Sen bulardan bu tamaŖ ipini kes

1893. Bir elünde cām bir elde ca'Ōd-ı yār
Raksa gir meydāna gel merdāne var

1894. Arzū kıl[gıl] ol ezel gūlzārını
Ko fenādā ab u gil bāzārını

1895. Bı-vefādur işbu leylile nehār
Pür-cefādur hod zımistān-ı bahār

1896. Kim ki bunda geldi gitdi rūzigār
Bayagı gibi yine uş ber-karār

[75b]

1897. Söyle bārı kim bu sözi yādīgār
Koya senden sen gidicek rūzigār

1898. Şıretini ol Ōazız peygāberüñ
Söyle uş şāh-ı temiz peygāberüñ

1899. Rāvıler böyle rivāyet itdiler
Şıreti çünkim hikāyet itdiler

1900. Fātıma hātūn çünki doğdı andan
Geldi bir dūr dünyaya dūr-dāneden

1901. Şol Hadıce hātūn ol yılda hemın
Kim vefāt itdi kodı dünyā gamın

1902. Bir iki gün çünki geçdi bı-gümān
Ol Ebū Tālib dahı öldi hemān

1903. Pes Kureyş ehli tasavvur eyledi

Çün kim öldi ol Ebū Tālib didi

1904. Biz Muhammed üstine el boluruz

Şimdiden soñra cezāsın kıluruz

1905. Bilmediler kim aña Hāfız MuŖin

Kādir-i Kakhār-ı Gālib'dür yakın

1906. Andan emirsüz inmez yire yaprak

Ağaclar çöp bitürmez kara toprak

1907. CemîŖi kudretinüñ kabzasında

Ne varsa mevcūdātuñ katresinde

1908. Belāyı kim çekerler enbiyālar

Cefāyı kim görürler evliyālar

1909. Nazardadur kamusın görür Hak

Ve-lıkin dilegi böyledurur Hak

[76a]

1910. Ki bunda Allāh'un çok hikmeti var

Ki gāfil olmaz aña ol haberdār

1911. Ve-lıkin hakkı taŖlīmle bilürler

Kaçan kim bilicek hayrān olurlar

1912. O hikmetler ki Allāh bu belāda

Komışdur dostlarını bu belāda

1913. Birisi Ŗadlıçündür kullarına

Ki Ŗadl āsarı ide her birine

1914. Ki zîrâ Hak yaratmakta buları

Birinüñ hiç yoğdı ihtiyârı

1915. Bu cümle mevcûdâtı kim Óâdemden

Vücûda kendü getürdi keremden

1916. Girü bundan dönicek cümle aña

Varurlar gör ne direm diñle saña

1917. Bu halkuñ baÓzısına ider Óinâyet

SaÓâdetde yaratdı ol begâyet

1918. Şekâvetde yaratdı baÓzısını

Ki hergiz bilmediler Tañrı'sını

1919. Pes imdi böyledür Óakd-ı ihtizâsı

Kamusınuñ çü birdurur Hudâ'sı

1920. SaÓâdet ehlinüñ dahı Habîb'i

Şakâvetden olma bîzer naşîbi

1921. Şakâvet ehli dahı bu arada

Gerek kim baÓzı vakt ire murâda

1922. Ki dünyâ Óömri ol Óukbâya nisbet

Degüldür bir nefes Óukbâya nisbet

[76b]

1923. Ne deñlü Óâsi bed-baht olsa kişi

Ne deñlü fiÓl-i bed kim kılsa işi

1924. Ki Hak emrini hergiz kılmaya ol

ÓAzāb içinde cāvīdān kılma ol

1925. Ki zīrā rahmeti gālibdür ey cān
Hakk'ıñ her hışmı üzre baña inan

1926. Ne kadar hışm iderse bir kulına
Ki buyruk sımak anda çok bulına

1927. ÓĀkıbet ol hışm ider āhirine
Rahmete tebdīl olur ol hem yine

1928. Hak TeÓālā kula kılduğı gazab
Hem [yine] kuluñ günāhıdır sebab

1929. Hem ne kim kuldān muhālıflık gelür
Dükenür aña nasīb olur āhir

1930. İllā Hakk'ıñ rahmeti artukdurur
Kamudan aña dükenmek yokdurur

1931. TāÓatından hem günāhından kuluñ
Bı-niyāz müstagnıdurur Hak bilüñ

1932. Her göñül bu maÓrifet esrārına
Lāyık olmaz her zübān güftārına

1933. Hayrede rāvīler kıldı rivāyet
Resülullāh'a geldi işbu āyet

Kavluhū TeÓālā

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ

97

Aleyh

1934. Danışdı ol yârenleri velîle

Ebū Bekr ü ÓÖmer ÓOsmān ÓAlî'le

[77a]

1935. Didi Allāh buyurdu kim risālet

İrişdürem kamu halka tamāmet

1936. Dilerem sūk-ı ÓUkāz'a⁹⁸ varam ben

Haber virem bu dîni gösterem ben

1937. Ki Mekke ehline çok söyledüm ben

Buları hakka daÓvet eyledüm ben

1938. İşitmezler cehlik bicerürler

Hased idüb sögerler hem ururlar

1939. Ki ben bunlaruñ içinde büyüdüm

Yetim oldum dahı hem derviş oldum

1940. Hakır görüb bu benden Óār iderler

Görürler muÓcizāt inkār iderler

1941. Göñüllerinde muhkemdur<ur> kilîdi

Ki Hakk'a dönmege yokdur ümîdi

⁹⁷ Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. [Eğer bunu yapmazsan, O'nun verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun. Allah, seni insanlardan korur. Şüphesiz Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmeyecektir.] Mâide 5/67.

⁹⁸ Eş metne göre düzeltilmiştir.

1942. Dilerem mevsüm-i ÓUkkāz⁹⁹ olıcak
Kabā'iller gelib sahrā dolıcak

1943. Varayım bu dīni Óarz eyleyeyim
Risālet sözlerini söyleyeyim

1944. Kime kim Tañrı kılursa Óināyet
Müsülmān ola ol bula hidāyet

1945. Bu ÓUkkāz¹⁰⁰ sūkı andandur Óibāret
Ki hac mevsimi olıcak tamāmet

1946. Gelür[ler]di kamu yirden ÓArablar
Yimek içmek kılurlardı tarablar

1947. Kabā'iller irāk yakın gelürdi
Ki üç günü [key] ulu bāzārıdı

[77b]

1948. KaÓbe'nün içinde butlar<ı> varıdı
Olaruñ maÓbūdı ol putlarıdı

1949. Yılda bir keret gelürlerdi ÓArab
Butlara secde kılur[lar]dı ÓArab

1950. Nitekim şimdi hācılar varurlar
Yüz urub KaÓbe'ye secde kılurlar

1951. Yine ol vakt o mevsim olmışıdı
ÓArablar dag u sahrā dolmışıdı

⁹⁹ Eş metne göre düzeltilmiştir.

¹⁰⁰ Eş metne göre düzeltilmiştir.

1952. Ebū Bekr ü ÓÖmer didi ey ulu
İçün taşuñ kamu nūrıla dolu

1953. Senüñdür rāy-ı fermān Pādişāh' uñ
Ki biz kamu kuluz hükm ol İläh' uñ

1954. Kalan Óammūları didi ey ogul
Bu zahmetdür katı sen ko emiñ ol

1955. ÓArablar dag u sahrālar dolupdur
Ki her biri bir iklimden gelübdür

1956. Bu İslām dīnini bu hak-şināsı
İşitmemişdür ol şāh-ı gedāsı

1957. Senüñ fehm itmeyeler bu sözüñi
Yakındur incideler hem özüñi

1958. Ki her birisi bir hüccet diyeler
ÓAcā'ib müşkil işler işleyeler

1959. Senüñ hod kamumuzdan Óakluñ artuk
Ki rāyüñ dahı yigdür fazluñ artuk

1960. Resūlullāh buyurđı kim bu işde
Benüm hiç ihtiyārum yok her işde

[78a]

1961. Ben Allāh' uñ kulıyam emr anuñdur
Ki yir ü gök halk emr anuñdur

1962. Beni bu halk içinden hikmetile
Bu işe mahsūs itdi rif'Öātile

1963. Risālet hem hilāfet virdi baña
Digil halka diyü söz didi baña

1964. Kula vācibdurur fermānı anuñ
Hemān dutmakdur fermānı anuñ

1965. Eger hod yeterise cānın mālī
Veyā oğlı kızı ehl-i Öiyāli

1966. Zıra kim ol yaratmışdur kamuyı
Kime cennet virür kime tamuyı

1967. Muhālīf olub uğramak Öazāba
ÖAklsuzlıkdurur düşmek Öitāba

1968. Didi anlar ki vallāh yā Muhammed
Senüñ bir sözüñi kılmazuz red

1969. Yiryüzinüñ Öaklısın hem Öālimi
Saña beñzer yokdurur hiç ādemī

1970. Şefekat iderüz göynür özümüz
Anuñçün biledür saña sözümüz

1971. Kalanın sen bilürsin bilmeziz biz
Senüñ sözüñü hiç red kılmazız biz

1972. Çün sabāh oldı Resül durdı hemān

Ol kabā'ilden yaña oldı revān

1973. Didi Sıddık yā Resūl cānum fedā
Bile varuram senūñle ben gedā

[78b]

1974. Bu kabā'illeri ben çok görmişem
Her birinden nesne alub vermişem

1975. Hem çoğınuñ beglerini görmişem
Kim ticāretde olara irmişem

1976. Didi gel kim Hak Óaziz itsün seni
Hem Óaziz itsün senūñ[le] bu dīni

1977. Pes ÓAlī dahı didi sizūñile
Yā Resūlallāh varuram ben bile

1978. Pes Resūlullāh didi kim yā ÓAlī
Sen dahı oğlan yigitsin yā velī

1979. Sabr idemezsin belāya söz düşer
Dökülür başlar yire kanlar saçar

1980. Dahı sarb işlere saklaram seni
Sen otur yeründe ey Hak aslanı

1981. Sıddık aldı bile pes vardılar
Tañrı'nuñ birligini söylediler

1982. Her kabīlenūñ ulusın sordılar
Destūr alub katlarına vardılar

1983. Anlara İslām'ı Óarz eylediler
Tañrı'nuñ birligini söylediler

1984. BaÓzısı didi ki bilmezüz sizi
Diñlemezüz bu didügüz sözi

1985. Duruñ giduñ katumuzda oturmañ
Başumuza bizüm gavgā getürmeñ

1986. BaÓzısı didi kavmlerüñ saña
Hem yakındur hem kavm öñdin soña

[79a]

1987. Uymadılar biz dahı hiç uymazuz
Yüri git sözüñ kulağa koymazuz

1988. BaÓzısı didi inanduk sözüñe
ÓĀşık olduk aydan arı yüzüne

1989. Çün zuhūr eyledüğüñi bilürüz
Biz dahı andan müsülmān olayuz

1990. BaÓzısı hem bî-edeblik eyledi
Kim kakıdı yaramaz söz söyledi

1991. Anda bir ulu kabîle var[ı]dı
İbni Diyārıdı ol ilüñ adı

1992. Mustafā'nuñ Óammüsü Ebū Leheb
Anda varmışıdı ol cāhil ÓArab

1993. Beglerine vardı didi ey ulu

Kardaşum oğlı benüm oldı delü

1994. Diyü gelür girü zennine söyler ol
Dir ki Tañrı birdurur benven Resül

1995. Hak degül bätıldurur dir putları
Herzedurur dir bizüm maŖbūdları

1996. Şimdi bunda geliserdi taşlar uruñ
Bilesince yoldaşını öldürüñ

1997. Kendüsini dahı döğüñ incidüñ
Tā ki ol sözden döne şöyle idüñ

1998. Pes Resülullāh dahı geldi hemān
Ol kabîle içine girdi revān

1999. Anları İslām'a daŖvet eyledi
Tamunuñ heybetinden söyledi

[79b]

2000. Ol kabîle hışm idüben durdılar
Her biri taşlar götürüb urdılar

2001. Pes Ebā Bekr ol emİrÜ'l-mü'minİn
Atdı kāfir taşı bārān¹⁰¹ eyledi

2002. Görđi çün eşrār-bāzān anları
Geldi cümle kāfirüñ azgunları

2003. Bunları çevre aluben durdılar
Her biri taşlar getirüb urdılar

¹⁰¹ Yazmada: *bārrān*.

2004. Her ki peygāmbere taş ururıdı
Taşa karşı [E]bū Bekr dururıdı

2005. Curh oldı her biri çıkdı kanı
Şöyle kim yirde revān oldı kanı

2006. Hem Resūlullāh'a çok taş urdılar
Çünkü kāfir dört yañadan durdılar

2007. Mekke şehrine irişdi pes haber
Kim Resūl'i Sıddık'ı öldürdiler

2008. BaŖzısı didi ki dahı ölmedi
İllā hergiz sağ<ca> yirleri kalmadı

2009. Pes ŖAlī'nün kardaşı Tālib hemān
Çekdi kılıc atına bindi revān

2010. Çıkdı geldi yitdi gördi kim Resūl
Hak TeŖālā saklamış sağdurur ol

2011. Velī ki çok Ebū Bekr'ün yarası
Dökilmiş kanı kim gitmiş çerāısı

2012. NaŖra urub haykırub ün eyledi
Hāy ne işdür ey laŖınler bu didi

[80a]

2013. Taş uranlar Talīb'i çün gördiler
Korkdılar her biri girü döndiler

- 2014.** Didiler bizüm degül suc ey ulu
ÓAmmüsü didi ki oldun bu delü
- 2015.** ÓAklı gelsün başına taşlar uruñ
Ger sözünden dönmezse öldürüñ
- 2016.** Döndi aña didi kim ey bñ¹⁰² Leheb
Ey yavuz bed-baht vay redd-i ÓArab
- 2017.** İşbu kınler bu Óadāvetlerinden
Kim kılursın kardaşuñ oğlına sen
- 2018.** Kim kamumuzuñ gözinüñ nürü ol
Fahrumuzdur n'ola oldıysa Resül
- 2019.** Ol didi anuñçün kıldum beni
İncidür bizi dahı kendözini
- 2020.** Bir işi dutmuşdur ol kim ilerü
Vermeyiserdür kılısar ol girü
- 2021.** Anuñçün bizi halka ider melāmet
Ferāgat oluben olmaz selāmet
- 2022.** Didi Tālib kim inanmaz mısın sen
Ki doğru sözlüdür ol ezelden
- 2023.** Buña buyırdılar kim sen risālet
Erişdür halka vü eyle delālet

¹⁰² Vezin gereği müstensih bu şekilde yazmıştır.

2024. Didi ben dimezem söyler bil anı
Velî dıvdür gelür azdurur anı

2025. Tenine deyü girür söyler bil anı
Bu sanar kim melekdür āsümānı

[80b]

2026. Ki dıvler sen bilürsin cāzūlardur
Bunı dahı gelür ol cāzū kılur

2027. Didi Tālib ki ey bed-baht Óaklsuz
Şu deñlü fehm idemezsin ey ger söz

2028. Ki murdār habiş tenlerde olur
ÓAklsuzları ol gümrāh kılur

2029. Didi sen benden Óaklu pāk kişi
Dahı gördüñ mi ey nā-pāk kişi

2030. Bunı didi biraz sögdi kakıdı
Tükürdi yüzine Tebbet okudı

2031. Didi ol bir kişi kim bile baña
Sögeben nicesi dost olam aña

2032. Didi Tālib bu mı sögdi ey gümrāh
Senüñ hakkuñda didi bunı Allāh

2033. Okunısar bu sözde tā kıyāmet
Sögiser saña mü'minler temāmet

2034. İniben pes atından Mustafā'yı

Kocup öpdi elin kıldı duŖāyı

2035. Didi cānum fidādur yā Habībi
Yoluñda ey benüm derdüm tabībi

2036. Anunçün ben belkice gelmezidüm
Ki bu cevre Muhammed kılmazıdum

2037. Bugün ben anca adam öldürürdüm
ŖArabda fitne başın kaldururdum

2038. Kıyāmet koparuram ceng olurdı
Nice başlar ayaklarda kalurdı

[81a]

2039. Velī Allāh saña sabrıla kuvvet
Bi-hamdi'llāh viribdür hilm ü nusret

2040. Bize ol iş virilmedi n'idelüm
Dur imdi yā Resūlallāh gidelüm

2041. Rāvī eydür döndi peygāMBER hemān
Sağ selāmet geldi şehre ol<di> revān

2042. Bitdi gice çün sabāh oldı Ŗayān
Ol Ebū Bekr'ile oldılar revān

2043. Ol kabā'İllere yine vardılar
Bir ulu meclis kurulmuş gördiler

2044. Destür aldılar içerü girdiler
Mustafā'nuñ çün cemālin gördiler

2045. Begleri kalkdı ikrām eyledi
Hācetüñüz var mı yā ulu didi

2046. Didi peygāamber ey ulular size
Viribdi Allāh beni kamuñuza

2047. Tā kim anı pāk yaña ne bile siz
Secde-i kulluğı aña kılasız

2048. Rāvı eydür anda üç beg varıdı
İkisi yigit birisi pıridi

2049. Pıridi likin begāyet muŖteber
Didi kim aduñ Muhammed'dür meger

2050. ...¹⁰³ kim kopısar bir Resül
Mekke ehlinden digil sen misin ol

2051. ...¹⁰⁴ hemān pır durdı der-hāl
Yüzini ayağına sürdi der-hāl

[81b]

2052. Müsülmān oldı ikrār eyledi pır
Dönüben bundan inkār eyledi pır

2053. Pes didi kim yā Resülallāh duŖā
Kıl beni katına okusun Hudā

2054. Ki duydum dirliginden bu fenānuñ
Boyandı cāna cevri hod Ŗanānuñ

¹⁰³ Bu kısım yazmada eksiktir.

¹⁰⁴ Bu kısım yazmada eksiktir.

2055. Resūlullāh didi hāzırdurur Hak
Didüğüni işidür hem görür Hak

2056. Hemān ol pır ayağını uzatdı
Götürdi barmağın cān teslim itdi

2057. Ol iki beg gördi hayrān oldılar
İkisi dahı müsülmān oldılar

2058. Pes didiler yā Resūlallāh hemİN
Ümmet olduk biz saña bilgil yakın

2059. Cān u dilden olduk uş biz saña dost
Düşmenüñe düşmenüz dostuña dost

2060. Sen zuhūr eyleyicek biz gelevüz
Anda biz senüñle bİÖat kılavuz

2061. Çün işitdiler bu sözi durdılar
ÖĀmir ibni SaÓsā'ya vardılar

2062. Ol kabılede iki beg vardı
Birinüñ Zilzel Revāh biri adı

2063. Destūr aldılar içerü girdiler
Çün Resūlullāh yüzini gördiler

2064. Ol iki beg kalkdı Öizzet eyledi
Anlara peygāber ...¹⁰⁵

[82a]

¹⁰⁵ Bu kısım yazmada eksiktir.

2065. Ol şefâ'atden bizi unutmasun
Biz müsülmānuz bizi terk itmesün

2066. Geldüğümüz bu araya budur sebab
Kim bir ulu beg varıdı key Őaceb

2067. Leşkeri çoğıdı genci bî-kıyās
Varıdı dört yüz hakîm kār-şinās

2068. BaŐzısı keşf ehli baŐzısı tabîb
Kimyadan almışdılar [her biri] nasîb

2069. Kamusınıñ ulusıydum ben yakîñ
Kamu işde baña uyardı hemîñ

2070. Oldı kanda varur[ı]sa Őādeti
Karşu gelür halk iderdi Őizzeti

2071. Çok yimek piş-keş getirürleridi
Getürene akçe virürleridi

2072. İttifāka birgün ol şāh nā-gehān
Uğradı Mekke iline ol revān

2073. Ululardan kimse Öizzet kılmadı
Kimse yimek piş-keş alub gelmedi

2074. Bağlamış gönlinde şāh anlara kîñ
Haste oldı gidicek bir gün hemîñ

2075. Varduğınca artdı anuñ rahmeti

Kābil olmadı Óilāca Óilleti

2076. İttifākıla Óilāc itdükce ol
Dahı biter oldı bu kez şişdi ol

2077. Hātıruma geldi bu kez ben hakır
Didüm aña bir sözüm var ey emır

[82b]

2078. Şek degüldür kim ey melek bu belā
Bize Hak'dan geldi olduk mübtelā

2079. Yāhūd bizden gelmiş ola bir günāh
Hak katında olduk ola rüy-siyāh

2080. Ya şāhuñ gönlinde bir iş vardurur
Kim ol işdür kim bu işi azdurur

2081. Ol melik didi ki doğru söyledüñ
Sen bu işden beni āgāh eyledüñ

2082. Mekke ehli baña Óizzet itmedi
Piş-keş ile kimse karşı gelmedi

2083. Hātırumdan bağladum anlara kın
Kim Yemen iline varıcak hemın

2084. Gönderem bir ulu leşker kim gele
Mekke'nüñ şehrin ilini gark kıla

2085. KaÓbe'yi yıka temāmet taşların
Hep Yemen şehrine ilt<e>ler varın

2086. Bir kelîse yapalar anda anı
Hâtırumda bağladum di ben anı

2087. Sen tanuk olgıl eger baña hemân
Ben rencden ger bilürisem amân

2088. Ka'be'nün üstüne örtem ben harîr
Mâl virem anda ne kim verse fakîr

2089. Ol gice sultân sakladı bî-gümân
Gitdi andan Mekke'ye geldi hemân

2090. Ka'be'nün üstüne dîbâ örtü ol
Mekke'nün ehline mâlı virdi bol

[83a]

2091. Döndi gitdi yine ben didüm aña
Bunda kaluram icâzet vir baña

2092. Kim bu yirden kopa hakdur bir beni
Kopmadı kopmayısar dahı anuñ gibi

2093. Enbiyānuñ hâtemi oldur hemân
Oldurur peygāmbere-i āhir zamān

2094. Devletüm olursa ben anı bulam
Yāhūd anı istemeqlikde olam

2095. Pādîşāh didi tanuk ol sen baña
Ben dahı uydum itdüm hem saña

2096. Ben didüm aña uyan ikrār ider

Hem tanuklık virüben tekrâr ider

2097. Pes müsülmân oldu ikrâr eyledi
Hem şahâdet sözlerini söyledi

2098. Didi kim benden aña virgil selâm
Ben anuñ hem ümmetiyem hem gulâm

2099. Girdi ol ben bende kaldum bir zamân
Bildüm aña Óömr irişmez bî-gümân

2100. Bunda geldüm bu kitâbı yazdum uş
Gizledüm ben de bu sırrı kazdum uş

2101. Bizden ol âhir zamânuñ şâhına
Çok tahiyyât çok selâm olsun yine

2102. Ümmeti yüziçün bizi yâd itmesün
Ol şefâÓatden bizi unutmasun

2103. Bu kitâb okudı çün işitdiler
Ol Resül'e cümle tahsîn eylediler

[83b]

2104. Resül didi Ebü Eyyüb' uñ aslı
Odurur kim budur uşda nesli

2105. Bu müsülmân oğlıymış aslıla
Hem müsülmân olısarlar aslıla

2106. Ol hakîmüñ hâtırîçün ...¹⁰⁶
...¹⁰⁷ işbu menzile el-hak bizi

2107. Söz çoğıdı muhtasâr oldı tamâm
Hem bu kıssa burada oldı tamâm

Zıkr-i Kıssa-i Mikdād İbn-i Esved Radiyallāhu ÓAnh

2108. Söylegil ey bülbül eylegil figān
Cāna dilden nāle virgil armağan

2109. İşbu kerden çarh u sufle-rūzgār
Göñlümi kıldı be-gāyet dil-figār

2110. Cānuma her dem cefādur pişesi
Cevr ü mihnetdür müdām endişesi

2111. Kendü bigi çarh-ı ser-gerdān beni
Kıldı ser-keşte kılub hayrān beni

2112. Göñül düşdi ayakdan devr elinden
Kime feryād idem bu cevri elinden

2113. Haber vir bārî Óışkuñ kıssasından
Halās it rüzigāruñ gussasından

2114. Her kimüñ kim bağr-ı Óışkdan başludur
Gözi yaşlu yüregi āteşlüdür

¹⁰⁶ Bu kısım yazmada eksiktir.

¹⁰⁷ Bu kısım yazmada eksiktir.

2115. Kıssası Óıškuñ kılur cāna eser
Söylegil Óāşıklara Óışkdan haber

[84a]

2116. Söyle Óıškuñ sözini kim hūb olur
Her gönülde cān gibi mahbūb olur

2117. Rāvıler kıldı rivāyet ey Óazız
Hūb hadısdurur eyüce diñileñüz

2118. Kim Medıne şehrine bir rūzigār
Geldi kızlık kaht oldu āşikār

2119. Pes sahābe aç kalıb bu geldiler
Söylediler ol Resül'e geldiler

2120. Kıldı peygāmbere ululara bir duÓā
Kim götüre kızlığı tızcek Hudā

2121. Didi ol Kureş'ün kārübānı
Geliyorur size hak virdi anı

2122. Devesi var yüz altmış cümle pür-bār
Ki dürlü meyveler anda çok var

2123. Varuñ uruñ aluñ anı helāldür
Ki niÓmetdür dolu hem dahı māldur

2124. Hemān durdı yirinden Hamza ol dem
Zübeyr ibni ÓAvām'durur dahı hem

2125. Muhācirlerden[dür] ceng-i merdān
Bahādur pehlevānlar cümle gerdān

2126. Resül'den destür aldı gitdi anlar
Üçüncü günde mālā yitdi bunlar

2127. Yiterler kārübāna bir derede
Kim anlar konmuşıdı bir arada

2128. Kureyš'den varıdı yitmiş ulular
Bahādurlar ki māl istedi olar

[84b]

2129. Kāfile serlerinüñ adı ÓÖmer
ÓAmmüsü oğlı idi Bū¹⁰⁸ Cehl'ün meger

2130. Çünkü kāfirler buları gördiler
NaÓra urub cümle karşu geldiler

2131. NaÓra urub depdi Hamza pehlevān
Hamza'yı için gördiler anlar hemān

2132. Dağıluben sağa sola kaçdılar
Başın aldı kaçdı māldan geçdiler

2133. Illā kaçmadı ÓÖmer durdı hemān
Yitdi bir şebde urdı Hamza pehlevān

2134. Yardı gögsin arkasından çıkdı kan
Düşdi yire tamuya viribdi cān

2135. Ol kalanı kaçdı mālī virdiler
Pes Resülullāh katına geldiler

¹⁰⁸ Vezin gereği müstensih bu şekilde yazmıştır.

2136. Bir Yahūdî vardı feryād eyledi
Mekke ehline bu hāli söyledi

2137. Çün işitdi [ol] Ebū Cehl-i laŖın
Beñzi sarardı kulunc dutdı hemİN

2138. Pes çığırdı katı feryād eyledi
Pāk-ı gālib bir gör ki āhir didi

2139. Elinden ol kişinŭñ biz n'idelŭm
Aña bir çāre idŭñ siz n'idelŭm

2140. Getürür her zamānda bir belāyı
Bizŭm başımuza dürlü kazāyı

2141. Be-gāyet mihnete olduk giriftār
Cihānı başımuza kıldı [o] dar

[85a]

2142. Ebū Süfyān olaruñ Ŗākılıdı
Maslahat ben bildŭgŭm budur didi

2143. Elçi saluñ Kayser'ile Kisri'ye
Tā kim anlar çok çerçiler diriye

2144. Varayuz haklayavuz tā biz anı
Diñlenevŭz kahr ideyŭz dŭşmeni

2145. Şeybe eydür bu didŭgŭñ iş senŭñ
Uzun işdurur yakındur dŭşmenŭñ

2146. Maslahat ben bildüğüm budur hemîñ
Bize Cābir'dür anlardan yakın

2147. Kim Benî Künde ilinüñdür begi
Yokdurur bir pehlevān anuñ bigi

2148. Vardurur dört biñ er ceng-i süvār
Pehlevānlardur kamusı nā-müdār

2149. Hem Miyāse adlu vardur bir kıızı
Boyı selvi aydan arıdur yüzi

2150. Ulu kiçi gör ne dir cümle yeksān
Ki yā Rab bu melek midür ya insān

2151. Benefşe zülfülü nergis gözlüdurur
Ki gülden dahı nāzik yüzlüdurur

2152. Teni şimîñ lebi dür yāküt-ı tāb
Hemān dişleridurur dürr-i hoş-āb

2153. Sanasın fitnedurur oldı süret
Ki tā ki kıla halk gönlin gāret

2154. Kemāhladurur hüsn-i cemāli
Bahādurlıkda hod vardur kemāli

[85b]

2155. Ululardan niceler istediler
Virelüm māl u mülkler çok didiler

2156. Her ne kadar <kim> virürlerse kalını
Kız kabül itmez cihānuñ mālını

2157. Sözi budur ki [bu] merdān içinde
Beni her kim yıka meydān içinde¹⁰⁹

2158. Benüm oldur erüm aña varuram¹¹⁰
Beni her kim ki yıkar<ı>sa görürem

2159. Varalum isteyelüm ol kızı biz
Ululardan birisiçün dileñ siz

2160. Anuñla vuslat idüb bir olalum
Ki her işlerde hem-tedbjr olalum

2161. Ol bizümle bir olıcağaz hemān
Key zebün olur Muhammed bî-gümān

2162. Varayuz şehrin ilin yıkayuz
Biz anuñ Őuhdesinden hoş çıkayuz

2163. Pes Ebū Cehl-i laŐin didi eyü
Yahşi tedbjr böyle olsa ne kayu

2164. Pes yarağ itdi ulular cemŐ olur
Ol Ebū Cehl-i laŐin gör ne kılur

2165. Bir Őalem kaldurđı kara key ulu
Lāt adı [ki] altunıla yazılı

2166. Bilesince bindi iki biñ süvār
Gitdi Cābir iline kopdı gubār

¹⁰⁹ Bu satır yazmanın kenarına ilave olarak yazılmıştır.

¹¹⁰ Bu satır yazmanın kenarına ilave olarak yazılmıştır.

2167. Çünkü Cābir iline irişdiler
Karşu geldi ulular gōriřdiler

2168. Çok deve boğazladılar çok koyun
Key konukluk eylediler nice ...¹¹¹

[86a]

2169. Çün konukluk kıldılar üç gün tamām
Pes Ebū Cehl-i laŖın söyler kelām

2170. Didi ey beg ümiğe geldük size
Tā ki [ard] arka olasız siz bize

2171. Ululıđa biz kabūl itdük sizi
Kullıđa kılun kabūl hem siz bizi

2172. şu Miyāse adlu kızıñ ey ulu
Kim cihānda oldu adıla dolu

2173. İsteyü geldük bizi kılğıl kabūl
Hoca olğıl sen bize biz saña kul

2174. Didi Cābir [ki] siz anı bilmezsiz
Kim reşşe Ŗākiledurur ol kız

2175. Hük m anuñdur kendüye belkim bize
Hiç bizüm geçmez sözümüz ol kıza

2176. Kimse hergiz başın indürmez ol
Kendüye hiç kimseyi kılmaz kabūl

¹¹¹ Bu kısım yazmada eksiktir.

2177. İllā siz sādāt-ı Mekke'siz yakın
Dahı eşrāf-ı ŐArab'sız siz hemİN

2178. Varub aña [ben] virem sizden haber
Rağbet ide ol size şāyed meger

2179. Bunı didi hemān-dem durdı Cābir
Kızınıñ katına çün vardı Cābir

2180. Karşu vardı kızı ikrām eyledi
Çün oturdı döndi Cābir söyledi

2181. Ey kızum ol Mekke'nüñ uluları
Hem Kureyş'üñ dahı devletlülери

[86b]

2182. Uş seni istemege geldi bular
Sen ne dirsın tanmağa geldüm saña

2183. Didi ey baba içübven andı ben
Dürlü dürlü kılmışam sevgendi ben

2184. Kayser isterise ya Nüşirevān
Ya Yemen sultānı isterse hemān

2185. Kılmazam ben hiç birisini kabül
İllā şol cengde beni yıksa ol

2186. Kim ki meydānda yıkarısa beni
Ol erümdür ger fakıru ger ganı

2187. Şol kişi kim geldiler beni diler
Cümlesi meydâne çıksunlar olar

2188. Hem dahı dört yañaya kılun haber
Kim gele her kanda kim varısa er

2189. Çıkalum meydân içinde duralum
Birbirile oynasunlar görelüm

2190. Kamusından her kişi kim ola gâlib
Benüm cengüme gelsün baña tâlib

2191. Yıkarsam ben anı olsun melâmet
Yıkarsa ol beni olsun selâmet

Fasl

2192. Rāvî eydür dört yaña oldı haber
Cümle[si] ol illere doldı haber

2193. Hem nire de varısa bir pehlevân
Geldi cümle pîr ü bürnâ vü cüvân

[87a]

2194. Kim Kureyş'den gayrı hem dört biñ er
Geldiler meydâna doldılar ser-te-ser

2195. Pes Miyâse ceng donını egnine
Geydi merdâne kuşandı ol yine

2196. Ceng donı üstine fâhir donları
Geydi düzdi incüyi altunları

2197. Bir altunlu kılıc Mısrî biline
Kuşanub şebdesi aldı eline

2198. Aldı bir pülâdî kalkan ol nigâr
Pes atlu atına oldu süvâr

2199. Yüridi meydân içinde mâh gibi
Kullarınun ortasında şâh gibi

2200. Bakakaldı gözleri halkun aña
Kimse gözin dönderimez bir yaña

2201. Doldı yüzi nûrıla meydân içi
Vâlih oldu hüsnine ulu kici

2202. ÓAmmûsı kızları bile vardılar
Bir yücece yirde çıkub durdılar

2203. ÓIşk odı düşdi [ki] merdân içine
Pehlevânlar sürdi meydân içine

2204. Birbirile oynadılar gördiler
Aña karşu kendüleri kırdılar

2205. Kankısı gâlib geldiyise kızı çıkar
Hiç emân vormeyüb bir bir yıkar

[87b]

2206. Rāvî eydür varıdı bir nev-cüvân
Ol Benî Künde içinde bir pehlevân

2207. Bili ince boyı uzun yüzi ay
Mâlıla dervişdi hüsnile bay

2208. Atası ulu begimiş mu'öteber
Ölmiş oğlu kicicük kalmış meger
2209. Çünkü öksüz kalmış ol olmuş fakır
Rūzigār kılmış anı gālib hakır
2210. Devr elinden agular yudaradı
Çoban olmuş koyun güderidi
2211. Dahı yalın yüzliyidi nev-cüvān
Adı Mikdād bin Esved pehlevān
2212. Çün işitdi işbu hāli ol cüvān
Sürdi koyunun ive geldi ol zamān
2213. Pes anası didi n'oldı ey ogul
Kim koyunuñ gelecek vakti degül
2214. Didi ey anā işitdüm bir haber
ÖArz günüyimiş bugün¹¹² key mu'öteber
2215. Kim Miyāse hātūn ol merdāne dir
Donanub girürimiş meydāna dir
2216. Ceng içinde tā [ki] yañada kim ol
Kendü <ö>zine ol anı kıla kabül
2217. Bunı işitdüm yüregüm oynadı
O Öışk odına yandı göñlü kaydadı

¹¹² Eş metne göre düzeltilmiştir.

2218. Ansuzın Óışk çerisi yitdi uş
Göñlimüñ şehrin gāret itdi uş

[88a]

2219. Kalmadum sabrum karārum ey anā
Gitdi elden ihtiyārum ey anā

2220. Kodı göñlüm başı cānı ol yola
Bilmezem kim Óākıbet hālüm n'ola

2221. Bu ben öksüzüñ ey ana n'olaydı
Atum donum yaracuğum olaydı

2222. Ki ol meydāna ben dahı varaydum
Murād alam yāhū[d] başum vireydüm

2223. Bunı didi vü hāyī hāyī ağladı
Şöyle kim anāsı bağrım dağladı

2224. Pes anāsı didi ey miskiñ saña
Hām tamaÓdurur heves itmek aña

2225. Ol bir ulu beg kızı hātündurur
Oynaduğı incidür altundurur

2226. Sen bir öksüz derviş oglansın bugün
ÓAklüñi sevdāya virmiş<sin> hāy cünün

2227. Bu işden geç ki bu sevdā içinde
Gider başuñ ogul gavgā içinde

2228. Didi Mikdād ey anā bu sözi baña
Dime kim hiç kulagum varmaz aña

2229. Gitdi Óaklum gitdi gönlüm cān anā
Ol dahı iyver ola kurbān anā

2230. Baña yigdür ölüb olmak belürsüz
Gezince dünyāda öksüz göñülsüz

2231. Dir anası kanda gördüñ ey ogul
Anı kim göñlüñi virdüñ ey ogul

[88b]

2232. Ey ogul bu Óışk iş[i] düşvār olur
ÓĀşık olıcak Óazizler hār¹¹³ olur

2233. Sen ho bir öksüz yetimsin ey ogul
Beg kızın sevmek saña lāyık degül

2234. Gec bu işden oda yakma sen seni
Ağlamakdan öldürürem ben beni

2235. Didi Mikdād ey anā sen bu sözi
Şuña di kim göñli vardur ya gözi

2236. Göñlüme gözüme Óışk doldı benüm
Varlıgum külli Óışk aldı benüm

2237. Kalmadı Óaklum müdürā itmege
Sabrula derdüme çāre itmege

2238. Bağladı Óışk boynumu zencirile

¹¹³ Yazmada: *hūr*.

Çäre bulmaz Óakıl anā tedbīrile

2239. ÓAklıla kılma nasīhat Óāşıka
Dirisen de ÓAzrā'ıl sözindi vākfa

2240. Kanda gördüñ anı dirseñ sen baña
Gözlerüm bakadurur her dem aña

2241. Gözümde şöyle nakş oldu cemāli
Ki kaldı göñlüm içinde hayāli

2242. Konşulugında varıdı bir hātūn
Didi Mikdād anasına kim niçün

2243. Ağlar oglun āhıla zārī kılur
N'oldı buña kim bu resme yakılur

2244. Döndi ol hātūna hāli söyledi
Ağladuğı oğlunuñ niçün didi

[89a]

2245. Ol hātūn didi erümden kaldı uş
Cevşen bize tavluga dahı hoş

2246. Kendünüñ hod yahşi atı vardurur
Bu dahı meydāna varsun erdurur

2247. Çün işitdi oldı Mikdād şād-mān
Pes gitdi atına bindi hemān

2248. Sürdi atın vardı merdān içine
Girdi arslan gibi meydān içine

2249. ÓĀşıkāne döndi cevlān eyledi
Bir Óaceb heybetlü devrān eyledi

2250. Şöyle iş gösterdi kim gören aña
Bu nice erdür diyü kaldı taña

2251. Kendüzüni cemÓe urdı ol dilır
Sanki bir sırrı koyuna girdi şır

2252. Öñine katdı bölük bölük kovar
Bir kişi yok hamlesin [anun] savar

2253. Kimse dahı aña karşı varmadı
Hamle kılsa kimse karşı durmadı

2254. Óİşk delüsidür Óaceb merdānedür
Kim gelür karşı delü dıvānedür

2255. Óİşk yolında oldı çün kim ser-fişān
Okudı ol meydān içinde bir nişān

2256. Hak TeÓālā kudretile ol dilır
Oldı ol meydān içinde nerre-şır

2257. Çün Miyāse bakuban gördi anı
Didi hiç görür misiz bu oğlanı

[89b]

2258. Hiç kimsene karşı duramaz
Kimsene hergiz aña darb uramaz

2259. Baña gönlüm şöyle tanuklık virür
Kim beni bu oğlan andan indürür

2260. Kimse varmaz dahı çün ben varayım
Şebdeyle bagrın iki yarayım

2261. Şebdesin doğrıldı kız hemîn
Gögsini gözledi çün irdi yakın

2262. Çünkü gördi kasdını Mikdād anuñ
Döndi karın altına tiz atınuñ

2263. Şol yılan bigi dolaşdı atına
Yapışban durdı karın altına

2264. Çünkü geçdi hamlesi döndi yine
Tiz atınuñ üstüne bindi yine

2265. Bu işi[ni] gördi kaldı taña kız
Döndi yine hamle kıldı aña tiz

2266. Sıçradı atdan yire indi hemān
Hamle geçdi sıçradı bindi revān

2267. ÓĀdeti olıdı ol kızuñ yakıñ
ÓĀciz olsa yüzün açardı hemîn

2268. Kim bir kez anuñ yüzün gören kişi
Bî-hüş olur kalmaz[ıdı] cünbüşi

2269. Kendüden gidüb kalurdı hayrān
Kız aña bir darb urub iderdi bî-cān

2270. Niçeler böyle kalmışdı zebün
Niçeler Óışkından olmışdı cünün

[90a]

2271. Görđi kim yigindurur bildi hemān
BürkaÓın kaldurdı yüzinden revān

2272. Sankim bulutdan güneş oldı Óayān
Yakınından bir kılıc çıkdı hemān

2273. Gün yüzinden kara zülfin āşikār
Görđi Mikdād Óaklı oldı tārūmār

2274. Diledi atdan düşe ola esīr
Tīz yine Óaklın dirdi oldı dilīr

2275. Şebdesinūñ ardını dönderdi tīz
Yumdı gözün kıza bir darb urdı tīz

2276. Yıkdı atından yire düşdi hemān
Halk içinde kopdı gavgā vü figān

2277. Didi Esved oğlı Mikdād'em bugün
Ceddimūñ işinde üstadem bugün

2278. İndi atından kızını dutdı dilīr
Didi avumsın benüm uş nerre-şīr

2279. Óİşkuñ odı yakıbdur cānumı
Boynuña saldum bir avuç kanumı

2280. Gehi zārem ağlaram hasretüñden
Gehi yanar yüregüm fürkātüñden

2281. Gice gündüz gözüm döñer hün-ābı
Göreliden sizi görmez zerre hābı

2282. Eritdi bu tenümi korhı ümîd
Şu resmile ki dāğda kanı ahar şîd

2283. ÓAkıl āvāre göñlüm kaldı sende
Tenümde cān ki mürdedür ne zinde,

[90b]

2284. Ne derdüñden senüñ āzād oluram
Ne dertden özgeyile şād oluram

2285. Ümîdüm kesme ey cān kim cüvāñı
Baña zehr olmasun bu zind-i gāñı

2286. Hemān sensin benüm püşt ü penāhum
Ki öksüz Óāşıkam arturma āhum

2287. Cihānda derdümüñ dermānı sensin
Āvāre göñlümüñ sultānı sensin

2288. Didi kız ey yigit elhamdulillāh
Ki baña yād kişi olmadı hem-rāh

2289. Ki Óammüm oğlıyımışsın benüm sen
Ümîdüñ kesme senden dutmazam ben

2290. Çün işitdi bunı şükür eyledi Mikdād
Atına bindi döñdi gitdi Mikdād

2291. Gelüb Cābir didi kim ey Miyāse
Senüñ bu bed işüñ gelmez kıyāse

2292. Seni bunca ulular dilediler
Ki māl u milk virelüm çok didiler

2293. Bugün yıkdı seni derviş oğlan
Ki çobāndur bu ululardan utan

2294. Miyāse didi [ger] dervişise ol
Yiter aña benüm mālumdurur bol

2295. Eger kimsesi yoğısa ben aña
Yiterem kime hem ol dahı baña

2296. Kendüzüme ben anı kıldum kabül
Kim Óammūmuz oğlıdurur yād degül

[91a]

2297. N'ola dervişise çün nev-cüvāndur
Yetimse n'ola kim pehlevāndur

2298. Asilzāde bahādur genc güzeldür
Cihānda baña ancak ol bedeldür

2299. Aña beñzer yigit bir dahı kanda <var>
Benüm oldur erüm ancak cihānda <var>

2300. Çün işitdi kızınuñ sözünü ol
Dönüb gitdi çevürdi yüzini ol

2301. Kureyş ehli katına vardı durdı
Kureyş uluları çün gördi sordı

2302. Didiler aña kim ol ne cüvāndur
Ki yıkdı kızıñı ne pehlevāndur

2303. Didi kim Esved'ün kendü oğlu
Budur ancak hemān kendünüñ oğlu

2304. Velî dervîşdür öksüzdür cihānda
Ki çobāndur koyun güder yabānda

2305. Benüm göñlüme [ol] hiç gelmedi hoş
Sizüñ gibi ulular varıken uş

2306. Dilerdüm ben ki sizlerden olaydı
Benüm umduğum olaydı n'olaydı

2307. Pes Ebū Cehl-i laŖın didi hakîr
Görme anı dime kim oldur fakîr

2308. Kim atāsıydı anuñ bir ulu
Hānedānı niŖmetile dopdolu

2309. Ādem ü kuşlar canāvarlar müdām
Kapusında yiridi her gün taŖām

[91b]

2310. Pehlevānıdı hem ulu nā-müdār
Kim zamānında olıdı şeh-süvār

2311. Ol ulu aslan anuñıdur aña
Sen hakîr bakma direm uş ben saña

2312. Ger kabül itmeziseñüz siz anı
Koñ bile alub gidelüm biz anı

2313. Bir ulu yirden aña kız virelüm
Anı biz ululığa irgürelüm

2314. Pehlevān olısar ulu nā-müdār
Buñ güninde tā ki bize ola yār

2315. Çün işitdi bu sözi döndi Cābir
Didi oğlına var kıl [anı] hāzır

2316. Kenān'a vardı Mikdād'ı getürdi
Tahiyyat kıldı pes çökdi oturdı

2317. Ebū Cehl-i laŖın didi ey Mikdād
Cihānda [sen] kazanduñ bir eyü ad

2318. Ki fahruñ Őzzetüñ artdı begāyet
Saña yüz dutdı çok dürlü saŐādet

2319. Döndi Cābir didi ey Mikdād saña
Kız gerekise kalın virgil baña

2320. Didi nesnem yokdurur hiç bu zamān
Ne di[ler]señ bile hem virgil emān

2321. Hāsıl idüb viricek anı saña
Viresin sen dahı kızını baña

2322. Didi virgil yüz deve kızul tülü
Kim kumāş u kaftān ola yüklü dolu

[92a]

2323. Dahı biñ miskāl kızıl altun dahı
Yüznüñi hem ak gümüş yā ibn ahi

2324. VaŖde olsun hem üç ay dahı saña
Bunları virseñ virem kızı saña

2325. Ger üç ayda virmeziseñ sen bunı
Görmeyesin dahı kızıñ yüzünü

2326. Didi Mikdād rāzı oldum yā Ŗammüm
Kim virem bunları ben saña kamu

2327. Ben sığındum KaŖbe'nüñ Tañrısı'na
Tā vire bunları ol ben miskiñe

2328. Bunı didi kalkdı göñli key hazın
Pes Miyāse katına vardı hemin

2329. Didi görgil atañ ey hātün baña
Virmeñ ister ol seni satun baña

2330. İşbu deñlü māl diledi benden ol
Rāzı oldum ben kıldum kabül

2331. Uş giderem mālı hāsıl itmege
İşbu yolda yāhū[d] başum gitmege

2332. El-emānet saklagıl peymānuñı
Mahrüm itme kuluñı kurbānuñı

2333. Kim benüm gönlüm kapuñda bağludur
Óıřkuñ odında yüregüm dağludur

2334. Olaldan Óıřkunuñ āřināsı
Gidüpdür gözlerümüñ rüşināsı

2335. Çekersem hasretüñden derdile āh
Yitüre gökyüzinde yolını mäh

[92b]

2336. Nigāra Óıřkuñuñ feryād elinden
Ki kılmaz hicrinüñ āzād elinden

2337. Eridüm müm gibi hicrān odından
Bugün sen yüregi pülād elinden

2338. Akıdur bađrumuñ kanın gözümden
Şuhūñi gözlerinüñ dād elinden

2339. Niçün gönlüñ baña yumşanmaz ey dost
Ki taş yumşadı ol Ferhād elinden

2340. Benüm tek Óıřkunuñ yokdur delüsi
Kim cürÓa içmişem üstād elinden

2341. Gamuñdan Óıřkunuñ kaygum budur
Ki birgün olmadum hiç řād elinden

2342. Atañ dahı baña ne zulm ider gör
Kime varam ben ol bî-dād elinden

2343. Cihānı yakısar bu hasret odı
Alurlarsa seni Mikdād elinden

2344. Ne kāfirdür revā gören bunı kim
Alalar Şişin'i Ferhād elinden

2345. Giderem derdile ey yār esen kal
İşüm oldı figān āh esen kal

2346. Ya hāsıl eyleyem mālı getürem
Ya tatlu cānı yoluñda yitürem

2347. Öürsem toprağum üstüne gel ey dost
Kalan derdüm saña anda diyem ey dost

2348. Çün işitdi bunı kız eyledi āh
Kim zulm olmuş saña yavlak didi āh

[93a]

2349. Velî korhma ümîdüñ kesme benden
Ümîdüm kesmezem ben hiç senden

2350. Kılurlarsa beni ger pāre pāre
Ki senden dönmege olmaya çāre

2351. Velî eglenme cehd it kim firākuñ
Beni yakmaya ey yār iştiyākuñ

2352. Şim[di]den girü yoluñı gözlerüm
Görmeyiser dahı uyhu gözlerüm

2353. Döndi Mikdād pes revān oldı hemîñ
Göñli gamğın Óakıl hayrān cān hazîñ

2354. Başladı yaşlar gözinden akmağa
Hasretile dört yañaya bakmağa

2355. Çün döndi ve gitdi ol sürdi revâne
Miyāse başladı düşdi figāna

2356. Oynadı göñli karārı kalmadı
Gitdi elden ihtiyārı kalmadı

2357. Düşdi Óıškuñ oyuna pervāne var
Gāh durur gāh oturur dıvāne var

2358. Kılıban Óāşıkına bir sādık āh
Didi olsun atāmuñ Óömri kūtāh

2359. Ki mālıçün şunuñ gibi cüvānı
Yüzi bedri boyı serv-i revānı

2360. Āvāre kıldı Óışkıla cihānda
Dirig olub kalursa yabānda

2361. Ey dāye dur örü tız var aña
Getürgil uşda mālum vir aña

[93b]

2362. Ne isterse babama virsün alsun
Ne kim varısa mālum anuñ olsun

2363. Eger gelmezise gider karārum
Meded kıl gitdi elden ihtiyārum

2364. Yüregüm yandı müşkil oldı hālüm
Gidicek cān baña neyler bu mālüm

2365. Didi dāye ey hātün n'oldı saña
Ki kaldum ben bu işde saña taña

2366. Dotalum düşdi cāna Óışk hevāsı
Melāmet olmaguñ var mı revāsı

2367. Kim ulu beg kızı sen pehlevānsın
Bugün Óālemde bir ulu nişānsın

2368. Saña lāyık degüldür bu Óālāmet
Kılur Óālemde seni melāmet

2369. Sabr kıl Óıška sabr itmek gerekdür
Sözümü tut saña bu yigrekdür

2370. O hod olmışdur Óıškuñ esiri
Hemān sensin cihānda destigiri

2371. Tamāmet dünyāda imkān yokdur
Ki senden özge bir dermān yokdur

2372. Eger hāsıl kılur kılmaz ol mālı
Kapuña gelmeyince yok mecāli

2373. Gelicek anda bir lutf işleyesin
Kimin alub kimin bağışlayasın

2374. Atañ sözi dahı gelsün yirine
Ulu begdür yaraşmaz kim yirine

[94a]

2375. Miyāse çün işitdi işbu sözi
Dahı tınmadı illā doldı gözi

2376. Egerçi hasretile cānı yandı
Gelür yine didüğüne dayandı

2377. Ol Kureyş halkı dahı Óahd itdiler
Dönüb andan evlerine gitdiler

2378. Çünki Mikdād evlerine vardı ol
Göñli düşdi teşviş<in>e oldı melül

2379. Neyleye bilmez ki [ne] çāre kıla
Tā kim işbu deñlü māl hāsıl ola

2380. Óışk odı hod düşdi cānın yakar
ŞemÓa bigi gözlerinden yaş akar

2381. Didi yā Rab neyleyem ben ne kılam
Kim bu deñlü māl [ben] kanda bulam

2382. Çāresi budur harāmlik kılam
Ya alam māl yāhūd ölem kurtılam

2383. Yanınca böyle derd ü mihnetile
Gezince dünyāda bu hasretile

2384. Yig oldur kim ölem Óışkuñ yolında
Ki Óışk yolında ölen oldı zinde

2385. Bunı didi atına oldı süvār
Geydi cevşen şebde aldı nā-müdār

2386. Girdi bir yola revān oldı gider
Gāhı ağlar gāh güler gāh [āh] ider

2387. Göñli kaldı bunda cānı kaygulu
Kıldı māl teşvīşi [anı] kaygulu

[94b]

2388. Bir yanādan dost firākı cānını
Yakar akıdur yüregi kanını

2389. Bir yañadan dahı mālūñ teşvīşi
Yıkdı göñlin bu hālūñ teşvīşi

2390. İşbu iki kayguyıla ol dilr
Girdi yola āhıla üç gün yürir

2391. Görđi dördinci güninde ol süvār
Kim gelür yüklü deve niçe katār

2392. Öñlerince üç kişi atlu gelür
Ellerinde şebde heybetlü gelür

2393. Pes tamaŃ kıldı olara hemin
NaŃra urdı çün kim irişdi yakın

2394. Didi koñ bu yükleri varuñ yola
Yoğsa gider başuñuz dahı bile

2395. Durdılar atlular birisi söyledi

Yüri yigit yoluña var git didi

2396. Gitmeziseñ gidiser cānuñ senüñ
Yiryüzine dökülür kanuñ senüñ

2397. Pes didi Mikdād ki siz kimlersiñüz
Aduñuz bir bir nedür baña diñüz

2398. Didi ben Abbās'am ol Ca'Ófer'durur
Hamza'durur bu ki şır-i nerdurur

2399. Kim Beni Hāşim uluları birüz
Yüri git söyleme dahı böyle söz

2400. Çünki Mikdād bu uluları adını
İşidicek çekdi fi'l-hāl atını

[95a]

2401. İndi yirden bir avuc toprak alur
ÓÖzr ider toprağı ağızına urur

2402. Döker ağılar gözinden hasret ābın
Varur öper ulular ol rikābın

2403. Geldi ÓAbbās didi kim kaldum taña
Ey Beni Künde ulusı ben saña

2404. Kim niçündür böyle [bu] zār ağlamak
Pehlevānsın sañadur Óār ağlamak

2405. Didi Mikdād Óışkdur ağladan beni
ÓAr oduna böyle dağıladan beni

2406. ÓIřkdurur böyle āvāre eyleyen
ÓIřkdurur bağrumı pāre eyleyen

2407. ÓIřkdur iden böyle sergerdān beni
ÓAyblamañ siz ey ulular beni

2408. ÓIřkdurur baña bu işi işleden
Yoğsa ben kandan harāmılık neden

2409. Başladı pes vasf-ı hālin söyledi
Her ne kim geldise başına didi

2410. Didi ÓAbbās vallāh Ey Mikdād saña
Ol Óammūñ zulm eylemiş öñdin soña

2411. Kasdı olımış anuñ kim ölesin
Yoğsa sen niçün harāmı olasın

2412. Kim harāmıılıđıla bu deñlü māl
Nice hāsıl ola zı-fāsid hayāl

2413. İmdi üşde on deve yüklü saña
Ben bağışladum var ilet sen aña

[95b]

2414. Hamza dahı didi yüklü biş deve
Ben vireyim saña al ilet ive

2415. Didi CaÓfer biş deve ben dahı hoş
Yükleriyle vireyüm saña uş

2416. Pes zemîn-bûs itdi Mikdād söyledi
Anlara medh ü senâlar eyledi
2417. Didi ey sādāt bunuñla olmaz ol
Kim bu deñlü nesneyi kılmaz kabûl
2418. Bu emānet sende dursun hem yine
Ben kalanıçün çekeyim gam yine
2419. Hāsıl ider[sem] kalanın ben gelem
Bunları dahı viresiz siz alam
2420. Ger ölürsem sizde yine mālîñuz
Hāliyā ben giderem hoş kalıñuz
2421. Döndi ÓAbbās didi ey Mikdād saña
Bir nasîhat ideyüm güş ur baña
2422. Kim harāmîlîgıla bu deñlü māl
Hāsıl olmaz ko ki gitsün bu hayāl
2423. Yüri var kim Nüşirevān ibn-i Kubād
Pādişāhdur bahşış issi ehl-i dād
2424. Yoğsa bu yolda senüñ başuñ gider
Genc yigitsin hayfdurur başuñ gider
2425. Sundı Mikdād öpdi ÓAbbās' uñ elin
Didi tedbîr budur<ur> ey seyyîd hemîñ
2426. Himmetüñüz yoldaş eyleñ siz baña
Didiler var yoldaş ola Hak saña

[96a]

2427. Hemān döndi revān oldı Óİrāk'a
Velî düşdi yolu yavlak¹¹⁴ ırāka

2428. Yimez içmez gice gündüz giderdi
Gehî ağlarıdı gāh āh iderdi

2429. Dökerdi kanlu yaşı gözi dāyim
Miyāse'ydi dilinde sözi dāyim

2430. Gam üstüne gam derd üstüne derd
Olıban kıldı hicrān yüzini zerd

2431. Yol azmışlar gibi giderdi yola
Yaluñızdı yoldaş da olsa bile

2432. Ne gönli varıdı bile ne yāri
Gamı çok yoğıdı bir gam-güsārı

2433. Giderdi derd ü efğān āh içinde
Yürirdi zār u giryān revāh içinde

2434. Gice gündüz durmayub hā gider
Ol Medāyin şehrine çün irer

2435. Fārisiyye dirler anda bir yire
Vardı anda uğradı bir leşkere

2436. Biñ atlu kişi bir meydān içinde
Dururlar her biri cevlān içinde

¹¹⁴ Eş metne göre düzeltilmiştir.

2437. Ellerinde şebde oynar her biri
Çünkü bakdı görđi Mikdād anları

2438. Pes yüzine bağladı muhkem litām
Depdi meydāna girüb virđi selām

2439. Utandı pes döndi cevłān eyledi
Dolanub meydānda devrān eyledi

[96b]

2440. Kaldılar taña anuñ cevłānına
Key taŖaccüb itdiler devrānına

2441. Döndi bir kez leşkere depdi dilir
Heybetile sanki şöyle nerre-şir

2442. Heybetinden [hep] dağıldı ol çeri
Karşu durmadı aña hergiz biri

2443. Çekdi atı başını durdı hemān
Pes birisi geldi didi ey cüvān

2444. Ne işdür<ur> bu kim itdüñ nedür aduñ
Niredensin nedür bunda murāduñ

2445. Didi Mikdād bir garıbem nev-cüvān
ŖĀşıkam bir haste-dil hem pehlevān

2446. Vaf-ı hālin bunlara bir bir didi
Kıssasını nicedür şerh eyledi

2447. Çün iştdiler bunuñ [ol] sözini
Gördiler kim yaşludur<ur> gözyaşını

2448. Pes terahhum eyledi [ol] halk aña
Didiler şā'llāh yigit işüñ oña

2449. Pādişāh[a] yazdılar nāme hemān
Didiler kim [ey] şāh-ı sāhib-kırān

2450. Uş ÓArabdan geldi bugün bir dilır
Nev-cüvān çābük-süvārdur nerre-şır

2451. Girdi meydān içine devrān eyledi
Oynadı bizümle cevlnā eyledi

2452. Şöyle kim gördük anı çābük-süvār
Aña beñzer görmedük bir nā-müdār

[97a]

2453. ÓĀşıkımış bir murādı varımış
Hem ÓArabda ulu adı varımış

2454. Gelmiş ümīdile şāh ihsānına
Tā ki dermān ire derdlü cānına

2455. Şāh buyursa anı alub varalum
Yāhū[d] buradan yine dönderelüm

2456. Çünki gördi kāğıdı Kısra hemān
Didi kandadur getürüñ ol cüvān

2457. Aldılar pes pādişāha vardılar
Destür oldı çün içerü girdiler

2458. Gördi Mikdād şāhı çün kıldı duŌā
Hem belığ medh eyledi kıldı senā

2459. Begāyet hoş gelür şāha senāsi
Sanasın kim kabül oldu duŌāsı

2460. Didi kim ey yigit di ne sebebden
Ki böyle yaluñuz geldüñ ŌArabdan

2461. ŌAcem milkinde erlik āşikāre
İdersin eylemezsın hiç müdārā

2462. Didi ey pādişāh Ōışk āteşi var
Yüregümdeki cānum aña yanar

2463. Bu hatar-nāk işe ol sevdā beni
Saldı kıldı vālih ü şeydā beni

2464. Şāh didi Ōāşıklığuñ di nicedür
Vasf-ı hālüñ dahı digil nitedür

2465. Pes didi ey pādişāh-ı kāmūrān
Memleket tahtında şāh ol cāvidān¹¹⁵

[97b]

2466. Devletile ol cihānda kām u kār
ŌŌmrüñ artsun gecdügiñce rüzigār

2467. Bir Ōammüm vardur [benüm] bir kızı var
Hem nābistān hürüsi hem şeh-süvār

¹¹⁵ Eş metne göre düzeltilmiştir.

2468. Rezm içinde pehlevānlar şāhıdur
Bezm içinde hem güzeller māhıdur
2469. Elllerinde nızesi kanlar döker
Gözlerinde gamzesi cānlar söker
2470. Kılıcından yire başlar dökilür
Óİşk ucından kanlu yaşlar dökilür
2471. Atsa ok duymaz kim kalkan aña
Baksa bir kez cān olur kurbān aña
2472. Boyı selvi yüzi gülşen alnı ay
Gözü cāzū kirpigi ok kaşı yay
2473. Ağzı gonca dişi incü lebleri
Reng-i yākūt kūt [ki] cāndur her biri
2474. Ak gümüşden biş kalem barmakları
ŞuÓlelü yılduz gibi dırnakları
2475. Gevdesi şım saçı zulmet yüzi nūr
Āb-ı hayvān dudağı kendüsi hūr
2476. Nızeyilen kasd iderken kanuma
Gözlerinden ok dokundı cānuma
2477. Göñül boynına zülfinüñ kemendi
Dolaşdı kaldum ol dem mestemendi

2478. Gitdi Óaklum saçınıñ sevdasına
Düşdi cānum Óışkunıñ gavgāsına

[98a]

2479. Kaldı gönlüm bağlu zülf-i dārına
Ben yanaram uş firāk-ı nārına

2480. Şöyle kıldı gözleri şeydā beni
Kim kılır Óālemde rüsvāy beni

2481. Evvel āhir n'olduğını hālümü
Eydeyim ey pādişāh ahvālümü

2482. Vaf-ı hālin başladı şerh eyledi
Sergüzeştin cümlesin bir bir didi

2483. Pes didi ol şāh aña kim [ey] ÓArab
Óışk işinde bu kadar olmaz Óaceb

2484. İllā bilgil kim ben dahı kim nā direm
Erligünden tā ki neñ vardur görem

2485. Didi Mikdād yā Melik niçe hezār
Vardur<ur> tahtınıñ ayagında süvār

2486. Didi vardur<ur> yā yigit yüz biñ süvār
Leşkerümden kim bugün katumda var

2487. Didi imdi biñ kişi kıl ihtiyār
İşbu yüz biñ kişiden ey nā-müdār

2488. Şöyle kim olsun kamu merdāneler
Cümlesi meydāna gelsünler olar

2489. Ben kılayım anlarıñla kār u zār
Sen teferrüc eylegil ey şehr-i yār

2490. Ger ölürsem arada cānum saña
Hoş helāl olsun benüm kanum saña

2491. Ger olurısam olardan ben yegin
Pādişāh virsün bu göñlüm dilegin

[98b]

2492. Şāh işitdi bu sözi didi Óaceb
Ya delüdüñ Óakıl yokdur<ur> bu ÓArab

2493. Yāhū[d] kendüyi sınamişdur bilür
Kim gelür bu resme bu daÓva<yı> kılur

2494. Pes buyurdı seçdiler biñ pehlevān
Cümlesi meydāna geldiler hemān

2495. Bir yücece yire çıkdı pādişāh
Geldi Mikdād eyledi bir katı āh

2496. Kendüzine dir bunlardan birin
Öldürürsem bu pādişāhuñ leşkerin

2497. Kakıya baña murādum virmeye
Nā-murād olam yāre el<üm> irmeye

2498. Pes didi kim bir ulu tār zagferān
Tiz getürüñ pes getürdiler hemān

2499. Su getürüben ezüñ anı didi

Pes çıkardı yağlığını ısladı

2500. Nizesinüñ pes demürini hemān

Giderüb yağlığı sardı pehlevān

2501. Tā ki her kime ura ola nişān

Bellü ola illā olmaya ziyān

2502. Pādişāha hoş gelüben söyledi

Didi insāf ehliyimiş bu didi

2503. Pes işāret kıldı meydān içine

Ol mübāriz girdi merdān içine

2504. ÓĀşıkāne döndi cevlan eyledi

Heybetile görklü devrān eyledi

[99a]

2505. Dört yañadan hamle kıldılar aña

Ortaya aldılar anı bak taña

2506. NaÓra urur haykırur cevlan ider

Erler yıkar saflar bozar devrān ider

2507. Kimisini gögsinde sancar ol dilir

Kimi başında çalar hem-çü şır

2508. Kimini bögrinde püştinde kimi

Kimini karnında butında kimi

2509. Gāh bozar saflar yıkar cevlan ider

NaÓra urur haykırur devrān ider

2510. Gāh deper koşunları bozar yıkar
Sağ selāmet döner ortadan çıkar

2511. Çoğını kıldı ol halkuñ nişānlu
Kimse darb urdıyısı oldu bellü

2512. Kimse hiçbir darb urmadı aña
Kisrî anı göricek kaldı taña

2513. Didi ben buncılayın çābük-süvār
Görmemişem bunca leşker bende var

2514. Āferīn kim buña beñzer bir nev-cüvān
Bu ÓAcem milkinde yok bir pehlevān

2515. Pes didi kim ey yigit tahşin¹¹⁶ hemñ
Erligise ancak ola āferīn

2516. Gitmegil durgıl katumda yā cüvān
Sen gereklüsin baña yā pehlevān

2517. Pes buyurur hās mihmān-hāneye
Kondururlar anı bir kāşāneye

[99b]

2518. Viridi kullar karavaş hilÓat aña
Viridi hem çok mālıla niÓmet aña

2519. Şāh katında katı hürmetlü olur
Her gün aña dürlü bahşişler kılur

¹¹⁶ Eş metne göre düzeltilmiştir.

2520. Halvetine ol şāhuñ her dem varur
Hem dīvānda karşusına oturur

2521. Kaldı anda göñli gamgīn ol dilīr
Şöyle kim zencīrile bağlu[ydı] şīr

2522. Ki hicrānuñ odı sūzān içinde
Kılurdu yüregın biryān içinde

2523. Gehī giryān gehī nālān olurdu
Gehī Óaklı gider hayrān kalurdu

2524. Yüzünüñ rengi olub zagferāñı
Gözlerinden yaş dökerdi arguvāñı

2525. Gehī varurdu sultān katında
Açılurdu biraz şāh sohbetinde

2526. Ve-līkin çün gelürdi odasına
Suya köz salardı odasına

2527. Dimāga çıkuban Óıškuñ buhārı
Dökerdi kanlu yaş gözi pınārı

2528. Bu resmile zārıla efgān içinde
Yüregi odđa gözi kan içinde

2529. Gehī şādān olurdu gāhī gamgīn
Gehī gönül melül gāh gözi nemgīn

2530. Altı ay sultān katında ol kalur
Bu yaña didi ki kızıñ hāli n'olur

[100a]

2531. Çünki üç ay oldı Mikdād gelmedi
Kanda gitdi kimse anı bilmedi

2532. Pes vakt oldı kim öldürdiler
Cābir'e tahkik diyü bildürdiler

2533. Yoldı saçın anāsı kıldı figān
Yırtdı yüzün gözlerinden akdı kan

2534. Çün Miyāse'ye irişdi bu haber
Gönli gussadan oldı zır ü zeber

2535. Ağladı āhıla feryād eyledi
İşüñ oñmasun senüñ baba didi

2536. Kim komaduñ şuncılayın cān yigit
Vardı oldı mālıçün kurbān yigit

2537. N'iderem dahı ben bu zindigāñı
Yitürdüm çün şunuñ bigi cüvānı

2538. Çünki oldı Őāşıkum kurbān baña
Hiç gerekmez dahı işbu cān baña

2539. Çekdi hancer kasd kıldı cānına
Uşdı hātūnlar hemān dört yanına

2540. Kim elin dutdı kimi kucakladı
Hanceri aldı birisi sakladı

2541. Pes babasına haber oldu hemîn
Geldi çün gördi anı oldu emîn

2542. [Çün] babası kakıdı ey kız didi
Ey hayāsuz dur gidelüm tız didi

2543. Aldı kendü evine vardı anı
Kendüzin çün öldürür gördi anı

[100b]

2544. Kendü hātūnlarına ısmarladı
Gice gündüz saklañuz bunı didi

2545. Müdām beklerleridi ol nigāri
Kılurdu dā'im ol āhıla zāri

2546. Tütini göge çıkardı āhınuñ
Āh idicek ol güzeller şāhınuñ

2547. Gice gündüz şöyle kim giryānıdı
Yüregi hātūnlaruñ biryānıdı

2548. Gehî hasretle dört yaña bakardı
Gehî epsemdurur yaşı akardı

2549. Ne kimseye kılurdu hem hatāyı
Ne hod söyleyene virür cevābı

2550. ŞemiŖ bigi subha dek bızārıdı
Mum bigi yanar<dı> erir sızarıdı

2551. Yürekden hün cigerden hasret āhın
Karardı yazdı gönül yüzinde māhın

2552. Boyandı gözlerinüñ yaşı kana
Yüzinüñ rengi döndi zaŖferāne

2553. Çü bülbül bigi kılurdu figānı
İşidenüñ yanardı gönli cānı

2554. Yüzinüñ rengi olmuşdu dīnār
Dökerdi gözlerinden dürr-i şehvār

ŞiŖr

2555. Bu şiŖri okurdu ağlarıdı
İşidenüñ yüregın tağlarıdı

[101a]

2556. Mađrūr olma rüzigāruña¹¹⁷ sakın
Her kılıc her nesneyi kesmez yakın

2557. Her ŖAlı adlu kişi olmaz ŖAlı
Her deñizüñ geçmege olmaz yolu

2558. Döndi Mikdād didi çok söyleme
Cenk idelüm gelgil ayruk söyleme

2559. Gel erenler cengine gör sen beni
Sınaşalum hem göreyüm ben seni

2560. Hamle kıldı üstüne Mikdād hemān
Karşu geldi hem aña ol pehlevān

¹¹⁷ Eş metne göre düzeltilmiştir. Yazmada: *zoruna iken*.

2561. Her ne deñlü hamle kılsa hem-çü şır
DefŌ iderdi hamlesini ol dilır

2562. Çok çalışdı bulmadı fursat aña
Oldı nāçār çekdi durdı bir yaña

2563. Pes atını dönderüb andan hemān
Geldi maŌşŭkı katına pehlevān

2564. Didi yā nigārum olsun elvidāŌ
Kim dŭkendi rŭzigārum elvidāŌ

2565. Ben yañılmıřam ki [bu] ol er degŭl
Gördŭgŭm kişilere beñzer degŭl

2566. ŌAcebdŭr kurtarurısam ben anuñ
Elinden cānumı ol pehlevānuñ

2567. Çok ŌArab'da çok ŌAcem'de ser-keřān
İllā budur[ur] cihānda bir niřān

2568. Bāz elinden serçeden kemter anuñ
Olmasaydum ben elinde'bter¹¹⁸ anuñ

[101b]

2569. Ol Miyāse didi kim yā pehlevān
ŌĀřık ölmekden kaçır mı yā cŭvān

2570. Kendŭñi divřŭrgil ey merd-i dilır
Yŭri aslan cengine ey nerre-şır

¹¹⁸ Vezin gereği müstensih bu şekilde yazmıştır.

2571. Aslanisa n'ola ol ey pehlevān
Sen dahı aslansın hem nev-cüvān
2572. Gam yime uş ben dahı ceng kılayım
Ölmek olursa ben öñdin öleyim
2573. İşbu sözden gayret itdi pehlevān
Kendüzünü divşürüb döndi hemān
2574. Vardı yine ol dilrūñ cengine
Ol iki aslan dutuşdılar yine
2575. Key ulu ceng eylediler bir zamān
Kakıdı ol pehlevān döndi hemān
2576. NaŖra urdı şöyle haykırdı dilir
Gök yarıldı sanasın sarsıldı yir
2577. Sundı Mikdād'ıñ yakasından hemān
Dutdı sanki serçe dutdı bir doğan
2578. Urdı yire indi atdan bağladı
Ol birisi bakdı gördi ağladı
2579. Didi yā Mevlā-yı billāh ben bunı
Dilerem öldürmeyesin sen bunı
2580. Niçe gökcek ay yüzlü nev-cüvān
Gördüğüm yok böyle mahbüb pehlevān

2581. Ol didi fikrüm benümde oldurur
Böyle mahbûb pehlevân kim öldürür

[102a]

2582. Ben görelden kıymamışamdur buña
Yâr olsa yoldaş olsa direm baña

2583. Çün Miyâse bunı gördi dir hemân
Kendüyi hevdecden atdı ol zamân

2584. Yırtdı yüzün yoldı saçın ağladı
El-emân yâ pehlevân mürüvvet didi

2585. ÓĀşık-ı bî-cândur bunca zamân
Kim belâ vü mihnet saġar çeker hemân

2586. Gördi çün cengler murâdın görmedi
Mahbûbından maksûdına irmedi

2587. Şimdi bilmezlik ucından ey dilîr
Düşdi uş çengelüñe oldı eşîr

2588. Bu miskîñ ÓĀşıkıñ cânın baġışla
Ki Óıška hürmet it kanın baġışla

2589. Didi bunı ağladı ol zâr u zâr
Kim esirgedi anı ol nâ-müdâr

2590. Döndi Mikdâd'a didi kim ey yigit
İmdi gel sözi diyeyim sen işit

2591. Ol sözi söyle ki âzâd eyleyem
ÓĀşık-ı maÓşükını şâd eyleyem

2592. Tañrı birdür di Muhammed hem Resül
Tañrı'ya tap hak dîni kılğıl kabül

2593. Döndi Mikdād didi kim[sin] ey ulu
Kim baña cānumdan olduñ sevgülü

2594. Ol didi kim ben ÓAlı'yem Murtazā
Şāh-ı merdān ibn-i amm-ı Mustafā

[102b]

2595. Bu develerde Resül'ün rahtları
Hevdec içre kızları hātūnları

2596. Kendü katına giderem ben bugün
Di dutar mısın sözimi sen bugün

2597. Ger dutarsañ yārum olgıl kardeşüm
Bu cihānda ol cihānda yoldaşum

2598. Dutmazısañ elvidāÓ it cānuña
Kim boyanısar kılıcum kanuña

2599. Di ki sen rāzı degül misin aña
Kim benüm bigi kişi üşde saña

2600. Püşt ü penāh olam saña yoldaş olam
Dîñ yolında sevgilü kardeş olam

2601. Ol didi elhamdulillāh ey dilır
Kim senün çengelüñe oldum eşır

2602. Ey ulu [ger] tap diseydüñ sen baña

Lâyık olurdı tapaydum ben saña

2603. Ki dirsın sen Hû Rabbü'l-Ôâlemine

Tayyiben gir Resûlullâh dînine

2604. Sözüñi dutmayam mı dir hemân ol

Müsülmân oldı tahkık bî-gümân ol

2605. Hem müsülmân oldı kız dahı hemân

Hurrem oldılar be-gâyet şâd u mân

2606. Pes ÔAlî didi ki yâ Mikdâd saña

ÔAmmüñ katı kılısar bî-dâd saña

2607. Kim yoluñda ceng ü gavgâ olısar

Başuña bir katı buñ gün<i> geliser

[103a]

2608. Ey yigitler serveri rûh-ı revânum kandasın

Gel ki yoluña revân oldı revânum kandasın

2609. Kametüñüñ hasretinden bu tenüm oldı¹¹⁹ hayâl

Sûretüñüñ firkatinden yandı cânım kandasın

2610. Ey hayâl-i münisi bu kaygısı çok göñlümün

Ey visâli cân elinden armağanım kandasın

2611. Gice gündüz yol gözedür gözlerüm gözler seni

Gel ki kaldı yollar[un]da dîde-bânım kandasın

2612. Bülbül-i zârum firâkuñdan yaşum oldı revân

¹¹⁹ Yazmada: *aldı*.

Ey boyı selvi yañağı gülsitānum kandasın

2613. Sen esirgedüñ beni görseñ ki sensüz nicesi
Gice gündüz göklere çıkdı figānum kandasın

2614. Çok cefā kıldı belālu gönlime ayrılıguñ
Kanı Óahdüñ ey vefālu mihrübānum kandasın

2615. Pes atāsma didiler ey Óazız
Sen ferāgat kendüzin öldürdi kız

2616. Ağlamakdan yüzine yol itdi yaş
Bu bizüm hod bağrumuzda çıkdı baş

2617. Yaşına kan karışdı ele döndi
Elif kaddi büküldi dāla döndi

2618. Yüzünüñ rengi döndi zaÓifrane
Yañağı gülşeni beñzer hazāne¹²⁰

2619. Gice gündüz kılur āh u figānı
Esirger özi göyner gören anı

2620. Teni sım-kühken bir kāh oldı
Dilinde sözi her dem āh oldı

[103b]

2621. Añar Mikdād'ı şöyle zār iniler
Ki derdinden anuñ dıvār iniler

2622. Ne deñlü dirseñüz kim oldı Mikdād

¹²⁰ Yazmada: *hazābe*.

Ölüyiçün yiter kıl bunca feryād

2623. Bize dir yañlış idersiz gümānı
Diridür ölmedi dir göñlüm anı

2624. Didi Cābir ki pes n'itmek gerekdür
Aña nice Óilāc itmek gerekdür

2625. Didiler kim ere virmek gerekdür
Kamu işinden aña er yigrekdür

2626. Erile duta ülfet göñli cānı
Unıda añmaya ayruk ol anı

2627. Ol yakında bir kabîle varıdı
Mālik idi beglerinüñ hem adı

2628. Şır-i merdidi be-gāyet pehlevān
Mālı mülki çoğıdı kendü cüvān

2629. Öldi Mikdād diyü çün oldı haber
Çevre yaña illere doldı haber

2630. Ol kızı istedi dökdi mālını
Tap diyince virdi aña kalını

2631. Egildi atası çün gördi mālı
Kızıñ dahı bu resme oldı hāli

2632. Geñlü geñsüz kızı aña virdiler
Dört yanından cümle göce gördiler

2633. Çün işitdi bu sözi ol Miyāse
Yakasın yırtdı düşdi yiñi yasa

[104a]

2634. El urdı yüzine yırtdı gülini
Yolub saldı oda zülf-i kılını

2635. Yüzün urdı yire açdı başını
Akıtdı toprağa kanlu yaşını

2636. Ne dilersin sen ey gönül cānumdan
Ki geçmezsın bu bir avuç kanumdan

2637. Günümü dahı Őışkıla kurutduñ
Yüzümü derd-i hicrile sarartduñ

2638. Yüzüme kabladañ hasret gubārın
Gözümnden açduñ uş fūrkat pıñārın

2639. Ciger pūr-pāre oldı dil avāre
Yüregüm hasretile pāre pāre

2640. Ne dertdür bu ki hiç bendezem olmaz
Ki gönlüm kaygudan hiç hurrem olmaz

2641. Olaldan cān bu Őışkuñ āşināsı
Tükendi gözlerümüñ rüşināsı

2642. Egerçi bağruma fūrkat hemişe
Dikenler urmağıdı aña pişe

2643. Velî Şimdi bir ağulu ok urdı
Ki peykānınuñ ucı cāna irdi

2644. Kime feryād idem fūrkat elinden
Ki yakdı cānumı hasret elinden

2645. Eger derdüm benüm kısmet olaydı
Cihāna derdile hasret dolaydı

2646. Yan ey gönül ki erzānı cezādur
Yürek kanın dök ey göz kim sezādur

[104b]

2647. Eger Őimdiyüdek [sen] kan dökersin
Yaraşur Şimdi ger sen cān urursıñ

2648. Gerekmez dahı baña zind-i kanı
Yig oldur kim firākıla bu cānı

2649. Eger cānānum olmaya yanumda
Yig oldur cānum olmaya tenümde

2650. Hemān-dem kılıca urdı elini
Segirtti dāyesi dutdı kolını

2651. Didi öldürme ey hūri sen seni
Tā ki Őād olmaya dostuñ düşmeni

2652. Kim diridür Őāyed ol yārsuz gele
Kanda olsañ ol seni vara yola

2653. Kimse anuñ öldüğünü görmedi
Kimse andan bir nişān hiç virmedi

2654. Ölesin sen gele ol nā-gehānī
Yoluñda ol dahı terk ide cānı

2655. Pes ikiñüz dahı şöyle yok yire
Hayfila olup¹²¹ giresiz siz yire

2656. İtmegil bu işi ey cān itmegil
Hayfdur hayf bu iki kan itmegil

2657. Ko seni virsünler aña tınmagıl
Vargıl illā boyun aña sunmagıl

2658. Kendüzüñi virme aña bir zamān
Şöyle gül oyna anuñla sen hemān

2659. Tā göreyüz nice gösterür rūzigār
Şā'llah umduguñ ola āhir-kār

[105a]

2660. Çün işitdi bu sözi kıldı kabül
İllā cānı kaygulu gönli melül

2661. Pes yarağ eylediler oldu dügün
İllā kızıñ yüregi doldı dögün

2662. Kodılar hevdece ol gülÖizārı
Ol ağlardı kılurdu āh u zārı

2663. Gelmişidi güyegünüñ kardaşı
Bilesince varıdı dört yüz kişi

¹²¹ Eş metne göre düzeltilmiştir.

2664. Cümle cevşen-püş bahādur nā-müdār
Ellerinde niželer ceng-i süvār

2665. Aluban gitdi anlar ol niğārı
Dökerdi kanlu yaşı gözi bınār[1]

2666. Ol yaña[da] diñle Mikdād işini
Óİşk içinde derdini dermānını

2667. Óİşk Miyāse göñlüni yakan odı
Anda Mikdād göñline dahı kodı

2668. Óİşkıla maÓşūk Óāşık birdürür
Bunı Óāşıklar bilür ne sırdurur

2669. Yüreginde Óİşk odı süzān olur
Bağrı biryān gözleri giryān olur

2670. Tükenür sabrı hiç kalmaz karārı
Be-küllü gider elden ihtiyārı

2671. Tākati kalmaz olur dıvāne ol
Kalkıban varur hemān divāna ol

2672. Pādişāh didi niçün yā pehlevān
Gözlerününñ yaşı olmış[dur] revān

[105b]

2673. Didi Mikdād ben niçün ağlamayam
Yüregümi derdile dağlamayam

2674. Kim gönül mahbûbınun mehcûriyam
Dostdan irāk Óıřkı[nu]ñ rencûriyam

2675. Hicr odı bağrumı biryân eyledi
Gözlerümi şöyle biryân eyledi

2676. Tâkatüm kalmadı [hiç] ey pâdişâh
Dahı sabr itmege çâre yokdur âh

2677. Geçdi vaÓdem korkaram kim dilberi
Ayruk ala kıla benden dilberi

2678. Fitne düşe ortaya çok kan ola
İrmedin maksûda cân kurbân ola

2679. Didi bunı ağladı çekdi bir âh
Gördi anı rahm kıldı pâdişâh

2680. Pes buyurur kim virür[ler] mâl aña
İstedüğünce iki kıldı taña

2681. On karavaş dahı virdi mâh-rû
Hep kız oğlan servi boylu misk-bû

2682. Virdi hem şâhâne hilÓatler dahı
Altun akçe mâl u niÓmetler dahı

2683. Virdi altun tavk mürassaÓ tâc dahı
Olma didi kimseye muhtâc dahı

2684. Koşdı bir leşker dahı aña bile
Bedrke ola bile gide yola

2685. İtdi Mikdād pādişāha çok senā
Taht öñinde yir öpüp kıldı dŌuā

[106a]

2686. Döndi Mikdād pes revān oldı yola
Bunca māl [u] bunca niŌmetler bile

2687. Gice gündüz dimez ol durmaz gider
Gāh sevinür gāhı korkar āh ider

2688. Hemān maŌşükadurur dilinde sözi
Yakın oldukca artdı şevk-ı sözi

2689. Giderken hasretile āh içinde
Yürürken furkatıla rāh içinde

2690. Bir yüce[ce] yire çıkdı nā-gehān
Bakdı gördi bir koşun atlu hemān

2691. İçlerinde bir yüce hevdec ulu
Üstüne altunlu örtü örtülü

2692. Mü'ekkel yāküt incüler bezenmiş
ŌAcā'ib pādişāhāne düzenmiş

2693. Didi kim bu zihı hevdec zihı fāl
Kimüñdür bu gelin ya bunca bu māl

2694. Bu kimüñ kızı ola böyle ulu
Hevdecı bu resme ağzı örtülü

2695. Hoş fütühdurur hele bir göreyim
Kendüzümü ben buña bir urayım

2696. Pes çevürdi niżesin[i] pehlevān
Depdi atın öñine indi hemān

2697. Kalduruban şebdesini durdı ol
Bu gelin kimüñ diyüben sordı ol

2698. Adı ne kimüñ kızıdur kanda gider
Dutmişam fal söz virüñ baña haber

[106b]

2699. Didi bir pır yā yigıt işbu gelin
Hem Miyāse'dür adı dahı hemİN

2700. Mālik aldı bunı virdi çok kalın
Aña iltürüz anuñdur<ur> bu gelin

Fasl

2701. Çünki Mikdād işidür işbu sözi
Dökdi bu söz cānına odlu közi

2702. Yine göñlindeki sevdālar belürdi
Yüregi kopdı kaynadı delürdi

2703. Dimāğa çıkdı sevdā[nun] buhārı
Çü gördi yād elinde ol nigārı

2704. Dahi söz söylemedi durdı epsem
Çevürdi at başını döndi ol dem

2705. Geliben halkınuñ katında indi
Yaraklandı pes atlu ata bindi

2706. Silāhın nizesin alur tamāmet
Didi halkına siz duruñ selāmet

2707. Baña iş düşdi uş cenge giderem
Bugün ceng itmedin dahı n'iderem

2708. Habībümü Óadū almış elümden
Ayırmışlar beni tāze gülümden

2709. Bugün oldurur baş oynayam ben
Ya alam yārümi hoş oynayam ben

2710. Depdi atın bindi halka ol dilir
NaÓra urdı bir keret ol nerre-şir

[107a]

2711. Didi yā kavm koñ gelini tız gidüñ
Kızı virüñ sağ selāmet gidüñ

2712. Yoğsa dökilür yire başlarıñuz
Kara kana bulaşur leşleriñüz

2713. Ejderhā-yı ceng-i Mikdād'em bugün
Koñ bu Şirin'ümi Ferhād'em bugün

2714. Pes birisi döndi didi ey yigit
Başcuğazuñ sağca-y-iken yüri git

2715. Bu nice sözdür ki dirsın ey delü
Ola mı dört kişi senden alu

2716. Dört yüz erdür bu kamusı nā-müdār
Pehlevānlar her biri ceng-i süvār

2717. Bir begün hakkıdurur işbu gelin
Karşular şimdi ki gelmişüz yakın

2718. Dün yoluña pāre pāre olmadın
Her bir pāreñ bir cidāda kalmadın

2719. Çün işitdi hamle kıldı ol dilr
Girdi halkuñ ol içine hem-çü şır

2720. Bir niçesin yıkdı bî-cān eyledi
Göñlin ol kavmuñ herāsān eyledi

2721. Şu resme urdı dir zahmetini
Ki tār itdi ol halka giñ cihānı

2722. Ol çeride varıdı bir pır didi
Ey kavm diñleñ sözümi bir didi

2723. Bu yigidüñ hakkıdurur bu gelin
ÓAmmūsı oğlıdurur kızuñ yakın

[107b]

2724. Ceng idüben dökdürünce hā kanı
Yeg degül mi virmek aña hakkını

2725. Didi anları bunamış koca sen
Nice didüñ işbu sözi nice sen

2726. Dört yañälardan ÓArab kavm bize
Ne diyeler vir cevāb işbu söze

2727. Kim ala bir oylan uş yūzi yalın
Bunca merdānuñ elinden bir gelin

2728. Pır didi böyledür merdān oluñ
Tız çıkaruñ anı siz cehd kılúñ

2729. Yoğsa bakdum sizden ol hiç bir komaz
Ne yigit dir ne koca dir ne pır komaz

2730. Çıkdı anlaruñ içinden bir dilır
Adı ÓAvre kendüsi bir nerre-şır

2731. Didi merdiseñ gel ey oylan berü
Gör erenler cengini gel sen berü

2732. Didi Mikdād baña mı dirsın hemān
Depdi atın üstüne sürdi revān

2733. Biribirile ol ceng-i dilırān
Katı korhulu ceng itdi çū şırān

2734. Birbirine sundılar soñda cidā
Kalmadı kalkan dahı hiç ortada

2735. Birbirinüñ gögsine doğru dutar
İllā Mikdād'un cidāsı öñ yiter

2736. Yardı gögsin püştine çıkdı hemān
Düşdi atdan toprağa ol virdi cān

[108a]

2737. Güyegünüñ kardeşiyidi ol kişi
Ol kalan halk gördiler çün bu işi

2738. Beglerinüñ kardeşi düşdi hemān
Cümle Mikdad üstüne uşdı hemān

2739. Anda bir ceng itdi ol gün ol dilir
Şöyle kim koyun sürülerinde şir

2740. BaŖzısın atdan alub urdı yire
BaŖzısına darbıla urdı yire

2741. Gördiler ol halk ki kıldılar ziyān
Döndiler cengden hemān atlu yayān

2742. Pes didiler ey cüvān bu cengimiz
Bu gelinçündürur bu nām teng[i]müz

2743. Gel varalum soralum kangıñızı
Bu ikiden ol dileyiser sizi

2744. Kız kimi dirse gelini ol ala
Halk gide işlü işine kurtıla

2745. Rāzı oldı didi Mikdād hoş ola
Şā'llāh anuñ gönli baña tuş ola

2746. ŖĀşıkuñ gönli olur zırā güvāh
Kim sever maŖşük anı bî-iştibāh

2747. Bu tanukluk ekseri doğru gelür
Óİşk mahabbetile zırā ortak olur

2748. ÓĀşıkıla maÓşük arasında ol
Her birinden vardurur birine yol

2749. Birinüñ illā oldı adı Óāşık
Birinüñ maÓşük oldı [zi-]yaraşuk

[108b]

2750. Ol kim ol Óışkını pinhān itmege
Tākati yok cānda mihmān itmege

2751. ÓĀşık oldı adı ol kim gizledi
Óİşkını maÓşüka olmışdur adı

2752. Zırā Óāşık oddurur maÓşük fetil
Hoş fetile yağda hoş olur fetil

2753. Çün talebde merd asıldur bil hemān
ÓAvret oldı tabiÓ ferğ bî-gümān

2754. Belki matlúbıkda Óavret asl olur
FerÓ olur er bu aña lazım gelür

2755. ÓĀşık oldı lā-cerem erler adı
Mahbūbuñ adını maÓşü[ka] kodı

2756. Kim ki fehm itse bu sözleri bilür
ÓĀşık-ı maÓşük nedür sırrın bilür

2757. İvde kimse varısa bir harf yiter

Çeşni-yi anbār avcıyla dutar

2758. Belki peygāber buyurđı ol ulu
Dünyāñuzdan baña ucdur sevgülü

Fasl

2759. Biri hoş [ko]hu biri Óavret hemān
Hem gözüm nūrı namāzduz bı-gümān

2760. Zıra ādem sūreti māhdurur
Cismi vardurur hıle zindedurur

2761. Sırrı vardur kim olur ol cāna cān
Cān nice kim olurısa tene cān

[109a]

2762. Cismini ol rūhıla tedbır ider
Sūretin zıbā kılur tasvır ider

2763. Ol tabıÓat sūretile Óavreti
Sevdi zıra oldı anuñ mirātı

2764. Hem dahı mānendidür beñzer aña
Görme misin bakduğıñca dört yaña

2765. Ol latıf rūhānı cānıla [ki] hoş
Sevdi zıra aña lāyıkıdı uş

2766. Sırrıla sevdi münācāt-ı namāz
Ol hakıķı mahbūba kılmak niyāz

2767. Vech hakdur ol ki her yirde Óayān
Görinür zıra kamu andan hemān

2768. Zıra varlık kamusı andandurur
Hep anuñ fiÓlidurur kim ol kılur

2769. FiÓlidurur kim olur aña sıfat
Ol sıfat zātuñdurur dir maÓrifet

2770. Zāt[ı] olmasa sıfāt olmazıdı
Olmasa sıfat fiÓli kılmaızıdı

2771. Olmasa fiÓl olmazıdı fāÓili
Kimse[ne] hiç bilmezidi fāÓili

Fasl

2772. Biz geelüm kıssaya ol kavmıla
Vardılar kız katına Mikdād'ıla

2773. Hevdece yakın varuban sordılar
Bu ikiden kankısın göñlüñ diler

[109b]

2774. Didi Mikdād ey [benüm] cānum cānı
Hāşa kim mahrüm idesin sen beni

2775. Sen sımagıl Óahdüñi ikrāruñı
Māla meyl itme unutma yārūñi

2776. Hevdecüñ pes perdesini kız nihān
Kaldurub çıkdı içinden nā-gehān

2777. Sanki doğdı yirde bir mäh-ı tamām
Didi Óammūm ođına benden selām

2778. Ger yorıldıyısı sen ben ideyim
Ceng donın giyüb atuma bineyim

2779. Ben senüñ için bunları kırayum
Bunlaruñ tumarını ben turayım

2780. Çün kim ol halk bu sözi diñlediler
Döndiler bular birbirine soyleyeler

2781. Didiler bilmedin dahı ol anı
Ki maÓşukuñ anuñla göñli cānı

2782. Bu resme ol bizümle ceng iderdi
Cihānı başumuza teng iderdi

2783. Şimdi kim gördi Habıb'i yüzünü
Bildi göñlini işitdi sözini

2784. Óışk artdı arkası oldu kavı
MaÓşuka Óāşıkını kıldı kavı

2785. Fikr idüñ kim n'eyleyiser bu zamān
Hem kırar virmez birümüze emān

2786. Maslahat oldur ki maÓşukın hemİN
Óāşıkına virüb olayuz emİN

[110a]

2787. Pes dönüb Mikdād'a dirler yā cüvān
Uş senüñdür bu gelin al ol revān

2788. Kalmadı dahı sözümüz pes hemİN

Kim saña erzānİ olsun bu gelİN

2789. Didiler döndiler yollu yolına

Ki gitdi her biri illü iline

2790. Pes sevindi Mikdād oldı şād-mān

Aldı pes maŖşükımı dutdı hemān

2791. Sevüncinden sanasın kim delürdi

Başında ulu sevdālar belürdi

2792. Gördi kim her cengde mansūr olur

Kendünün erligine maŖzür olur

2793. Cengine garrā olur [kim] ol dilİr

Hātırında kendüzine böyle dir

2794. Varayım olur gün eyleyeyim

Ben kabİle kavmini toplayayım

2795. Ben ŖAcem milkine andan gideyim

Nüşirevān'ın tahtını feth ideyim

2796. Ol ŖAcem mülkinde sultān olayım

Dünyāda ben bir ulu cān olayım

2797. Kim cihānda bu kılıcuma benüm

Durmazımış kimse gücüme benüm

2798. İşbu fikrile giderken ol dilir
Karşudan bir toz belürdi gördi dir

2799. Toz içinden bakdı gördi pehlevān
Kim gelüridi deve yüklü hemān

[110b]

2800. Her biri<si> üstinde bir hevdec ulu
Üstleri hevdeclerüñ hem örtülü

2801. Öñlerince hem iki atlu gelür
Yürür illā biri heybetlü gelür

2802. Kendü kendüzine didi şunları
Şol iki kişi elinden onları

2803. Varub alup katayum bu māluma
Öldüreyim kim durursa yoluma

2804. Depdi atın anlara ol na-müdār
Çün yakıncak vardı gördi bir süvār

2805. Tulugası¹²² başında şebde elinde
Giyür cevşen kılıcı hem bilinde

2806. Şöyle yaraşmış atı hem donları
Sanki Hak bile yaratmış onları

2807. Pes didi Mikdād ki vir bu mālları
Ger cihānda olmak isterseñ diri

2808. Ol yiğit kakıdı saña vāy didi

¹²² Eş metne göre düzeltilmiştir.

Ölümüne karşı gelme var didi

2809. Ger yakın gelseñ gider tenden başuñ
Ayrılr düşer yire senden başuñ

2810. Didi Mikdād ne dirseñ digül didi sen
Okudum senden işbu mälları ben

2811. Kim avumsın sen dahı māluñ dahı
Fā'ide vırmez bu kıl u kälüñ dahı

2812. Didi ol yoluña vargıl selāmet
Fuzüllık itme olursın melāmet

[111a]

2813. Başuña buñ düşicek yā pehlevān
Bu duÓāyı sen okı anda revān

Yā Gıyāse'l Müstagişin¹²³ Bi-Hürmetiöl Seyyidi'l

Mürselin

Evvelin ve'l-Āhirin

2814. Eğer sen şarkda ben garbda olursam
Veyā Óummānda ben harbde olursam

2815. Ben saña ol demde feryad irişem
Kaygulu göñlüñ kılam şād irişem

2816. Pes ÓAlı'nüñ ayağını dizini
Öpdi Mikdād sürdi yire yüzüni

¹²³ Ey yardım dileyenlerin yardımcısı Allah.

2817. Anlara anda duŖā kıldı <hem> ŖAlı
Gitdi yolına revān oldu ŖAlı

2818. Yoluna Mikdād dahı hem yolına
Yönelüb ol gitdi kendü iline

2819. Ol yaña çün Malik'e vardı haber
Göñli oldu kaygudan zır ü zeber

2820. Kardeşi öldi gelini aldılar
Kavminüñ çoğı yaralu geldiler

2821. Kakıdı ki melül oldu hemān-dem
Atasına kızuñ gönderdi ādem

2822. ŖAhdı bozdı istedi hem mālını
Kim aña virmişidi çok kalını

2823. Cābir işitdi bunı oldu melül
Pes diriben kavmini danışdı ol

2824. Kavmi Mikdād'a hased eylediler
Pes dönüben Cābir'e söylediler

[111b]

2825. Malik'ün alduñ bu deñlü mālını
Nice virürsin o deñlü kalını

2826. Hem bir ulu begdür ol anı saña
Düşmen itmek iş degüldür saña

2827. İttifākıla sözüñüz bir idüñ

Zorla olmaz buña tedbir idüñ

2828. Çün gele Mikdād[’a] karşı varalum
Ulu kiçi cümle derviş varalum

2829. Şād olalum aña Óizzet kılalum
Kavmine halkına hürmet kılalum

2830. Bir niçe gün eyleyelüm hem düğün
Gerdege giresi gice olsa çün

2831. Ol gice Mikdād’a bir key sarb şarāb
İçirelüm [kim] düşe ola harāb

2832. Mālik anda ol gice gelmiş ola
İttifākıla bunı bilmiş ola

2833. Biz anı bilmeze uralum nihān
Yatur-iken ol irişsün nā-gehān

2834. Yatur-iken hemān Mikdād’ı dutsun
Alıban hakkını yolına gitsün

2835. İşbu işe [ol] ittifāk itdiler
Ol kavüm [ol] cümle nifāk itdiler

2836. Geldi Mikdād çün irişdi bu yaña
Karşı vardı kızıñ atāsı aña

2837. Ne deñlü varısa kavüm kabîle
Kamu Mikdād’a karşı vardı bile

[112a]

2838. Şādılıklar eylediler her biri
Söylediler dürlü yalan sözleri

2839. Pes dügün eylediler bir niçe gün
Çün kim oldu gerdege giresi dün

2840. Ol gice Mikdād'a anda sarb şarāb
Şol kadar içürdiler ki oldu harāb

2841. Gice oldu karañu oldu cihān
Geldi [ol] Mālik irişdi nā-gehān

2842. Dutdı ol Mikdād'ı muhkem bağladı
Gözin açdı gördi Mikdād ağladı

2843. Pes demürler urdılar muhkem aña
Kodı kullar beklemege hem aña

2844. Vardı Mālik ol Miyāse katına
Girdi çādırda kızıñ halvetine

2845. Ol yüzi kara didi gör kim nice
Halvetine hūrīñüñ girdi gice

2846. Çünkü Mikdād gördi kendü hālını
Düşmen almış mahbūbını mālını

2847. Bağlamış[lar] kendüyi muhkem hemān
Ağladı ol Óaşık anda bir zamān

2848. Pes duÓāya zinde geldi dir hemīñ

Ol duŖā okur melekler dir amīn

2849. Dili okur yaşı akar iniler
Göñli bağlu gözi bakar iniler

2850. Didi kim yā ŖAlī feryād irişgil
Ki kıldılar baña bī-dād irişgil

[112b]

2851. Dimedüñ mi-di kim buñ düşse saña
İrişürem çağırgıl anda baña

2852. Bu dem vaktidurur feryāduma yit
Baña zulm eylediler dāduma yit

2853. Ve ger yanaram ben hasretile
Çıkar cānum bu derd ü gayretile

2854. Ey meded idici [gel] ir vaktidür
Gel berü çadır yar gir vaktidür

2855. Bunu böyle söyleyince nā-gehān
Yardı bir er çadırı girdi hemān

2856. Didi yā Mikdād řād ol geldüm uş
VaŖdemüze ben vefālar kıldum uş

2857. Ben ŖAlī'yem Murtazā'yam Murtazā
Uş irişdüm kim buyurdı Mustafā

2858. Çekdi Mikdād'uñ hemān bendelerini
Bozdı atdı her ne varısa varını

2859. Çünkü Mikdād gördi gitmiş bağı
Düşdi yire öpdi şāh ayağını

2860. Kalduramaz şāh öñinden başını
Şādılıkdan döker ağlar yaşını

2861. Başını kaldurdu didi yā emir
Başuñı çün bir kılıc da baña vir

2862. Bir kılıc virdi aña anda ÓAlı
Kendü yanından çıkardı ol veli

2863. Bekleyen kullar kamusı durdılar
Şāh-ı merdān ÓAlı'ye kılıc üşürdiler

[113a]

2864. Kamusını anda şöyle kırdılar
Pes Miyāse çadırına vardılar

2865. Şāh-ı merdān fazlıla Mikdād hemin
Çadırına vardılar kızıñ yakın

2866. Diñlediler söylediler kız aña
Vallāh el bulur degülsin sen baña

2867. Öldürürem öldürimezsem seni
Bellü bilgil öldürürem ben beni

2868. Durduğum şimdi budur bilgil anı
Kim umaram gele ol Hak aslānı

2869. Ki Mikdād'a dimişdi saña irem

Ne vakt kim çağirasın saña irem

2870. Ben umaram şimdi olmuş ola
Gözi Mikdād'ın anı görmüş ola

2871. Çünkü Mikdād işidür beni hemân
Katlanamadı dahı ol pehlevân

2872. Pes yürüdi haykırub garrâyıla
Çadırı yardı tig-i bürrânıla

2873. Girdi aslan gibi Mâlik gördi dir
Durdı kılıcına elin urdı dir

2874. Ol dönince çaldı bu boyun hemân
Kim başı ayrıldı tenden bî-gümân

2875. Didi kim yâ Miyâse hâzır olgıl
Ki Mikdād'em ben uş hoş hâzır olgıl

2876. Didi tahşin ibn-i Óammı lîkin
Emîrû'l-mü'minîne ol şâha tahşin

[113b]

2877. Ki çıkmış cânuña emân irişmiş
Yine hem derdüne dermân irişmiş

2878. Bir depectük üstüne çıkdı ÓAlî
Fazlıla Mikdād Miyâse ol velî

2879. Uş kâfir dört yanından durdı dir
Şâh-ı merdân al kılıca urdı dir

2880. Başları¹²⁴ yaprak gibi kesdi döker
Tenleri toprak gibi basdı döker

2881. Girdiler kāfir çün anı kaçdılar
Māllarını rahtlarını saçdılar

2882. Şāh buyurđı mālları düşürdiler
Hep ganīmetler ne varısa dirdiler

2883. Kim müsülmān olsa virdiler emān
Mālların dahı virdiler hemān

2884. Kim müsülmān olmadısa kırdılar
Mālların rızk<lar>ın davārın dirdiler

2885. Sağ selāmet ol Medīne yolına
Döndiler ol kutlu şehruñ iline

2886. Hem Miyāse dahı ol Mikdād' ıla
Geldi ayrılmadı şāhıla bile

2887. Çün Resü lullāh katına geldiler
Anda hoş tecđid-i İslām kırdılar

2888. Hem nikāh itdi Resü lullāh o gün
Anlaruñçün kırdılar bir hoş düğün

2889. Murāda irdi maŖşükıla Ŗāşık
Ki maŖşük Ŗāşıkıladur yaraşuk

¹²⁴ Eş metne göre düzeltilmiştir.

[114a]

2890. Murāda irdi gör ey Cabbār-ı Óālem
Kamu Óāşıkları hem bu beni hem

2891. Virdi peygāber bulara bir makām
Hem kamu eksüklerin kıldı tamām

2892. Gitmedi Mikdād dahı hem kıldı ol
Cümle ashābdan birisi oldu ol

2893. Kardeş idindi <hem> ÓAlıyyü'l Murtazā
Hem severdi gāyet anı Mustafā

2894. Kamu cengde şāhıla yoldaşdı
Rükn-i İslām oldu hem hāldaşdı

2895. Hem bu meclis burada olsun tamām
Ol Resül'ün rühına yüz biñ selām

**Zıkr-i Kıssa-i Gazā-yı Bedr Küffār Helāk Şoden
Ebū Cehl-i LaÓın**

2896. <Tā> Nāle kıl ey tütü nāle vaktidür
Olma hāmüş gül ü lāle vaktidür

2897. Kim gele hāmüşlıga dahı zamān
Kimseye olmuş degül çarhdan emān

2898. Yile varısar bu Óömr-i nāzenin
Kara toprak olısar sūret hemin

2899. Ne aduñ kor ne nişānuñ rüzigār

Söyle bārī kala senden yādigār

2900. Ol šāh-ı āhir zamānuñ şiretin
Söyle cān diñlensün anuñ şiretin

2901. Rāvī eydür bir gün ol šāh-ı cihān
Mescidinde otururđı nā-gehān

[114b]

2902. Bir kişi girdi kapudan söyledi
Uş Kureyş'den kārübān geldi didi

2903. Deve on biñ kadar var şöyle pür-bār
Kim andadur Kureyş'ün her nesi var

2904. Kırk kişi vardur¹²⁵ ululardan bile
İki yüz dahı yaraklu kul ola

2905. Yakın geldi geçer gider iline
Buyurursañ varalum biz yolına

2906. Pes Resūlullāh didi kim turalum
Tañrı nice buyruk ider görelüm

2907. Emr olursa bize Hak'dan varayuz
Ya müsülmān olalar ya urayuz

2908. Cebrā'ıl geldi didi kim yā imām
Hak Te'Ŗālā saña viribdi selām

2909. Hem getürdi anda işbu āyeti

¹²⁵ Eş metne göre düzeltilmiştir.

Didi ashāba risālet hazreti

2910. Hak Te'ālā ya'Ōnī destūr virdi dir
Ol Kureyş'den kime zulm oldu dir

2911. Varalar anlar kıtāl eyleyeler
Hak yolında ceng cidāl eyleyeler

2912. Hak Te'ālā nusrete kādirdurur
Korkmasunlar kim bile hāzırdurur

2913. Çün Muhācir kavmi işitdi hemān
Kalkdılar anlar yirinden ol zamān

[115a]

2914. Yā Resūlallāh didi anlar bize
Çok zulm kıldı ma'Ōlūmdur size

2915. Mekke'den zulmıla sūrdiler bizi
Kendü yurdumuzdan irdiler bizi

2916. Bize oldu işbu destūr varayuz
Ceng idevüz kārübānı üreyüz

2917. Durdı peygāمبر yirinden pes örü
Çıkdı menber üstüne ol yukaru

2918. Hutbe okudı nasīhat söyledi
Şöyle kim ashābı giryān eyledi

2919. Hak yolında didi idene gazā
Hak Te'ālā'nuñ rızāsıdur cezā

2920. Kim olursa zinde cāvır olur
Hem sevāb u ecr niŖmetler olur

2921. Dimedi peygāber Ensār'a sarıh
Kim unutdı illā bildiler saħıh

2922. Pes Ensār ulusı Ŗeyh SaŖād'e
SaŖādet issi SaŖd ibnü ŖUbāde

2923. Hemān durdı yirinden pes didi ol
Yā Resūlallāh kamumuz saħa kul

2924. BiŖat itmiŖüz senūñle cānıla
Māl u milk ü Ŗavret ü oylanıla

2925. Dahı hıç vechile yok dönmeğü[mü]z
Senūñ biz kuluñuz sensin begümüz

2926. Ne cenge kim buyurursañ varavuz
Bizi sen sanma kim yüz dönderevüz

[115b]

2927. Muhācir kendü hāliçün varursa
Gücin almağıçün kılıc urarısa

2928. Biz Allāh'ıñ rızasıçün varalum
Yoluñda baŖ cān terkin uralum

2929. Biz öñünde oynaruz baŖumızı
Tamām oldı sayaruz yaŖumızı

2930. Kısır'ıñ cengine dirseñ varuruz

Vallāh oda buyurursañ girürüz

2931. Ger deñize düş diriseñ düşelüm
Devlete irmekdür öñünde ölelüm

2932. Hayrıla aña duÓā kıldı Resül
Hak TeÓālā lutf idüb kıldı kabül

2933. Kalkıb andan evlerine vardılar
Her birisi ceng yarağın gördiler

2934. Rāvı eydür göcdi çıkdı Mustafā
Ceng içün öñince bile Murtazā

2935. Hem Muhācir çıkdılar Ensār'ıla
Her birisi güci yitdükce bile

2936. Bir Óâlem virdi ÓAlı'ye şāh-ı dīn
Hep Muhācir yanına geldi hemīn

2937. Hem SaÓd'a virdi bir Óâlem dahı yine
Geldi Ensār cümle anda yanına

2938. Cümlesi üç yüzidi on üç dahı
Çoğı yayak yürüridi ey ahi

2939. BaÓzısunuñ hem silāhı yoğıdı
İllā kim cānında Óışkı çoğıdı

[116a]

2940. BaÓzısında el ağacı var hemān
Dīn dahı yücelmemişdi ol zamān

2941. Ol yañadan kārübān ehli hemİN
Añladılar bildiler bunı yakİN

2942. Mekke'ye çapdurdılar andan haber
TİZ iriřüñ yohsa mālİñuz gider

2943. Kendüler yoldan yabāne kaçdılar
Çok isizlik bādİyeler¹²⁶ geçdiler

2944. Mekke'ye çün kim irişdi bu haber
Gamdan oldı her biri zİr ü zeber

2945. Çün işitdi ol Ebū Cehl-i laŖİN
KaŖbe dāmı üstüne çıkdı hemİN

2946. Pes çığırdı işüdüñ yā kavm didi
Ceng iderem dahı ŖŖrüm kılmadı

2947. Her kimüñ yokdur silāhı gelsün ol
Uş silāh kapusın açdum alsun ol

2948. Rāvİ eydür geçmedin dahı zamān
Mekke ehli bindiler cümle tamām

2949. Yüridi öñce giyümlüler cüvān
Her birisi nā-müdārān pehlevān

2950. Anlaruñ ardınca pİrler yürüdi
Her birisi Lāt adını dirdi

¹²⁶ Eş metne göre düzeltilmiştir.

2951. Bir iki gün yürüdiler gitdiler
Gideriken bir haber iştdiler

2952. Mälları varmış selâmet Mekke'ye
Yolları komış yürümiş Berye'ye¹²⁷

[116b]

2953. Çün iştdiler bu sözi kondılar
Danışub ba'Özısı girü döndiler

2954. İllâ eydür ol Ebū Cehl-i la'Öin
Dönmezem ben varmadın Bedr'e yakın

2955. Varub anda sohbet eylesem gerek
Bir niçe gün Öişret eylesem gerek

2956. Göçdi gitdi ol Kureyş ehli yakın
Pes kalanı döndi geldügi yola hemin

2957. Hoş düzenlü leşkerile ol la'Öin
Kasd kıldı yürüdi Bedr'e yakın

2958. Biñ giyümlü ceng ider er varıdı
Dört yüz de yidek iderleridi

2959. Bu yañadan Mustafâ ashâbıla
Zikr ü tesbîhle girdiler yola

2960. Kıssa çokdur bir niçe gün gitdiler
Bâri çün Bedr'e yakıncak yitdiler

¹²⁷ Eş metne göre düzeltilmiştir.

2961. Müsülmānlar susuzlıkdan bunaldı
Resüüllāh geldiler zārī kıldı

2962. El getürdi kıldı peygāber duŖā
Didi su vir kullarıña ey Hudā

2963. Rāvī eydür ki gördük bī-gümān
Bir pāre ak bulut oynadı hemān

2964. Ol bulutdan yağdı yağmur sağıldı
Yiryüzünde oldı sular çağıldı

2965. Anlaruñ üstüne katre tanmadı
Birinüñ hiç nesnesi ıslanmadı

[117a]

2966. İşbu işden anlar oldı şād u mān
Uyhu aldı gözlerin ol dem hemān

2967. Pes uyandılar yirinden durdılar
Kablarında her biri su buldılar

2968. Yirde hod sular revān olmuş akar
Şükr iderler her biri aña bakar

2969. Kendülerüñ donların ıslanmamış
Birinüñ üstüne katre tanmamış

2970. İçdiler hayvānlara dahı su virdiler
Yol dahı hem yumşak olmuş girdiler

2971. Rāvī eydür kāfir<ler> üstüne hemān
Geldi bir kara bulut kopdı duman

2972. Korhulu gök gürlledi berk oynadı
Yağdı yağmur yiryüzünde kaynadı

2973. Kāfirlerüñ ıslandı rahtı donları
Şöyle kim incitdi ol azgunları

2974. Yolları hem şurayıdı bildiler
Kim gidilmez ol gün anda kaldılar

2975. Bu yañadan geçdi peygāmbere hemān
Çāh-ı Bedr üstüne vardı ol revān

2976. Kondılar anda buyurdi şāh-ı dīn
Ol pınāra düzdiler bir havz hemīn

2977. Düzdiler peygāmbere bir sāyubān
İndi kondı anda peygāmbere hemān

2978. Pes çerinüñ sağ yanında ol emīn
Hamza kodı didi sen dur yakīn

[117b]

2979. Sol yanında hem Zübeyr kodı ol
Pes ÓAlī'ye kalpde dursın didi ol

2980. Bir zamāndan kopdı nā-gehān bir gubār
Şöyle kim oldı havānuñ yüzi tār

2981. Çıkdı nāgāh kāfirüñ sancakları
Şebdelerde parlaşur yaprakları

2982. Yidilür öñce yidekler sazıla
Tabl-bāzısına bend¹²⁸ kotazıla

2983. Çıkdı ardınca mübārizler hemān
Bir koşun cümle giyümlü müşrikān

2984. Şebdelerin doğrıldub sürdiler
Pes çekiben yine anda durdılar

2985. YaÓñi kim cengdür hemān dirlerimiş
Oraların eyle iderlerimiş

2986. Çün Resūlullāh görđi anları
Kim nice kasd itdi ol melÓūnları

2987. Hazrete dutdı yüzini söyledi
Yā ilāhi sen bilür sen gör didi

2988. Bu Kureyş <ehl> atlarıla donlarıla
Fahr ider baña düzgünlerile

2989. Baña nusret vir oları kıl hakır
VaÓde[yi] kim itdüñidi baña vir

2990. Ol bölükdür bu bölük ey Kird-gār
Kim kılur bu yolda evvel kār u zār

2991. Ger kırılursa bular kalmaz dahı
Düşmenile kimse ceng kılmaz dahı

¹²⁸ Eş metne göre düzeltilmiştir.

[118a]

2992. Yiryüzinde birlemez kimse seni
Hem kabül itmez dahı kimse beni

2993. İşbu sözleri ki didi ol Resül
YaÖni şek[ki] olduğıçün [ol] degül

2994. Ol cihetden ötürü didi ol beni
Kim sever Tañrı TeÖälā kulını

2995. Kim aña yalvara dā'ım söyleye
Yāri kıla hem tazarruÖ eyleye

2996. ÖArif olan bunda bilür hem anı
Kim Çalap cümle cihāndandur ganı

2997. Kendü bî-had zātıyla lâ-yezāl
Evvel oldur āhir oldur bî-zevāl

2998. Kıldı peygāber duÖāsın çün tamām
Cebrā'ül geldi didiler yā imām

2999. Bil selām virdi saña Hak hazreti
Hem getürdi anda işbu ayeti

Kavluhü TeÖälā

وَإِذْ يَعِدُّكُمْ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنْ هَذَا لَكُمْ

129

3000. Yā Muhammed kārübānuñ mālī ger
Gıtdise ehl-i Kureyş üş geldiler

3001. Pes teferrūc eyleyesin bu zamān
Kim saña nusret bağışlaruz hemān

3002. Pes sevindi hurrem oldı Mustafā
Okudı ashāba buldılar safā

3003. Ol yañadan kāfirūñ leşkerleri
Çün müsülmānları gördi az çeri

[118b]

3004. Pes Ebū Cehl'e didiler ey ulu
Biz degülüz hiç olardan korhulu

3005. İllā [pu]suda meger er var ola
Ceng iderken gāfilin nāgāh¹³⁰ gele

3006. Pes kişiler gönderüb aradılar
Hep pusu¹³¹ yirlerini taradılar

3007. Bulmadılar kimse geldiler hemān
Üc yüz ādem var didiler bî-gümān

3008. Yarusı dahı hemān yayakdurur

¹²⁹Hani Allah size iki taifeden birini, o sizindir diye va'dediyordu. [Siz de güçsüz olanın sizin olmasını istiyordunuz. Oysa Allah, sözleriyle hakkı meydana çıkarmak ve kâfirlerin ardını kesmek istiyordu.] Enfâl 8/7.

¹³⁰ Eş metne göre düzeltilmiştir.

¹³¹ Eş metne göre düzeltilmiştir.

Ba'Ŗzısuñ yarağı tayakdurur

3009. Gerçi azdur illā kim erler kamu
Ölmeği su bigi içerler kamu

3010. Tā ki sizden ölmeyince niceler
Mümkin olmaz öle anlardan bir er

3011. Zıra siz korkarsız ölmekden yakıñ
Ölmeđi anlar ganimet dirler yakıñ

3012. Gerçi kim azdur silāh illā kamu
Hep silāhlu bigidurur ey Ŗamu

3013. Var hem anda bir yigit oğlan dahi
Beñzemez aña kagan aslan dahi

3014. Hamle kılurısa tağa tağdur
Gāfil olmañ kim katı sarp¹³² yağdur

3015. Pes Ebū Cehl'e didiler n'idelüm
Barışalum yine dönüb gidelüm

3016. Durdı pes ŖUtbe yirinden söyledi
Ol Muhammed Ŗammūñuz ođlı didi

[119a]

3017. Belki bunlardan müsülmānlar gele
Koñ buları şimdi kırmañ siz hele

3018. Ol oda hükm eyleyen pes söyledi
Yā Resūlallāh buyurursañ didi

¹³² Eş metne göre düzeltilmiştir.

3019. Buyurayım oda yaksun bunları
Hānumānı birle bu azgunları

3020. Yir ü yurd u ev ü rızk u Øavret er
Şöyle yaksun kalmasun hergiz eser

3021. Mustafā didi ey od tünd olmagıl
Kim hālīmdür Hak TeØālā şöyle bil

3022. Bir emrile ölüñ dirse ölürler
Veyā hod taş oluñ dirse olurlar

3023. Velī hışmından anuñ lutfi çokdur
Bular nādān dururlar Øilm[i] yokdur

3024. Eger bunlar beni kimven¹³³ bileydi
Biri benden nicesi ayrılaydı

3025. Eger bunlara Hak rüzı kıldı
Bular dahı müsülmānlar olaydı

3026. Pes ilerü geldi suya hükm iden
Yā Resülallāh buyur dir dünyādan

3027. Her ne su varısa bunda vireyim
Bunları ben cümle suya vireyim

3028. Ol Resül didi yoğ itme ol ilāh
Ol baña yiter muØayyen püşt-penāh

¹³³ Eş metne göre düzeltilmiştir.

3029. Ol yile hükm eyleyen pes söyledi
Yā Resūlallāh buyurursañ didi

[119b]

3030. ÓĀd kavmi gibi bu azgunları
Kırayım yilile bu magbūnları

3031. Pes Resūlullāh didi itme bunı
ÓĀleme rahmet yarattı ol Ganı

3032. Halka beni rahmetiçün viribidi
Rahmeten li'l-Óāleminsin sen didi

3033. Siz yine yirlü yirüñüze varuñ
Her biriñüz kulluğñuzı görüñ

3034. Koñ bularuñla beni Allāh baña
Ol yiter püşť ü penāh öñdin soña

3035. Ol melekler her biri söylediler
Cümle tahsīñ āferīñ eylediler

3036. Görmemişüz biz didiler her biri
Saña beñzer bir dahı peygāmberi

3037. Hem işitmedük dahı bu hilmile
Ādem ola bu kemāl ü Óilmile

3038. Hās melekler kaldılar senden taña
Kim utanmadın beşer diye saña

3039. Kim ki dīnūñe gire yardım kıla
Hak Te'Ōālā yardım itsün ol kula

3040. Biz dahı her dem du'Ōacıyuz aña
Kim gelüb ümmet olurısa saña

3041. Her birisi hoş du'Ōālar itdiler
Döndiler yirlü yirine gitdiler

Kıssa-i Zikr-i İslām-ı ŌÖmer Radiyallāhu ŌAnhu

Mine's-Sahābeti's-Sāñi

[120a]

3042. Söyle ey bülbül kim irdi nev-bahār
Çün berāber oldı leyl-i nehār

3043. Nebāt ü emvātı dirildi bezendi
Kurı yir nev-cüvān oldı düzendi

3044. Kışuñ zehrinden ölenler¹³⁴ dirildi
Gidenler hep yine geldi dirildi

3045. Velı bizden gidenler gelmedi hiç
Kimesne hāli n'oldı bilmedi hiç

3046. Gelen gider konan göçer bu yurda
Budur kānūn budur Ōādet bu yirde

3047. Gelenler bizden öñdin n'oldı kanı
Birinūñ var mıdur göster nişānı

¹³⁴ Eş metne göre düzeltilmiştir.

3048. Dünyā adı dünyedür yir adı yir
Kimse komaz yir kamusun odi yir

3049. Kanı peygāber ya ol yārenleri
Neyledi bu çarh-ı gaddār anları

3050. Kanda gitdi kanı bunca enbiyā
N'oldılar yā asfiyā vü evliyā

3051. Kanı ŐUbbād kanı Zühhād n'oldılar
Ödiler hep kara toprak oldılar

3052. Hep gelen gider veli gelmez biri
Kanda gitdi kimse hiç bilmez biri

3053. Çün yiryüzinde kimsene kalmaz gider
ŐĀkıl olan bunı kendü terk ider

3054. Kim ki bu menzile gönlin bağladı
ŐĀkıbet oldu peşimān ağladı

[120b]

3055. Rāviler şöyle rivāyet eyledi
Çün ŐŐmer İslām'ın anlar söyledi

3056. Didiler bir gün Ebū Cehl-i laŐın
Kim Harem'de otururdu ol bi-din

3057. Ol Resül'i açdı yine söyledi
Ol Kureş'e serzenişler eyledi

3058. Didi hergiz biz[d]e gayret kalmadı

Ulularda hiç hamıyyet kalmadı

3059. Şol Ebū Tālib yetımı neyledi

Gör ki bizi nice rüsvāy eyledi

3060. Şimdiye degin aramızda hemİN

Yoğıdı andan dahı derviş yakİN

3061. Şimdi yüceldi şuña irdi işi

Kim dİnine vardı girdi çok kişi

3062. Bu kadimİ dİnleri durdı bozar

Kendü kendüden yiñi bir dİn düz<is>er

3063. Bunca tañrımuza bizüm ol söger

Kendünüñ Tañrısını hā öger

3064. Hep delü sayar bizüm Óākılleri

Dir ki sızsiz ādemüñ cāhülleri

3065. Şol ebā vü ecdād kamu ölenleri

Gür içine od yanar dir bunları

3066. Herzedür dir tapduğumuz putları

Dir put ehлідür cehennem itleri

3067. Bir hamıyyet issi yokdur kim dura

Kurtara bu halkı anı öldüre

[121a]

3068. Vahşİ didi imdi baña bir kişi

Yoldaş olsun illā olsun er kişi

3069. Hamza'ya karşu öñinden söylesün
Sögsün aña cenge daŖvet eylesün

3070. Hamza mağrürdur gāyet özine
Kasd ider kim tuş olursa gözine

3071. Cenk içinde ardına bakmaz yakın
Çün kim aña meşgöl ola ol hemİN

3072. Ben ardından anuñ bir harbe aña
Urayım kim görenler kala taña

3073. Pes ardından bir it durdı hemİN
Geldi Hindü'nuñ katına ol laŖİN

3074. Didi hātün ne virürsin baña sen
Varıban ceng iderisem aña ben

3075. Didi Hindü ne dilersen vireyim
Ne dilersen dile gel bir göreyim

3076. Hindü'nuñ ardında iki mäh-rūyı
Karavařlar dururdu misk-būyı

3077. Didi virgil řunlaruñ birin baña
Hindü didi ikisin dahı saña

3078. Pes ikisi dahı bile vardılar
Ceng içinde Hamza'yı çün gördiler

3079. Vahşı ardından dolandı Hamza'nuñ

Ol Sabā'ı vardı öniñden hem anuñ

3080. ...¹³⁵ karşı katı söz söyledi
Pes kakıdı Hamza hamle eyledi

[121b]

3081. Bir kılıc urdı aña irdi hemñin
Düşdi iki päre oldı ol la'ın

3082. Buldı fırsat Vahşi ardından hemān
Urdı bir harbıla virmedi emān

3083. İki dalunuñ ortasına irdi
İnüb yüregini bağrını yardı

3084. Çün kim urdı harbesini ol la'ın
Döndi kaçdı durmadı dahı hemñin

3085. Çün kim zahm irişdi Hamza pehlevān
Döndi bir <didi> kez ardına bakdı hemān

3086. Pes yıkıldı cānı gitdi hazrete
Hürjler aldı ilettdi cennete

3087. Vahşi döndi geldi yine ol la'ın
Harbesini çekdi aldı ol la'ın

3088. Hindū geldi gördi Hamza pehlevān
Kim yatur başdan ayağa garka kan

3089. Cānını rahmet meleklerine ol

¹³⁵ Bu kısım yazmada eksiktir.

Teslîm idûb eylemiş Firdevs'e yol

3090. Çekdi hançeri yardı karnını anuñ
Pes çıkardı bağrını ol Hamza'nuñ

3091. Bir parasın kesdi atdı ağzına
Kim yiye taş oldı durdı bağrına

3092. Pes çıkardı taş[ı]ra atdı anı
Aldı içdi bir avuc pes kanını

3093. Ol edebsüz kulağını burnunu
Kesdi yardı taşra ...¹³⁶

[122a]

3094. Kim [anuñ] atāsını kardāşını
Cengde öldürmişidi Hamza anı

3095. Rāvî eydür soñra Hindü her gice
Kendüyi düşde görürdi ol nice¹³⁷

3096. Kılurlar pāre pāre kılıcıla
Alur cānını virür ol acıyla

3097. Dirilür yine öldürürler anı
Çıkardı acıyla tatlu cānı

3098. Uyudukca görüridi bu hāli
ØAzābıla geçürürdi bu māh sālı

¹³⁶ Bu kısım yazmada eksiktir.

¹³⁷ Eş metne göre düzeltilmiştir.

3099. Kesdi Óavretler şehidler burnını

Hem kulağın düzdiler ipe anı

3100. Asdılar boyunlarına her biri

İplerile kulağını burunları

3101. Öykeleri kāfirūñ uçdı biraz

Döndi andan girüye göcdi biraz

3102. Pes Resūlullāh didi Óammūm kanı

Tız bulūñ kandardır gelsün anı

3103. Segirdürler iki kişi giderler

Ki ceng yirlerini teftiş iderler

3104. Görürler Hamza'yı anda bulurlar

Diyemezler gelüb anda kalurlar

3105. Resūlullāh'a teşviş hāsıl oldı

Didi tız bir görūñ Óammūm[a] n'oldı

3106. Pes ÓAlı dahı segirtti bir yola

Bu nice ādem dahı gitdi bile

[122b]

3107. Vardı gördi Hamza'yı ölmüş yatur

Kanına garka şehid olmuş yatur

3108. Hindū dahı eyle küstāhlık aña

Eylemiş gördi anı kıldı taña

3109. İndi atdan¹³⁸ ağladı ah eyledi

Dā'īmā korkaridum bundan didi

3110. Ceng içinde ardına bakmazıdı

Mağrūrıdı kimseden korkmazıdı

3111. Yüzin[i] urdı yüzine ağladı

Komayam ben kanuñı Óammū didi

3112. Pes didi peygāmbere işbu işi

Nice diye bile imdi bir kişi

3113. Maslahat oldur ki Hassān'a varuñ

Kandayısa anı bunda irgürüñ

3114. Hazret-i peygāmbere medh okusun

Medh içinde işbu hāli hem disün

3115. Vardılar Hassān'ı KaÓbı buldılar

Ol ikisi dahı bile geldiler

3116. Hamza'yı çün gördiler ağlaşdılar

Dört yanından işidenler uşdılar

3117. Şāh-ı merdān didi tāb ağlañ duruñ

Her biriñüz bir söze bünyād uruñ

3118. Hazret-i Peygāmbere'i medh eyleñüz

Medh içinde hem bu hāli söyleñüz

¹³⁸ Eş metne göre düzeltilmiştir.

3119. Hamza'yı öldi dimekden nā-gehān
Medh içinde eylemek yigdür Óayān

[123a]

3120. Her birisi bir kasıde söyledi
Varuban Peygāber'e Óarz eyledi

3121. Çün Resūlullāh işitdi ol sözi
Ah kıldı yaşıla doldı gözi

3122. Durdılar ashābıla vardılar
Hamza'yı ol resme ölmüş gördiler

3123. Ol mübārek gözlerinden akdı yaş
Ol gün anda ağladı tağ[ı]la taş

3124. Çün Resūlullāh'ı giryān gördiler
Cümle mü'minler figāna girdiler

3125. Yir gök ehli ol gün anda ağladı
Yandı mü'minler yüregi dağladı

3126. Ağladı ol gün zemīnile zamān
Ol Resūl ağladuğıçün bī-gümān

3127. Cümle mü'min<ler> oldı giryān ağladı
Hamza için anda hayvān ağladı

3128. Pes Resūlullāh didi kim hükü anuñ
Bu varacak yolıdurur cümleñüñ

3129. Didi Óammū melūl oldum katı

Kāfire gönlümde kın dutdum katı

3130. Hak Te'âlā ger baña nusret vire
Kim Kureyş üzre benüm hükmüm ire

3131. Ol Kureyş'ün beglerinden yitmişin
Ben senünçün öldürem kesem başın

3132. Ben senün kaniñ komayam anlara
Ger elüm irerse ol azgunlara

[123b]

3133. Döndi didi 'Öammüm anda Resül
Gömmezidüm 'Öammüm olmasa melül

3134. Korudum kim kurd kuş anda yirdi
Kim anuñ hakkında ol yigdür didi

3135. Ol asıladı kim öldürür rüh-ı pāk
Vardı Firdevs'e ulaşdı kıldı hāk

3136. Pes yidi tekbirile kıldı namāz
Hamza'nuñ üstüne ol deryā-yı rāz

3137. Hamza'nuñ ardında saf saf ol Resül
Ko[du]rub kıldı namāz anlara ol

3138. Yitmiş iki kez namāz anda tamām
Hamza'nuñ üstüne kıldı ol imām

3139. Pes şehid olduğı yirde kabrini
Kazduruban kodılar anda anı

3140. Pes buyurdi ol şehid olanları
Gömdiler yirlü yirinde anları

3141. Eginlerinde kanlu donlarıyla
Yumadılar kodılar kanlarıyla

3142. Cebrā'ül geldi didi kim yā Resül
Hamza'yıçün olmagıl iken melül

3143. Yidi gök[ler]de adın Hak aslanı
Hem Resül aslan[ı] yazdılar anı

3144. Hem didi yarın kıyāmet kopıcak
Bu ölenler hem tamāmet kopıcak

3145. Bu şehidler şöyle kanlu turısar
Hazrete bu resme kanlu varısar

[124a]

3146. Ellerinde her birinüñ yarağı
Şöyle sankim ceng iderler bayağı

3147. Kanlarınuñ rengi gerçi kan ola
İllā kohusı sanasın cān ola

3148. Döndi andan sağlığıla Mustafā
Şehre geldi bilesince Murtazā

3149. Gelmişidi öñce şeytān-ı laŖin
Öldi peygāamber dimişidi yakın

3150. Mustafā'nuñ ehli mü'minler bile

Ağlaşuban otururdu yasıla

3151. Resül'i çünki gördiler selāmet
Sevindi<ler> cümle şād oldu tamāmet

3152. Pes ŐArab leşker[ler]i dirildiler
Dört yañadan çok çeriler geldiler

3153. Kim olar hep dıne gelmiş[ler]idi
İllā irişmeyüb kalmış[lar]ıdı

3154. Pes didiler yine ceng idelüm
Giñ cihānı anlara teng idelüm

3155. Kopdı peygāber yine oldu revān
Kāfirūñ ardına düşdi bir zamān

3156. Bir iki menzil gidicek gördiler
Karşudan bir kişi gelür durdılar

3157. Sordılar ol kişiye kāfirleri
Ol didi kim döndi gitdi ol çeri

3158. Kāfirūñ çün gitdügini bildiler
Dönüb andan yine şehre geldiler

[124b]

3159. Rāvı eydür yitmiş āyet ol zamān
Bu Uhad cenğiçün indi bı-gümān

3160. İsteyenler tefsir içinde bulur
Yiri degül burada söz çok olur

3161. Burada bu kıssayı kılduk tamām
Mustafā’nuñ rūhına yüz biñ selām

SONUÇ

Bu çalışmada, Diyarbakır Ziya Gökalp Yazma Eser Kütüphanesi’nde *Manzum Kısas* adıyla kayıtlı bir yazma incelenmiştir. Çalışmanın sonlarına doğru karşılaşılan Bayram Özfırat’ın “15. yüzyıl şairlerinden Muhammed’in Sîretü’n Nebî’si” adlı doktora tezinden sonra yazmanın bu eserin bir nüshası olduğu tespit edilmiştir. Bu yönüyle yazma; tüm eksikliklerine rağmen siyer türünde olup Muhammed’in *Sîretü’n Nebî*’sinin bir nüshasıdır. Mesnevi nazım şekliyle yazılmış olan bu yazma, 123 varaktan oluşmaktadır.

Yazmanın müstensihî belli olmayıp ne zaman ve nerede yazıldığı da bilinmemektedir. Yazmada baştan ve sondan oldukça eksiklikler, bölüm içerisinde ve bölümler arasında kopukluklar mevcuttur. Ancak dağınık ve eksiklikler olsa da yazmanın tamamının Muhammed’in Sîretü’n Nebî’inde yer aldığı görülmüştür. Bu yönüyle söz konusu eser üzerinde çalışılan yazmanın kaynağını teşkil etmektedir. Referans olarak alınan bu eser 15.633 beyte sahipken üzerinde çalışılan nüsha ise 3161 beyitten oluşmaktadır.

Bayram Özfırat, doktora tezinde Muhammed’in Sîretü’n Nebî’inin yurt içi ve yurt dışında tespit etmiş olduğu toplam 43 nüshasından bahsederken üzerinde

çalışılan yazmadan söz etmemektedir. Bunun sebebi; yazmanın kütüphaneye siyer olarak değil, *Manzum Kısas* adıyla kayıtlanmış olmasıdır. Bu kayıtlanmadan dolayı sözü edilen nüshayı göremediği düşünülmektedir.

Arap ve Fars toplumlarının etkisiyle zaman içerisinde Müslümanlığı benimseyen Türkleri de etkisi altına alan siyerler toplum tarafından büyük bir rağbet görmüştür. Başta tercüme olarak başlayan bu çalışmalar, zamanla yerini telif manzum-mensur siyerlere bırakmıştır. Bu eserler, yüzyıllar boyunca kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Bütün sohbet meclislerinde özellikle de uzun kış gecelerinde Hz. Muhammed'in örnek hayatı okunarak/anlatılarak Müslümanlara her daim şevk ve ilham kaynağı olmuştur.

15. yüzyıl şairlerinden olan Muhammed'in *Sîretü'n Nebî* adlı eserinin baştan ve sondan eksik bir nüshası olan bu yazmayla birlikte yeni bir nüsha gün yüzüne çıkarılmıştır. Muhammed'in *Sîretü'n Nebî*'sinin 44. nüshası ilim dünyasına tanıtılmıştır.

Bütün kusurlarına rağmen yazma eş metin vasıtasıyla tamir edilerek daha sağlam okunmaya ve incelenmeye gayret edilmiştir. Bu çalışmayla birlikte edebi metinlerde peygamber sevgisinin ne denli yoğun duygu ve mübalağalı bir anlatımla ifade edildiği görülmüştür. Zaman içerisinde varyantlaşma özelliği gösteren siyerlerde hayal ve duyguların etkisiyle gerçeküstü unsurlar eklendiği gözlemlenmiştir. Hz. Muhammed'e duyulan aşırı sevginin bir yansıması olarak siyerlerde, Hz. Muhammed'in tarihî kişilikten edebi kişiliğe doğru kurgulanan hayatının yer yer itibari bir karakter taşıdığı görülmüştür. Bunda da sohbet meclisini coşturmak gayesiyle olaylara aşırı abartılar ekleyen hatiplerin ve de bunları yazıya döken müelliflerin katkıda bulunduğu tahmin edilmektedir.

KAYNAKLAR

- BOLAY, Süleyman Hayri, “Hz. Âdem”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul 1988.
- FAYDA, Mustafa, “Hz. Muhammed”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul 2005.
- _____, “Siyer ve Megâzi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul 2009.
- FURAT, Ahmet Suphi, “Hz. Yûsuf” , *MEB İslâm Ansiklopedisi*, MEB Devlet Kitapları Eskişehir Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 1997.
- HARMAN, Ömer Faruk, “Hz. Dâvûd”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul 1994.
- _____, “Hz. Eyyûb”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul 1995.
- _____, “Hz. İbrâhim”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul 2000.
- _____, “Hz. İdrîs”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul 2000, C. 21, s. 478-480.

- _____, “Hz. İ̇sâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İ̇slâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul 2001.
- _____, “Hz. İsmâil”, *Türkiye Diyanet Vakfı İ̇slâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul 2001.
- _____, “Hz. Mûsâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İ̇slâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul 2006.
- _____, “Hz. Nûh”, *Türkiye Diyanet Vakfı İ̇slâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul 2007.
- _____, “Hz. Süleyman”, *Türkiye Diyanet Vakfı İ̇slâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul 2010.
- T. H. , “Hz. Yahyâ”, *MEB İ̇slâm Ansiklopedisi*, MEB Devlet Kitapları Eskişehir Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 1997.
- ÖZFIRAT, Bayram, *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, basılmamış doktora tezi, İstanbul 2016.
- KARABEY, Turgut; ŞİĞVA, Bülent, *Manzûm Sîret-i Nebî*, Akçağ Yay. , Ankara, 2016.
- DİLÇİN, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara 2010.
- GÜZEL, Abdurrahman, *Dinî Tasavvufî Türk Edebiyatı*, Akçağ Yay. , Ankara 2006.
- ARTUN Erman, *Dinî-Tasavvufî Halk Edebiyatı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul,2010.
- SAMİ, Şemseddin, “Siyer”, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2010.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2012.
- PARLATIR, İsmail, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınevi, Ankara 2011.
- YAMAN Ahmet, “Siyer”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul 2009.
- UZUN, Mustafa, “Türkçe Siyer Kitapları”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul 2009.

EKLER

Yazmanın başı [2b-3a vrk.]

38

بهر آنکه حق معین اشکار توشه کل یکم ری عزت ایلدی
 راهی اولدوئی اولک آتد سکا کیم دوی آهله وهرک یا عزیز
 دوری خاقون بیزهار طوله اول دوی برهنو ایشینه طهری
 جلمه سین نخینیش ایدوب دوی دوی اولدوسو زطهر ورمه یلان
 باشم اویشنه دوی دوی مضطری سوسینه تان جائله
 ایدر ای قوش اوزک تزه و یا صنیته کو ره کوه کو زکله برن
 کوه کو ایشنه روه بیسله کونک یوزدن کی ملاء کجا کو
 الایق ای کصب او جان دلان طراب اولشم کاک
 دوری برین جلمه انام نبی پس صیقه دوی یلان اوجی
 اول خولک متولینه وری کیم لک التذ بر استند
 اول اوش ویشدی ایجا ریکالی آنه دوشن خیلان هم حال
 بوکر چون کورم کور لیلک هه نه خنه بلایه کان
 تیزه ویشکلر صلی کور کور پالک آس طغر و سوزون پهلان
 هه عدوان سئل ای کور کار هه دیانت هه سنی سبی بوکران
 خوش سعادت نخست و لاک سکا

عزات

Yazmanın sonu [123b-124a vrk.]

دندې دوي عقی ۳۰ رسوله . کوم ژیدم عقی ۳ اولاسه دله .
 قزو کې کوم قوم دوشو ژیدو تیري . کیم اکه خفتد اول کیدد دوي
 اول الصلیدی کیم الذذوع بیاک . وروچي قوم وسد اولن دوي قتل کي
 پس دوي بکیر لیدل چي نماز . جنم تکا وستوتو اول ویاي
 جنم تکا اولنک صنفه لولای . قزو ب قیلا چي نماز اولن اول
 بیتنی کي کونمانان ننا ۳ . جنم تکا او بستوقه قیلا چي اول
 پس نشریدا اول عقی بزده قزو . قزو ب وین قوم لراند افي .
 پس دوي اولن شریدا اولنکر . کوم دلیر لیریزون انلری .
 اکا دلیران قزو لوطو نلریسه . نهدا دیلر قزو لوزن لیریه .
 جیل اول کای دوی کیم یاسوله . جنم بچون اولخیل اکن لول .
 دوي کوه آیین خن آشدای . همدرسه اصله ان بزولری .
 همدوي یا یقن قیانت قوچیا . بول اولن همد نمانت قوچیا .
 دوشریلر شبله قانو دوسرس . حضرت بومند قانو اولر ایش

لری همدیونک یا نخی . نیشله مننگیم چکا اید لیریاچی .
 اولن لری زک کچم قان اوله . الا قوچون بچمتا لیریاچی اوله .
 دندې انان صانغل اول مصفا . شهر کلای بایلیچ مؤفتی .
 کلنیدي کوه شیکان امان اولدی بیغاسیر دیمیندی قیون
 مصطفی کا هل من شلویله . انگلن قون اون قوچي یاسیله .
 سولوی چو تکا کوروسکاته مسون دلر چل بنش اولدی قیانت .
 پس کیم دوی بوللرس . دوشو کادون چو قوچیر کولاله .
 کیم اول ره چیه دینه کلینده . آلا ایر شیم ب قلیت شراچ .
 پل دوتوبیه جنک ایه ۳۰ کولم چکای آلا قوچیا دینده .
 کوی دوی بیغاسیر خن اولدی کوه کاکله اوبه قشدر کولاله .
 بایلیک منله کینچک کور کور . قزو دین کوشه کلور دوسر .
 دوه لول اول کتیبه کلایچی . اولو کوی دندې کتیبی کلایچی .
 انل چوک کتیبه کلایچی . دوشو انک بینه شرو کلایچی .

SÖZLÜK

āfāk : Ufuklar.

āb u gil : Su ve toprak.

āferīnīş : Yaratılış.

agu : Zehir.	bī-gāne : Yabancı.
ahbār : Haberler.	bī-garaz : Tarafsız.
āhen : Demir.	bī-gerān : Sınırsız.
ahyār : İyiler.	bigi : Gibi.
āsān : Kolay.	bī-gümān : Şüphesiz.
āsār : Eserler.	bī-hadd : Çok, hadsiz.
assı : Fayda, kâr.	bihişt : Cennet.
āşüfte : Perişan.	bihter : Daha iyi.
bāc : Vergi.	bī-hūş : Akılsız.
bahr : Deniz.	bī-iştibāh : Şüphesiz.
bālīga : Yetişkin.	bilemce : Yanımda, beraberimde.
balk : Şimşek, parıltı.	bīm : Korku, tehlike.
bām : Dam, çatı.	bī-melāl : Sıkıntısız.
bār : Yük.	bī-nazīr : Benzersiz.
bārān : Yağmur.	biryān : Kebap.
batn : İç yüz.	bisāt : Döşek.
bay : Zengin.	bīş : Çok, fazla.
bayağı : Eski, eskisi.	bī-şümār : Sayısız.
bed-baht : Talihsiz.	bīzār : Bıkmış, usanmış, bezmiş.
bedr : Dolunay, ayın en parlak olduğu hâli.	bī-zevāl : Sona ermez.
bedreka : Kılavuz, yol gösterici.	būm : Baykuş.
begāyet : Son derece.	būnyād : Temel, kök, yapı.
bende : Köle.	būrrān : Keskin, kesici
berkit- : Sertleştirmek.	bidār : Uyanık.
beşāret : Müjde.	cahīm : Çok sıcak yer, cehennem.
beyyināt : Bürhanlar.	cār : Komşu.
beyyine : Açık.	cāvidān : Sonsuz, sonsuz olarak
bezirgān : Tüccar.	cāzū : Cadı, büyücü.
bezm : Meclis.	cehd : Çalışma, gayret
	cemād : Cansız varlık.

cevlān : Dolaşma, gezinme.
cevr : Haksızlık, üzülmeye.
cidā : Kargı, mızrak.
civān : Genç.
cūd : Cömetlik.
cūş : Coşmak, kaynamak.
cūy-bār : Akarsu, nehir.
cūdā : Ayırmak.
cühūd : Yahûdi.
cünūn : Delilik.
cüvān : Genç, taze.
çābük-süvār : İyi at binen, atı iyi süren.
çāker : Kul, köle.
Çalap : Allah.
çarh : Felek.
çār-yār : Dört halife.
çerāg : Mum, kandil.
çirk : Sıkıntı, cefa.
dāmen-gīr : Davacı, şikâyetçi
dāniş-mend : Bilgin.
dem-be-dem : Bazen, ara sıra.
dībā : İpekli kumaş.
dīdār : Görüş, gösterme.
dil-beste : Gönül bağlamış, gönlünü vermiş, âşık.
dil-figār : Gönlü yaralı, âşık.
dil-haste : Gönlü yaralı, gönül hastası, âşık.
dilīr : Yürekli, cesur, yiğit.
dimāg : Zihin, beyin.

dirnek : Toplantı, düğün.
duhān : Duman.
dür : İnci, inci tanesi.
düşvār : Zor, güç.
edyān : Dinler.
emvāt : Ölüler.
encūm : Yıldızlar.
epsem : Dilsiz, susmuş
evkāt : Vakitler.
evsāf : Sıfatlar, vasıflar.
ezfer : Güzel kokulu şey.
fārig : Rahat.
fasāhat : Güzel ve açık konuşma.
fer : Parlaklık.
feriştah : Melek.
filori : Osmanlıda kullanılan altın paralara verilen addır.
firāş : Döşek, yaygı.
firkat : Dostlardan ve sâir sevdiği şeylerden ayrılış.
gam-gīn : Gamlı, kederli.
gam-güsār : Dert ortağı.
gār : Mağara.
gāret : Yağma.
garre : Gafil kişi.
gedā : Dilenci.
geñlü geñsüz : İster istemez.
gerd : Toz.
gırıv : Haykırış, çığlık.
girān : Ağır.

giriftār : Yakalanmış, tutulmuş, müptela.
görklü: Temiz, güzel
gözgü : Ayna.
gulām : Köle.
gurāb : Karga.
gurrān : Kükreyen, gürleyen.
gussa : Keder, tasa.
güft ü gū : Dedi kodu.
güher : Mücevher.
gülşen : Gül bahçesi.
gül-zār : Gül bahçesi, gülistan.
gümān : Zan, tahmin, sanmak, süphe.
güm-rāh : Yolunu şaşırılmış.
güyegü : Damat.
hāb : Uyku.
hācāt : İhtiyaçlar.
hacīl : Utanmış, utanan.
hafī: Gizli, saklı
hāk-i pāy : Temiz toprak.
halās : Kurtuluş, kurtulma.
halāyık : Kadın köle, cariye, karavaş.
halvet : Başbaşa kalma, تنها.
hamīm : Çok sıcak, çok kızgın nesne, özellikle su.
hāmūş : Susmuş, sessiz.
hande : Gülüş.
hānumān : Ev bark.
harbe : Kısa mızrak, süngü.
harīr : İpek.
hāss ü Ōām: Herkes.

hātif : Çağırıcı, sesi işitilen ve kendisi görülmeyen, seslenici.
hazer : Sakınma.
hemīşe : Her zaman.
hem-rāh : Yol arkadaşı.
hergiz : Aslâ, kat'iyen.
herze : Boş söz, saçma.
hevdec : Kadınların binmesi için devenin sırtına konulan ufak şey.
hezārān : Binlerce.
hışm-nāk : Kızgın.
hisāb : Hesap.
ho : Bir seslenme ünlemi: hey.
hod : Aynı, kendi.
hüb : Güzel.
hulk: iyi veya kötü huy.
hūr : Yiyecek.
hurrem: Güleryüzlü, gönül açan.
hurūş : Coşma, gürültü, şamata.
hüşyār : Uyanık.
hümā : Zümrütüanka, devletkuşu.
ibtidā : İlk, önce.
icrām : Kabahat yapma, suç işleme.
igen : Çok, gayet, pek, ziyade, daha ziyade.
inām: Emanet.
irgür- : Ulaştırmak, eriştirmek.
istihzā : Alay etme.
işkār: Av, avlama işi.
İzkār: Hatırlama, hatıra getirme.

kakı- : Öfkelenmek, kızmak,
darılmak, paylamak.
kalın: Mehir.
kamtarır : Sert, şiddetli, çetin, çatık
suratlı.
kanı: Hani, nerede.
karavaş : Cariye, hizmetli.
kār-bān : Kervan.
kemter : Değersiz.
kesb : Çalışarak kazanma.
keşîş : Papaz, manastır rahibi.
kethüdā : Kâhya, damat.
kevn : Varlık.
kiçi : Küçüklük.
kiçi ulu : Küçük büyük.
kirām : Yüce kişiler, cömertler.
Kird-gār: Allah.
kocmak: Kucaklamak, bağrına
basmak.
kopmak: Meydana çıkmak.
kovcı : Münafık, gambaz.
kūhistān : Dağlık bölge, dağlık yer.
kūhel : Yaşlı, olgun.
lā-cerem : Şüphesiz.
le'im: Bayağı, alçak, ādi, cimri
lerze : Titreme.
leşker : Asker.
leyl ü nehār : Gece ve gündüz.
līk : Ama, ancak.
magbūn : Şaşkın.

mahfil: Oturulacak, görüşülecek yer,
toplantı yeri.
māh-rū : Ay yüzlü, güzel yüzlü.
maslahat: İş, emir, ehemmiyetli iş.
medhūş : Dehşete uğramış, şaşırmış,
korkmuş.
mefṭūn : Fitne ve belâya tutulmuş
olan.
mekkār : Hilekâr, düzenbaz.
mekr : Hile.
melāhat : Yüz güzelliği.
melāmet : Rezillik ve rüsvaylık,
usanma.
mest: Kendinden geçmiş, sarhoş.
mevvāc : Fırtınalı, dalgalı.
misk-bū : Misk kokulu.
mūceb: Gerekli görülen, uygun
bulunan.
mu'abbir: Rüya yorumlayan.
mu'attar: Itırlı, güzel kokulu.
murdār: Pis, kirli.
murtazā : Beğenilmiş, seçilmiş, Hz.
Ali'nin lâkabı.
mücrim : Günahkâr.
müdām : Sürekli.
müdārā : Dost gibi görünme.
müfsid : İfsad eden, bozan.
mükellel : Parlak, süslü.
mükerrem : Hürmet ve tâzim edilen.
mülevven : Rengârenk.
müntakīm : İntikam alan.

müntehā : Son, nihayet, bitiş.
mürd : Ölmüş, ölü.
müretteb : Düzenlenmiş.
mürğ-zār : Kuş bahçesi.
mürsel : Peygamber.
nā-bedīd : Belirsiz, görünmez olan.
nādān : Cahil.
nāgāh : Birdenbire, ansızın, hemen.
nāgehān : Birdebire, ansızın.
nālān : İnleyen, sızlayan.
ner : Erkek.
nerdübān : Merdiven.
nerre-şīr : Erkek arslan.
nevbet : Sıra, nöbet.
nevcivān : Genç, delikanlı.
nevr : Adak adamak.
nihān : Gizli, saklı.
nikāb : Peçe, yüz örtüsü.
nīk-baht : Talihli, şanslı.
nizāʕ : Çekişme, kavga
nūgi : İki yüz dirhemlik ağırlık ölçüsü, yarım okka.
öyke : Öfke, sinir.
pāk-bāz : Sâdık, vefâlı.
pāk-dāmen : Namuslu.
pāk-rū : Temiz yüzlü, güzel.
Perverdigār : Allah.
pes : Şu hâlde, öyleyse, imdi, arka.
peymān : Yemin.
pinhān : Gizli.

pīşe : Meşguliyet, iş, meslek, huy, alışkanlık.
pūşt ü penāh : Sığınacak ve dayanacak yer veya kişi.
rāgīb : İsteyen, rağbet eden.
rāvī : Anlatan, hikâye eden, rivayet eden.
rāyāt : Bayraklar, sancaklar.
rāyet : Sancak.
rāz : Sır.
recīm : Taşlanmış, kovulmuş.
refʕ : Yüksetme, kaldırma.
revh ü reyhān : Rahat ile rızık.
rıdvān : Kabul, rıza; sevinç, keyif.
rihlet : Göç, ölme.
rūzigār : Zaman, dünya.
sādāt : Seyyitler.
sāhib-kırān : Her zaman başarı kazanan hükümdar.
sālār : Kafile veya kabile reisi.
sārübān : Deveci.
segirt- : Koşturmak, fırlatmak.
sehim-nāk : Korkunç.
sehl : Kolay.
seng-dil : Taş yürekli, katı kalpli.
ser-be-ser : Bir baştan bir başa.
ser-firāz : Başı yüce.
ser-gerdān : Avare, şaşkın.
sergüzeşt : Macera, serüven.
ser-nigūn : Başaşağı, tepetaklak.
ser-tā-kadem : Baştan ayağa.

ser-te-ser : Baştan başa.	tavil : Uzun, çok süren.
server : Baş, reis, efendi.	teferrüc : Gezinti, ferahlama.
sevgend : Yemin, kasem, and.	tegayyür : Değişmek, bozulmak.
sevgend-nâme : Yeminname, antlaşma.	tehlil : Kelime-i tevhîdi, “Lâ ilâhe illallah” sözünü söyleme.
sımak : Kırmak, bozmak.	teng : Dar.
sîm u zer : Gümüş ve altın.	teng ü târ : Daralmak, karartmak.
subh u şâm : Sabah akşam, sürekli.	teng-dil : Sıkıntılı.
sulb : Omurga kemiği, bel kemiği.	terahhum : Acıma, merhamet etme.
süvâr : Binmiş, binen.	tersâ : Hristiyan.
şād : Sevinçli.	teşviş : Karıştırma.
şādān : Sevinçli.	tîr-endâz : Ok atan, okçu.
şād-mân : Sevinçli.	tîr-i bārān : Ok serpmek, düşmana yağmur gibi ok yağdırmak.
şāh-bāz : Yiğit, şanlı, gösterişli.	tugyān : Zulüm ve küfürde çok ileri gitmek.
şefî'-i müznibîn : Hz. Muhammed.	tūtî : Bülbül.
şehd : Bal.	tünd-rū : Asık suratlı, somurtkan.
şeh-süvâr : Binici.	uçmag : Cennet.
şerm-sār : Utangaç.	uru : Ses, gürültü.
şeyātīn : Şeytanlar.	uş : Şu, işbu.
şid : Parlak, aydınlık.	ügrimek : Sallamak, ırgalamak.
şimşir : Kılıç.	vāhasretā : Eyvahlar olsun.
şîr-i gurrān : Gürleyen arslan.	vera'Ö : Haramdan kaçınma.
şîr-i ner : Erkek aslan.	yakīn : Şüphesiz.
tabl-bāz : Davulcu.	yarak : Hazırlık, levazım, techizat, silah.
tagayyür : Değişme.	yār-ı gār : Mağara dostu.
tahyir : Hafifletme.	yarımdası : Ertesi, ertesi gün.
tamu : Cehennem.	yassı : Yayvan ve düz.
tan- : Danışmak, istişare etmek.	
tañ : Şafak vakti.	
ta'Ön : Şaşırmaq.	
târ : Karanlık.	

yavı kıl- : Kaybetmek, yitirmek.

yavlak : Pek, çok, gayet.

yig : Daha iyi.

yigreg : Daha iyi, daha üstün.

za'ferān : Güzel kokulu meşhur bir çiçek,safran.

zāg : Karga.

zahn : Yara.

zamān : Kefil olma, kefillik.

zārī kıl : Ağlamak.

zebān : Dil.

zebūn : Zayıf, güçsüz.

zībā : Güzel.

zihī : Ne güzel, bravo.

zīr ü zeber : Altüst, karmakarışık, darmadağın.

zişt : Çirkin, kötü.

zülām : Karanlık.

